

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE-EKONOMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BANKACILIKTA İÇ DENETİM
SİSTEMİ VE ETKİNLİĞİ

MAHFUZ MÜJDECİ

TEZ DANIŞMANI PROF.DR.MEHMET SELİM ERDOĞAN

DİYARBAKIR, 2005

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE-EKONOMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BANKACILIKTA İÇ DENETİM
SİSTEMİ VE ETKİNLİĞİ

MAHFUZ MÜJDECİ

TEZ DANIŞMANI : PROF. DR. MEHMET SELİM ERDOĞAN

DİYARBAKIR, 2005

ÖZET

Son yıllarda hız kazanan finansal serbestleşme ve küreselleşmeye bağlı olarak bankacılık sektörünün faaliyet hacminde, ürün çeşitliliğinde ve hizmet anlayışında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Buna bağlı olarak, bankaların faaliyet gelirleri ve faaliyet dışı gelirleri pek çok farklı gelir unsurundan oluşmaya başlamıştır. Ancak getiri ile beraber riskliliğin de artmasına paralel olarak, bankaların plasmanları ve yükümlülüklerinden kaynaklanan bankacılık riskleri de oldukça farklılaşmıştır. Örneğin, çoğu kez faiz oranı riski ile birlikte itibar riski, likidite riski ve iflas riskinin de ortaya çıktığı görülmüştür.

Bankacılık sektöründe ürün çeşitliliği ile birlikte farklılaşan riskliliğe ve süreklilik arz eden değişime ilave olarak, bankaların ekonomik kalkınmanın ve istikrarın sağlanmasındaki yadsınamaz rolleri de dikkate alındığında, bankacılık denetim ve gözetim otoriteleri, yeni denetim yöntemleri geliştirmek zorunda kalmışlardır. Örneğin, ülkemizde son yıllarda ekonomik durgunluğa da bağlı olarak çok sayıda bankanın iflas etmesi, bankacılık sektörü denetiminin sorgulanmasına yol açmıştır.

Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke ayrımı olmaksızın, bir ülkede bankacılık sisteminin zayıflığı ulusal ve uluslararası alanda mali istikrarı tehdit edebilmektedir. Bu nedenle, özellikle mali sistemin en önemli kurumları olan bankalarda etkin bir denetimin sağlanması gereği, uluslararası çalışmaları ve bu alanda uluslararası kriterler geliştirilmesini teşvik etmiştir. Bu amaçla Basle Komite; BIS, IMF ve WB da dahil birçok uluslararası ve bölgesel düzeyde faaliyette bulunan kuruluşla birlikte çalışarak bankacılık gözetim ve denetimini etkinleştirmeye yönelik prensipler geliştirmiştir.

Uluslararası mali piyasalarda meydana gelen bu gelişmeler, diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, Türk Bankacılık Sektöründe de gözetim ve denetim başta olmak üzere çeşitli alanlarda düzenleme yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu itibarla ilk olarak Haziran 1999'da kabul edilen 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 9/4. maddesinde risk yönetimi ve iç denetim sisteminin hukuki zemini hazırlanmıştır. Daha sonraki aşamada, BDDK tarafından hazırlanan "Bankaların İç Denetimi ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik" 08.02.2001 tarih ve 24312 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile Türk Bankacılık Sektöründe bu esasların uygulanması zorunlu kılınmış ve yaptırıma bağlanmıştır.

Bu doğrultuda, Türk Bankacılık Sektöründe 1 Ocak 2002 itibariyle söz konusu yönetmelik hükümlerine uygun bir iç denetim uygulamasına geçilmiştir.

ABSTRACT

With the accelerating financial liberalization and globalization after 1980's there has been serious developments in the banking sector's activity size, product variety and service mentality. According to these developments, bank's revenues from activity or non, become out of many different income elements. However parallel to the rise in risks with income, banks' risks dependent on banks' plasman and liabilities has been differentiated. For instance, many times honour risks, liquidity risk and bankruptcy risk come up with interest rate risk.

In addition to the differentiation in risks and progressing change in banking sector, also with the banks' crucial role in the economic development and stability, Banking Regulation and Supervision Agency(BDDK) and others internal criterion have to develop new internal audit technics. For example, bankruptcies in the banking sector consequent of the recent recession in our country, have led to the reconsideration of the banking sector control.

Without a differentiation of developed or developing country, the weakness of banking system in a country can threaten the international and domestic financial stability. For this reason, the need for providing a dynamic audit in banks that are the most important institutions especially in financial system encouraged international studies and development of international criterion on this topic. For this purpose Basle Committee developed principles for functioning banking supervision and audit working together with a lot of international and regional institutions including BIS, IMF and WB.

These developments that are happened in international financial markets, like occurred in other developing countries, necessitated doing arrangements in Turkish Banking Sector in various subjects especially in supervision and audit. Therefore, the legal ground of risk management and internal audit system is prepared in 9/4 item of Banking Laws no 4389 which is first accepted in June 1999. In next stage, "Statue About Banks' Internal Audit and Risk Management Systems" which is prepared by BDDK, has come into effect by publishing in The Official Gazette dated 08.02.2001 and no 24312. By the statue, the application of these essentials in Turkish Banking Sector is mandated and sanctioned.

In this connection, an internal audit application that is appropriate to the related statue judgments is started as of January 01, 2002 in Turkish Banking Sector.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Maliye-Ekonomi Anabilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....

Üye :.....

Üye :.....

Üye :.....

Üye :.....

ONAY :

Yukarıdaki imzaların, adı geçen Öğretim Üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

...../.....

.....

ÖNSÖZ

Ülkemizde İç Denetim Sistemi , son Finansal kurumlardaki krizlerle birlikte daha sık duyulmaya ve bankacılık sektöründe tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, genelde İç Denetim Sistemi, özelde bankacılık sektöründe etkin uygulanmasını verilen örnek banka modelinde anlatmaktır.

Çalışmamız 5 bölümden oluşmakta ve ek yapılan model bankamızdaki uygulaması ile desteklenmektedir. Birinci bölümde genel anlamda denetim kavramı anlatılırken, ikinci bölümde, iç denetim ve tarihi gelişimi anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde uluslararası denetim standartları üzerinde durulmaktadır. Dördüncü ve beşinci bölümlerde Bankacılık sisteminde denetimin ilke ve esasları ile Türk bankacılık sisteminde uygulanmaya geçilmesi anlatılmaktadır.

Çalışmamız Basel Komite; BIS, IMF, ve WB’da dahil birçok uluslararası kuruluşun birlikte çalışarak geliştirmeye çalıştığı bankacılık gözetim ve denetimini etkinleştirmeye yönelik prensiplerden ve BDDK’nın bankalarda uygulanma zorunluluğu getirdiği “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik” temelinde, yaygın kaynak açısından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Çalışmamın hazırlanmasında büyük katkıları nedeniyle gerek hocalarım, gerekse emeği geçen tüm arkadaşlarıma bilhassa teşekkür etmek isterim.

Özellikle çalışmamın başından sonuna kadar değerli katkılarından dolayı tez danışmanım ve hocam Profesör Doktor Mehmet Selim ERDOĞAN’a , değerli yardımlarını esirgemeyen hocalarım Profesör Doktor Fazıl Hüsnü ERDEM ve Profesör Doktor Zeki SEZER’e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. DENETİM KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	4
1.1. DENETİMİN TANIMI	4
1.2. DENETÇİ TÜRLERİ	5
1.2.1. . Bağımsız Denetçiler	5
1.2.2. . İç Denetçiler	5
1.2.3. Kamu Denetçileri	7
1.3. DENETİM TÜRLERİ	7
1.3.1. Finansal Tabloların Denetimi	7
1.3.2. Uygunluk Denetimi	8
1.3.3. İç Denetim	9
1.3.4. Faaliyet denetimi	10
1.4. ULUSLARARASI KABUL GÖRMÜŞ İÇ DENETİM STANDARTLARI	13
1.4.1. Genel Standartlar	13
1.4.1.1. Mesleki Eğitim ve Deneyim	13
1.4.1.2. Bağımsız Davranma	15
1.4.1.3. Mesleki Özen	15
1.4.2. Çalışma Sahası Standartları	16
1.4.2.1. Planlama ve Gözetim	16
1.4.2.2. İç Kontrolün İncelenmesi	18
1.4.2.3. Kanıt Toplama	19

1.4.3. Raporlama Standartları	21
1.4.3.1. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uyum	21
1.4.3.2. Devamlılık	22
1.4.3.3. Açıklayıcı Bilgiler	22
1.4.3.4. Denetçi Görüşü	23
2. İÇ DENETİM	25
2.1. İÇ DENETİM TANIMI	25
2.2. İÇ DENETİMİN TARİHÇESİ	26
2.4. İÇ DENETİMİN UYGULANMA NEDENLERİ	29
2.4.1. Sorumluluk ve Hesap Verebilme	29
2.4.2. Vekalet Teorisi	30
2.4.3. Yönetime Danışmanlık ve Yardım	31
2.4.4. Tasarruf İhtiyacı	32
2.4.5. Hileli İşlemlere Karşı Korunma İhtiyacı	32
2.5. İÇ DENETİM FAALİYETİNİN NİTELİKLERİ	35
2.5.1. Sistematik ve Nesnel Onay	36
2.5.2. Tüm İşlemler	37
2.5.3. Doğru ve Güvenilir Bilgi	37
2.5.4. Risklerin Tanımlanması ve En Aza İndirilmesi	37
2.5.5. Hukuka ve İşletme İçi Kural ve Usullere Uygunluk	38
2.5.6. Kaynakların Etkin ve Verimli Olarak Kullanılması	38
2.5.7. İşletmenin Amaçlarına Etkin Bir Şekilde Ulaşması	38
2.6. İÇ DENETİMİN İŞLEVLERİ	39
2.6.1. Mali Denetim	39
2.6.2. İşletme ve Yönetimsel Denetim	39

2.7. İÇ KONTROL	39
2.7.1. . Etkin Bir İç Kontrol Sisteminin Unsurları	41
2.7.1.1. İyi Bir Örgüt Yapısı	41
2.7.1.2. Etkin Bir Muhasebe Sistemi	41
2.7.1.3. Yeterli Nitelik ve Sayıda Personelin Bulunması	42
2.8. İÇ VE DIŞ DENETİM ARASINDAKİ İLİŞKİ VE FARKLAR	42
3. ULUSLARARASI KABUL GÖRMÜŞ İÇ DENETİM STANDARTLARI	45
3.1. BAĞIMSIZLIK	46
3.1.1. Organizasyonel Statü	46
3.1.2. Objektiflik	47
3.2. MESLEKİ YETERLİLİK	48
3.2.1. İç Denetim Departmanı	48
3.2.1.1. Kadro	48
3.2.1.2. Bilgi, Beceri ve Diğer Unsurlar	49
3.2.1.3. Kontrol	49
3.2.2. İç Denetçi	49
3.2.2.1. Uygulama Standartları ile Uyumluluk	49
3.2.2.2. Bilgi, Beceri ve Gerekli Diğer Unsurlar	50
3.2.2.3. İnsan İlişkileri ve İletişim	50
3.2.2.4. Sürekli Eğitim	50
3.2.2.5. Mesleki Özen	51
3.3. DENETİMİN KAPSAMI	52
3.3.1. Bilginin Doğruluğu ve Güvenirliliği	53
3.3.2. Kurum Politikaları, Planlar, Kanunlar ve Yönetmeliklerle Uyumluluk	53
3.3.3. Aktiflerin Korunması	53
3.3.4. Kaynakların Ekonomik ve Etkin Kullanımı	54

3.3.5. Faaliyet veya Programlar İçin Düzenlenmiş Hedeflerin Gerçekleştirilmesi	54
3.4. İÇ DENETİMİN İŞLEYİŞİ	54
3.4.1. Denetim Planlaması	55
3.4.2. Bilginin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi	55
3.4.3. Denetim Sonuçlarının İletilmesi	56
3.4.4. Denetim Sonuçlarının İzlenmesi	56
3.5. İÇ DENETİM DEPARTMANININ YÖNETİMİ	57
3.5.1. Amaç, Yetki ve Sorumluluk	57
3.5.2. Planlama	57
3.5.3. Politika ve Prosedürler	58
3.5.4. Personel Yönetimi ve Gelişimi	59
3.5.5. Dış Denetçiler	59
3.5.6. Kalite Güvencesi	60
4. BANKACILIKTA İÇ DENETİMİN İLKE VE ESASLARI	61
4.1. BANKACILIKTA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI	63
4.2. BANKACILIKTA İÇ DENETİMİN İLKELERİ	64
4.2.1. Süreklilik	64
4.2.2. Bağımsız İşlev	64
4.2.3. Denetim Tüzüğü	65
4.2.4. Yansızlık	66
4.2.5. Profesyonel Yeterlilik	67
4.2.6. Faaliyetin Kapsamı	67
4.2.7. Bankanın İç Sermaye Değerlendirme Usulü	69
4.3. BANKACILIKTA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL UNSURLARI	70
4.3.1. Banka Yönetiminin Gözetimdeki Rolü ve Kurum İç Denetim Kültürü	70
4.3.1.1. Yönetim Kurulu	70

4.3.1.2. Banka Üst Düzey Yönetimi	72
4.3.1.3. Denetim Kültürü	72
4.3.2. Risk Tespiti ve Değerlendirmesi	73
4.3.3. Denetim İşlevi ve Görev Dağılımı	74
4.3.4. Bilgi ve İletişim	76
4.3.5. İzleme Faaliyetleri ve Denetim Sisteminde Hataların Düzeltilmesi	77

5. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAŞANAN GELİŞMELER SONRASINDA ETKİN BİR İÇ DENETİM SİSTEMİNE GEÇİŞ **79**

5.1. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR **79**

5.1.1. Enflasyona ve İstikrar Kararlarına Bağlı Sorunlar	79
5.1.2. Yüksek Kaynak Maliyeti	80
5.1.3. Bankacılık Sektörünün Düzenlenmesinden Kaynaklanan Sorunlar	82
5.1.4. Öz kaynak Sorunu	83
5.1.5. Hızlı Teknolojik Gelişmelere Bağlı Sorunlar	84
5.1.6. Kamu Menkul Değerlerinin Konsolide Banka Bilançosundaki Payının Artması	86
5.1.7. Ticari Bankaların Kaynaklarının Önemli Bir Kısmını Krediyeye Dönüştürememesi	86
5.1.8. Bankaların Açık Pozisyon Sorunu	86
5.1.9. 3182 Sayılı Bankalar Yasasının Teşvik Edici Olması	87
5.1.10. 5 Nisan 1994 ve 1997-1998 Dünya Krizlerine Bağlı Sorunlar	87
5.1.11. Bankacılık Sektöründe Gözetim ve Denetimin Yetersiz Olması	87

5.2. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ETKİN BİR İÇ DENETİM SİSTEMİNE GEÇİŞ **88**

5.2.1. 18.06.1999 tarih ve 4389 Sayılı Yeni Bankalar Kanunu’nda İç Denetimin Yeri ve Önemi	91
5.2.2. Banka Gözetim ve Denetim Yapısının Değiştirilmesi	93
5.2.3. Risk İzleme ve Yönetim Anlayışının Değişmesi	94

6. SONUÇ	96
7. YARARLANILAN KAYNAKLAR	104
7.1. Kitaplar ve Makaleler	104
7.2. Diğer Yayınlar	106
7.3. Linkler	108
8. EKLER	109
8.1. İç Denetçi ve Dış Denetçinin Karşılaştırması Tablosu	109
8.2. Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik	110
8.3. T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nde İç Denetim Uygulaması	143
8.4. Banka Organizasyon Şeması	150
8.5. Bölge Başkanlığı Organizasyon Şeması I. Grup	151
8.6. Bölge Başkanlığı Organizasyon Şeması II. Grup	152
8.7. Bölge Başkanlığı Organizasyon Şeması III. Grup	153
8.8. Bölge Başkanlığı Organizasyon Şeması IV. Grup	154
8.9. Bölge Başkanlığı Organizasyon Şeması V. Grup	155
8.10. Büyük Ölçekli Bağlı Şube Organizasyon Şeması	156
8.11. Orta Ölçekli Bağlı Şube Organizasyon Şeması	157
8.12. Bölge Başkanlıklarında İç Kontrolün Fonksiyonel ve İdari İlişkisi	158
8.13. Bağlı Şubelerde İç Kontrolün Fonksiyonel ve İdari İlişkisi	159
8.14. Bölge Başkanlıklarında İç Kontrol Raporlama Prosedürü	160
8.15. Bağlı Şubelerde İç Kontrol Raporlama Prosedürü	161
8.16. Risk Uyarı Raporu Örneği	162
8.17. Kontrol Noktalar	175

KISALTMALAR:

Bkz. :	Bakınız
Karş. :	Karşılaştırınız
a.e. :	Aynı eser
a.g.e. :	Adı geçen eser
S. :	sayfa-sayfalar
Vb. :	Ve benzeri
Vs. :	Ve sair
BİS :	Basle Komite
WB :	Dünya Bankası (World Bank)
IMF :	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Found)
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TBB :	Türkiye Bankalar Birliği
TİDE :	Türkiye İç Denetçiler Enstitüsü
İİA :	İç Denetçiler Enstitüsü (The Institute Of Internal Auditors)

GİRİŞ

Bilindiği gibi, mali piyasalarda kambiyo kontrollerinin kaldırılması ve sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi sonucunda dünyada coğrafi sınırlar hızla yok olurken, gelişen teknoloji çok karmaşık mali enstrümanların yaratılmasına, derivatif ürünlerin hızla artmasına ve tüm dünyada pazarlanmasına olanak tanımaktadır. Öte yandan mali kurumlar arasında duvarlar azalmakta, banka, sigorta ve menkul hizmetleri yapan dev organizasyonlar hızla artmaktadır.

Uluslararası mali piyasalarda meydana gelen bu değişim daha etkin bir sermaye dağılımı ile birlikte ekonomik büyümeyi hızlandırırken, bankaları kendi aralarında artan rekabetle birlikte diğer mali kurumların da ciddi rekabeti ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu gelişme bankaları verimi artırmak, daha iyi bir performans sergilemek için daha fazlasını daha az bir maliyetle yapma baskısı ile risk almaya ve riskli yatırımlara yönlendirmektedir. Bu nedenle bankalarda, risk yönetimi ve iç denetim her zamankinden daha önemli ve hayati bir konu haline gelmiştir.

İster gelişmiş, isterse gelişmekte olan bir ülke olsun, bankacılık sisteminin zayıf oluşu hem o ülkenin mali sisteminin, hem de uluslararası mali piyasaların istikrarına karşı önemli bir tehdit oluşturur. Mali sistemlerin güçlendirilmesi konusundaki ihtiyaç, bu alandaki uluslararası girişimleri artırmıştır. 1996 yılında Lyon'da gerçekleştirilen G-7 Komitesi toplantısında yayımlanan Tebliğ bu alandaki girişimlerin önemli bir göstergesidir. Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, Uluslararası Ödeme Bankası (BIS -Bank for International Settlements), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi bir çok uluslararası resmi kuruluş tüm ülkelerde ve uluslararası piyasalarda mali istikrarın güçlendirilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir.

Bankaların etkin gözetim ve denetimi, ödemelerin yapılması ve tasarrufların dağıtılmasında önemli bir rol oynayan bankacılık sektörünün de içinde yer aldığı güçlü bir ekonomik yapının en önemli unsurlarından birisidir. Gözetim ve denetim işlevinin temeli güvenilir koşulların yaratıldığı bir ortamda faaliyette bulunmalarını temin etmektir. Bankacılıkta etkin gözetim ve denetim, her ülkenin mali sistemindeki istikrarın sağlanmasında kritik rol oynayan ve serbest piyasa koşullarında ve/veya etkin makroekonomik politikaların uygulanmasıyla kendiliğinden temin

edilemeyecek olan bir kamu hizmetidir. Gözetim ve denetim işlevinin maliyeti yüksek olmakla birlikte zayıf bir denetim sistemin yol açabileceği problemlerin maliyetinin daha yüksek olacağı bilinmektedir.

Türkiye’de ise bankacılık sektöründe yıllardır süre gelen sorunlara krizler ve ekonomide yaşanan diğer olumsuz gelişmeler de eklenince sektör ağır yaralar aldı. Sektörde faaliyet gösteren bankaların bir kısmı yükümlülüklerini yerine getiremez duruma gelirken birçoğu ortaya çıkan yeni durumlara gereken uyumu sağlayamadılar. Bütün bu yaşananlar bankacılık sektörünün Türkiye’de de yoğun bir denetime tabi tutulmasının önemini ortaya çıkardı.

Uluslararası mali piyasalarda ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler Türk Bankacılık Sektörü’nde de gözetim ve denetim başta olmak üzere çeşitli alanlarda düzenleme yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. İç denetim sisteminin, Türk Bankacılık Sektörü’ne girmesi bu zorunluluğun bir sonucudur. Bu itibarla ilk olarak Haziran 1999’da 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 9/4. maddesinde yapılan düzenleme ile “İç Denetim Sisteminin” hukuki zemini hazırlanmıştır. Söz konusu kanun maddesi ve bankacılık sistemine yönelik olarak ortaya konulan yeni anlayış çerçevesinde gerekli düzenlemeler yapılmaya başlanmış ve BDDK tarafından hazırlanan “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik”(EK:8.2) 08.02.2001 tarih ve 24312 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin 3. maddesi ile Türk Bankacılık Sektörü’nde de bu esasların uygulanması zorunlu kılınmış ve yaptırıma bağlanmıştır.

Bu tarihe kadar teftiş sistemi ile sürdürülen banka iç denetiminin alanı genişletilmiş, dönemsel yapılan teftiş denetiminin yanısıra sürekli ve yerinde denetimi içeren bir sistem kurulması öngörülmüştür. Bu bağlamda, yukarıdaki düzenlemeler ışığında hazırlayacağımız tezin konusunu Türk Bankacılık Sektörü’ne yeni giren, bankalarda teftiş sistemi dışında kalan, iç denetim sistemi oluşturmaktadır. Uluslararası düzenlemelerle şekillenen bu sistemi incelerken, klasik muhasebe denetiminin ötesinde uygunluk ve faaliyet denetimini kapsayan yönetsel denetim üzerinde yoğunlaşacağız.

Bu bağlamda, yaptığımız çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde genel anlamda denetim kavramı üzerinde duracak, denetim türleri-denetçi türleri ve genel kabul görmüş denetim standartları üzerinde

yoğunlaşacağız. İkinci bölümde, iç denetim, tarihi gelişimi, faaliyeti ve işlevlerini açıklamaya çalışacak, iç denetimin önemli bir unsuru olan iç kontrol konusunda bilgi vererek, bağımsız denetimle olan ilişkisine değineceğiz. Üçüncü bölümde, uluslararası kabul görmüş iç denetim standartları üzerinde duracak; bağımsızlık, mesleki yeterlilik, denetim faaliyetinin kapsamı, denetimin gerçekleştirilmesi ve iç denetim departmanının yönetimi genel standartları, özel standartlarla birlikte ele alarak etraflıca açıklamaya çalışacağız. Dördüncü bölümde, bankacılıkta iç denetim sisteminin ilke ve esaslarını ele alacağız. Beşinci bölümde ise, Türkiye'de bankacılık sektöründe yaşanan sorunlar ve bunun neticesinde iç denetim sisteminin Türk Bankacılık Sektörüne aktif girişini anlatmaya çalışacağız.

1. DENETİM KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1. DENETİMİN TANIMI

Denetim kavramının, Batı dillerindeki karşılığı (audit) kökenini oluşturan Latince audire kelimesi; işitmek, dikkatlice dinlemek anlamına gelmektedir.¹

Denetim kavramı ile ilgili olarak, sosyal bilimlerin birçok dalında farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Denetimin Türkçe’de yaygın olarak kullanılan anlamı, Türk Dil Kurumunun yaptığı tanımda karşılığını bulmaktadır. Bu tanıma göre, “denetleme, bir işin doğru ve yönetime uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemek, murakabe etmek, teftiş etmek, kontrol etmektir.”² Hukuki anlamda denetleme ise “gerek devlet daire ve teşkilatının ve gerek özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş müesseselerin kamu menfaati noktasından kanun, nizamname ve statüleri hükümlerine göre çalışıp çalışmadıklarının tetkik edilmesidir.”³

Denetim, iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir.⁴

Bu tanım Türk Literatüründe kontrol, muhasebe denetimi olarak kullanılmaktadır. Yönetim bilimlerine göre denetim ise “Kabul edilmiş standartlara göre tanımlanan faaliyetlerin ölçülmesi ve amaçlardan sapmalar varsa, gerekli düzeltmeleri yapabilmek olanaklarının kazanılması” demektir.⁵ Yönetim denetimi kavramı böylece, “geniş kapsamlı ve firmanın bütün faaliyetlerinin iktisadilik ve rasyonellik ana ilkeleri çerçevesinde ve firmanın amaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlayan gözlemlene, değerlendirme, yorumlama ve düzeltme faaliyetleri” olmaktadır.⁶

1 Salih Tanju Yavuz;İç Denetim ve Türkiye Uygulaması,Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı 42, S.39 (<http://www.bis.org/publ/bcbs.htm>)

2 Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara1988

3 Salih Tanju Yavuz ;Bankacılar Dergisi, 2002,Sayı 42, S.39

4 Güredin, Ersin; Denetim, 6.Basım, Beta Basım Yayım Dağ.A.Ş., İstanbul1994, S.5

5 Tümer, Melih; Yönetim ve Yönetici, İstanbul1975, S.326

6 Peker, Alparslan; Modern Yönetim Muhasebesi, Genişletilmiş 3.Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul1983, S.236

Avrupa Komisyonu da denetimin tanımını yapmıştır. Bu tanıma göre en genel anlamıyla denetim, bir işlem, prosedür veya raporun her bir yönünü doğrulayacak şekilde ve sonradan yapılan her türlü incelemedir.

1.2. DENETÇİ TÜRLERİ

Denetçi, denetim faaliyetini yürüten, mesleki bilgi ve deneyime sahip, bağımsız davranabilen ve yüksek ahlâki nitelikleri taşıyan uzman bir kişidir. Denetçiler genel olarak üç gruba ayrılır:

1.2.1. Bağımsız Denetçiler:

Bağımsız denetçiler, müşterilerine profesyonel denetim hizmeti sunan ve tek başına çalışan uzman kişiler ile bir denetim işletmesinde görevli kişilerdir. Bağımsız denetçiler, eğitimleri, deneyimleri ve bağımsız olma nitelikleri ile çeşitli denetim işlevlerini en iyi şekilde sürdürebilecek yetenekteki kişilerdir.

Bağımsız denetçilerin yapacakları denetimler; finansal tabloların denetimi, uygunluk denetimleri (şekil açısından denetim) ve faaliyet denetimleridir. Bağımsız denetçiler çeşitli kuruluşlara hizmet verir. Bağımsız denetçilerin müşterileri arasında kâr amaçlı işletmeler, kâr amaçsız işletmeler, resmi kuruluşlar ve kişiler bulunmaktadır.

Denetçiler de aynen avukatlar ve doktorlar gibi serbest meslek sürdüren kişiler olup bir ücret karşılığında faaliyet gösterirler. Denetçiler bu faaliyetlerini sürdürürken bağımsız olarak çalışırlar.

Bağımsız denetçiler belirli bir sınavı geçirip bu faaliyeti yapma yetki ve fermanını kazanmış, uzman kişilerdir.

1.2.2. İç Denetçiler:

İç denetçiler, bir işletmede kurmay görevi üstlenmiş kişilerdir. İç denetçiler bağlı buldukları işletmede iç denetim hizmeti yapan bir kurmay bölümün üyeleridir. Bu hizmeti sunan bölüme, “İç Denetim Bölümü” adı verilir. İç denetimin

amacı genel olarak organizasyonun yöneticilerine sorumluluklarını etkin ve verimli bir biçimde yerine getirmelerinde yardımcı olmaktır. Bu genel amaca ulaşmak için iç denetçiler şu faaliyetleri yerine getirirler:

- Finansal kontrollerin, muhasebe kontrollerinin ve diğer faaliyetlerle ilgili kontrollerin sıhhatini, yeterliliğini ve uygulanmasını dikkatle gözden geçirerek değerlemek ve uygun maliyetli etkin kontrol sistemlerini geliştirmek ve uygulamak.⁷

-Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak.

-Harcama sonrasında yasal uygunluk denetimi yapmak.⁸

-Faaliyet ve işlemlerin belirlenmiş politikalara, planlara ve yönergelere uygunluğunu sorgulamak.

-İşletmenin varlıklarının her türlü zararlara karşı korunmakta olduğunu araştırmak.

-Yönetimin düzenleyip sunduğu her türlü bilginin doğruluk ve güvenilirliğini araştırmak.

-Üstlenilen sorumlulukların yerine getirilmesi ile ilgili faaliyetlerin (başarının) kalitesini araştırmak.

- Faaliyetlerle ilgili gerekli iyileştirme önlemlerini yönetime tavsiye etmek.⁹

İç denetçilerin faaliyetleri sonucu ulaştıkları bulgular doğrudan doğruya işletmenin yöneticileri ve yönetim kurulları tarafından kullanılır. Bunun yanı sıra iç denetim kurulunun işletmedeki iç kontrol sistemi ile ilgili olarak hazırladığı rapor bağımsız denetçinin çalışmalarına ışık tutar. İç denetçiler, bağımsız denetçilerin gerekli gördüğü hallerde onlara yardımcı olur.

İç denetçilerin faaliyetlerini sürdürmede ve iç denetim raporunu düzenlemede tarafsız davranmaları beklenir. İç denetim bölümünün tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamak için, bunların raporlarını yönetim kuruluna vermeleri ve ilişkilerinde yönetim kuruluna karşı muhatap ve sorumlu olma yoluna gidilmektedir.

Denetim sırasında veya denetim sonuçlarına göre soruşturma açılmasını gerektirecek bir duruma rastlandığında, ilgili idarenin en üst amirine bildirimde

7 Poyraz, Sinem; Denetim Teknikleri, Beta Basım Yayım A.Ş., İstanbul 1993, S.29

8 Salih Tanju Yavuz;Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı 42, S.46

9 Peker, a.g.e., S.318

bulunurlar. İç denetçi bu görevlerini, İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen ve uluslararası kabul görmüş kontrol ve denetim standartlarına uygun şekilde yerine getirir. İç denetçi görevinde bağımsızdır ve iç denetçiye asli görevi dışında hiçbir görev verilemez ve yaptırılamaz.¹⁰

1.2.3. Kamu Denetçileri:

Kamu denetçileri, kamusal örgütlere bağlı olarak çalışan denetçilerdir. Çeşitli devlet kurumları içinde kurulup örgütlendirilmiş olan bu denetim birimleri kamu ve özel işletmelerin yasalara, yönetmeliklere, devletin ekonomik politikasına ve kamu yararına bağlılık derecesini izler ve denetler. Devlet denetçileri olarak da adlandırabileceğimiz kamu denetçileri, istihdam edildikleri kendi kuruluşlarının denetimlerini yapmalarının yanı sıra, vergi yükümlülerinin de vergi yasalarına uyup uymadıklarını ve beyanlarının doğru olup olmadığını denetlerler.¹¹

1.3. DENETİM TÜRLERİ

Uygulamada genel kabul görmüş dört denetim faaliyetinden söz edilir. Bunları finansal tabloların denetimi, uygunluk denetimi, iç denetim ve faaliyet denetimi olarak sıralayabiliriz.

1.3.1. Finansal Tabloların Denetimi:

Finansal tabloların denetimi (Mali denetim), mali raporlardaki verilerin, denetlenen birimin varlık ve yükümlülüklerinin gerçek değeriyle, finansman kaynaklarıyla, varlıklarının yönetimiyle ve tahsis edilen bütçe ödenekleriyle uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesidir. Yapılan denetimde çok sayıda işlemsel kusur tespit edilirse kayıtların doğruluğu, mevzuata uygunluğu ve düzenliliği üzerine daha fazla hesap denetimi yapılmasında yarar vardır.

¹⁰ Salih Tanju Yavuz; Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı 42, S.47

¹¹ Öztürk, Durmuş - Çağlayan, Toper; Kamu Harcamalarının Yönetim ve Denetimi, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Yayın No: 1998/800, Ankara 1998, S.21.

Finansal tabloların denetiminde amaç, finansal tabloların bir bütün olarak saptanmış ölçütlerle uyum içinde bulunup bulunmadıklarını araştırmaktır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda hazırlanmaları gereken ve denetim kapsamına giren finansal tablolar bilanço, gelir tablosu, dağıtılmayan kârlar tablosu ve finansal durumda değişmeler tablosudur. Denetçi finansal tabloları denetlerken, bu tabloların değişik gruplarca değişik amaçlar için kullanılacağı hususunu göz önünde tutar. Denetim tüm grupların ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerçekleştirilen genel amaçlı bir çalışmadır. Her grup için ayrı denetim yapılmaz. Genel amaçlı tek bir denetim yapılarak tüm grupların bilgisine sunulur. Şayet bu gruplardan herhangi biri bu genel denetimin kendisi için yeterli bilgi sağlamadığı görüşüne varırsa; bu grup için gerekli diğer bilgileri toplama olanağı her zaman için vardır.¹²

1.3.2. Uygunluk Denetimi:

Uygunluk denetimi (Riayet denetimi), bir örgütün mali işlemlerinin ve diğer faaliyetlerinin belirlenmiş yöntemlere, kurallara ve mevzuata uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla incelenmesidir. Bu denetim türünde belirlenmiş kriterler farklı kaynaklar tarafından oluşturulur. Uygunluk denetimi, iç denetçiler ve dış denetçiler ile kamu denetçileri tarafından yürütülür. Bu tür denetimin yürütümü görece olarak daha kolay olduğundan daha az deneyimli denetçiler tarafından yerine getirilmesi mümkündür.

Uygunluk denetimi üst makamlar ve yasal mevzuat tarafından önceden saptanmış kurallara uyulup uyulmadığının araştırılmasıdır. Bu üst makamlar kuruluş içinden olabileceği gibi kuruluş dışından da olabilir. Uygunluk denetiminde ulaşılan sonuçlar geniş bir kitleye değil, sınırlı olarak ilgili ve yetkili kişi ve kuruluşlara raporlanır. Bu nedenle uygunluk denetimi çoğunlukla iç denetçiler tarafından, gerekli durumlarda ise dış denetçiler tarafından yapılır.¹³

Her işletme, faaliyet amaçlarına ulaşmak için, işletme içinde bir dizi yordamı, kuralı ve politikayı oluşturmak ve bunları uygulamak zorundadır. Ayrıca yasalar ve

¹² Güredin, a.g.e., S.14

¹³ Salih Tanju Yavuz; Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı 42, S.43

hükümetlerce yapılan düzenlemeler de işletmece uyulması zorunlu (veya gerekli) olan ve iç işleyişe yansıyan öğelerdir.¹⁴

Uygunluk denetiminin amacı yetkili bir üst makam tarafından saptanmış kurallara uyulup uyulmadığının araştırılmasıdır. Bu üst makam işletme içinden olabileceği gibi işletme dışından da olabilir. Birinci duruma örnek, muhasebe kayıtlarının işletmedeki finansman ve mali işler müdürlüğünün yayınladığı yönergeler ve muhasebe el kitabına uygun olarak yapılıp yapılmadığının denetimidir. İkinci duruma örnek, ödenen ücretlerle ilgili olarak asgari ücret kuralına uyulup uyulmadığının denetimidir.¹⁵ Özellikle Devlet müdahalesinin arttığı durumlarda uygunluk denetimlerinin kapsamı da genişlemektedir. İster özel kesimde isterse kâr amaçsız kesimde olsun belirlenmiş politikalara, yazılı sözleşmelere ve yasal düzenlemelere uygunluk, denetçiler tarafından araştırılan bir denetim türüdür.

Yapılan işlemlerin öngörülen ölçütlere uygunluğunun araştırılmasında sürdürülecek bir denetimin etkinliğinin artırılması için;

-Denetimi yürütecek denetçinin bu konularda yetenekli olması,

-İşletme içinde iyi bir belge dosyalama sisteminin var olması,

-Uygunluk denetimi sonuçlarının raporlanmasının bir sisteme bağlanmış olması koşulları gereklidir.

Uygunluk denetiminde ulaşılan sonuçlar geniş bir kitleye değil, fakat işletme içindeki yetkili kişilere raporlanır. Bu kişiler genellikle işletmedeki tepe yöneticileridir. Önerilen yönergelere, politikalara ve her türlü yasa ve bağitlara uygunluk tepe yöneticilerini ilgilendiren konulardır. Bu açıdan uygunluk denetimlerinde ilgili taraf işletme yönetimidir. Bu denetim türünün sonuçları işletme içine raporlandığından, uygunluk denetimleri büyük ölçüde işletme içindeki denetçiler tarafından yürütülür. Gereken hallerde ise bağımsız denetçiye başvurulur.

1.3.3. İç Denetim:

¹⁴ Erdoğan, Melih; Denetim, Eskişehir, 2001, S.3

¹⁵ Poyraz, a.g.e., S.32.

İç denetim, yönetimin kendi tasarruflarını denetlemesidir.¹⁶ Mali nitelikteki faaliyetler ile mali nitelikte olmayan faaliyetlerin gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapıldığı bir denetim türüdür. Amacı işletme varlıklarının her türlü zararlara karşı korunup korunmadığını, faaliyetlerin saptanmış politikalarla uyum içinde yürütülüp yürütülmediğini araştırmaktır. İç denetim işletmedeki kontrollerin etkinliğini ölçmeyi ve bu kontrolleri değerlendirmeyi hedef alır. Bu açıdan çok önemli bir yönetim kontrol aracıdır.¹⁷

İç denetim işletme içinde kurmaylık işlevini üstlenmiş iç denetçiler tarafından yürütülür. Denetim sonuçları işletme yönetimine raporlanır. Finansal tabloların bağımsız denetimi üçüncü kişilere sunulan finansal bilgilerin dürüstlüğünü saptamaya yönelik iken; iç denetim, faaliyetlerin etkinliği ve verimliliğinin araştırılarak bu konuda yönetime tavsiyelerde bulunmaya yöneliktir. İç denetim aynı zamanda işletmede görevli kişilerin tutumu ve davranışlarını da dolaylı olarak denetler. Aslında denetimin konusu doğrudan doğruya insan değildir. Denetim tamamlanmış faaliyetlerin geriye dönülerek yeniden gözden geçirilmesi işlemidir. Ancak bu faaliyetler işletmede kişiler tarafından tamamlanıp yerine getirildiği için, dolaylı yoldan bu kişilerin denetimi de yapılmış olmaktadır. Özellikle etkinlik ve verimliliğin denetiminde bu durum daha belirgin olmaktadır. İşletmede çalışanlar iç denetçinin, kendilerinin saptanmış işletme politikalarına, planlara ve yönergelere ne dereceye kadar uyum göstermiş olduklarını ölçeceğini bildiklerinden, davranış ve faaliyetlerini bu yönde düzenlemeye çaba harcayacaklardır.

1.3.4. Faaliyet Denetimi:

Faaliyet denetimi, performans (başarım) veya yönetim denetimi olarak da bilinmektedir ve genellikle finansal tablolar denetiminden ve uygunluk denetiminden daha zordur. Çünkü etkinliğin ve verimliliğin ölçülebilir kriterlerini belirleyerek değerlendirmek ve bunların belirlenmiş amaçlarla uygunluğunu ortaya koymak gerekmektedir ki bu da anlaşılacağı gibi oldukça zordur.¹⁸ Faaliyet denetimi bir

¹⁶ Polat; Erdal; Denetimde Beşeri Unsurun Rolü ve Önemi, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Sayı 23, Eylül 1998, S.6

¹⁷ Güredin, a.g.e., S.15

¹⁸ Messier, W. F. (1997) Auditing, New York: The McGraw-Hill Comp.,

işletmenin (örgütün) faaliyetlerinin verimliliği ve etkinliğini değerlemek amacıyla bu faaliyetlere ilişkin usul ve yöntemlerin uygulanışının gözden geçirilmesini kapsar.¹⁹ Faaliyet denetimi sadece finansal nitelikteki olaylarla ilgilenmez. Finansal nitelikli olsun veya olmasın herhangi bir olay, faaliyet denetimin amacını etkileyecek nitelikteyse faaliyet denetiminin konusuna girecektir. Bu hususlardan birisi de iç kontroldür. Faaliyet denetiminin iç kontrol sistemi ile ilişkisi özellikle bu yönde daha fazladır.

Faaliyet denetimi, mali nitelikteki işlemler de dahil olmak üzere işletmenin diğer fonksiyonlarını da içermektedir. Yönetimin başarısını etkileyen bir çok farklı olay yahut değişik faktör söz konusu olabilir. Bunların her biri ayrı ayrı faaliyet denetiminin kapsamı içerisine girer. Bu nedenle uygulama alanı oldukça geniştir. Mesela satın alma, üretim, personel, pazarlama ve finansman konularına ilişkin yönetim karar ve politikaları ile faaliyet sonuçlarının uyum içinde olup olmadıkları araştırılır.²⁰ Faaliyet denetiminin inceleme alanına işletmenin örgüt yapısı, üretim yöntemleri, pazarlama politikaları, bilgi işlem faaliyetleri girebilmektedir. Dolayısıyla faaliyet denetiminin uygulanması, diğer denetim türlerine göre daha karmaşıktır.²¹ Özellikle karşılaştırma ölçütleri diğerlerine göre daha karmaşıktır. Bu tür denetimlerde denetçiler önceden saptanmış ölçütler olarak, bütçeleri, başarı ölçülerini, oranları ve sektör ortalamalarını kullanmaktadırlar.²²

Faaliyet denetimi iç denetimin doğal olarak gelişmiş olduğu bir uzantısıdır. Organizasyonların büyümesi, holdingleşmenin artması ve merkezileşmeye eğiliminin kuvvetlenmesi sonucu özellikle son 25 yılda faaliyet denetimi gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Aslında faaliyet denetimi çok eskilere dayanmaktadır. İşletmedeki sayısız finansal olmayan sorunlara uygulanması ise son yıllarda ortaya çıkmıştır.

Faaliyet denetimi her türde denetçi tarafından yapılabilirse de, uygulamada bu faaliyetin genellikle iç denetçiler ve devlete bağlı kamusal denetçiler tarafından sürdürüldüğü görülmektedir.

Faaliyet denetimi iç denetimden daha kapsamlıdır. Faaliyet denetimi işletmenin örgütsel yapısını, iç kontrol sistemlerini, iş akışlarını ve yönetimin

19 Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:4 Sayı:2 Aralık 2003

20 Çömlekçi F., Erdoğan M. ve Kepekçi C., (1993) Muhasebe Denetimi, Eskişehir, 2.Baskı.

21 Bozkurt N., Muhasebe Denetimi, (1998) İstanbul: Alfa Yayınevi, 1.Baskı.

22 Ataman Ü., Hacırüstemoğlu R. ve Bozkurt N., (2001) Muhasebe Denetimi Uygulamaları, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1.Baskı.

başarısını saptamaya yönelik geniş kapsamlı bir faaliyettir. Faaliyet denetimi bir organizasyonun saptanmış hedef ve amaçlarına ulaşip ulaşmadığını ölçmeye çalışır. İç denetim finansal nitelikli muhasebe konularının incelenmesi ile uğraşırken; faaliyet denetimi işletme politikası ve belirlenmiş stratejiler ışığında amaçlara ne derecede ulaşılmış olduğunu, yöneticilerin kişisel başarılarının derecesini ve faaliyetlerle ilgili finansal nitelikli olmayan her türlü konuları araştırır.²³

Faaliyet denetimi, başarı denetimi veya yönetim denetimi olarak da anılmaktadır ve genellikle finansal tabloların denetiminden veya uygunluk denetiminden daha güç bir denetimdir.²⁴ Başlıca zorluk, faaliyetlerin, etkinliğinin ve verimliliğinin nesnel olarak saptanmasındadır. Faaliyet denetimi çok kapsamlı olduğundan, bunun türlerini saymak ve tanımlamak da zordur. Bir işletmede yürütülen bir faaliyet denetiminin amacı yeni bir makine alımı kararına etki yapan bilgilerin geçerliliğini ve yeterliliğini saptamak iken; diğer bir işletmedeki faaliyet denetiminin amacı, satış faaliyetinin etkinliğinin ve verimliliğinin belirlenmesi olabilir. Faaliyet denetimi mali nitelikte olmayan faaliyetleri de konu alır.

Faaliyet denetiminin sınırları kesin çizgilerle belirenmiş bir amacının olduğunu söylemek oldukça zordur. Faaliyet denetimi, temelde verimlilik ve etkinlik kavramları üzerine kurulmuş bir denetimdir. Faaliyet denetiminin amaçları için genel bir çerçeve çizilecek olursa şunlar söylenebilir :²⁵

- İşletme yönetiminin başarısını ölçmek,
- İşletme politikalarının etkinliğini ve başarısını ölçmek,
- İç kontrolün etkinliğini ve başarısını ölçmek,
- İşletmenin belirlenmiş amaçlarına ulaşmasını etkileyecek her türlü faaliyetin başarısını ve etkinliğini ölçmek,
- İşletmenin istikrarlı büyüme ve amaçlarına sağlıklı bir şekilde ulaşmasını sağlamak amacıyla yönetime tavsiyelerde bulunmak şeklinde özetlenebilir. Faaliyet denetiminin amacı, gelişme (düzeltme) alanlarını belirleyerek performansı değerlemek ve tavsiyeler geliştirmektir.²⁶

²³ Yüzgün, Arslan; Genel Denetim Yaklaşımı, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Sayı 16, Ankara 1995, S.14

²⁴ Erdoğan; a.g.e., S.4

²⁵ Özer M., (1997) Denetim, Ankara, Özkan Matb., 1.Baskı.S.75

²⁶ Messier, W. F. (1997) Auditing, New York: The McGraw-Hill Comp.,S.12

Faaliyet denetiminde fiili durumun karşılaştırılacağı, olması gereken durumlarla ilgili ölçütlerin saptanması, büyük ölçüde öznelidir. Bu açıdan faaliyet denetiminde denetçi mevcut başarının doğrudan doğruya ölçülüp raporlanması eylemini değil, bu başarının iyileştirilmesi ile ilgili tavsiyelerini belirtme yolunu seçer. Geliştirilecek ve düzeltilecek alanları tanımlar ve öneriler geliştirir.²⁷ Bundan dolayıdır ki faaliyet denetimi, pür denetim faaliyetinden farklı olarak bir yönetsel danışmanlık şeklinde nitelendirilmektedir.

1.4.ULUSLARARASI KABUL GÖRMÜŞ İÇ DENETİM STANDARTLARI

1.4.1. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları;

- a) Genel Standartlar,
- b) Çalışma Sahası Standartları,
- c) Raporlama Standartları, olmak üzere üç ana grupta toplanır.²⁸

1.4.1.Genel Standartlar

Denetim işlevi uzman kişiler tarafından görülür. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartlarının birinci bölümü genel standartlara ayrılmıştır. Bu standartlar uzman denetçilerin karakterleri, davranışları ve mesleki eğitimleri ile ilgili esasları içerir. Bu açıdan genel standartlara “kişisel standartlar” adı da verilir.

1.4.1.1. Mesleki Eğitim ve Deneyim

Denetlenmiş finansal tablolar ve bunları tamamlayan denetim raporu, yıllık faaliyet raporu kapsamında kamuya açıklanır. Bu raporları alan kişilerin pek çoğu denetim görüşünü bildiren denetçiyi tanımaz. Onlar için önemli olan, güvenilir

²⁷ a.g.e., S.4

²⁸ Güredin; a.g.e.,S.26

nitelikte bir denetim görüşünün bildirilmiş olmasıdır. Güvenilir ve kaliteli bir denetim görüşüne ulaşmak için bu işlevi yürüten denetçinin belirli bir mesleki eğitime, deneyime ve yeteneğe sahip olması ve faaliyetini tam bir bağımsızlık ile yürütmesi zorunludur. Bu da özellikle ilgili fakültelerde eğitim görmeyi ve diploma almayı gerektirmektedir.²⁹

Mesleki eğitim ve deneyim birinci genel standart tarafından zorunlu bir koşul olarak aranmaktadır. Bu standarda göre; denetim faaliyeti ancak gerekli teknik eğitim ve yeteneğe sahip uzman kişilerce yürütülmelidir. Genel olarak uzman muhasebe denetçiliği sertifikasını almış kişilerin gerekli teknik bilgi ve yeterliğe sahip olduğu varsayılır. Çoğu denetçiler bu bilgilerinin önemli bir kısmını yüksek öğrenimleri sırasında almış oldukları muhasebe derslerinde kazanır. Teorik nitelikte olan bu bilgiler uygulama hayatındaki deneyimlerle pekiştirilir. Diğer birçok meslekte olduğu gibi, denetçilik mesleğinde de iş başında eğitim çok önemlidir. Denetçiler uzman muhasebe denetçiliği sertifikasını almak için sınava girmeden önce ve sertifikanın alınmasından sonra devamlı olarak iş başında eğitime tabi tutulur. Bu eğitim genel olarak deneyimli bir uzman denetçinin yanında yardımcı denetçilik yapılarak sürdürülür. Uzman denetçiler kendi mesleki bilgi ve deneyimlerini yanlarında çalışan genç yardımcı denetçilere aktararak onların meslek açısından üstün nitelikli uzman denetçiler olarak yetişmelerine çaba harcar. Bu, denetçilik mesleğinin öngördüğü yüce bir davranıştır.

Uzman denetçi olarak yetişecek kişinin sadece muhasebe ve işletmecilik bilgileri ile donatılmış olması yeterli değildir. Bu kişiler topluma katkıda bulunan bir kamusal işlev yerine getirdiklerinden, genel bilgi düzeyi açısından da çok kuvvetli durumda olmalıdırlar. Başarılı bir denetçi müşterileri ile, birlikte çalıştığı üst ve astlarla ve ilişkide bulunacağı tüm kişilerle iyi geçinmek zorundadır. Günümüzde bir işletmeyi sadece teknik, ekonomik ve finansal yönleri ile ele alıp, beşeri ve psikolojik yönünü ihmal etmek modası geçmiş bir düşünüş biçimidir.³⁰

Diğer kişilerle iyi beşeri ilişkiler içinde olabilmek için kuvvetli bir genel eğitim düzeyine sahip olma, belki de çok iyi mesleki bilgilerle donatılmış bulunmaktan daha önemli ve değerlidir. İnsanı, insanın özelliklerini, insan

²⁹ Akın, Cevdet; Denetimin Esasları, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 31, İstanbul, Ocak 2001, S.31

³⁰ Polat; a.g.e.,S.7

davranışlarını dikkate almayan hiçbir işlemin başarıya ulaşma şansı yoktur.³¹ Başarılı bir denetçi iyi haberleşen bir kişidir. Denetçi yazılı ve sözlü haberleşmeyi açık ve anlaşılabilir bir lisan kullanarak gerçekleştirmelidir.

Başarılı bir denetçi yakın geçmişte kazandığı mesleki eğitimin, yakın gelecek için yeterli olmadığını düşünen bir kişidir. Bu açıdan başarılı denetçi kendini durmadan yeniler. İyi bir denetçi çeşitli eğitim programlarına devam ederek, mesleki kitap ve dergileri izleyerek kendini yeniler ve birinci genel standardın öngördüğü düzeyde bir kişi olarak kalmaya çaba gösterir.

1.4.1.2. Bağımsız Davranma

İkinci genel standart denetçilerin bağımsız düşünme mantığı içinde olmalarını öngörmektedir. Bağımsızlık denetim mesleğinin temelini oluşturur. Tarafsız ve dürüst davranma olarak tanımlanan bağımsızlık denetçilerin vazgeçemeyecekleri bir niteliklerdir.

Finansal tabloları kullananlar denetçinin bağımsız olduğuna inanırlar. Böyle bir inanç denetçilik mesleğinin varlığı için en önemli güvencedir. Bu kişiler denetçinin bağımsızlığını şüphe ile karşıladıkları durumlarda, denetçinin bildirmiş olduğu denetim görüşü onlar için bir anlam taşımayacaktır. Böyle bir durumda da bir denetim işlevinden söz edilemez. Finansal tabloları kullananların denetçinin bağımsız düşünce mantığı içinde olduğuna güven duymaları için, denetçilerin bağımsızlıklarına gölge düşürecek ilişkilerden ve davranışlardan kaçınmaları zorunludur. Bağımsızlık denetçinin hazırladığı rapora güvenilirlik olarak yansiyacaktır.³² Bağımsızlığa gölge düşüren etmenler meslek ahlakı ile ilgili kurallar arasında düzenlenmiştir.

1.4.1.3. Mesleki Özen

Bu standarda göre mesleki bilgi ve deneyime sahip her bağımsız davranan denetçi mutlaka uygun bir denetim çalışması yapacak değildir. Denetçinin görevini

³¹ a.g.e., S.13

³² Erdoğan, a.g.e., S.9

sürdürürken ve raporunu düzenlerken gereken mesleki özen ve titizliği göstermesi kaçınılmazdır. Bu standart kalite bir denetimin yapılması açısından genel bir açıklamayı getirmektedir. Denetçiden beklenen, onun uzmanlığını özen ve titizlikle ortaya koymasındır. Gereken titizlik ve çabayı göstermeyen bir denetçi meslek ahlakına aykırı davranmış olur. Özen ve titizliğin gösterilmesi bir yerde denetçinin tüm denetim standartlarına eksiksiz bir biçimde uyması ile sağlanır. Özenli ve titiz davranan bir denetçi denetim faaliyetini düzgün bir biçimde planlar, yeterli sayıda kanıt toplayarak inceler, temiz ve düzgün çalışma kağıtları hazırlar, finansal tablolar hakkında dürüst bir yargıya ulaşır ve bu yargısını kılı kırk yaran bir titizlikle düzenleyeceği denetim raporunda açıklar.

1.4.2.Çalışma Sahası Standartları

Çalışma sahası standartları genel standartlara oranla daha özeldir. “Bu standartlar, bir bakıma denetim sürecinde, denetçinin izleyeceği temel yolu gösterir. Denetçi, denetimini planlamalı, iç kontrolü ele almalı ve kanıt toplamalıdır. Bu temel denetim adımları, birer standart olarak denetim sürecinin kavramsal alt yapısını oluşturur.”³³

1.4.2.1. Planlama ve Gözetim

Çalışma sahası standartlarından birincisi denetim çalışmasının iyi bir şekilde planlanmasını ve varsa yardımcı denetçilere iyi bir şekilde nezaret edilmesini öngörmektedir. Denetimde planlama çalışmaları hazırlanırken işgücü planlaması, zaman planlaması ve kaynakların verimli kullanımının planlaması yapılmalıdır.³⁴

Denetçi denetlenecek işletmenin kendisi ve faaliyet gösterdiği sanayi dalı hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Uygun bir denetim planlaması yapabilmek için müşteri işletmenin organizasyon yapısı, konum yeri, ürettiği mal veya hizmetlerin niteliği, finansal yapısı, iş ilişkisinde olduğu üçüncü kişiler gibi birçok konularda bilgi toplanmalıdır. Denetçi bu konularda bilgi sahibi olduktan sonra Genel Kabul

³³ a.g.e., S.9

³⁴ Güredin; a.g.e., S.29

Görmüş Denetim Standartlarının öngördüğü kalitede bir denetimin gerçekleştirilmesi için uygun bir denetim planı hazırlar. Denetimin planlaması, daha etkin ve zamanında bir denetim yapılmasının ön koşuludur.³⁵

Planlama için gerekli bilgiler önceki denetimlere ait çalışma kağıtlarından, o faaliyet dalı ile ilgili her türlü yayınlardan, müşteri işletmeye yapılan ziyaretlerden ve yöneticilerle sürdürülen görüşmelerden sağlanır. Müşteri işletmenin iç denetim bölümü üyelerinden alınacak bilgiler de denetim planının oluşturulmasına ışık tutar.

Planlama ile ilgili çalışmalar ayrı ayrı belgelenecek bir denetim programı hazırlanır. Denetim programında izlenecek yol ve denetim işlemleri ayrıntılı biçimde gösterilir. Ancak bu bir ön planlama olduğundan, denetimin yürütülmesi sırasında ortaya çıkacak koşullara göre, programda gerekli düzeltmeler ve ilaveler yapılır.³⁶

Denetim görevinin yürütülmesi sırasında denetçi yardımcılarından yararlanır. Yardımcıların faaliyeti denetimin yürütülmesinden sorumlu olan uzman denetçi tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilir. Bu kontrol hem uygun ve kaliteli bir denetimin gerçekleştirilmesi ve hem de yardımcıların iyi bir biçimde eğitilip yetiştirilmesi açısından gereklidir. Bu kontrol faaliyeti yardımcı denetçilerin görevleri sırasında doldurdukları çalışma kağıtlarının gözden geçirilmesi ve karşılıklı görüşmelerin yapılması yoluyla yürütülür.

Denetçi yardımcıları, sorumlu denetçinin verdiği direktifler dahilinde, ellerindeki denetim programlarına uygun olarak görevlerini yerine getirmeye çalışırlar. Denetim programlarında gerekli denetim kanıtlarının toplanması için nasıl bir yol izleneceği ayrıntılı maddeler halinde verilmiştir. Yardımcılar çalışmaları sırasında sık sık üst denetçiye başvurarak takıldıkları konularda yardım isterler; konunun kendi açılarından aydınlanması için sorumlu denetçi ile mesleki tartışmalarda bulunurlar. Sorumlu uzman denetçilerin yardımcıları üzerindeki gözetimlerinin sınırının ne olması gerektiği konusunda kesin kurallar yoktur. Ancak bu gözetimin kapsamı;

- Yardımcı denetçinin genel ve mesleki bilgi düzeyine,
- Yardımcı denetçinin konusundaki deneyimine, ve

³⁵ Özgen, Aysun; Denetim ve Planlama, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Sayı 180, Mart 2001, S.23
³⁶ a.g.e., S. 25

-Denetim konusunun zorluk ve karmaşıklık derecesine bağlıdır.³⁷

1.4.2.2. İç Kontrolün İncelenmesi

Bir işletmede etkin bir iç muhasebe kontrol sisteminin bulunması, yayınlanan finansal raporların doğruluk ve güvenilirlik derecesini arttırır. Etkin bir iç kontrol sisteminin varlığı finansal tabloların hatalı olma riskini azaltır. Denetim riskinin az olması ise denetim görüşüne ulaşmada gerekli olacak denetim işlemlerinin sayı ve kapsamının daraltılmasına neden olur.

Çalışma sahası standartlarından ikincisi denetçinin iç kontrol sistemini gözden geçirip bir değerlendirme yapmasını öngörmektedir. Bu standarda göre iç kontrol sisteminin gözden geçirilip değerlemesinin yapılmasında iki amaç vardır. Birinci amaç, sisteminin kendisine olan güveninin araştırılarak sistemin etkinliğinin saptanmasıdır. Denetçiler denetlenen dönemde meydana gelmiş her bir kıymet hareketine ilişkin muhasebe kayıtlarını yeni baştan tek tek ele alıp inceleyemezler. Denetçiler işletmedeki iç kontrol sisteminin etkinliğini araştırarak, olayların uygun biçimde muhasebe kayıtlarına aktarıldığına ve düzenlenen finansal tabloların bu olayların sonucunu yansıttığına genel olarak güven duymak isterler. Kurulup işletilen sistem ne kadar etkin ise, denetçinin güveni o kadar fazla olacak ve buna bağlı olarak da denetim riski azalacaktır. Bu denetçinin denetim adımlarının yönünü ve uygulayacağı tekniklerin ölçüsünü belirlemeye de yarayacaktır.³⁸

İç kontrol sistemini denetlemenin ikinci nedeni, uygun bir denetim görüşüne ulaşmada uygulanacak denetim işlemlerinin kapsamını ve ayrıntı derecesini belirlemektir. Bildiğimiz gibi denetçinin hazırlayacağı denetim programı büyük ölçüde müşteri işletmedeki iç kontrol sisteminin etkinliğine veya zayıflığına bağlıdır.

1.4.2.3. Kanıt Toplama

³⁷ Güredin, a.g.e., S.29

³⁸ Uzay, Şaban; İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin İncelenmesi, Bağımsız Dış Denetimin Karar Alma Sürecindeki Yeri ve Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma, SPK Yayınları, No : 132, Ankara 1999., S.41

Çalışma sahası standartlarından üçüncüsü bir denetim görüşüne ulaşmadan önce yeterli miktarda uygun kanıt toplanmasını öngörmektedir. Ne kadarlık bir miktarın yeterli olacağı denetçinin yargısına kalmıştır. Denetçi toplayacağı denetim kanıtlarının miktarını işletmenin iç kontrol sisteminin etkinliğine, denetlenen hesabın veya hesap grubunun niteliklerine ve de genel olarak denetlenen müşterinin durumuna göre belirleyecektir.

Bu standart yeterli sayıda kanıt toplanmasının yanı sıra bu kanıtların uygun kanıtlar olması gerektiğini de vurgulamaktadır. Uygunluk, kalite ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Buna göre denetçi yeterli sayıda kaliteli kanıt toplamakla yükümlüdür. Aynen miktarda olduğu gibi, kanıtın uygunluğunun belirlenmesi de denetçinin öznel yargısına bağlıdır.

Genel olarak bir denetim kanıtının kalitesine etki yapan etmenler şunlardır:³⁹

- Kanıtın geçerliliği,
- Kanıtın nesnelliği,
- Kanıtın zamanlılığı,
- Kanıtın sürekliliği.

Denetim kanıtları denetlenen işletme tarafından hazırlanarak denetçiye verilebileceği gibi, denetçi tarafından çeşitli denetim işlemleri uygulanmak yoluyla da işletme içinden ve işletme dışından da toplanabilir. Denetim kanıtları elde edildikleri kaynaklar açısından şöyle bir sınıflandırılmaya tabi tutulur.

a) Fiziksel olarak varolmanın saptanması amacıyla denetçinin fiziki incelemeleri sonucu elde edilen direkt kanıtlar. Başlıca örnekler; stokların fiziken var olduklarının saptanması, kasanın sayımı, binalar, arsa ve diğer sabit varlıkların yerlerinde görülerek varlıklarının saptanması.

b) Yönetimin yayınladığı yönergelere uygun olarak davranıldığını saptamak amacıyla denetçinin gözlemleri sonucu toplanan uygunlukla ilgili kanıtlar. Başlıca örnekler; varlıkların çalınmaya karşı korunması amacıyla öngörülmuş güvenlik önlemlerinin uygulanmakta olup olmadığının gözlem yoluyla saptanması, görev ve sorumluluk talimatları kapsamında çalışanların görevlerini sürdürüp sürdürmediklerinin araştırılması.⁴⁰

³⁹ Güredin, a.g.e., S.31

⁴⁰ Poyraz, a.g.e., S.44

c) Denetlenen işletmenin dışındaki kişilerden alınan sözlü ifadeler. Belirli bir yasal durumla ilgili olarak denetçinin müşteri işletmenin avukatından aldığı sözlü bilgiler.

d) Müşteri işletmeden veya iş görenlerden alınan sözlü ifadeler. Başlıca örnekler; işletmenin iç kontrol sistemi hakkında alınan sözlü bilgi; işletmenin satış politikası hakkında alınan sözlü bilgi, belirli bazı yevmiye kayıtları ile ilgili olarak alınan açıklayıcı sözlü bilgiler.

e) İşletme içinde hazırlanan belgesel kanıtlar. Satış faturaları, mal sipariş pusulaları, alındı evrakları, standart muhasebe fişleri, büyük defter ve diğer muhasebe kayıtları.

f) İşletme dışından hazırlanarak müşteriye gönderilen ve müşterinin dosyaları arasında saklanan belgesel kanıtlardır. Banka hesap özetleri, banka dekontları, satıcı faturaları.

g) İşletme dışı kaynaklarca hazırlanarak doğrudan doğruya denetçiye gönderilen dış belgesel kanıtlar. Doğrudan doğruya denetçiye postalanan banka hesap özeti, denetlenen işletmenin iş ilişkisinde olduğu kurumlar tarafından doğrudan denetçiye gönderilen mektuplar, doğrulamalar.

h) Denetçi tarafından düzenlenen analitik kanıtlar. Aritmetik işlemlerin doğruluğunu araştırmak için denetçinin yaptığı yeniden hesaplamalar, tutar aktarmalarının doğruluğunun araştırılması, oran analizleri, eğilim analizleri, regression analizleri... gibi.

1.4.3. Raporlama Standartları

Finansal tabloları kullananlar açısından mesleki bir incelemenin yapılmış olduğu hususundaki tek kanıt yayınlanan denetim raporudur. Bu açıdan denetim raporunun mesleki bir görüşle hazırlanması ve okuyuculara sunulması gereklidir. Raporlama standartları denetim raporunun yapısı ve hazırlanması ile ilgili ilkeleri içerir. Toplum içi haberleşmenin ve bu konuda ortak bir dil kullanmanın zorluğu, raporlama standartlarının genel standartlara ve çalışma sahası standartlarına oranla çok daha kesin ve özel olmalarını gerektirir.

1.4.3.1. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uyum

Raporlama standartlarının birincisi yayınlanmış finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyum içinde hazırlanmış olduğunun açıkça belirtilmesini emretmektedir. Uzman denetçi finansal tabloların işletmenin finansal durumunu, finansal durumundaki değişiklikleri ve faaliyetlerle ilgili sonuçları doğru ve dürüst bir biçimde sunduğu hususunda bir yargı bildirmektedir. Denetçinin böyle bir yargıya ulaşması için dürüstlük ile ilgili belirli ölçütlerden yararlanması gerekir. Daha öncede belirttiğimiz gibi bu ölçütler genel kabul görmüş muhasebe ilkeleridir. Muhasebe uygulamalarını yönlendiren tüm teamüller, kurallar ve işlemler genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin çerçevesini belirler. Denetçi de bu ilkelere uygunluğu araştırmak ve görüşünü de bu ölçüte göre oluşturmak durumundadır.⁴¹

Uzman denetçi müşteri işletmenin finansal tablolarını inceleyerek, bunların hazırlanmasında genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun davranılmış olup olunmadığını araştırır. Araştırmasının bulgu ve sonuçlarını açıkça raporunda belirtir.

Bu standart, denetçinin raporunda genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uyulduğunu açıkça bildirmesini öngörmektedir. Bu ilkelere uyulmamış olduğu hallerde denetçi bunun sonuçlarını da açıklamakla yükümlüdür.

1.4.3.2. Devamlılık

Raporlama standartlarından ikincisi devamlılık ilkesi ile ilgilidir. Bu standarda göre denetçi raporunda muhasebe ilkelerinin bu dönemde de aynen geçen dönemde olduğu gibi değişmeden uygulanmış bulduklarını açıkça belirtmelidir. Devamlılık ilkesi dönemlere ait finansal tabloların karşılaştırılabilirliğine olanak sağlar. Denetçi, denetlenen dönemde uygulanan ilkelerin süreklilik göstermesini ve önceki dönem uygulamalarıyla tutarlı ve uyumlu olmasını beklemelidir.⁴² Finansal tabloların karşılaştırılabilirliği için bunların dayandığı ilkelerin yıldan yıla değişmemiş olmaları zorunludur. Tabiatıyla bu, muhasebe ilkelerinin hiçbir zaman değiştirilemeyeceği anlamında düşünülmemelidir. Ancak yönetimin böyle bir

⁴¹ Özkan, Arif; Muhasebe Denetimi Mesleğinde Sorumluluklar ve Meslek Ahlakı, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 5, İstanbul, Mayıs 2000, S.24

⁴² Akın, a.g.e., S.37

değişikliğe gitmesi halinde, bu değişikliğin o dönemin finansal tabloları üzerine yapacağı etkinin de okuyuculara açıkça belirtilmesi kaçınılmaz olmalıdır. Böylece ilgili okuyucu finansal durumda meydana gelen değişikliklerin ne kadarının muhasebe ilkelerinde değişiklikler nedeniyle, ne kadarının ise gerçek faaliyetler sonucu ortaya çıkmış olduğunu ayırıp anlayabilecektir. Finansal tabloları okuyanları aydınlatmak amacıyla muhasebe ilkelerinde yapılan değişiklikler, bu değişikliklerin etkileri ve böyle bir değişikliğe gidilmesinin gerekçesi dipnotlarda yeterli ayrıntı ile sunulmalıdır.

1.4.3.3. Açıklayıcı Bilgiler

Finansal tablolar çeşitli gruplara alacakları ekonomik kararlar için gerekli olan geçerli bilgileri sunarlar. Karar alıcılar için bu bilgiler zamanlı, eksiksiz, geçerli ve tarafsız olmalıdır. Bu bilgilerin kimler tarafından kullanılacağı ve hangi tür ekonomik kararlara dayanak oluşturacağı denetçi tarafından bilinemez. Finansal tablolar mümkün olduğu kadar fazla kullanıcıya hitap edebilmek için geniş amaçlı olarak düzenlenir. Denetçi finansal tablolarda yer alması gereken açıklayıcı notları da inceleyerek, bu tabloların kendilerinden beklenen amacı yerine getirip getirmediğini araştırır. Yeterli derecede açıklamanın olmaması halinde denetçi durumu raporunda belirtir.⁴³

Açıklayıcı bilgiler sadece hangi bilgilerin açıklanması gerektiği ile ilgilidir. Bu bilgilerin açıklanma biçimi de çok önemlidir. Finansal tablolarda yer alan bilgilerin düzeni, kullanılan sınıflandırma sistemi ve başlıklar ile ilgili terminoloji açıklama ilkeleri kapsamındadır. Açıklayıcı dipnotlar yönetimin finansal tabloları tamamlayıcı nitelikte verdiği bilgiler olup, okuyucu için çok önemlidir. Bu dipnotların hazırlanması sırasında dikkat edilecek husus önemli bilgilerin kısa ve öz olarak sunulması olmalıdır. Açıklayıcı notların gereksiz bilgilerle donatılmış bulunması, önemli bilgilerin diğer bilgiler arasında boğulup gözden kaçmasına yol açar.

Belirli bazı hallerde işletme yönetimi açıklayıcı nitelikte olmakla beraber işletme içi gizli bilgiler oldukları gerekçesi ile, bazı bilgilerin finansal tablolara ek

43 Güredin, a.g.e., S.35

olarak açıklanmalarını engellemek isteyebilir. Bu konuda denetçi ile işletme yönetimi arasında bir anlaşmazlık olması halinde sorun tam açıklamanın sağlanması yönünde çözümlenmelidir. Müşteri işletme yine de bu bilgileri açıklamamakta direnirse, denetçi durumu raporunda belirtmeli ve şartlı bir görüş bildirmelidir.

1.4.3.4. Denetçi Görüşü

Yürütülen denetimin sonucu denetim raporunda açıklanır. Raporlama standartlarından dördüncüsü finansal tabloların bir bütün olarak ele alınarak, denetim raporunda bir denetçi görüşünün bildirilmesini veya bir denetim görüşüne ulaşılmamış olunması halinde, bu durumun nedenleri ile birlikte açıklanmasını öngörmektedir. Ayrıca bu standart, denetçinin finansal tablolarla olan ilişkisinin ve aldığı sorumluluğun derecesinin belirtilmesini de zorunlu kılmaktadır. Bu standart hem kamu kesimi hem de özel kesimde yürütülen denetim çalışmalarının raporlanmasında uyulması gereken bir standarttır.

Denetçi denetlediği finansal tablolarda; genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uyulduğu, tüm gerekli bilgilerin tam açıklama kuralına uygun biçimde belirtildiği, devamlılık ilkesine uyulduğu ve önemli aksaklık ve düzensizliklerin bulunmadığı görüşüne ulaşmış ise, bu yargısını olumlu bir denetim görüşü bildirmek yoluyla açıklar.

Denetçi, raporunda aksini bildirmedikçe, finansal tablolarda ve eklerinde gerekli tüm bilginin yer aldığı yani tam açıklama ya da yeterli açıklama ilkesine uyulduğu anlamı çıkarılmalıdır. Sonuçta denetçinin finansal tablolara ilişkin görüşünü denetim raporunda ortaya koyması ve görüş ortaya koyamıyorsa da bunu nedenleriyle açıklaması gerekmektedir.⁴⁴

44 Erdoğan; a.g.e., S.10

2. İÇ DENETİM

2.1. İÇ DENETİMİN TANIMI

İç denetimin tanımı 26 Haziran 1996 İç Denetçiler Enstitüsü (The Institute of Internal Auditors) tarafından yapılmış ve bu tanım tüm dünyada kabul görmüş, uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Buna göre “iç denetim, kurumun faaliyetlerine değer katmak ve bunları geliştirmek amacıyla tasarlanmış bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir. Risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkililiğini, sistematik ve disiplinli bir yaklaşımla değerlendirip geliştirerek kurumun hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur.”⁴⁵

Bu tanımı aynen benimseyen Basel Komitesi bir bankadaki iç denetim/teftiş fonksiyonunun hangi esaslara bağlı kalınarak oluşturulması, bu fonksiyonun işleyişi ve denetleyici otorite (murakıp-supervisor) ile arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiği hakkındaki ilkeleri 20 prensip halinde ‘Bankalarda İç Denetim ve

⁴⁵ Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçilerle İlişkisi, Bankacılık Gözetimine İlişkin Basell Komitesi Tarafından Yayımlanan Danışma Belgesi, Temmuz 2000, S.2 Bankacılar Dergisi, S.41

Murakıbmın Denetçilerle İlişkisi” (Internal Audit in Banks and the Supervisor’s Relationship with Auditors) başlığıyla yayımlamıştır. ⁴⁶

İç denetim işletmenin, kendi iç kontrollerinin tatmin edici düzeyde işlediğini teyit etmek amacıyla kendi yararına sürdürdüğü bir denetimdir. Dış denetim her zaman finansal konularla ilgilenmesine rağmen, iç denetimin zorunlu konusunun finansal konular olması gerekmez. Kapsamında finansal, uygunluk ve faaliyet denetimleri yer alabilir. Özellikle halka açık anonim ortaklıklarda ortak sayısının çokluğu ve ortaklar grubunun arz ettiği nitelik bakımından, iç denetim yalnızca bir iç kontrol olmaktan çıkmakta ve ortaklık işlerinin gidişatını tarafsız olarak aksettirmeye yarayan bir faaliyet halini almaktadır. ⁴⁷

2.2. İÇ DENETİMİN TARİHÇESİ

Denetimin varlığı, MÖ 3500 yıllarına kadar giden Mezopotamya kayıtlarından çıkarılmaktadır. Finansal (mali) işlemleri de içeren bu kayıtlar, bir soruşturma sistemi olarak yorumlanabilecek çeşitli işaretler içermektedir. İç kontroller ve görev dağılımının ortaya çıkışı da muhtemelen aynı döneme rastlamaktadır. Mısır, Yunan, Çin, Pers ve İbrani kayıtları da benzer sistemlere işaret etmektedir.

Antik Roma’da memurların kendi kayıtlarını diğerlerinin kayıtları ile karşılaştırdığı bir hesap sorgusu sistemi oluşturulmuştur. “Audit” teriminin oluşması da bu hesap sorgusunun bir sonucudur. Roma İmparatorluğunun çöküşü ile soruşturma da dahil birçok finansal faaliyet ortadan kalkmıştır. Meslek unvanı olarak auditor unvanı, 1289 yılında ilk defa İngiltere’de kullanılmıştır. Profesyonel denetçiliğin ilk örgütü ise 1581’de Venedik’te kurulmuştur. ⁴⁸

Sanayi Devriminin ortaya çıkması ile birlikte Avrupa’da muhasebe kayıtlarının incelenmesi ve belgelendirme dahil günümüz denetimi ile benzer özellikler taşıyan bir denetim sistemi oluşmaya başlamıştır. Avrupalılar zamanla bu

⁴⁶ The Institute Of Internal Auditors - UK (1999), What is Internal Auditing? <http://www.iaa.org.uk/about/whatis.html>, 4.12.1999

⁴⁷ Poroy, Reha - Tekinalp, Ünal – Çamoğlu, Ersin; Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 1997, S.331

⁴⁸ Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı 42, S.39

uygulamaları Kuzey Amerika'ya taşımıştır. 1850'li yıllarda, "İskoçya Fermanlı Muhasebeciler Enstitüsü" tarafından modern muhasebe denetimi yazılı hale getirilmiştir. İngiltere'den Amerika'ya göç eden muhasebeciler, 1886 yılında, New York'ta ilk Diplomalı Kamu Muhasipleri Kanunu'nun çıkarılmasını sağlamışlardır.

Yirminci yüzyılın ilk yarısından itibaren geniş ve karmaşık yapıdaki şirketlerin ortaya çıkması ile denetim fonksiyonunun gelişimi hızlanmıştır. Bunun sonucunda denetim uluslararası nitelikte örgütlenmelere ihtiyaç duymaya başlamıştır.

Denetimle İlgili Uluslararası Kuruluşlar;

a) İç Denetçiler Enstitüsü (IIA), İç Denetçiler Enstitüsü, kurumsal ve kamusal örgütlerin boyutlarının ve karmaşıklığının artması sonucu ortaya çıkan iç denetimdeki büyümeye ve yeni yönetsel ihtiyaçlara cevap olarak 1941 yılında New York'ta kurulmuştur. Enstitü, 1944'de Toronto'da ABD dışındaki ilk birliğini, 1948'de de Londra'da Avrupa'daki ilk birliğini kurmuştur. IIA, günümüzde dünya çapındaki yaklaşık 90,000 üyesine iç denetim, iç kontrol, IT denetimi gibi konularda hizmet vermektedir. Ayrıca enstitü, iç denetime ilişkin standartların ve etik kuralların belirlenmesi ve geliştirilmesi konusunda katkılarda bulunmaktadır. Enstitü tarafından verilen İç Denetçi Sertifikası tüm dünyada geçerli bir belge niteliğindedir.

b) Uluslararası Yüksek Denetleme Kuruluşları Örgütü (INTOSAI) INTOSAI, Birleşmiş Milletlere ya da Birleşmiş Milletlerin uzmanlık kuruluşlarına üye ülkelerin yüksek denetim kuruluşlarının bir teşkilâtıdır. 1953 yılında Küba/Havana'da toplanan Kongrede 34 ülkenin katılımıyla kurulmuş olup, üye sayısı günümüzde 170'e ulaşmıştır. INTOSAI'nin; OLACEFS, AFROSAI, ARABOSAI, ASOSAI, SPASAI, CAROSAI, EUROSAI olmak üzere yedi adet bölgesel birliği bulunmaktadır. INTOSAI'ye ancak yüksek denetim kuruluşları veya yüksek denetim kuruluşu sayılanlar üye olabilmektedir. Yüksek denetleme kuruluşu sayılmanın temel koşulu, yasayla kurulmuş olması ve parlamento adına denetim yapıyor olmasıdır. Statüsü gereğince INTOSAI'ye her ülkeden sadece bir yüksek denetim kuruluşu üye olabilmektedir. Sayıştay 1965 yılından bu yana INTOSAI'in üyesidir. Ayrıca Sayıştay, ASOSAI ve EUROSAI'ye de üyedir. INTOSAI'nin amacı; yüksek denetleme kurumları arasındaki ilişkileri geliştirerek güçlendirmek,

özellikle kamu mali denetimi alanında bilgi ve görüş alış verişi ile deneyimlerin paylaşılmasını sağlamak, gereksinim duyulan alanlarda üyelerine destek vermektir.⁴⁹

INTOSAI' nin 9. Uluslararası Kongresinde benimsenen Denetim Kurallarının Ana Hatlarına İlişkin Lima Deklarasyonu, kamu denetiminin Magna Carta'sı olarak kabul edilmektedir. 1992 Washington Kongresinde kabul edilen Denetim Standartları ve İç Kontrol Standartlarının Ana Hatları, tüm dünyada benimsenmiş kurallar haline gelmiştir. INTOSAI'nin her üç yılda bir değişik ülkede gerçekleştirilen kongreleri, kamu kesimindeki güncel ve önemli denetim sorunlarının görüşüldüğü ve gerekli tavsiye kararlarının alındığı bir forum niteliğindedir.⁵⁰

c) The Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission (COSO) COSO, finansal raporlamanın iş ahlakı, etkili iç kontroller ve kurumsal yönetim aracılığıyla kalitesinin artırılmasını amaç edinmiş gönüllü kuruluşların bir araya gelmesi ile oluşturulmuştur. 1985 yılında Hileli Mali Raporlama Üzerine Ulusal Komisyonu desteklemek üzere kurulmuştur. COSO tarafından hazırlanan iç kontrol modeli, Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkeye ilham kaynağı olmuştur.

COSO Modeli iç kontrol sistemlerine ilişkin standartların temelini oluşturmaktadır. Bir iç kontrol modeli olan COSO, İç Denetçiler Enstitüsü tarafından yayımlanan 'İç Kontrole İlişkin İşletme Raporunun Hazırlanmasında İç Denetçilerin Rolü' başlıklı Raporda belirtildiği şekilde, denetim sürecine dahil edilmiş bir modeldir. Modele göre iç kontrol sisteminin ana hedefleri; Organizasyonun etkin ve etkili işler yapmasını, güvenilir mali raporlar hazırlamasını ve mevzuata uyumunu sağlamaktır.

COSO Modeli; kontrol ortamı, risk değerlendirme, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme olmak üzere beş unsurdan oluşmaktadır.

Kontrol Ortamı: Yönetim ve çalışanlar bütün bir örgüt içinde, iç kontrole ve dikkatli bir yönetime yönelik olarak pozitif ve destekleyici bir tavrı geliştiren ortamı oluşturmalı ve sürdürmelidirler.

⁴⁹ Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı 42, S.40

⁵⁰ Bankacılar Dergisi; a.g.e., S.41

Risk değerlendirme, amaçlara ulaşılırken karşılaşılabilecek risklerin tanımlanıp analiz edilmesi ve risklerin ne şekilde yönetilmesi gerektiğine karar vermek için bir temel oluşturulmasıdır.

Kontrol Faaliyetleri, yönetimin talimatlarının yerine getirilmesini sağlamaya yardımcı olan politikalar ve yöntemlerdir. Kurumun hedeflerine ulaşırken karşılaştığı riskleri işaret etmek için gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaya yardımcı olur.

Bilgi ve İletişim: Uygun bilgi, kişilerin sorumluluklarını yerine getirebilmelerini sağlayacak şekilde tanımlanmalı, elde edilmeli ve paylaşılmalıdır. Etkili iletişim, kurumun en altından en üstüne dolaşacak şekilde geniş anlamda gerçekleşmelidir. Tüm alışanlara iç kontrol sistemindeki rolleri anlatılmalıdır.

İzleme: İç kontrol izlemesi zaman dilimi içindeki performansın kalitesini değerlendirmeli ve denetim ya da diğer inceleme bulgularının derhal çözüme bağlanmasını güvence altına almalıdır.

Amerika’ da 1977 tarihli Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) halka açık şirketlerin işlemlerinin yetkili kişilerce gerçekleştirilmesinde ve kayda alınmasında yeterli güvence sağlayacak tatmin edici bir iç kontrol sistemi kurmalarını, finansal faaliyetleri bütün ayrıntılarıyla ve doğru bir şekilde yansıtan muhasebe kayıt sistemleri oluşturmalarını öngörmekteydi. Söz konusu kanun ile öngörülen güvencenin sağlanmasında en kolay yollardan birinin iç denetim birimi kurulması olması nedeniyle pek çok şirket iç denetim kadrolarını oluşturmuş ya da mevcutların ölçü ve kalitelerini arttırmışlardır. Söz konusu düzenleme dışında şirketlerin iç denetim birimleri kurmalarını zorunlu kılan hukuki düzenleme bulunmamasına rağmen, şirketlerin pek çoğu yarattığı faydalar bakımından i denetim uygulamasını gönüllü olarak kabul etmişlerdir.⁵¹

2.4. İ DENETİMİN UYGULANMA NEDENLERİ

İşletme nezdinde sürdürülen iç denetim faaliyetlerine duyulan ihtiyaç şu nedenlere dayanmaktadır:

2.4.1.Sorumluluk ve Hesap Verebilme

⁵¹ Akar karasu; a.g.e., 16

Her işletmede, yöneticiler sahip oldukları yetki ve sorumluluklarının bir kısmını kendilerine bağlı olarak çalışan kişilere devrederler. Tüm yöneticilerin çalışanların görevlerini etkin ve verimli bir biçimde yerine getirip getirmediğini ve işletmenin hedeflerinin de bir parçasını oluşturan bireysel hedeflere ulaşip ulaşmadıklarını öğrenmesi gereklidir. Söz konusu bilgilenme faaliyetinde ne yöneticilerin kişisel çabaları, ne de astların kendi faaliyetlerini raporlamaları sırasında mevcut olan çıkar çatışması nedeniyle astların düzenledikleri raporlar tam olarak yarar sağlamaz. Bu nedenle sistemlerin, usullerin, kontrollerin değerlendirilmesi ve verimliliği ile hedeflere ulaşip ulaşılmadığının belirlenmesinde, iç denetçiler bilgi toplama, şartları analiz etme ve problemleri tanımlama konularındaki mesleki yeterlikleri nedeniyle belirtilen işlemleri yöneticilere vekaleten yaparlar. Bununla birlikte söz konusu değerlendirme görevi ölçme, onaylama ve tavsiyelerle sınırlıdır. İç denetçilerin yönetimin yerine geçerek çalışanları görevlerini tanımlamamaları gereklidir. Aksi halde sahip olmaları gereken en temel özellik olan nesneliliği kaybederler.

İç denetçiler temel olarak üst düzey yöneticiler de dahil olmak üzere her kademedeki yöneticilerin görevlerini yerine getirmekteki performanslarını yönetim kurulu adına incelerler. İşletmedeki iç denetçilerin yönetim kurulu ile doğrudan iletişim kurabilmelerine imkan veren bir yönetmeliğin bulunması ve yönetim kuruluna sunulacak tüm hususların üst yöneticilerle karşılıklı olarak tartışılması iç denetçilerin, denetim bulgularını ve değerlendirmelerini herhangi bir endişeye maruz kalmadan yönetim kuruluna ya da denetim komitesine sunabilmelerini sağlar.⁵²

Ayrıca, yönetim kurulu üyeleri, çoğu zaman üst yönetimin kararları ya da teklifleri hakkında değerlendirme yapabilecek bilgiden yoksundurlar. Yönetim kurulu üyelerinin gerek ortaklara gerekse kamuya karşı sorumlulukları dikkate alındığında, işletmenin faaliyetleri hakkında elde edecekleri nesnel ve güvenilir bilgiler ışığında üst yönetimin kararlarını ya da tekliflerini değerlendirebilmeleri gereklidir. İşte bu aşamada iç denetçiler gerekli incelemeleri yapar, bilgileri bir araya

⁵² Akarkarasu, Nahit; Halka Açık Şirketlerde İç Denetim ve Denetim Kurullarının Etkinleştirilmesi İçin Öneriler, SPK Yeterlik Etüdü, İstanbul 2000, S.11

getirir ve sonuçta hazırladıkları raporlar ile yönetim kurulunun nesnel ve güvenilir bilgi alma ihtiyacını karşılarlar.

2.4.2.Vekalet Teorisi

Günümüzde ticaretin büyük ölçülere ulaşması beraberinde şirketlerinde ölçülerinin ve ölçeklerinin büyümesine yol açmıştır. Bu nedenle, aynı zamanda yönetici olan işletme sahibinin yerini büyük ölçüde profesyonel yöneticiler almışlardır. Yöneticiler, görevleri karşılığında uzun vadede daha fazla ücret alma temel güdüsüyle hareket eden ve bu yüzden çoğu zaman işletme sahiplerininkiyle çatışabilecek kişisel amaç ve hedefleri bulunan kişilerdir. Bu nedenlerle, işletme sahipleri yöneticileri emanet ettikleri kaynakların etkin ve verimli olarak kullanımı hususunda endişe duyarlar. Bununla birlikte işletme sahiplerinin yöneticilerin görevlerinin yerine getirip getirmediği hususlarında yeterli değerlendirmeleri yapacak zamanları ya da teknik ve metodolojik yetenekleri yoktur.

İşletme sahipleri ve yöneticiler arasındaki bu ilişki vekalet akdine benzetilmiştir. Bu kapsamda bir vekil olarak görev yapan yöneticinin söz konusu ilişkiden doğan borçlarını yerine getirmesi sırasında ortaya çıkabilecek düzensizlikler hakkındaki işletme sahibinin şüphelerini ortadan kaldıracak en önemli kontrollerden biri yapılacak olan iç denetimlerdir. Bağımsız ve nesnel bir biçimde gerçekleştirilen ve tatmin edici sonuçlar veren denetimler, yöneticilerin taşıdıkları sorumlulukları yerine getirdikleri hususunda işletme sahiplerini daha kolay ikna etmelerini sağlar. Bu kapsamda iç denetçiler finansal ve finansal olmayan işlem ve olayları konu alan denetimler ile işletme sahibi ve yöneticiler arasındaki potansiyel çıkar çatışmasını önler.

2.4.3.Yönetime Danışmanlık ve Yardım

Modern bir iç denetçi yönetime yardımcı olacak nitelikte eğitim ve deneyime sahiptir. Yetişmiş iç denetçiler işletmedeki hata ve hileleri açığa çıkarmak yanında, ileride benzer sorunlarla karşılaşılmasını için yöneticilere danışmanlık ve eğitim hizmeti de verebilirler.

Amerikan İç Denetim Enstitüsünün kabul etmiş olduğu tanımda da ifade edildiği üzere “ İç denetim, bir kuruluşun faaliyetlerine değer katmak ve bu faaliyetleri geliştirmek üzere tasarlanmış, bağımsız ve nesnel bir sağlamlama ve danışmanlık faaliyetidir. “Basta Bankacılık Gözetim Komitesi de, iç denetim bölümü için özellikle önem arz eden yansızlık ve nesnellik ihtiyacının, iç denetim bölümünün aynı zamanda iç kontrollerin geliştirilmesi konusunda üst yönetime müşavirlik veya danışmanlık yapmasına engel olmadığını belirtmektedir.⁵³ İç denetçilerin belirtilen nitelikte bir faaliyet yerine getirebilmeleri için planlama, organizasyon, yönetim ve kontrol konularında bilgi sahibi olmaları ve olayları profesyonel bir yönetici gözüyle değerlendirebilmeleri gerekmektedir. Bu niteliklere sahip iç denetçiler, yönetim merkezli denetçi olarak adlandırılmaktadır.

2.4.4.Tasarruf İhtiyacı

Profesyonel olarak yürütülen denetimler sonucunda tespit edilen eksikliklerin düzeltilmesi sonucunda işletmeler maddi açıdan da büyük tasarruflar sağlamakta ve kazançlar elde etmektedirler. Maddi kayıpların ortaya çıkarılması ve düzeltilmesi bazen iç denetim biriminin yıllık maliyetini karşılayacak nitelikte dahi olabilmektedir.⁵⁴

2.4.5.Hileli İşlemlere Karşı Korunma İhtiyacı

Günümüzde, özellikle halka açık şirketlerde küçük pay sahiplerinin kar payı alma gibi ortaklık haklarını tehdit eden en büyük tehlike işletmelerde meydana gelen hileli işlem ve eylemlerdir. Bu hileli işlemlerin en tipik örneği halka açık şirketlerde, büyük pay sahibi aile ya da kişilerin sahip oldukları diğer şirketler, küçük pay sahiplerinin ve işletmenin zararına olarak, işletme karının örtülü olarak aktarılmasına

⁵³ Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçilerle İlişkisi, Bankacılık Gözetimine İlişkin Basel Komitesi Tarafından Yayınlanan Danışma Belgesi, Temmuz 2000, S.2

⁵⁴ Uluslararası İç Denetim Sempozyumu, 02.10.1995, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No:1, 1995, S.7

yönelik yaptıkları işlemlerdir.⁵⁵ Bununla birlikte, giderek kompleks hale gelen finansal araçlar ve finansal pazarlara bağlı olarak, şirket dışından kişilerin yapmış oldukları incelemeler ile bu tür usulsüzlükleri ve hileli eylem ve işlemleri tespit etmeleri olasılığı azalmakta ve daha maliyetli hale gelmektedir. Bu nedenlerle, küçük pay sahiplerinin yönetsel açıdan herhangi bir hakimiyet sağlayamadıkları şirketlerde iç denetim birimlerinin bir diğer önemli görevi de işletme bünyesinde; çalışanlar, yöneticiler ve hatta yönetim kurulu üyeleri tarafından yapılabilecek hileleri tespit etmek ve bunların meydana gelmesinin önlenmesi için tavsiyelerde bulunmaktır.

Hileli eylem ve işlemler işletmenin çıkarı ya da zararı için işletme içinden kişilerce gerçekleştirilmiş olabileceği gibi işletme dışından kişilerce de gerçekleştirilebilir. Söz konusu hileli işlemlerin ve işlemlere konu olan şirketlerin niteliklerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmalar arasında en yeni tarihli ve kapsamlılarından biri, bilinen adıyla Treadway Komisyonu, COSO tarafından oluşturulan bir araştırma grubunun 30.11.1999 tarihli “ Hileli finansal Raporlama: 1987-1997 Amerikan Halka Açık Şirketlerinin Bir Analizi “ başlıklı raporudur.⁵⁶

Yapılan çalışmalar sonucunda ulaşılan temel sonuçlara bakıldığında;

a-Şirket Özellikleri: Hileli mali raporlama işlemlerine konu olan şirketlerin % 78’ i hisse senetleri bir borsada işlem görmeyen ve aktif büyüklükleri borsa şirketlerine nazaran daha küçük şirketlerdir. Hileli mali tablo düzenlemesi işlemlerinin büyük çoğunluğunda şirketin gerçek durumunda ortaya çıkan dönem zararının kamufle edilmesi amaçlandığı görülmüştür.

b-Yönetim Yapısı: Olayların % 83’ üne genel müdür ve mali işler müdürünün de ismi karışmıştır. Hileli işlemlere konu olan şirketlerin % 25’ inin denetim komiteleri bulunmadığı ve bulunanların ise genellikle yılda bir defa toplandığı ve % 15’ inin denetim komitelerinin yıl içinde hiç toplanmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, denetim komiteleri üyelerinin % 65’ inin muhasebe mesleğine ilişkin sahip olduğu herhangi bir sertifika ya da deneyimi bulunmamaktadır. Şirket yöneticilerinin yaklaşık olarak % 60’ı şirketle bağlantısı

⁵⁵ Akarkarasu, a.g.e., S.13

⁵⁶ a.g.e., S.13

olan ya da şirket veya yönetim ile özel bağları olan dışarıdan atanan “ gri yöneticilerden “ oluşmaktadır. Kurucular ve kurul üyeleri şirket paylarının önemli bir bölümüne sahiptir. Bireylerin önemli güçleri bulunduğu gibi, yöneticiler ve çalışanlar arasında aile ilişkilerinin bulunması yaygındır.

c-Hile Özellikleri: Yapılan hilelerin ortalama tutarları 25 milyon ABD Doları’ dır. Şirket aktif toplamalarının 100 milyon ABD Doları’ nın altında olduğu dikkate alındığında yapılan hilelerin birikimli büyüklükleri önemli tutarlar oluşturmaktadır. Yapılan hileli işlemlerin çoğunluğu bir mali yıla sığmayıp ortalama iki yılı aşmaktadır. finansal raporlama hilelerinin en tipik örneği varlıkların ve gelirlerin yüksek gösterilmesidir.

d-Dış Denetim: Hile döneminin son yılında verilen bağımsız denetçi görüşlerinin % 55’ i olumlu görüş olup, geri kalan % 42’ si şartlı, % 3’ ü ise genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırılık nedeniyle olumsuz görüştür. İncelemeye konu olan şirketlerin % 56’ sı hile dönemi süresince, “ En Büyük 6 “ olarak bilinen denetim şirketleri tarafından denetlenmiştir. Mali tablo hilelerinde genellikle dış denetçiler de işin içine girmektedir. 195 hile olayının % 29’ unda denetçilerin birlikte işlem yapması ya da denetimde ihmal göstermeleri nedeniyle açıkça isimleri yer almaktadır.

e-Hileli İşlemlerin Şirketler ve Bireyler Açısından Sonuçlar: Hileli işlemler gerçekleştirilen şirketler genellikle iflas, ortaklık yapısında ciddi değişiklikler, ulusal borsalar tarafından listeden çıkarılma ve mali yaptırımlara uğrama gibi sonuçlarla karşılaşmışlardır. Bu işlemlere karışan kişiler ise aleyhlerine açılan davalara, görevlerinden ayrılmaya ve az da olsa hapis cezalarına maruz kalmışlardır.

Yukarıda yer alan tespitler kapsamında hileli finansal tablo işlemlerinin önlenmesine ilişkin olarak yapılan öneriler şu başlıklar altında özetlenebilir.⁵⁷

a-Şirket Yapılarına İlişkin Öneriler: Maliyet ya da gider kaygıları nedeniyle bazı şirketlerde etkin bir iç kontrol yapısının tam olarak oluşturulamaması, üst yöneticilerin mevcut kontrollerden kurtulmaları için fırsat oluşturmaktadır. Ayrıca, düzenleyici otoritelerin ya da menkul kıymet borsalarının halka açık şirketlerin denetimi için getirmiş oldukları zorunluluklar ya da kotasyon şartlarının çoğunda

57 a.g.e., 14

şirket büyüklüklerini dikkate alarak bağımsız denetim yükümlüğünden muafiyet vb. çeşitli muafiyetler tanımları şirketlere hileli işlem gerçekleştirme fırsatı yaratmaktadır. Bu açıdan, aktif büyüklükleri küçük olan şirketlerde denetim komitelerinin finans ve muhasebe alanlarında tecrübeli kişilerden oluşması ve yıl içinde sık sık toplanmaları büyük önem taşımaktadır. Yönetim ve denetim kurulunun, gözetim denetim görevlerini yerine getirirken üst yönetimden ve ilgili kişilerden sağlam güvenilir bilgi almaya çalışmaları gereklidir. Küçük şirketlerde, tüm yönetim gücünün bir tek kişi elinde toplanması yerine bağımsız ve nitelikli yöneticilerin görev almasını teşvik etmek gerekmektedir. Bağımsız denetçilerin mali tabloların ötesine geçerek müşterinin sektöründeki riskleri, işletmenin mali raporlama sebeplerini, iç denetimi ve yönetim kurulu ve denetim komitesi yönetiminin gücünü almaya çalışması gerekir.

b-Kontrol Ortamına ilişkin Öneriler: Hileli raporlama olayların % 83' ünde genel müdür ve mali işler müdürünün de isminin yer aldığı gerçeği dikkate alındığında, yönetim kurulu ile denetim komiteleri üyelerinin, işletmenin üst düzey yöneticilerinin faaliyetlerini değerlendirirken profesyonel bir şüphecilik sergilemeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, denetim komitelerinin yıllık toplantı sayılarının ve finansal deneyim sahibi üye sayısının artırılması gereklidir. Bunun yanında, genel müdür vb. üst düzey yöneticilerinin finansal raporlama kuralları ve gerekleri hakkında asgari bilgilere sahip olmalarının ve finansal raporlama süreçlerine gerekli bilgi ve niteliklere sahip yetkili kişilerin dahil olması gereği bir defa daha açığa çıkmaktadır. Bunlara ek olarak yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin finansal raporlama konularındaki bilgisini mevcut bir hileyi örtmek için kullanılabilecek yöneticilere karşı tetikte olmaları da gereklidir. Yapılan araştırmalarda, işletmelerin iç denetçiler tarafından yapılan denetimlerin yönetimin hileli işlemlere olan eğiliminin belirlenmesinde önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kontrollerin zayıf olması yönetim hilelerinin, emniyeti suiistimal durumlarının ya da hataların ortaya çıkmasına imkan vermektedir. Ayrıca yapılan incelemelerde, hileli işlemler yapan şirketlerin yönetim kurullarında diğer şirketlere oranla dışarıdan seçilen kişilerin daha az olduğu, bu kişilerin tasarruf yetkilerinin daha sınırlı olduğu ve bu şirketlerin genel müdürlük ve yönetim kurulu başkanlığı görevlerinin genellikle şirketin kurucusu olan kişi tarafından yerine getirildiği tespit edilmiştir. Bu

bulgulara ek olarak mali tablolarında maddi hataları, mevzuata aykırılıkları olmayan şirketlerin genellikle denetim komitelerine sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenlerle, küçük işletmeler dahi denetim komiteleri kurmak ve denetim komitelerinin izleme faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürebilmek için üst yönetimden aldıkları finansal ve finansal olmayan bilgilerin doğru ve güvenilir olmasına çalışmalıdırlar.

2.5. İÇ DENETİM FAALİYETİNİN NİTELİKLERİ

Yukarıda yer alan ifadeler bir tanımdan çok iç denetimin neyi kapsadığını anlatan bir giriştir. Bu nedenle ayrı bir tanıma ihtiyaç duyulmaktadır. İç denetim bir işletmedeki;

- Finansal ve operasyonel bilginin doğru ve güvenilir olup olmadığı,
- İşletmenin risklerinin tanımlanmış ve asgariye indirilmiş olup olmadığı,
- Dış düzenlemelerin ve kabul edilen iç politikaların ve usullerin izlenip izlenmediği,
- Tatmin edici standartların oluşturulup oluşturulmadığı,
- Kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı,
- İşletmenin hedeflerine etkin bir biçimde ulaşım ulaşmadığı, hususların belirlenmesi ve işletmenin yöneticilerinin ve diğer üyelerinin görev ve sorumluluklarını etkin bir biçimde yerine getirmelerinde destek olmak amaçlarıyla, tüm işlemlerin ve kontrollerin iç denetçilerce, nesnel ve sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi ve onaylanmasıdır. Söz konusu tanımın daha iyi anlaşılabilmesi için unsurlarına ayrılarak açıklanması yerinde olacaktır.⁵⁸

2.5.1.Sistematik ve Nesnel Onay

İç denetim konusuna tam olarak hakimiyeti ve İç Denetim Standartları' nın öngördüğü gerekliliklere uygunluk yeteneğini ifade eder. Bu yetenekler denetçinin finans, muhasebe ve denetim konularına ek olarak yönetim ve sosyal ilişkilerde de yeterli bilgi ve deneyime sahip olmasını gerektirir.⁵⁹ Bu kapsamda nesnel onay için;

⁵⁸ Akar karasu; a.g.e., S.19

⁵⁹ Kurban, a.g.e., S.36

- İç denetçinin, iç denetim konusunda yetkin bir kişi olması gereklidir.

-İç denetçilerin bağımsız görüş oluşturabilmeleri için denetledikleri süreçlerin oluşturulması ya da uygulanması aşamalarına katılmamaları gereklidir.

-İç denetçinin şirket organizasyonu içerisinde bağımsız bir konuma sahip olması gerekir. 110.01 numaralı Standart ile iç denetim biriminin amacının, yetkisinin, faaliyet konusunun ve sorumluluğunun bir yönetmelikle tanımlanmış olması gerektiği ve söz konusu yönetmelikte birimin organizasyon içerisindeki yerinin tam olarak belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, yine aynı Standarda iç denetim biriminin bağımsızlığını sürdürebilmesi için üst yönetim ile arasında sürekli ve doğrudan bir iletişimin bulunması gerektiği, söz konusu iletişimin ise ancak iç denetim biriminin yöneticisinin finansal raporlama, organizasyonel yönetim ve kontrol konularındaki yönetim kurulu toplantılarına katılması ile mümkün olabileceği belirtilmiştir.

Son tahlilde, iç denetçi bulgularına açıklıkla sunamıyor ve bulgularını sonuçları objektif olarak değerlendirmede kullanamıyorsa, işletmenin amaçlarına etkin bir biçimde ulaşmasında yönetime yardımcı olamıyor demektir. Bu nedenle iç denetim birimi raporlarını, bu raporları değerlendirebilecek ve gereklilerini yerine getirebilecek yetkiye sahip bir yöneticiye ve özellikle denetim komitesine sunmalıdır.

2.5.2.Tüm İşlemler

İç denetçilerin mesleki faaliyetleri sırasında herhangi bir kısıtlama getirilmesi kabul edilemez. Bu kavram, tüm finansal ve finansal olmayan işlemlerin gözden geçirilmesi yanında tüm çalışanlara, ürünlere, kayıtlara ve imkanlara sınırsız olarak erişimi kapsar.⁶⁰

2.5.3.Doğru ve Güvenilir Bilgi

60 Kocabay, İbrahim; İşletmelerde İç Denetim, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 198, Şubat 1998, S.12

Yöneticilerin karar almalarında kullanılan finansal ve operasyonel bilgilerin doğru, tamamlanmış, güvenilir, yararlı ve zamanında verilmiş bilgiler olup olmadığının gözden geçirilmesini ifade eder.⁶¹

2.5.4.Risklerin Tanımlanması ve En Aza İndirilmesi

İşletmenin potansiyel kayıplarını ifade eder. İşletmelerin yetersiz kontroller nedeniyle yüz yüze kaldığı riskler çok fazladır. Bu risklerin sebebi önemli görev ve yetkilerin birbirinden ayrılmasındaki başarısızlıktan, kurumsal çıkar çatışması politikası oluşturmaktaki başarısızlığa kadar uzanır. İç denetçilerin bu tür tehlikelere karşı, riskler ortadan kalkana kadar gerekli inceleme ve denetimleri yapmaları gereklidir.

2.5.5.Hukuka ve İşletme İçi Kural ve Usullere Uygunluk

Bunun yanında iç denetçilerin işletmenin politikalarının, usullerinin ve kurallarının yeterli olup olmadığını ve yararlı amaçlara hizmet edip etmediğini de belirlemesi gerekir. Denetçiler, söz konusu kural ve usullere uyulup uyulmadığını denetlemekle birlikte bu usul ve emirlerin uygunluğunu da incelemesi kendilerinden beklenir.⁶²

2.5.6.Kaynakların Etkin ve Verimli Olarak Kullanılması

Denetçinin, yönetime emanet edilen personel, fon, araç ve diğer kaynakların en iyi ve masrafsız şekilde kurulduğundan emin olması gereklidir.

2.5.7.İşletmenin Amaçlarına Etkin Bir Şekilde Ulaşması

⁶¹ Çağrı, Hasan; İşletme Yönetimi, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Sayı 25, İstanbul, Nisan 1999, S.14

⁶² Sezer, Halit; İç Denetimin Fonksiyonel Yapısı, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 16, İstanbul 2001, S.20

İşletmenin daha önce belirlenen amaçlara ve hedeflere ulaşip ulaşmadığının belirlenmesini ifade eder.

Yukarıda yer alan tanım iç denetçiye; konulan kuralları sorgulaması, tahminlere ulaşmayı engelleyecek eksikliklerin belirlenmesi, yalnızca risklerin belirlenmesinden çok neyin yanlış olduğunun açıklanması görevlerini de yüklemektedir.

2.6.İÇ DENETİMİN İŞLEVLERİ

İç denetimin işlevleri iki bölümde incelenebilir:

2.6.1.Mali denetim

Aktiflerin varlığını saptamak, yapılan hileli işlemleri önlemek ve açığa çıkarmak, iç kontrol sistemlerinin incelenmesini de kapsayan muhasebe ve rapor verme sistemlerinin güvenilirliğini kontrol etme işlevidir.

2.6.2.İşletme ve yönetsel denetim

Klasik anlamdaki denetimin mali ve muhasebe alanlarına yönelik olmasına karşın, modern iç denetim anlayışı işletmenin tüm faaliyetlerinin ve işlemlerinin denetlenmesini öngörmektedir. Muhasebe denetiminde temel alınacak kıstaslar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, ulusal ve uluslar arası muhasebe standartlarıyken, yönetsel denetimde esas alınacak kıstaslar işletmenin esas sözleşmesi, yönetim ve işletme politikaları ve özellikle işletmenin faaliyet alanını ve üretim, satış, pazarlama vb. faaliyet süreçlerini ayrıntılı olarak tanımlayan, karar alma aşamalarında yetkili ve sorumlu kişileri belirleyen yazılı usulleridir.

2.7. İÇ KONTROL

İç denetim, işletmenin kendi iç kontrollerinin tatmin edici düzeyde işlediğini teyit etmek amacıyla kendi yararına sürdürdüğü bir denetimdir.⁶³ İç kontrol ise işletme varlıklarını korumak ve her türlü kayıpları önlemek, muhasebe verilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak, işletme faaliyetlerinin etkinliğini geliştirmek ve yönetim politikalarına bağlılığı özendirmek amaçlarını gerçekleştirmek için bir işletmedeki örgüt yapısı, uygulanan yöntemler ve ölçülerin tamamıdır. İç kontrol uygulamalarına verilecek örnekler belirli belgelerde, işlemlerde birden fazla imzanın zorunlu olmasından, görev bölümü yapılmasına, kontrol hesapları tutulmasına, özel şifreler kullanılmasına ve bilgisayar dosyalarını yedeklenmesine kadar genişlemektedir.

İşletmeler fiziki olarak büyüyüp, faaliyetlerinin sayı ve karmaşıklığı artıka yönetimin işletme faaliyetlerinin doğrudan doğruya kontrol etme imkanı azalmaktadır. İşletme yönetimi için ortaya çıkan bu olumsuz gelişme ancak etkin bir iç kontrol sistemi kurmak ve yönetmekle giderilebilir.⁶⁴ İyi işleyen bir iç kontrol sisteminin hem iç hem de dış denetim çalışmalarına önemli katkıları bulunmaktadır. Son yıllarda bağımsız denetim çalışmalarında, kullanılan verilerin üretildiği muhasebe sisteminin güvenilirliğinin anlaşılması için işletmenin iç kontrol sisteminin etkinliğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi bir gereklilik haline gelmiştir. Bağımsız denetçiler, denetlenen işletmenin muhasebe sistemi tarafından tutulan hesapların ve hazırlanan finansal raporların güvenilirliğini saptamak ve yıl sonu denetimi sırasında uygulanacak denetim işlemlerinin türünü, kapsamını, ayrıntı derecesini ve uygulama zamanını belirlemek amaçlarıyla işletmenin iç kontrol sistemini incelerler. İç denetçilerin işletmenin kontrol sistemini gözden geçirmelerindeki temel amaç, çalışanların yukarıda belirtilen amaçlara ulaşmak için tesis edilen kontrol sistemine uyup uymadıklarının ve sistemin işlerliğinin, üst yönetim tarafından saptanmış yönerge ve kurallara uygun davranılıp davranılmadığının belirlenmesidir. İç kontrolün ayrıca, işletmenin iş ve işlemlerinin

⁶³ Akarkarasu, a.g.e., S.17

⁶⁴ Uzay, a.g.e., S.49

gerçeğe uygun ve doğru olduğu yönünde yönetimin tatmin olmasında da büyük önemi bulunmaktadır.

Bu kapsamda iç kontrol sistemi, mali kontroller ve yönetsel kontroller olmak üzere iki bölüme ayrılarak incelenebilir.⁶⁵

Mali Kontroller : Bir işletmenin varlıklarının korunması ve finansal kayıtların güvenilirliği ile ilgili tüm yöntem ve yordamları kapsar. Genel olarak harcama yetkisi verme ve onay sistemleri, kayıt ve raporlama sistemleri, varlıkların korunması, işletme içi denetim ve vergi denetimi gibi kontroller bu gruba girer. Genellikle iç kontrol denildiğinde muhasebe kontrolleri anlaşılır. Bağımsız denetim çalışmalarında muhasebe kontrollerine daha fazla önem verilir.

Yönetsel Kontroller : İşletme faaliyetlerinin etkinliğini, faaliyetlerin verimliliğini ve yönetim politikalarına bağlılığını artırma amaçları ile sıkı ilişkisi olan fakat finansal kayıtlar ile dolaylı ilgisi bulunan tüm yöntem ve prosedürler ile organizasyon planını kapsar.⁶⁶ İstatistiği analizler, hareket ve zaman etütleri, personel eğitim programları ile kalite kontrolü gibi kontroller bu gruba girer.

2.7.1.Etkin Bir İç Kontrol Sisteminin Unsurları

Etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması ve çalışması için uygun bir iç kontrol sistemi ortamına ihtiyaç vardır. Bu sistemin temel unsurları şunlardır:

2.7.1.1.İyi Bir Örgüt Yapısı

İyi bir örgüt yapısının kurulması için yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmiş olması, iş tanımlarının ve iş bölümünün yapılması, faaliyetlerini yerine getirenler ile kayıt ve varlıkları koruma işlevlerinin ayrı ellerde toplanması, faaliyetlerin yerine getirilme süreçlerinde baştan sona kadar tek bir kişinin görev almaması gereklidir. İç kontrol sistemini tasarımı, kurulması, işletilmesi ve gözetimi ile ilgili sorumluluk doğrudan işletme yönetimine aittir. Bununla birlikte uygulamada

⁶⁵ Gürbüz; a.g.e., S.46

⁶⁶ a.g.e., S.46

iç kontrol sisteminin gözetimi yetkisi genellikle iç denetim bölümüne aktarılmaktadır.

2.7.1.2. Etkin Bir Muhasebe Sistemi

Etkin bir muhasebe sistemi için, hesap tanımlarının hazırlanacak bir muhasebe yönetmeliği ile açıklanmış olan bir hesap planı bulunmalıdır. Ayrıca, dönem başlarında hazırlanacak bütçeler ile işletme faaliyetlerinin planlaması, koordinasyonu ve dönem sonlarında faaliyet sonuçları ile bütçe hedefleri arasındaki farklar saptanarak gerekli önlemlerin alınması sağlanır. Söz konusu planlamaya yönelik araçlar yanında düzene ilişkin olarak ise muhasebe bilgilerinin kaydedildiği belge ve formların yapılan işlemle ilgili tüm bilgileri içerecek şekilde düzenlenmiş olması ve seri numarası ile yetkili kişilerin imza ya da paraflarını taşıması gereklidir. Ayrıca, reel sektör işletmelerinde etkin bir maliyet muhasebesi sisteminin de bulunması gereklidir.

2.7.1.3.Yeterli Nitelik Ve Sayıda Personel Bulunması

İşletme çalışanlarının görev ve sorumluluklarını yerine getirecek eğitim ve bilgi düzeyine sahip olması, işletmenin politikalarını ve hedeflerini yapılan faaliyetler sırasında izleme yeteneğine sahip, dürüst kişiler olması gereklidir.⁶⁷

İşletme yönetimi etkin bir iç kontrol sistemi kurmak ile, zamanında elde edeceği güvenilir ve kapsamlı bilgilerle işletmenin faaliyetlerine ilişkin olarak alacağı kararlarda doğru kararlar vermeyi en az maliyetle garanti altına almak istemektedir. Ayrıca, etkin bir sistem işletmenin maddi varlıklarının amacı dışında kullanılmasına, çalınmasına engel olabileceği gibi varlıkların ve muhasebe kayıtlarını da silinme, kaybolma gibi tehlikelere karşı korunmasını sağlar.⁶⁸ Kısaca, iç kontrol sistemini yararı, işletmenin amaçlarına ulaşması sırasında ortaya çıkan risklerin tanımlanmasını ve azaltılmasını sağlamasıdır. İç kontrol sisteminin yüzde yüzlük bir

⁶⁷ Akarkarasu, a.g.e.S.19

⁶⁸ Uzay, a.g.e., S.51

güvence vermesi söz konusu olmayıp yeterince uygun bir güvence sağlamasının yeterli olduğu kabul edilmektedir.

2.8. İÇ VE DIŞ DENETİM ARASINDAKİ İLİŞKİ VE FARKLAR

Günümüzde iç denetim ve dış denetim çalışmaları arasındaki uyumun önemi giderek artmaktadır. Çok iyi işlediği bilinen bir iç kontrol sistemi ve yeterli bir iç denetim bölümü bulunan yerde bağımsız denetçi iç kontrol sistemini başlıca denetim kanıtları arasında değerlendirebilir ve mali durum ve faaliyet sonuçları üzerinde rahatlıkla görüş belirtebilir. Bu ihtimalde iç denetçi ve dış denetçi arasında pasif işbirliği olduğu söylenebilir. Ayrıca dış denetçinin desteği ile iç denetim programının planlanması ve iş bölümü yapılmasına dayalı aktif bir işbirliği de oluşabilir.⁶⁹ Gerek iç denetim gerekse dış denetimin muhasebe kontrollerinin uygunluğunun incelenmesi ortak alanlarına girse de aralarındaki farklar benzerliklerinden daha fazladır.

Bir dış denetçinin temel sorumluluğu işletmenin mali tablolarının gerçek finansal durumunu ve işlemlerinin sonuçlarını yansıtıp yansıtmadığını, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını raporlamaktır. Sawyer'ın ifade ettiğine göre iç denetçilerin operasyonel denetimler yerine yalnız muhasebe kontrollerini gözden geçirmelerine ilişkin görüşler olmasına rağmen iç denetimin işletmenin tüm faaliyetlerini ve yönetimin işlemlerini gözden geçirmesi daha yararlı sonuçlar verecektir. Bir çalışanın zimmetine para geçirmesi işletmeye zarar verebilecekken, işletme kaynaklarının kötü yönetimi iflasa neden olabilir.

Dış denetim yönetime sistemlerde ve kontrollerde gelişim tavsiyelerinde bulunsa da, bunlar genellikle finansal merkezli olmaktadır. Dış denetçilerin finansal olmayan işlemlere yönelik inceleme yapması, işletmenin amaçları, sistemleri ve çalışanlarını çok daha iyi tanıyan ve işletmede tüm hesap dönemi süresince kesintisiz olarak inceleme yapan bir iç denetçi kadar yararlı olmayacaktır. Ayrıca dış denetçiler mali tablolara konu olmayacak ya da büyük çaplı etkisi olmayan hile, dolandırıcılık ya da kaynakların kötü kullanımının belirlenmesi için fazla çaba harcamamaktadırlar. Varlığı fark edilen bir işlem hatası ya da uygunsuzluk bilanço büyüklükleri içerisinde önem ifade etmezken, iç denetçi bu aykırılığı bir ahlaki eksiklik, sistem, gözetim ve

⁶⁹ Gürbüz; a.g.e., S.56

politika eksikliği olarak yorumlayabilir. İç denetçiler ile dış denetçiler arasındaki farkları gösteren tablo EK: 8.1 'de yer almaktadır.

İç Denetimin Dış Denetimle İlişkisi;

-Dış denetim; örgütün, kendi personeli olmayan denetçilerden oluşan, örgütle doğrudan ilgili, bağlı vb. şekilde organik bağı olmayan bağımsız ve farklı bir tüzel kişiliği olan denetim organı, grubu veya kişisi tarafından denetlenmesidir.

-Dış denetçiler, mali işlemlerin ve hesapların kurallara uygunluğuna ilişkin düşüncelerini destekleyecek yeterli kanıtlar aramaktadırlar. Onların bakış açısı daha çok geçen yıl ne olduğuna odaklanmıştır.

- İç denetçiler ise şu anda ne olduğuna ve gelecekte ne olacağına bakmaktadırlar.

- Dış denetçilerin temel hedefi sonuçların değerlendirilmesidir.

-İç denetçilerin temel hedefi ise daha önce kurulmuş ve uygulanmakta olan mali sistemlerin değerlendirilmesidir. Ayrıca iç denetçilerle dış denetçiler arasındaki en önemli fark raporlama ve sorumluluk konusunda karşımıza çıkar.

- İç denetçiler, kurumun üst yönetimi için çalışıp onlara rapor verirken,

- dış denetçiler daha üst otoritelere, genellikle yasama organına karşı sorumludurlar.

Hem iç hem de dış denetçiler, denetim planlaması yaparken, denetime ilişkin veriler toplarken ve denetim sonuçlarına ulaşırken birbirlerinin raporlarından ve bulgularından faydalanabilirler.⁷⁰

70 Bankalarda İç Denetim Sistemleri, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, Eylül 1998

3. ULUSLARARASI KABUL GÖRMÜŞ İÇ DENETİM STANDARTLARI

Çağdaş iç denetim anlayışının oluşmasında önemli bir yere sahip olan İç Denetçiler Enstitüsü (The Institute of Intenal Auditors-IIA) 1941 yılında ABD’de kurulmuş ve bu organizasyon iç denetim olgusunun önemli bir yapı taşı oluşturmuştur.

IIA tarafından 1978 yılında oluşturulan İç Denetim Standartları, çeşitli ülkelerde uygulamaya konulmuştur. İç denetim uygulamasında rehberlik niteliğindeki bu standartlar çeşitli ülkelerdeki mesleki birlikler tarafından gönüllü olarak kabul edilmiş olması yanında Brezilya örneğinde görüldüğü gibi iç denetim standartlarının kabulüne yönelik yasal düzenleme yapılmıştır.⁷¹

Söz konusu standartların temel amaçları,⁷²

- İç denetimin işlev ve görevlerinin yönetimin her kademesince, yönetim kurulunca, kamu birimlerince, dış denetçilerce ve ilgili mesleki örgütlerince anlaşılmasının sağlanması,

- İç denetim performansının belirlenmesi ve ölçülmesi için temel oluşturmak,

- İç denetim uygulamalarını geliştirmektir.

Genel standartlar, bağımsızlık, mesleki yeterlilik, denetim faaliyetinin kapsamı, denetimin gerçekleştirilmesi ve iç denetim biriminin yönetimi temel konularını düzenlemektedir.

Ayrıca IIA, sertifikalı iç denetçilerin mesleki faaliyetleri sırasında görevlerini basiretli ve itibarlı bir şekilde yerine getirmeleri için “İç Denetçiler Enstitüsü Ahlak

⁷¹ Akarkarasu, a.g.e., S.22

⁷² İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, Mart 1998, S.10

Kuralları” başlığı altında 11 maddeden oluşan bir standart oluşturmuştur. Sertifikalı denetçiler, mesleki disiplini tesis etmek üzere çıkarılan ahlak kurallarına aykırı davranışlarının tespit edilmesi halinde, üyeliklerini ve sertifikalı denetçi unvanlarını kaybetmek yaptırımını ile karşılaşabilirler.

İç denetim bütün dünyada farklı ortamlarda, amaç ve yapı olarak farklılık gösteren kurumlarda gerçekleştirilmektedir. Buna ek olarak kanunlar ve gelenekler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bütün bu farklılıklar iç denetimin uygulanmasını her bir ortamda değiştirebilir. Bu nedenlerle, iç denetimin standartları iç denetim departmanının, görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği ortam tarafından etkilenecektir. Bu nedenle iç denetçilerin sorumluluklarının belirlenmesinden önce standartlar içeriğindeki kavramlarla uyum sağlanması önemlidir. Uluslararası iç denetim mensupları ve yetkili iç denetçiler Uluslararası İç Denetim Standartları ile uyumlu olmak için uygun yöntemleri benimsemek durumundadırlar.⁷³

Standartlar kurum içinde farklı sorumluluk birimlerinde; iç denetim kurulu, kurul başkanı ve iç denetçiler arasında farklılıklar gösterebilir. Ancak aşağıdaki incelenmiş olan beş genel standart, özel standartlar ile uyum oluşturmaktadır.⁷⁴

3.1.BAĞIMSIZLIK

İç denetçiler, denetledikleri faaliyetlerden bağımsız olmalıdırlar. İç denetçiler, ancak işlerini özgürce ve objektif olarak yaptıkları zaman bağımsızdırlar. Bağımsızlık iç denetçilere uygun ve yeterli denetim için gerekli tarafsız değerlendirmeler yapma şansı vermelidir. Bu, departmanın organizasyonel statüsü ve tarafsızlığıyla sağlanmalıdır.

3.1.1.Organizasyonel Statü

İç denetim departmanının organizasyonel statüsü, departmanın denetim sorumluluklarını yerine getirmeye imkan verecek yeterlilikte olmalıdır.

⁷³ İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, Mart 1998, S.10

⁷⁴ a.g.e., S.9

İç denetçiler, denetlenen ile işbirliği yapabilmek ve denetimin müdahalesiz yapılabilmesi için üst yönetimin ve yönetim kurulunun desteğine sahip olmalıdır. İç denetim departmanının yöneticisi, denetimde bağımsızlığı delege etme, denetim alanları oluşturma ve raporlardaki önerilere uygun önlemler konusunda tek başına sorumlu olmalıdır.

Departman yöneticisi üst yönetimle doğrudan ilişki içerisinde olmalıdır. Departman yöneticisinin atanması ya da görevden alınması kararlarının yönetim kurulu ile mutabık kalınarak alınması, kurulun bağımsızlığını arttıracaktır.

İç denetim departmanının yetkisi, faaliyet konusu ve sorumluluğu bir yönetmelikle tanımlanmış olmalıdır. Departman yöneticisi, söz konusu yönetmeliği Yönetim Kurulunun olduğu kadar üst yönetiminde onayından geçirilmelidir. Söz konusu yönetmelik, kurulun organizasyon içindeki konumunu düzenlemeli, denetimin yürütülmesi ile ilgili olan fiziksel unsurlara, personele, kayıtlara ulaşma hakkı konusunda yetki vermeli ve iç denetimin kapsamını belirlemelidir.

İç denetim departmanı yöneticisi, denetim faaliyetlerinin programı, kadro planlaması ve finansal bütçe konularının bir özetini üst yönetimim onayına sunmalı ve bu konularda yönetim kuruluna bilgi vermelidir. Departman yöneticisi ayrıca, dönem içindeki bütün önemli değişiklikler için onay almalı ve ilgili yerlere bildirmelidir. Üst yönetim ve yönetim kurulu, denetim programları, eleman planlaması, finansal bütçeler aracılığıyla, denetim faaliyetlerinin kapsamı ve faaliyetlere ilişkin sınırlamalar hakkında, bilgi sahibi olmalıdır.

İç denetim departmanı yöneticisi, faaliyet raporlarını yıllık veya daha sık üst yönetim kurulunun onayına sunmalıdır. Faaliyet raporları; önemli denetim sonuçlarını ve önerilerini özet bir şekilde içermeli ve üst yönetime onaylanmış olan denetim planları, personel planları, finansal bütçelerde ortaya çıkan önemli değişiklikler ve bunların sebepleri hakkında bilgi vermelidir. Faaliyet raporları tercihen yazılı olarak iletilmelidir.

3.1.2.Objektiflik

İç denetçiler, denetim faaliyetlerinde tarafsız olmalıdırlar. Objektiflik, iç denetçilerin görevlerini yerine getirirken korumaları gereken bir mantıksal prensip

olmalıdır. İç denetçilerin denetim konularındaki kararları, diğerlerinin kararlarından etkilenmemelidir.

Objektiflik, iç denetçilerin, denetimini yaptıkları işin sonucuna, önemli bir etkilemenin yapılmadığına inanmalarını gerektirir. İç denetçilerin görevlerini yerine getirirken objektif kararlar veremeyeceklerinin hissedildiği durumlarda görevlendirilmemelidirler.⁷⁵

Denetçinin, sistemler için kontrol standartları tavsiye etmesi veya prosedürleri uygulanmasından önce incelemesi, iç denetçinin objektifliğini etkilememelidir.⁷⁶ Ancak uygulama sistemlerini tasarlamak ve kurmak denetimin fonksiyonlarından değildir. Bununla birlikte sistem için prosedür taslakları hazırlamakta denetimin fonksiyonu değildir. Bu çeşitli faaliyetlerin uygulanmasının, denetimin objektifliğini zedeleyeceği düşünülmektedir.

3.2. MESLEKİ YETERLİLİK

İç denetimler yeterli mesleki dikkat ve özenle gerçekleştirilmelidir. Mesleki yeterlilik, iç denetim departmanının ve her iç denetçinin sorumluluğudur. Denetim departmanı, denetimin doğru bir şekilde gerçekleşmesi için her bir denetime yönelik gerekli bilgi, beceri ve disipline birlikte sahip olan kimseleri denetçi olarak görevlendirmelidir.

3.2.1. İç Denetim Departmanı

3.2.1.1. Kadro

İç denetim kurulu, denetçilerin gerçekleştirecekleri denetim faaliyetleri için gerekli teknik yeterliliğe ve eğitime sahip olduklarını garanti etmelidirler.

İç denetim kurulu başkanı, iç denetim departmanındaki mevcut pozisyonların doldurulması için işin kapsamı ve sorumluluk seviyesini de dikkate alarak, uygun eğitim ve tecrübe kriterleri düzenlemelidir.⁷⁷

⁷⁵ Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Sayı 34, İstanbul, Eylül 2000, S.103

⁷⁶ Poyraz, a.g.e., S.57

⁷⁷ Özgen, a.g.e., S.29

Her bir denetçinin niteliklerine ve yeterliliğe ilişkin kabul edilebilir bir inanırlık sağlanmış olmalıdır.

3.2.1.2.Bilgi, Beceri ve Diğer Unsurlar

İç denetim departmanı, denetim sorumluluklarını yerine getirmek için gerekli olan bilgi, beceri ve gerekli diğer unsurlara sahip olmalı veya bunlar temin edilmelidir.

İç denetim kadrosunun denetim faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gerekli hayati önemi olan bilgi ve becerilerin tamamına sahip olmalıdır. Bütün bu nitelikler iç denetim standartlarına, prosedürlere ve tekniklerine uygunluktaki yeterliliği de kapsar.⁷⁸

İç denetim departmanı, gerektiğinde denetim sorumluluklarını yerine getirmek için muhasebe, iktisat, finans, istatistik, bilgisayar uzmanlığı, mühendislik, vergi ve hukuk konularında eğitim almış personele sahip olmalı veya danışmanlar kullanılmalıdır. Buna rağmen kurulun her bir üyesinin bütün bu konularda yeterli olması gerekmeyebilir.

3.2.1.3.Kontrol

İç denetim departmanı denetim faaliyetlerinin gerektiği gibi yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmelidir.

İç denetim departmanı yöneticisi, denetim faaliyetlerinin uygun bir şekilde kontrol edilmesinde sorumlu olmalıdır. Söz konusu kontrol, iç denetimin görevlendirmesi, planlanması ve sonuçlanmasını içeren bir süreçtir.

3.2.2.İç Denetçi

3.2.2.1.Uygulama Standartları İle Uyumluluk

⁷⁸ Uluslar arası İç Denetim Sempozyumu, 02.10.1995, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No : 1, 1995, S.13

İç denetçiler, mesleki uygulama standartları ile uyumlu olarak görevlerini gerçekleştirmelidirler. İç Denetim Enstitüsünün ahlak kuralları, uygulama standartlarını ve uygulamaları meydana getirmektedir.

3.2.2.2.Bilgi, Beceri ve Gerekli Diğer Unsurlar

İç denetçiler, iç denetimin uygulanması için hayati önem taşıyan bilgi, beceri ve gerekli diğer unsurlara sahip olmalıdır.

Her bir iç denetçi, iç denetimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan iç denetim standartları, prosedürleri ve yeterli teknik bilgilere sahip olmalıdır. Karşılaşılması muhtemel durumlarda kapsamlı bir teknik araştırma ve yardıma ihtiyaç olmaksızın başarmalıdır. Özellikle finansal kayıtlar ve raporlarla uğraşan denetçilerin, muhasebe prensipleri ve tekniklerinde tam bir yeterliliğe sahip olmalıdırlar. Muhasebe, iktisat, ticaret hukuku, vergi, finans, sayısal yöntemler ve bilgisayar sistemleri gibi alanlar hakkında temel bilgi değerlendirmesi istenmelidir.

3.2.2.3.İnsan İlişkileri ve İletişim

İç denetçiler, insan ilişkileri ve etkili iletişim konusunda eğitilmiş olmalıdır. Denetlenenlerle yeterli ilişki kurmalı ve denetim amaçları, değerlendirmeler, sonuçlar ve öneriler gibi konuları ilgili kimselere anlatabilmeleri için hem sözel hem de yazılı iletişim konularında eğitilmiş olmalıdırlar.⁷⁹

3.2.2.4.Sürekli Eğitim

İç denetçiler, teknik yeterliliklerini devamlı eğitim yoluyla korumalıdırlar. İç denetçiler, mesleki yeterliliklerini korumak ve eğitimlerini devam ettirmekten sorumludurlar. İç denetçiler, iç denetim standartları, prosedürler ve tekniklerle ilgili en son gelişme ve değişiklikler konularında bilgilendirilmelidirler.

79 İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, Mart 1998, S.22

Sürekli eğitim meslekle ilgili kuruluşlara üyelik, konferanslara, seminerlere, kurslara, araştırma ve projelere katılmakla sağlanmalıdır.

3.2.2.5.Mesleki Özen

İç denetçiler, görevlerini maksimum özen ve dikkat göstererek gerçekleştirmelidirler.

Mesleki özen aynı ve benzer şartlarda standart bir davranışı, iç denetçiden göstermesi beklenen dikkati ifade eder.⁸⁰ Bu nedenle mesleki dikkat ve özen gerçekleştirilen denetimin koşullarına uygun olmalıdır. Bir iç denetçi, mesleki dikkat ve özen ile görevini gerçekleştirirken, yanlış işlemler, hatalar, ihmal edilen unsurlar, verimsizlik ve çıkar çatışması gibi unsurlarla karşılaşma olasılığına hazırlıklı olmalıdır. Buna ilaveten iç denetçiler, yetersiz denetimleri tespit ve uygun prosedür ve uygulamalara uygunluğun artırılması için tavsiyelerde bulunmalıdırlar.⁸¹

Mesleki dikkat ve özenle kastedilen olağanüstü bir performans ve kesin bir hatasızlık değil; sadece makul bir özen ve yeterlidir. Mesleki dikkat ve özen denetçinin makul bir ölçüye kadar kontrolü, doğrulaması ve soruşturmasını gerektirir. Ancak bu bütün işlemlerin detaylı olarak incelenmesini gerektirmemektedir. Bununla birlikte iç denetçiler yönetmelik dışı durumların ve uyumsuzlukların olmadığı konusunda tamamıyla kesin bir teminat vermemelidirler. Buna rağmen bir iç denetçi, denetim görevini üstlendiğinde, yönetmelik dışı önemli durumların ve uyumsuzlukların olma ihtimalini göz önünde bulundurmalıdır.⁸²

İç denetçinin, yanlış bir işlemin yapıldığından şüphe duyması durumunda, organizasyondaki ilgili yetkililer konuyla ilgili bilgilendirilmelidirler. İç denetçi, hangi durumda hangi soruşturmanın gerekli olduğu konusunda öneride bulunabilir. Bunu takiben denetçi, iç denetim departmanının sorumluluklarının yerine getirildiğini görmek için sonraki safhaları takip etmelidir.

⁸⁰ Güredin, a.g.e., S.28

⁸¹ Dicle, Berk; Modern İç Denetim Anlayışı ve İç Kontrol, Vergi Dünyası, Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, Mart 1997, Sayı 187, S.40

⁸² Erdoğan, a.g.e., S.8

Mesleki dikkat ve özenin gösterilmesi denetim esnasında makul denetim beceri ve kararlılığın uygulanmasıdır.

Mesleki dikkat ve özen, uygulama standartlarının değerlendirilmesini ve standartların kabul edilebilirliğinin belirlenmesini de içerir. Bu tarz standartların net olmaması durumunda yönlendirici izah nameler aranmalıdır. Eğer iç denetçilerden uygulama standartlarını yorumlamaları veya seçmeleri istenirse iç denetçiler, denetlenenlerle fikir alış verişi yoluna gitmelidirler.

3.3.DENETİMİN KAPSAMI

İç denetimin kapsamı, kurumun iç kontrol sisteminin verimliliğinin ve yeterliliğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi ile üstlenilen sorumlulukların yerine getirilmesindeki kaliteyi içermelidir.

İç denetimin kapsam standardı, hangi denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini kapsamaktadır. Üst yönetim ve yönetim kurulu, iş kapsamı ve denetlenecek faaliyetler hakkında genel yönlendirmeyi yapmalıdır.

İç kontrol sisteminin yeterliliği için yapılan incelemenin amacı, kurulan sistemin, organizasyonel hedef ve amaçların etkin ve ekonomik olarak gerçekleştirilebileceği konusunda yeterli olup olmadığından emin olmalıdır.

İç kontrol sistemi, etkinliğinin kontrolünden ve sistemin beklenildiği gibi çalıştığından emin olmalıdır.

Performans kalitesini kontrol etmeli ve kurumun hedef ve amaçlarına ulaşmış olduğundan emin olmalıdır.

İç kontrolün öncelikli amaçları olarak; bilginin güvenilirliğini ve doğruluğunu sağlamak, politikalar, planlar, prosedürler, kanunlar ve düzenlemelere uygunluğunu sağlamak, aktiflerin korunmasını gözetmek, kaynakların ekonomik ve verimli kullanımını yönlendirmek, operasyon veya programlar için belirlenmiş hedeflerin ve amaçların gerçekleştirilmesinde gözetmenlik etmelidir.⁸³

Kontrol, belirlenen hedef ve amaçların gerçekleştirilme olasılığını arttırmak için yönetim tarafından alınan tedbirlerdir.

83 Yüzcün, a.g.e., S.17

Yönetim, belirlenmiş hedef ve amaçlara ulaşılması amacıyla planlama yapar, organize eder ve yönlendirir.

İç denetçiler, belirlenen hedef ve amaçlara ulaşılmadığını değerlendirebilmek için planlama, organize etme ve yönlendirme süreçlerini inceleme ve değerlendirmelidir. Yapılan değerlendirmeler, bir bütün olarak iç kontrol sisteminin değerini belirlemekte ve bilgi sağlamaktadır.⁸⁴

3.3.1.Bilginin Doğruluğu ve Güvenilirliği

İç denetçiler, finansal ve operasyonel bilginin ve bu bilgiyi tanımlama, ölçme, sınıflandırma ve raporlamada kullanılan araçların güvenilirliğini ve bütünlüğünün kontrol etmelidir.

Bilgi sistemleri, karar verme, kontrol ve organizasyon dışı sınırlayıcı unsurlarla uygunluk için veri sağlamalıdır. Bu yüzden iç denetçiler, bilgi sistemlerini incelemeli ve tutulan kayıtların doğruluğunu araştırmalıdır.

3.3.2.Kurum Politikaları, Planlar, Prosedürler, Kanunlar ve Yönetmeliklere Uyumluluk

İç denetçiler, operasyonel ve raporlar üzerinde belirleyici etkiye sahip politikalar, planlar, prosedürler, kanunlar ve düzenlemelerle, kurulu sistemlerin uygun çalıştığından emin olmak için kontroller yapmalıdırlar ve organizasyonun uyum içinde olup olmadığını belirlemelidirler.

Yönetim, politikalar, planları prosedürler, kanunlar ve düzenlemeler gibi hususlarla kesin uyum sağlamak için hazırlanmış sistemleri kurmalıdırlar.

İç denetçiler sistemlerin yeterli ve etkin olup olmadığını ve denetlenen faaliyetin düzenlenen belirli standartlara uyumunu belirlemekle sorumludur.⁸⁵

3.3.3.Aktiflerin Korunması

⁸⁴ Özgen, a.g.e., S.30

⁸⁵ Kurban, a.g.e., S.33

İç denetçiler, aktiflerin korunma yöntemlerini incelemeli, söz konusu varlıkları kontrol etmeli ve fiziklen mevcudiyetlerini tespit etmelidirler. İç denetçiler hırsızlık, yangın, hatalı veya kanunsuz faaliyetler ve suiistimale açık unsurlar gibi çeşitli kayıplardan kaynaklarını korumak için kullanılan araçları kontrol etmelidir.⁸⁶

3.3.4.Kaynakların Ekonomik ve Etkin Kullanımı

İç denetçiler, kaynakların ekonomik ve verimli olarak kullanımını kontrol etmelidirler. Kaynakların ekonomik ve verimli kullanımıyla ilgili denetimler aşağıdaki şartları içermelidir:

1. Tam olarak kullanılmamış imkanlar
2. Verimsiz faaliyetler
3. Maliyet belirlemesi olmayan prosedürler
4. Aşırı ve eksik kadrolaşma

3.3.5.Faaliyet veya Programlar İçin Düzenlenmiş Hedeflerin Gerçekleştirilmesi

İç denetçiler, faaliyet ve programların belirlenen amaç ve hedeflerle uyumlu olup olmadıklarını veya bunların planlandığı üzere gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini incelemelidirler.

Yönetim, uygulama veya program amaç ve hedeflerini belirlemek, kontrol prosedürleri geliştirmek, uygulamak ve beklenen operasyonel ve program sonuçlarının düzenlenmesinden sorumlu olmalıdırlar. İç denetçiler, bu amaç ve hedeflerin kurumun amaç ve hedefleriyle uyum içinde olup olmadığını ve bunlara ulaşım ulaşılmadığını tespit etmelidirler.

3.4. İÇ DENETİMİN İŞLEYİŞİ

Denetim çalışması, denetimin planlanması, bilgilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi, sonuçların iletilmesi ve izleme safhalarını içermelidir.

⁸⁶ Kocabay, a.g.e., S.14

İç denetçi, üst makamın kontrol etmesi ve onaylaması gereken denetim görevinin planlama ve yürütülmesinden sorumlu olmalıdır.⁸⁷

3.4.1. Denetim Planlaması

İç denetçiler yapacakları her bir denetim faaliyetini önceden planlamalıdır. Planlama yazılı halde belgelenmelidir. Denetimin amacı ve çalışmanın kapsamı belirlenmelidir. Denetlenecek faaliyet hakkında önceden ön bilgi toplanmalıdır. Denetimin yürütülmesi için gerekli kaynaklar belirlenmelidir. Denetim hakkında bilgi edinmeye ihtiyacı olan herkesle iletişim kurulmalıdır. Denetimin odaklanacağı alanları tespit etmek ve denetlenenlerin görüş ve tekliflerine yer vermek ve faaliyetler, riskler ve kontrolleri daha yakından tanımak için uygulanacak şekilde soru kitapçığı hazırlanmalıdır. Denetim programı yazılmalıdır. Denetim sonuçlarının nasıl, ne zaman ve kime raporlanacağı belirlenmelidir. Denetim çalışma planına yönelik onayın alınmış olması gerekmektedir.⁸⁸

3.4.2. Bilginin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi

İç denetçiler, denetim sonuçlarını desteklemek için bilgileri toplamalı, analiz etmeli, yorumlamalı ve belgelendirmelidir.

Bilgilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sırasında, denetimin amaçları ve işin kapsamı ile ilgili bütün konularda bilgi toplanmalıdır.

Bilgiler, denetim bulguları ve tavsiyelere bir temel oluşturabilmek için yeterli, ilgili ve yararlı olmalıdır.

Kullanılan test ve örnekleme tekniklerini içeren denetim yöntemleri dikkatle seçilmeli, gerektiğinde pratikte uygulanabilir ve mevcut durumun gerektirdiği genişlemeye ve değişikliklere uyum sağlamalıdır.

Denetçinin tarafsızlığının sağlanması ve denetim amaçlarının yerine getirebildiği konusunda yeterli bir inandırıcılık sağlanması ve bilgi toplama, analiz etme, yorumlama ve belgeleme süreçleri kontrol edilmelidir.

⁸⁷ İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No : 2, İstanbul, Mart 1998, S.39

⁸⁸ Özgen, a.g.e., S.31

Denetimi belgelendiren çalışma kağıtları, denetçi tarafından hazırlanmalı ve iç denetim departmanı tarafından gözden geçirilmelidir. Bu çalışma kağıtları elde edilen bilgiyi ve yapılan analizleri kapsamalı ve ortaya çıkan bulgular ve rapor edilecek tavsiyeler için destekleyici nitelikte olmalıdır.

3.4.3. Denetim Sonuçlarının İletilmesi

İç denetçiler, denetim çalışmalarının sonuçlarının ilgililere raporlamalıdır. Denetim tamamlandığında yazılı ve imzalı bir rapor yayımlanmalıdır. Ara raporlar yazılı veya sözlü olabilir ve resmi veya gayri resmi olarak iletilebilir.

İç denetçiler, yazılı nihai raporları yayınlamadan önce, tespitlerini ve önerilerini ilgili yönetim kademelerinde tartışılmalıdır.

Raporlar, objektif, anlaşılabilir, yapıcı ve zamanında düzenlenmiş ve gönderilmiş olmalıdır.

Raporlar denetimin amacını, kapsamını ve sonuçlarını yansıtmalı ve gereken hallerde denetçi görüşünü içermelidir.⁸⁹

Raporlar, potansiyel iyileştirmeler hakkında öneriler içerebilir ve tatmin edici performans düzeyi ve düzeltici işlemler hakkında bilgi verebilir.

Denetlenenin denetim sonuçlarına veya önerilere ilişkin görüşleri, denetim raporuna ilave edilebilir.

İç denetim departmanı yöneticisi veya görevlendirmeyi yapan yetkili, raporun yayınlanmasından önce raporu gözden geçirmeli, onaylamalı ve kimlere dağıtılacağına karar vermelidir.

3.4.4. Denetim Sonuçlarının İzlenmesi

İç denetçiler, raporlanan denetim bulgularına istinaden uygun işlemlerin yapılıp yapılmadığına emin olmak için denetim sonuçlarını izlemelidirler.

İç denetçiler, düzeltici işlemlerin yapıldığını ve istenilen sonuçların elde ediliyor olduğunu veya üst yönetimin ya da yönetim kurulunun tespitler üzerine düzeltici işlemlerin yapılmaması riskini göze alıp almadığını belirlemelidir. İzleme sorumluluğu, iç denetim departmanının yazılı kurallarında tanımlanmalıdır.

⁸⁹ Poyraz, a.g.e., S.68

İzlemenin kapsamı, niteliği ve zamanlaması, iç denetim departmanı yöneticisince belirlenmelidir. İzleme faaliyetinin programlanması, mevcut ve olası riskler dikkate alınarak yapılacağı gibi; düzeltme işleminin zorluğu ve uygulamasının gerektirdiği süre de programlamada dikkate alınmalıdır.⁹⁰

3.5.İÇ DENETİM DEPARTMANININ YÖNETİMİ

İç denetim departmanının yöneticisi departmanını kurallara uygun olarak yönetmelidir. İç denetim departmanı yöneticisi, denetim faaliyetleri üst yönetim tarafından onaylanan ve yönetim kurulunca kabul edilmiş olan genel amaçları ve sorumlulukları yerine getirebilmelidir. Ayrıca, iç denetim departmanının kaynakları etkili ve verimli olarak kullandırmalı, denetim faaliyetlerini İç Denetim Standartları ile uyumluluk içinde olmasına özen göstermelidir.⁹¹

3.5.1.Amaç, Yetki ve Sorumluluk

İç denetim departmanı yöneticisi, departmanın yönetimi için bir yönetmeliğe, yetki ve sorumluluğa sahip olmalıdır. Departman yöneticisi, denetim için yazılı resmi bir yönetmeliğin üst yönetimce onaylanmasını ve bu yönetmeliğin yönetim kurulu tarafından kabulünü sağlamalıdır.

3.5.2.Planlama

İç denetim departmanı yöneticisi, İç denetim departmanının sorumluluklarını yerine getirmesi amacıyla planlama yapmalıdır. Bu planlar, iç denetim departmanı yönetmeliği ve kurumun amaçları ile uyumlu olmalıdır. Planlama süreci aşağıdaki hususları içermelidir.

- a. Amaçlar,
- b. Denetim iş programları,

90

□ Uluslar arası İç Denetim Sempozyumu, 02.10.1995, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 1, 1995, S.17

91 İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, Mart 1998, S.61

- c. Kadro planlaması ve finansal bütçeler,
- d. Faaliyet raporlarıdır.

İç denetim departmanının amaçları, belirlenen faaliyet planları ve bütçeler çerçevesinde uygulanabilir ve mümkün olduğunca ölçülebilir olmalıdır. Ayrıca ölçüm kriterleri ve hedeflenen gerçekleştirme süreleri de belirtilmiş olmalıdır.

Denetim iş programları; hangi faaliyetlerin denetleneceği, ne zaman denetleneceği, planlanan denetim çalışmasının kapsamı ve gereğinde başkaları tarafından yürütülecek denetim çalışmaları da dikkate alınarak öngörülen gerekli zaman süresi hususlarını içermelidir

Denetçi sayısı, denetçilerin bilgi, yetenek ve işlerini yürütmedeki uzmanlıklarını da içeren kadro planları ve finansal bütçeler, idari faaliyetler, eğitim ihtiyaçları denetim araştırma ve geliştirme çabaları da dikkate alınarak denetim iş programlarından hareketle belirlenmelidir.⁹²

Faaliyet raporları, periyodik olarak üst yönetim ve yönetim kuruluna gönderilmelidir. Faaliyet raporları aşağıdaki konuları içermelidir:⁹³

- Denetim iş programları ile departmanın amaçları arasındaki karşılaştırmalar,
- Finansal bütçeler ile harcamalar arasındaki karşılaştırmalar,

Bu raporlar, ayrıca önemli farklılıkların sebebini açıklamalı ve alınan veya ihtiyaç duyulan tedbirleri de belirtmelidirler.

3.5.3.Politika ve Prosedürler

İç denetim departmanı yöneticisi, departman üyelerinin çalışmalarına rehberlik edecek yazılı prosedür ve politikaları oluşturmalıdır.

Yazılı politika ve prosedürlerin şekli ve içeriği, iç denetim departmanının büyüklüğüne, yapısına ve yapılan işin karmaşıklığına uygun olmalıdır. Her iç denetim bölümünde yazılı, idari ve teknik denetim departmanı informal olarak, denetim personeli ile gündelik yakın gözetim ve yazılı not yoluyla yönetilmeli ve kontrol edilmelidir.

⁹² Özgen, a.g.e., S.29

⁹³ İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, Mart 1998, S.62

3.5.4. Personel Yönetimi ve Gelişimi

İç denetim departmanı yöneticisi, kendi bölümünün insan kaynaklarını seçmek ve yetiştirmek için bir program oluşturmalıdır. Bu program aşağıdakileri kapsamalıdır:

- a. Denetim personelinin her seviyesi için yazılı iş tanımları geliştirmek,
- b. Kalifiye ve yeterli kişilerden seçmek,
- c. Her iç denetçi için sürekli eğitim fırsatları sağlamak,
- d. Her iç denetçinin performansını en azından senelik olarak değerlendirmek,
- e. İç denetçilere, performansları ve mesleki gelişimleri ile ilgili yardım sağlamak.

3.5.5. Dış Denetçiler

İç denetim departmanı yöneticisi, iç ve dış denetim faaliyetlerini koordine etmelidir.

İç ve dış denetim işi, yeterli denetim kapsamı belirlemek ve denetim faaliyetlerinin mükerrerliği azaltmak için koordine edilmelidir. Denetim faaliyetlerinin koordinasyonu aşağıdakileri içerir: ⁹⁴

- a. Karşılıklı mesleki menfaatleri tartışmak için periyodik toplantılar düzenleme,
- b. Birbirinin denetim programları ve çalışma kağıtlarına ulaşabilme,
- c. Denetim raporları ve yönetim yazışmalarının alışverişi,
- d. Denetim teknikleri, metotları ve terminolojinin genel anlayışı.

3.5.6. Kalite Güvencesi

İç denetim departmanı yöneticisi, departmanın faaliyetlerini değerlendirmek için bir kalite güvencesi programı düzenlemeli ve bunu uygulamalıdır.

⁹⁴ İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, Mart 1998, S.66

Böyle bir programın amacı, iç denetimin işinin, İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, iç denetim bölümünün yönetmeliği ve diğer uygulanabilir standartlar ile uyumlu olduğunun güvencesini vermektir.

İç denetçilerin işinin gözetimi, süreklilik arz etmelidir. (İç denetim Standartları, kurul politikaları ve denetim programları ile uyumunun temini için)

Departman içindeki kontroller, gerçekleştirilen denetim işinin kalitesini değerlendirebilmek için, iç denetim personeli tarafından periyodik olarak yapılmalıdır. Yapılacak olan tekrar denetimler, herhangi bir denetim gibi gerçekleştirilmelidir.

İç denetim kurulunun dış kontrolleri, bölümün faaliyetlerinin kalitesini değerlendirmek için yapılmalıdır. Bu kontroller, kurumdan bağımsız, gerçek veya açık bir çıkar ilişkisi olmayan uzman kişiler tarafından en azından her üç yılda bir yapılmalıdır.

4. BANKACILIKTA İÇ DENETİMİN İLKE VE ESASLARI

Mali sistem içinde mevcut olan tasarrufların etkin biçimde kullanılarak ekonomik faaliyetin finansmanında rol üstlenen bankacılık sektörü; son yıllarda

yaşanan hızlı gelişmelerle birlikte ekonomik sistem içinde, değişik roller üstlenmiş, birçok alanda hizmet vermeye başlamış, dünya ekonomik düzeni içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bununla birlikte bankacılık sektörünün uluslararası alanda karşılaştığı ve yönetmek zorunda olduğu riskler ise hem artmış hem de çeşitlenmiştir. Yaratılan yeni ürünler, bilgi işlem teknolojisindeki gelişmeler sonucu ortaya çıkan yeni işlem prosedürleri, dağıtım kanalları ve ulaşılan yeni finansal piyasalar, bankalara hem yeni fırsatlar sunmuş hem de yeni riskler ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan bankacılık sektöründeki yayılma etkisiyle bir bankada çıkan bir problem diğer bankaları etkileyerek tüm sistem için genel bir problem oluşturabilmektedir.⁹⁵ Ekonomilerde yaşanan krizlerin finansal sisteme ve onun önemli unsurlarından olan bankacılık sektörüne yansiyarak, tüm finansal sistemi ve ekonomiyi etkileyebilecek sorunlar ortaya çıkarması ihtimali düzenleyici ve denetleyici kurumları daha dikkatli olmaya zorlamıştır.

Gelişmekte olan ülkeler, özellikle son yıllarda ciddi bankacılık krizleriyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu krizler genellikle düşük gelirli ülkelerde yaygın olarak meydana gelmekte ve maliyeti de görece olarak yüksektir. Gelişmekte olan ülkelere meydana gelen bankacılık krizleri genel olarak iki temel nedene dayanmaktadır:⁹⁶ Bankaların, hem makroekonomik dalgalanmalar, hem de önemli rejim değişiklikleri açısından volatilitesi yüksek bir ortamda faaliyet göstermeleri ve bankalarda gözetim ve denetim eksikliği. Gelişmiş ülkeler ise bu krizlerden dolayı olarak etkilenirler. Gelişmiş ülkelerdeki alacaklı durumdaki kreditor bankalar krizin meydana geldiği bölgedeki mali piyasaların iflası nedeniyle bu durumdan olumsuz etkilenirler. Bu sebeple gelişmiş ülkeler ve kredi veren kuruluşlar gelişmekte olan ülkelerdeki ekonominin ve mali sektörün istikrarını isterler.

İster gelişmiş isterse gelişmekte olan bir ülke olsun bankacılık sisteminin zayıf oluşu hem o ülkenin mali sisteminin hem de uluslararası mali piyasaların istikrarına karşı önemli bir tehdit oluşturur. Mali sistemlerin güçlendirilmesi konusundaki ihtiyaç, bu alandaki uluslararası girişimleri arttırmıştır. Başta Basle Bankacılık Gözetim Komitesi, BIS, IMF, DB gibi bir çok uluslararası resmi kuruluş

⁹⁵ Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 31, İstanbul, Aralık 1999, S.21

⁹⁶ Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 32, İstanbul, Mart 2000, S.37

tüm ülkelerde ve uluslararası piyasalarda mali istikrarın güçlendirilmesi için çalışmalar başlatmışlardır.⁹⁷

Mali sistemlerin güçlendirilmesi ise mali sistemlerin denetimiyle çok yakından ilgilidir. Bu alanda en ciddi çalışmaları yapan kurum ise Basle Bankacılık Gözetim Komitesi'dir. Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basle Committee on Bank,ng Supervision) bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliğini sağlamak amacıyla G-10 ülkeleri Merkez Bankaları Guvernörleri tarafından 1975 yılında oluşturulmuştur. Komitede ülkeler (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD) ulusal bankacılık gözetim ve denetim otoriteleri ve Merkez Bankaları üst düzey yetkilileri tarafından temsil edilmektedir.⁹⁸ Komite uzun bir süredir bu alandaki çalışmalarını kendi bünyesinde ve ulusal gözetim ve denetim otoriteleriyle yaptığı temaslara aracılığıyla yürütmektedir. Son yıllarda hem G-10 ülkeleri dışındaki ülkelerle yaptığı temaları hem de kendisine üye ülkelerde sürdürülmekte olan çalışmaları yoğunlaştırarak bankacılıkta ihtiyati denetimin tüm ülkelerde güçlendirilmesine yönelik gayret ve girişimleri arttırmıştır.⁹⁹

Basle Komite, bankacılıkta gözetim ve denetimi, hem sektörün denetimi hem de tek tek bankaların kendi içindeki denetim olarak ele almıştır. Yani hem sektörün kendi içinde bir denetim mekanizması oluşturması hem de bankaların kendi içinde bir denetim mekanizması oluşturmasını amaçlamaktadır. Bu amaçla Basle Komite yirmi beş maddeden oluşan, "Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetime İlişkin Temel Prensipleri" yayınlamıştır. Bu prensipler tüm ülkelerde ve uluslararası alanda gözetim ve denetim otoriteleri ve diğer kamu otoritelerince başvurulacak temel bir kaynak olmuştur. Basle Komite bankacılık sektöründe gözetim ve denetime ve risk taşıyan diğer alanlara ilişkin yol gösterici niteliğinde birçok doküman yayınlamış ve standartlar belirlemiştir. Bunlardan bir diğeri, dünyada banka iç denetiminin esaslarını oluşturan en ciddi çalışma olan "Bankalarda İç Denetim Sistemleri" adlı dokümandır. Bu dokümanda üye ülkelerdeki banka iç denetim sistemlerine ilişkin uygulamalar ve Komitenin daha önce yaptığı çalışmalara paralel olarak iç denetime

⁹⁷ Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 30, İstanbul, Eylül 1999, S.87

⁹⁸ Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 33, İstanbul, Haziran 2000, S.64

⁹⁹ Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetime İlişkin Temel Prensipler, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, 1997

ilişkin temel prensipler tanımlanmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde bu temel prensipleri esas alacağız.

4.1. BANKACILIKTA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI

İç denetim, banka yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve diğer banka personelin içinde yer aldığı bir işlemdir. Sadece belli bir zamana ilişkin bir politika ya da uygulama değil, bankanın her seviyesinde süreklilik gösteren bir faaliyettir. Banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetimi etkin bir iç denetim sisteminin yürütülmesine ilişkin banka içi kültürünün oluşturulmasından, etkinliğinin sürdürülmesinden ve izlenmesinden sorumludur. Ancak tüm banka personelinin de denetim işlevine katılımı gerekmektedir. İç denetimin işlevinin amaçları şöyle sıralanabilir;¹⁰⁰

- Faaliyetlerin verimliliği ve etkinliği, (performans amaçları)
- Mali ve idari konulara ait bilginin güvenilirliği, bütünlüğü ve zamanlaması (bilgi sistemlerine ilişkin amaçlar)
- Mevcut yasalara ve düzenlemelere uygunluk.

İç denetimin performansa ilişkin amaçları, banka kaynaklarının etkin ve verimli olarak kullanılması ve olası zararların önlenmesidir. İç denetim işlevi ile tüm banka personelinin banka çıkarlarını kişisel ya da diğer her türlü çıkarın üstünde tutarak, birlik ve beraberlik içinde banka amaçları doğrultusunda etkin olarak çalışması amaçlanır.

Bilgi sistemlerine ilişkin temel amaç, banka karar organlarına güvenilir ve doğru bilgi ile raporların zamanında temin edilmesidir. Aynı zamanda yıl sonu bilanço verileri ve diğer mali rakamların ve hissedarlara, gözetim otoritelerine ve diğer üçüncü kişilere verilen raporların doğru ve güvenilir olması amaçlanmaktadır.¹⁰¹

Tüm banka faaliyetlerinin ilgili yasal düzenlemelere, gözetim otoritelerinin belirlediği standartlara ve bankanın politika ve yöntemlerine uygun olması amaçlanır. Banka itibarının korunması için söz konusu esaslara uygunluk önemlidir.

¹⁰⁰ Bankalarda İç Denetim Sistemleri, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, Eylül 1998

¹⁰¹ Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Sayı 28, İstanbul, Mart 1998, S.152

4.2.BANKACILIKTA İÇ DENETİMİN İLKELERİ

Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Temmuz 2000’de yayımladığı “Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler ile İlişkisi” konulu danışma belgesinde iç denetimin ilkelerini şu şekilde sıralamıştır:¹⁰²

4.2.1. Daimi İşlev – Süreklilik

Bir bankadaki iç denetim daimi bir işlev olmalıdır. Üst yönetim görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, bankanın büyüklüğüne ve faaliyetlerinin niteliğine uygun ve yeterli bir iç denetim işlevine sürekli itibar edebilmesini sağlamak için gerekli bütün tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler, iç denetim bölümüne hedeflerine ulaşması için gerekli olan uygun kaynakların ve personelin sağlanmasını içerir.

4.2.2.Bağımsız İşlev

Bankanın iç denetim bölümü, denetlenen faaliyetlerden bağımsız olmalıdır. Bölüm aynı zamanda gündelik iç kontrol sürecinden de bağımsız olmalıdır. Bu, iç denetim bölümüne banka içinde uygun bir konum verilmesi ve görevlerini nesnel ve tarafsız bir biçimde yerine getirmesi anlamına gelir.

İç denetim bölümü, bankanın bütün bölümleri, kuruluşları ve işlevlerindeki görevlerini kendi inisiyatifıyla yerine getirebilmelidir. Bulgularını ve değerlendirmelerini bildirmekte ve bunları banka içinde açıklamakta serbest olmalıdır. Bağımsızlık ilkesi, iç denetim bölümünün, kurumsal denetim yapısına göre, bankanın baş yürütme görevlisi veya yönetim kuruluna veya (varsa) denetim komitesine bağlı olarak çalışması anlamına gelir.

İç denetim bölümünün başkanı, her bankanın kendi denetim tüzüğünde tanımlanan kurallara göre, yönetim kuruluyla, yönetim kurulu başkanıyla, (varsa)

¹⁰² Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler ile İlişkisi, Bankacılık Gözetimine İlişkin Basle Komitesi Tarafından Yayımlanan Danışma Belgesi, Temmuz 2000

denetim komitesi üyeleriyle veya uygun durumlarda dış denetçilerle kendi inisiyatifıyla doğrudan doğruya iletişim kurabilmelidir. Vereceği raporlar, örneğin, banka yönetiminin yasal veya düzenleyici hükümlere aykırı kararlarını da kapsayabilir.

İç denetim işlevi bağımsız bir incelemeye tabi olmalıdır. Bu inceleme dış denetçi gibi bağımsız bir kuruluş tarafından veya varsa denetim komitesi tarafından yapılabilir.

4.2.3.Denetim Tüzüğü

Denetim tüzüğü, iç denetim bölümünün banka içindeki konumunu ve yetkisini garantiye alır. Denetim tüzüğü en azından:¹⁰³

-iç denetim işlevinin hedeflerini ve kapsamını;

-iç denetim bölümün kuruluş içindeki konumunu, yetkilerini ve sorumluluklarını; ve

-iç denetim bölümünün başkanının hesap verme sorumluluğunu belirler.

Tüzük iç denetim bölümü tarafından hazırlanmalı ve düzenli aralıklarla gözden geçirilmelidir; üst yönetim tarafından gözetim rolünün bir parçası olarak onaylanmalı ve daha sonra teyit edilmelidir. Varsa denetim komitesi de bu teyidi yapabilir.

Tüzükte, bankanın üst yönetimi iç denetim bölümüne inisiyatif hakkı tanır ve görevlerinin ifası ile ilgili olduğu her durumda herhangi bir çalışanla doğrudan iletişim kurmaya, bankanın herhangi bir faaliyetini veya birimini incelemeye ve yönetim bilgileri ile bütün danışma ve karar verme kurullarının tutanakları dahil olmak üzere bankanın bütün kayıt, dosya ve verilerini görmeye yetkili kılar.

Denetim tüzüğünde, iç denetim bölümünden hangi şartlarla danışmanlık veya müşavirlik hizmetleri veya başka özel görevler istenebileceği hükme bağlanmalıdır. Denetim tüzüğü bütün personele verilmelidir.

4.2.4.Yansızlık

103 Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Sayı 34, İstanbul, Eylül 2000, S.102

İç denetim bölümü nesnel ve yansız olmalı, yani görevlerini müdahaleye uğramaksızın ve önyargısız olarak yapabilecek bir konumda olmalıdır. Nesnellik ve yansızlık iç denetim bölümünün kendisinin her türlü çıkar çatışmasından kaçınması gerektiği anlamına gelir. Bu amaçla, mümkün olan durumlarda iç denetim bölümü personeli görevlerinde rotasyona tabi tutulmalıdır. Kurum içinden işe alınan denetçiler yakın geçmişte yaptıkları faaliyet veya işlevleri denetlememelidir.

Yansızlık, iç denetim bölümünün bankanın faaliyetlerine ve iç kontrol tedbirlerinin seçimine karışmamasını gerektirir. Aksi takdirde iç denetim bölümü bundan sorumlu olur, bu ise bağımsız takdirde bulunma yeteneğini etkiler. Bununla birlikte, yansızlık gereği üst yönetimin, iç denetim bölümünden, riayet edilecek iç kontrol ilkelerine ilişkin belirli konularda görüş isteme olasılığını ortadan kaldırmaz. Örneğin, üst yönetim, önemli yeniden yapılandırma, önemli veya riskli yeni faaliyetlere girmeyi, riskli faaliyetler içeren yeni kuruluşlar kurmayı ve risk kontrol sistemlerini, yönetim bilgi sistemlerini veya bilgi teknolojisi sistemlerini düşünürken verimlilik açısından görüş isteyebilir. Bununla birlikte, bu tedbirlerin nihai olarak geliştirilmesi ve uygulamaya konması yönetimin sorumluluğu olarak kalmalıdır. Aslında, böyle bir danışma işlevi, iç denetim bölümünün asıl görevlerini ve sorumluluğunu hiçbir şekilde etkilememesi gereken tali bir görev teşkil eder. Müteakip iç denetim raporları, eksiklikler ve zayıf noktalara ilişkin tavsiyeler ve iç kontrollerin artırılmasına yönelik öneriler içerebilir.¹⁰⁴

4.2.5. Profesyonel Yeterlilik

Her iç denetçinin ve bir bütün olarak iç denetim bölümünün profesyonel yeterliği, bankanın iç denetim işlevinin uygun biçimde işleyişi açısından vazgeçilmez önem taşır. Her iç denetçinin profesyonel yeterliği ile motivasyonu ve sürekli eğitimi, iç denetim bölümünün etkililiğinin ön şartlarıdır. Profesyonel yeterlik, bu görevin niteliği ve denetçinin bilgi toplama, inceleme, değerlendirme ve aktarma kapasitesi dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bakımdan, bankaların faaliyetlerinin karmaşıklığının gittikçe arttığı ve mali sektördeki gelişmelerin bir

104 Gürbüz; a.g.e.,S.18

sonucu olarak iç denetim bölümünün yapması gereken görevlerin gittikçe çeşitlendiği dikkate alınmalıdır.

İç denetim bölümündeki profesyonel yeterlik, özellikle de bilgi ve tecrübe, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Bundan çıkarılacak başlıca sonuç, bir bütün olarak bölümün, bankanın faaliyet gösterdiği bütün alanları inceleme yeterliğine sahip olması gerektiğidir. Sürekli olarak benzer görevler veya rutin işler yapması bir iç denetçinin eleştirel değerlendirme kapasitesini etkileyebilir. Dolayısıyla mümkün olan her durumda iç denetim bölümü içindeki personelin rotasyona tabi tutulması tavsiye edilir. Bu rotasyon, iç denetçilerin bağımsızlığını tehlikeye düşürmeyen bir biçimde yapılmalıdır.

Profesyonel yeterlik, her elemanın sistematik olarak sürekli eğitime tabi tutulması yoluyla sürdürülmelidir. İç denetim bölümündeki bütün personel, denetim teknikleri ve bankacılık faaliyetleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmalıdır.¹⁰⁵

4.2.6.Faaliyetin Kapsamı

Bankanın her faaliyeti ve her birimi iç denetimin kapsamına girmelidir. Şube veya bağlı kuruluşlar ile dış kaynaklardan temin edilen faaliyetler de dahil olmak üzere bankaların hiçbir faaliyeti ve birimi iç denetim bölümünün tahkikat kapsamı dışında tutulamaz. İç denetim bölümü, görevlerinin ifası ile ilgili olduğu her durumda bankanın herhangi bir faaliyetini veya birimini incelemeye ve yönetim bilgileri ile bütün danışma ve karar verme kurullarının tutanakları dahil olmak üzere bankanın bütün kayıt, dosya ve verilerini görmeye yetkili olmalıdır.

Genel bir perspektiften, iç denetimin kapsamı, iç kontrolün uygunluğunun ve verilen görevlerin yerine getirilme biçiminin incelenmesi ve değerlendirilmesini içermelidir. Birçok bakımdan bu bankanın iç kontrol sisteminin bir risk analizini temsil eder.

İç denetim bölümü özellikle şunları değerlendirmelidir:

-Bankanın politikalara ve (nicel olan ve olmayan) risk kontrollerine riayeti;

¹⁰⁵ Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçilerle İlişkisi, Bankacılık Gözetimine İlişkin Basle Komitesi Tarafından Yayınlanan Danışma Belgesi, Temmuz 2000

-Dış raporlama dahil olmak üzere finans ve yönetim bilgisinin (bütünlük, doğruluk ve kapsam dahil) güvenilirliği ve zamanındalığı;

-Elektronik bilgi sistemlerinin sürekliliği ve güvenilirliği; ve Bölümlerin işleyişi.

İç denetim bölümü, bankaların teşkilatlanma ve yönetim biçimine ilişkin olarak gözetim otoritesi tarafından yayımlanan politikalar, ilkeler, kurallar ve esaslar dahil olmak üzere bankanın faaliyetlerinin tabi olduğu yasal ve düzenleyici hükümleri yeterince dikkate almalıdır. Bununla birlikte, bu husus iç denetim bölümünün bir riayet işlevi üstlenmesi gerektiği anlamına gelmez.

Bazı bankalar, bankanın belirli bir faaliyetini veya birimini kontrol etmek veya izlemek için ayrı bölümler kurmuşlardır. Bu bölümler iç kontrol sisteminin bir parçasını oluşturduğundan varlıkları iç denetim bölümünü bu belirli faaliyet veya birimleri inceleme sorumluluğundan kurtarmaz. Bununla birlikte, iç denetim bölümü görevlerini yerine getirirken çeşitli kontrol bölümleri tarafından bildirilen bilgileri verimlilik açısından kullanabilir. Ne var ki, iç denetim bölümü, bankanın faaliyetlerinin veya ilgili birimin iç kontrolünün yeterli biçimde işlediğini incelemekten ve değerlendirmekten tek başına sorumlu olmaya devam eder.

Bankanın yurt dışında önemli bir şubesi varsa, iç denetim bölümü çalışmasının verimliliği ve sürekliliğini garantiye almak için yerel bir ofis kurmayı düşünmelidir. Bu yerel ofis bankanın iç denetim bölümüne bağlı olmalı ve bu belgede öngörülen ilkelere uygun şekilde teşkilatlandırılmalıdır.

Ayrı hukuki varlıklar olarak bankacılık alanındaki ve diğer sektörlerdeki bağlı kuruluşlar kendi iç kontrollerinden ve kendi iç denetim işlevlerinden bu belgenin hükümlerine göre kendileri sorumludurlar. Bu bağlı kuruluşlarda, iç denetim işlevi ana şirketin iç denetim bölümü tarafından gerçekleştirilebilir. Kendi iç denetim bölümleri olan bağlı kuruluşlar ana şirketin iç denetim bölümüne rapor vermelidir. Bu durumda, yerel yasal veya düzenleyici hükümler ve talimatlar saklı kalmak kaydıyla, ana şirket kendi iç denetim bölümünün bağlı kuruluşların bütün faaliyetlerini ve birimlerini sınırlama olmaksızın inceleyebilmesini ve yeterli aralıklarla yerinde denetim yapmasını sağlamak için gerekli bütün tedbirleri almalıdır.

Gerek yurt dışı şubeler gerek bağlı kuruluşlar için, iç denetim ilkeleri ana banka tarafından merkezden tesis edilmelidir. Ana banka tüm grup için denetim talimatları hazırlamalıdır. Ancak bankanın iç denetim bölümü yerel iç denetim elemanlarının işe alınması ve değerlendirilmesine katılmalıdır.

Yukarıda tanımlanandan daha karmaşık grup yapıları söz konusu olduğunda, iç denetim işlevi bu belgede öngörülen ilkelere uyacak şekilde teşkilatlandırılmalıdır.

106

4.2.7.Bankanın iç sermaye değerlendirme usulü

Banka iç sermaye değerlendirme sürecinin çerçevesinde, bankanın iç denetim bölümü, bankanın karşı karşıya olduğu çeşitli riskleri ölçme sistemini, bankanın riskleri ile sermaye düzeyini ilişkilendirmek için geliştirdiği sistemi ve iç sermaye politikalarına riayeti izlemek için tesis edilen yöntemi düzenli olarak ve bağımsız bir biçimde incelemelidir.

Bir bankanın risk kabul ve sermaye değerlendirme süreci, tipik olarak daha çok bankanın farklı alanlardaki risk/ödül mübadelesini en yüksek düzeye çıkarmak üzere geliştirilmiş olan ticari stratejilerin incelenmesi üzerinde odaklanmış olan risk yönetim sürecinden farklıdır. Risk yönetimi süreci de iç denetim tarafından incelenmelidir.

İç denetçiler ve dış denetçiler görevlerini bu amaçla iyi bir biçimde yerine getirmişlerse, gözetim merci bankanın sermaye yeterliğini ve mevzuattaki sermaye oranlarına uyumunu, iç ve dış denetçilerin yaptığı incelemelere dayandırabilir.¹⁰⁷

4.3.BANKACILIKTA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL UNSURLARI

Başlangıçta dolandırıcılık, suistimal ve hata olasılıklarını en aza indirmek için öngörülen bir işlev olan iç denetimin kapsamı zamanla daha da genişlemiş ve bir bankanın karşılaşılabileceği her türlü riski ortaya çıkarabilen bir sistem haline

106 Bankalarda İç Denetim Sistemleri, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, Eylül 1998

107 Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Sayı 28, İstanbul, Mart 1998, S.153

gelmiştir. Banka amaçlarının gerçekleştirilmesi ve faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için iç denetim sistemi önem arz etmektedir. İç denetim sistemi birbirleriyle ilişkili beş temel unsurdan oluşmaktadır.¹⁰⁸

- a. Banka yönetiminin gözetim faaliyetleri ve kurum içi denetim kültürü
- b. Risk tanıma ve değerlendirme
- c. Denetim faaliyetleri ve fonksiyonel ayırım
- d. Bilgi erişim sistemi ve kurum içi iletişim
- e. İzleme faaliyetleri ve iç denetim sisteminde hataların düzeltilmesi

Önemli miktarlarda zararı olan bankalarda gözlenen problemler bu unsurlar kapsamında sıralanabilir. Banka iç denetim işlevindeki performans, bilgi sistemleri ile yasal ve diğer düzenlemelere uygunluğuna ilişkin amaçların gerçekleştirilmesi yukarıdaki beş temel unsurun etkin olarak çalışmasına bağlıdır.

4.3.1.Banka Yönetiminin Gözetimdeki Rolü ve Kurum İç Denetim Kültürü

4.3.1.1.Yönetim Kurulu

1. Prensipten : “ Banka yönetim kurulu bankanın tüm faaliyetlerine ilişkin önemli politika ve strateji onaylanması ve periyodik olarak incelemek ; bankanın taşıdığı temel riskleri bilmek ve bu risklere ilişkin kabul edilebilir asgari ve azami sınırları belirlemek ve üst düzey denetimin söz konusu riskleri tespit etmesi, ölçmesi ve yönetmesi ve kontrol etmesi konusunda gerekli tedbirler almasını temin etmek, bankanın kurumsal yapısını onaylamak; ve üst düzey yönetimin iç denetim sisteminin işlerliğini izlemesini sağlamaktan sorumludur. Banka yönetim kurulu uygun ve etkin bir iç denetim sisteminin kurulması ve sürdürülmesinden nihai olarak sorumludur.”

Banka yönetim kurulu, üst düzey yönetimi yönlendirir, yol gösterir ve gözler. Bankanın kurumsal yapısı ve faaliyetlerine ilişkin temel politika ve stratejilerin onaylanmasından ve incelenmesinden yönetim kurulu sorumludur. Tam ve etkin bir iç denetim sisteminin kurulması ve yürütülmesinde nihai sorumluluk banka yönetim

¹⁰⁸ Berdibek, Yaşar; Dahili Kontrol Anlayışı, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, İstanbul, Mart 1998, S.13

kurulundur. Kurul üyeleri bankanın taşıdığı riskler ve sürdürdüğü faaliyetlerle ilgili bilgiler ve sunulan raporların değerlendirilmesinde tarafsız davranmalı, bilgi sahibi olmalı ve durumu sorgulamalıdır. Olanaklı olduğu sürece, yönetim kurulu üyeleri bankanın günlük faaliyetlerinden sorumlu olmayan bağımsız kişiler olmalıdır. Etkin iletişim kanalları ve yeterli mali, yasal ve iç denetim faaliyetleri ile desteklenen güçlü bir yönetim kurulu, iç denetim sisteminin etkinliğini azaltabilecek problemlerin çözümlenmesinde ve gerekli düzenleyici tedbirlerin alınmasında önemli bir rol oynar.¹⁰⁹

Yönetim kurulu , banka üst düzey yönetimin teftiş kurulu , iç kontrol merkezi ve risk yönetimi grubu yetkililerinin ve bankanın dış denetimini yapan kuruluşun bankanın iç denetim sistemine ya da iç kontrol sürecine ilişkin değerlendirmelerini düzenli olarak incelemek, bankanın bağımsız denetim kuruluşunun iç denetimin güçlendirilmesine yönelik önerilerinin dikkate alınıp alınmadığını ve taleplerine uyulup uyulmadığını kontrol etmek , banka stratejileri ve politikaları ile mevcut risk sınırlarının uygunluğunu periyodik olarak değerlendirmek zorundadır.

Yönetim Kurulu, İç denetim sisteminin etkinliği için üst yönetimle düzenli toplantılar yapmalı, iç ve bağımsız dış denetçilerin değerlendirmelerini düzenli olarak incelemelidir. Bağımsız dış denetçilerin ve gözetim otoritelerinin yaptıkları öneri ve tavsiyelere uyulup uyulmadığını kontrol etmelidir.¹¹⁰

4.3.1.2.Banka Üst Düzey Yönetimi

2.Prensip: “Banka üst düzey yönetimi, yönetim kurulu tarafından onaylanan politika ve stratejilerin yürütülmesi, bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntemlerin geliştirilmesi, yetki ve sorumlulukların etkin olarak yerine getirilmesinin takip edilmesi, uygun iç denetim politikalarının oluşturulması, iç denetim sisteminin etkinliğinin ve uygunluğunun izlenmesinden sorumludur.”

¹⁰⁹ Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Sayı 28, İstanbul, Mart 1998, S.153

¹¹⁰ Berdibek, Yaşar; Dahili Kontrol Anlayışı, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, İstanbul, Mart 1998, S.13

Banka üst düzey yönetimi, banka politika ve stratejilerine ilişkin yönetim kurulu kararlarının uygulanmasını ve etkin bir iç denetim sisteminin kurulmasından sorumludur. Üst düzey yöneticiler iç denetimle ilgili detaylı politika ve prosedürlerin oluşturulması konusunda özel birimleri görevlendirebilir. Görev delegasyonu izlenmelidir.¹¹¹

Yönetim, denetim faaliyetlerinin eğitilmiş, gerekli teknik özelliklere sahip personel tarafından yürütülmesini sağlamalıdır.

4.3.1.3. Denetim Kültürü

3. Prensiptir: “Banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetimi, mesleki ve ahlaki yüksek standartların geliştirilmesinden ve bankada her seviyedeki personelin iç denetim önemini anlamasını sağlayacak kurum içi denetim kültürünün oluşturulmasından sorumludur. Banka bünyesindeki her çalışan iç denetim sisteminin işleyişinde kendi rolünü anlamalı ve bu işleve katılmalıdır.”

Güçlü bir denetim kültürünün varlığı etkin bir denetimin en önemli unsurudur. Banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetim tutum ve davranışlarıyla iç denetimin önemini tüm banka personeline anlatmalıdır. Bu aynı zamanda banka faaliyetlerinde etik kuralların uygulanmasını gerektirir. Yönetim kurulu ve üst düzey yönetimin tutum ve **davranışları**, banka denetim kültürüne ilişkin etik kuralları ve bunlarda bütünlüğün sağlanmasını doğrudan etkiler.

İç denetim tüm banka personeli için alan bir faaliyettir. Bu açıdan tüm personel iç denetimin önemini kavramalı ve aktif olarak bu sürece katılmalıdır.¹¹²

Etik kuralların teşvik edilmesi ve uygulanabilir olması için bankaların bunlara aykırı faaliyetleri teşvik edecek politika ve uygulamalardan kaçınılmalıdır.

4.3.2. Risk Tespiti ve Değerlendirme

4. Prensiptir: “Etkin bir iç denetim sistemi, banka amaçlarına ulaşılmasını engelleyebilecek maddi risklerin tespit edilmesini ve değerlendirilmesini gerektirir.

¹¹¹ Bankalarda İç Denetim Sistemleri, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, Eylül 1998

¹¹² Berdibek, a.g.e., S.15

Risklerin değerlendirilmesinde bankanın ve konsolide bazda banka grubunun karşı karşıya olduğu tüm riskler (kredi riski, ülke riski, transfer riski, piyasa, faiz riski, likidite riski, faaliyet riskleri, yasal risk, itibar riski vb.) dikkate alınmalıdır. İç denetimlerin, yeni ya da önceden tespit edilmemiş risklere yönlendirilmek üzere yeniden yapılandırılması gerekebilir.”

Bankalar faaliyetleri gereği risk alan kuruluşlardır. Bu nedenle, bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi ve değerlendirilmesi iç denetimin bir gereğidir. Banka amaçlarının gerçekleştirilmesini olumsuz yönde etkileyecek her türlü iç ve dış faktörlerin tespiti ve değerlendirilmesi gereklidir. Söz konusu işlev bankanın karşı karşıya kaldığı tüm riskleri kapsamlı ve bankanın organizasyon yapısındaki tüm seviyelerde sürdürülmelidir. Risk değerlendirme işlevi, bankanın kar maksimizasyonuna ilişkin risklerin ve stratejilerin incelenmesini hedefleyen risk yönetiminden bu anlamda farklılık gösterir.

Etkin risk değerlendirilme işlevi, banka faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebilecek kurumsal yapının karmaşıklığı, banka faaliyetlerinin içeriği, personelin niteliği ve sürekliliği, kurumsal değişiklikler gibi banka içi ekonomik etkenler ile sektördeki değişimler ve teknolojik gelişmeler gibi banka dışı tüm faktörlerin tespit edilmesini gerektirir.¹¹³

Risk değerlendirmesi aynı zamanda risklerin kontrol edilebilirlik derecesinin belirlenmesini de içerir. Banka tarafından kontrol edilebilir riskler için kabul edilebilirlik derecesi ya da banka denetim sistemi içinde bu risklerin ne ölçüde azaltılabileceği hususunun değerlendirilmesi gerekir. Banka tarafından kontrol edilemeyen riskler hakkında da kabul edilebilirlik derecesi ya da etkilediği banka faaliyetlerinin azaltılması ya da sona erdirilmesi konusunda karar verilmesi gereklidir.

Risk değerlendirme işlevinin dolayısıyla da iç denetim sisteminin etkin olarak yürütülmesi için banka üst yönetiminin bankanın taşıdığı riskleri düzenli olarak değerlendirmesi ve değişen koşullara göre gerekli düzenleyici tedbirleri alması gereklidir.¹¹⁴

¹¹³ Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, BDDK, 08.02.2001

¹¹⁴ Çetinada, Emine; Bankalarda Risk Yönetimi, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, İstanbul, Şubat 2002, S.11

4.3.3. Denetim İşlevi ve Görev Dağılımı

5. Prensiptir: “Denetim faaliyetleri bankanın günlük faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Etkin iç denetim sistemi bankanın tüm seviyelerinde denetim faaliyetinin tanımlandığı uygun bir denetim yapısının kurulmasını gerektirir. Denetim faaliyetleri içinde; üst düzey incelemeler, farklı birim ve bölümlere ilişkin uygun denetim faaliyetleri, fiziki denetimler, belirlenen asgari ve azami limitlere uygunluğunun denetimi ve uygun olmayanların takibi, yetki ve onay sistemi ile doğrulama ve mutabakat sistemi yer almalıdır.”

Bankalarda iç denetim faaliyetleri, risk değerlendirme işlevi ile tespit edilen risklerin izlenmesine olanak verecek şekilde düzenlenmeli ve sürdürülmelidir. İç denetim faaliyetleri iki aşamayı içerir: denetim politikası ve prosedürlerin oluşturulması ile bu politikaların ve uygulanana prosedürlerin birbiriyle uyumluluğunun sağlanması. Bankada çalışan tüm personel denetim faaliyetleri kapsamındadır. Bankalardaki denetim faaliyetlerine ilişkin şu örnekler verilebilir;¹¹⁵

- Üst düzey yönetimin incelemeleri: Yönetim kurulu ve üst düzey yöneticiler banka personelinden sık sık görevleriyle ilgili raporlar isteyerek gelişmeleri incelerler. Örneğin üst düzey yönetim mali hesap raporlarını inceleyerek bütçe hedeflerini gözden geçirir.

- Faaliyet denetimi: Birim yöneticileri olağanüstü durumlar hakkında günlük, haftalık, aylık raporlar ile genel performans raporlarını inceler ve değerlendirir.

- Fiziksel denetimler: Bankaya ait maddi varlıkların kullanımına yönelik denetimlerdir. Denetim faaliyeti bu varlıkların kullanımına yönelik sınırlandırmaları periyodik envanterleri içerir.

- Tanınan limitlere uygunluk: Banka iç denetiminin en önemli kısmı Bankanın genel risk sınırlarına uyulup uyulmadığının incelenmesidir. Örneğin, kredi verme limitlerine uyulması bankanın kredi riskini azaltacağından risk profilinin değişmesini de sağlayacaktır.

¹¹⁵ Bankacılar Dergisi; Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 28, İstanbul, Mart 1999, S.156

- Onay ve yetki : Belirli limitlerin üzerindeki işlemler için onay ve yetki üst yönetime verildiği takdirde üst yönetimin bu işlemlerden haberdar olmasına olanak verilir ve kendilerine sorumluluk yüklenir.

- Sorgulama ve Mutabakat : İşlem detaylarının ve kullanılan risk yönetim modellerine ait çıktıların sorgulanması önemli bir denetim faaliyetidir. Periyodik olarak yapılan mutabakat toplantıları, işlem ve kayıtların karşılaştırılarak doğrulanmasına imkan verir.

Denetim faaliyetleri, hem yönetim hem de ilgili tüm personel tarafından günlük faaliyetlerinin bir parçası olarak değerlendirilmek suretiyle etkinlik kazandırılır. İç denetimin günlük faaliyetler dışında ek zaman ve çalışma gerektirecek bir faaliyet olarak sürdürülmesi verilen önemi azaltmakla birlikte ve personelin kısa zaman süreci içinde kendilerini denetim görevlerini yerine getirmeye zorlanmış hissetmesi denetimlerin etkinliğini azaltabilir.¹¹⁶

Bankanın faaliyetlerine ilişkin gerekli politikaları ve prosedürleri oluşturulmasının yanı sıra düzenli olarak banka faaliyetlerinin bu politika ve prosedürlere uygun olup olmadığını denetlemek üst düzey yönetimin görevidir.¹¹⁷

Preisp: “Etkin iç denetim sistemi banka faaliyetlerine ilişkin uygun fonksiyonel ayrımlarının olmasını, farklı yetki ve sorumlulukların çakışmamasını gerektirir. Muhtemel çıkar çatışmalarının olabileceği faaliyet alanları belirlenerek, en aza indirilmeli ve bağımsız izlemeye tabi olmalıdır.”

İç denetimdeki yetersizlikleri nedeniyle önemli kayıplara uğrayan bankalar incelendiğinde gözetim otoritelerince belirlenen tipik bir problem; söz konusu bankalarda gerekli fonksiyonel ayrımların bulunmayışıdır. Bir kişiye aynı anda birbiriyle çakışan görev ve sorumlulukların verilmemesi (örneğin; hem ödemeler için onay yetkisine hem de ödeme yapma yetkisine sahip olunması) kişisel kar sağlamak için bankanın finansal verilerinin yönlendirilmesine ya da bankanın zarara uğratılmasına yol açabilir. Bu nedenle banka kaynaklarının kişisel çıkarlar için yanlış biçimde kullanılmasının önlenmesi için bankadaki fonksiyonel bölümlerle ilgili görev ve sorumlulukların mümkün olduğunca birbirinden ayrılması gereklidir.

¹¹⁶ Şenver, Bülent; Bankalarda İç Denetim, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, İstanbul, Ekim 1998, S.19

¹¹⁷ Kara, Ziya; Banka Denetiminde Uluslararası Kriterler, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 38, İstanbul, Haziran 2001, S.12

4.3.4.Bilgi ve İletişim

7. Prensi: “Etkin iç denetim sistemi bankanın mali yapısına ve faaliyetlerine ilişkin tam ve kapsamlı bilgiyi ve aynı zamanda banka karar alma sürecinde etkili olabilecek dış piyasadaki gelişmeler ve koşullara ilişkin bilgiyi gerektirir. Bilginin güvenilir, zamanında erişilebilir ve uygun formatta olması gerekmektedir.”

Yeterli bilgi ve etkin iletişim iç denetim sisteminin iyi çalışması için çok önemlidir. Banka bünyesinde elde edilen bilginin yararlı olması için güvenilir, uygun nitelikte olması gerekir. Bilgi sistemi, banka finansal yapısına, faaliyetlerine ve mevcut politika ve stratejilere ilişkin bilgiler yanında banka karar alma sürecini etkileyebilecek dış gelişmeler hakkındaki bilgiyi de içerir.¹¹⁸

8. Prensi : “Etkin iç denetim sistemi, bankanın tüm önemli faaliyetleri hakkında güvenilir bilgi sistemlerinin olmasını gerektirir. Bilginin elektronik ortamda saklanması ve kullanılmasına olanak veren bilgi sistemleri aynı zamanda güvenilir olmalı, bağımsız olarak izlenmeli ve değişen koşullara uygun düzenlemeler yapılarak desteklenmelidir. “

Bankanın en kritik faaliyetlerinden birisi, tüm faaliyetlere ilişkin bilgi sistemlerinin kurulması ve sürdürülmesidir. Bu bilgiler hem elektronik ortamda hem de manuel kayıtlarda bulunmalıdır.¹¹⁹ Elektronik bilgi sistemleri ve bilginin kullanım teknolojisinin taşıdığı risklerin, bankaların faaliyetlerinin kesintisiz yürütülmesi ve olası zararların önlenmesi amacıyla, etkin olarak kontrol edilmesi gerekir.

9. Prensi: “Etkin iç denetim sistemi tüm banka personelinin kendilerine ait görev ve sorumluluklarına ilişkin kural ve prosedürlerini bilmelerini ve bunlara bağlı kalmalarını temin edecek ve bilgilerin ilgili personele ulaşmasına imkan verecek şekilde etkin iletişim kanallarının olmasını gerektirir.”

Kurum içinde etkin bir iletişim yoksa bilgi gerektiği şekilde kullanılamaz. Banka üst düzey yönetimi gerekli bilginin ilgili banka personeline ulaşmasına imkan verecek etkin iletişim kanallarını oluşturmalıdır.

¹¹⁸ Bankalarda İç Denetim Sistemleri, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, Eylül 1998

¹¹⁹ Berdibek, a.g.e., S.19

Bankanın organizasyon yapısı içinde, bilginin aşağı, yukarı ve yatay olmak üzere bankanın tüm personeline ulaşacak biçimde akışının sağlanması gerekir.

4.3.5. İzleme Faaliyetleri ve Denetim Sisteminde Hataların Düzeltilmesi

10. Prensiptir: “Bankanın iç denetim sisteminin etkinliği aralıksız olarak izlenmelidir. Temel risklerin izlenmesi bankanın günlük faaliyetlerinin içinde yer almalı ve banka yönetimi ve banka müfettişleri tarafından yapılacak periyodik değerlendirmelerin bir parçası olmalıdır.”

Bankacılık dinamik ve hızla gelişen bir sektördür. Bankalar kurum içinde ve dışında gerçekleşen gelişmeler paralel olarak iç denetim sistemlerini sürekli izlemek, değerlendirmek ve etkinliğinin devamını sağlamak için geliştirmek durumundadır.¹²⁰ İç denetim sisteminin etkinliği bankacılık işlemleri, mali kontrol ve iç kontrol olmak üzere farklı alanlarda görevli banka personeli tarafından izlenir. Üst yönetim hangi personelin hangi faaliyetleri izleyeceğini tespit etmelidir.

Kesintisiz İzleme iç denetim sistemindeki hata ve eksikliklerin anında fark edilerek düzeltilebilmesi imkanını verir. İç denetim sistemi bankanın operasyonel işlemleriyle iç içe girdiğinde izleme fonksiyonu en etkin biçimde çalışır ve düzenli raporların üretilmesine olanak verir. Bunların da zamanında ilgili pozisyondaki yöneticilere ulaştırılması gerekir.¹²¹

11. Prensiptir: “İç denetim sisteminin, bağımsız ve uygun eğitime sahip banka müfettişleri tarafından yürütülecek etkin ve kapsamlı kontrolünün yapılması gerekir. Banka müfettişleri tarafından yürütülen kontroller iç denetim sisteminin önemli bir parçasıdır ve doğrudan yönetim kurulu, teftiş kurulu ve üst düzey yönetime rapor edilmelidir.”

Banka müfettişleri bankanın faaliyetleri hakkında tarafsız bilgi sunarlar ve raporlarını doğrudan yönetim kurulu, üst düzey yönetim ya da teftiş kuruluna iletirler. Bu görevin önemi nedeniyle banka müfettişlerinin yeterli eğitime sahip, ehliyetli görev ve sorumluluklarının bilincinde kişiler olması gerekir.

¹²⁰ Kara, a.g.e., S.14

¹²¹ Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Sayı 28, İstanbul, Mart 1998, S.159

12. Prensip: “Banka yönetimi banka müfettişleri yada denetimden sorumlu diğer banka personeli tarafından tespit edilen iç denetime ilişkin hata ve eksikler zamanında uygun yönetim birimlerine rapor edilmeli ve ivedilikle ele alınmalıdır. “

İç denetime ilişkin hatalar tespit edildiği anda yönetim kurulu ve üst düzey yönetime rapor edilmekle beraber gerekli personele de rapor edilmelidir. Rapor edildikten sonra gerekli düzeltmelerin yönetimce belli bir zaman sürecinde yapılması önem taşımaktadır.

5.TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAŞANAN GELİŞMELER SONRASINDA ETKİN BİR İÇ DENETİM SİSTEMİNE GEÇİŞ

5.1.TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR

1980’li yıllardan beri bankacılık sektörünün başlıca sorunları, ekonomik gelişmedeki istikrarsızlık, yüksek kaynak maliyeti, haksız rekabet koşulları, hızlı teknolojik gelişme ve hizmet teknikleri karşısında mevzuatın yetersiz kalması gibi hususlardan kaynaklanmaktadır.

5.1.1.Enflasyona ve İstikrar Kararlarına Bağlı Sorunlar

- Türk ekonomisi 1980’den beri serbest piyasa mekanizmasına geçiş ve dışa açılma yönünde bir aşama kaydetmiş olmakla birlikte genişleyen kamu finansman açıkları ile birlikte kronikleşen yüksek enflasyonun etkisiyle istikrarlı bir gelişme sürecine girememiştir. Yüksek enflasyon ve ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalar

döviz kuru ve faiz riskini arttırırken sektör büyük ölçüde nakite dayanan öz varlıklarını enflasyona karşı korumada zorlanmaktadır.¹²²

- Yüksek oranlı enflasyon dönemlerinde bankacılık sektörü, son derece ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Enflasyon dönemlerinde bankaların nominal olarak artmış görünen kârları, gerçekte (reel olarak) azalmakta ve öz kaynaklarının reel büyüklüğü düşmektedir. Enflasyonist koşullar, bankaların kaynak maliyetlerini ve işletme giderlerini arttırmakta, yükselen kaynak maliyetlerinin etkisiyle artan kredi faizleri, özellikle düşük riskli plasman olanaklarını daraltmaktadır.

- Hızlı enflasyon dönemlerinde bankacılık sektörünü etkileyen diğer önemli bir sorun ise problemlili kredilerin artmasıdır. Özellikle artan faiz yükü, banka alacaklarının tahsilini sınırlandırıcı bir etki yaratmaktadır. Vadesinde ödenmeyen alacaklar banka kaynaklarının akışkanlığını azalttığı gibi kaynak maliyetinin artması sonucunu da vermektedir. Dolayısıyla enflasyonun aşağı çekilmesi ile hem banka kredileri donmuş karakterinden kurtulacak, hem de tahsili gecikmiş alacakların kaynak maliyetine yansıyan yükü azalmış olacaktır. Bankaların ise takipteki alacaklarını teminat yönünden güçlendirmesi, yeni risklerin oluşmaması için de gereken tedbirleri alması gereklidir.

5.1.2.Yüksek Kaynak Maliyeti

- Bilindiği gibi ticaret bankalarını fon kaynaklarının en önemlisi topladıkları mevduatlardır. Son yıllarda mevduat dışı fon temininde kaydedilen gelişmelere rağmen mevduat yine de sektörün kaynakları arasında önemini korumaktadır ve mevduata uygulanan faiz oranları kaçınılmaz biçimde, enflasyon oranları ile yakın ilişki içindedir. 1 Temmuz 1980'den itibaren serbest faiz sistemine geçilmesiyle faizler enflasyon paralelinde seyretmeye başlarken mevduat kompozisyonunun vadeli lehine gelişmesi sonucu mevduatın maliyeti önemli ölçüde artmıştır. Bu gelişme, serbest piyasa ekonomisi gerçeğinin doğal bir sonucu olmasına rağmen, kaynak maliyeti aynı zamanda toplam dispoñibilite ve mevduat munzam karşılığı ayırma zorunluluğu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu primleri yüzünden de

¹²² Parasız, İlker; Para Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7.Baskı, Bursa, Ocak 2000, S.125

yükselmektedir.¹²³ Ayrıca Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, diğer giderler, Kaynak Kullanım Destekleme Fonu primleri, Gider Vergisi kesintileri, kredinin maliyetini yükselten diğer unsurlardır.

- Bankaların yüksek maliyetlerle topladıkları mevduat kaynağının karşılık, dispo­nibilite vb. ayırmaları sonucu ancak bir bölümünü kendi inisiyatifleri doğrultusunda değerlendirebilmeleri nedeniyle, mevduat faizi ile bankaların plase edilebilir kaynaklarının maliyeti arasında önemli bir marj oluşmakta, böylece bankalar hakkında yüksek maliyette fon aktaran verimsiz kuruluşlar imajı yaratılmaktadır. Bu marjı belirleyen en önemli unsurlardan biri de işletme giderleridir. İşletme giderleri içerisinde en önemli payı personel giderleri oluşturmaktadır. 1980 öncesi koşullarında mevduat toplayabilmek için, şube ağını genişletmek ve yeni personel istihdam etmek rasyonel kabul ediliyordu. Oysa 1980’li yıllardan itibaren, reel pozitif faiz politikası, otomasyonda gelişmeler bir çok şubeyi rantabl olmaktan çıkarmıştır. Bu nedenle bir ara özellikle büyük bankalar işletme giderlerini azaltmak amacıyla şube kapatma ve personel sayısında indirime gitme politikası izlemişlerdir. Ancak son yıllarda bir yandan banka sektörüne girişlerin hükümet tarafından engellenmesi, diğer yandan sanayileşmenin Anadolu’ya yayılması mevcut bankaların şube sayılarını yeniden arttırma politikası izlemelerine neden olmuştur. Bunun yanında son yıllarda bankalar otomasyona yönelik yatırımlar yapmaya başlamışlardır. Bu da bankaların kısa vadede işletme giderlerinin önemli ölçüde artmasına neden olmuştur.

- Bankacılık sektörü otomasyonda kısa zamanda büyük atılımlar yapmıştır. Özellikle ATM sayısında hızlı bir artış olmuştur. Ancak genellikle bankalar, aynı gruba bağlı bankalar dahi ATM ağını kendisi kurma yolunu seçmiş ve bu da işletme giderlerini artırmıştır.¹²⁴

- Faiz maliyeti ile kredi faizi arasındaki marjı etkileyen diğer bir faktör dolaylı vergilendirme diyebileceğimiz mevduat munzam karşılıkları ile dispo­nibilitedir. Daha öncede kısaca belirttiğimiz bu kalemler bankaların plase edilebilir kaynaklarını önemli ölçüde azalttığından kredi faizlerini artırıcı unsurlar olmaktadır. Aslında mevduat munzam karşılıkları ve dispo­nibilite yükümlülüğü,

¹²³ Erzan, Refik; Kuşbakışı Türk Bankacılık Sektörü, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 17, İstanbul, Mart-Nisan 2001, S.6

¹²⁴ Parasız, a.g.e., S.126

para piyasalarında istikrar ve emniyetin sağlanmasına yönelik para politikası araçları mahiyetindedir. Mevduat sigortasının bulunduğu ve bankaların kısa vadeli nakit ihtiyacını karşılamada interbank piyasasının önemli rol oynadığı bugünkü koşullarda uygulanan munzam karşılık ve disponibilite oranları, düzenleyici mahiyetten ziyade kamunun artan fon ihtiyacının sonucu olarak görülmektedir.

Kamunun banka kaynaklarının belirli bir bölümünü mevduat munzam karşılığı olarak sıfır maliyetle kullanmasının dolaylı bir vergi maliyeti taşımasına karşılık, bu durumun kamuoyu tarafından yanlış algılanması nedeniyle bankalar, kârlarına oranla çok az vergi ödeyen, dolayısıyla daha fazla vergilendirilmesi gereken kurumlar olarak görülmektedir.

5.1.3.Bankacılık Sektörünün Düzenlenmesinden Kaynaklanan Sorunlar

- Özel sermayeli bankalar ile kamusal sermayeli bankalar arasında, yasal ve yönetsel düzenlemelerden doğan bazı farklar bulunduğu gözlenmektedir. Söz konusu farklılıkların bir kısmı kamusal, bir bölümü ise özel bankaların yararına olarak fırsat eşitliğini zedeleyecek boyutlardadır.

- Kamusal sermayeli bankaların ana statülerinin, örgütlenme biçimlerinin, personel kadrolarının, sermayelerinin ancak belirli bürokratik aşamalardan geçilerek değiştirilebilmesi, günümüzde hızlı bir değişim gösteren iktisadi ve mali koşullara uyum sağlanmasını, gerekli önlemlerin ve kararların süratle alınmasını ve rasyonel bir işletmecilik uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Ayrıca çeşitli yasal ve yönetsel düzenlemeler, kamusal bankalara bankacılık faaliyetleriyle yakından ilgili olmayan bir çok görevler vermiş bulunmaktadır. Kamusal sermayeli bankalara verilmiş bulunan bu özel görevler, bu bankaların kaynaklarının ve faaliyetlerinin kısmen de olsa rantabl olmayan alanlara, kaymasına yol açmakta ve rekabet gücünü zayıflatmaktadır.¹²⁵

- Çeşitli yasal ve yönetsel düzenlemeler, resmi mevduatın kamusal sermayeli bankalara yatırılmasını zorunlu kılmaktadır. T.C. Merkez Bankası'nın 12.10.1988

¹²⁵ Başak Ekonomi Dergisi, Sayı 13, Ankara, Ocak-Haziran 2001, S.34

günlü ve 7 sayılı Tebliğine göre vadeli ve vadesiz resmi kuruluşlar mevduat hesaplarına uygulanacak yıllık azami faiz oranı %10 oranı aşılmamak üzere serbestçe saptanabilmektedir. Böylece kamusal sermayeli bankalar, resmi kuruluşlar mevduatının çok önemli bir bölümünü düşük maliyetli kaynak olarak kullanabilmektedirler.

- Bankacılık sektöründe, gerek toplam aktiflerin, gerekse toplam mevduatların yaklaşık %40'ına (1999 yılında) sahip kamu bankalarının payının azaltılması, kaynakların serbest piyasa koşullarında daha rasyonel dağılımı ve kullanımı açısından yararlı görülmektedir. Çünkü bu durum özel bankalara mevduat toplama ve kredi verme konusunda dolaylı olarak kısıtlamalar getirmektedir.

- Sektöre giriş imkânı 1980'li yıllarda kolaylaştırılmış ancak son yıllarda kamu otoriteleri tarafından zorlaştırılmıştır. Bu kısıtı aşmak için son yıllarda yatırım bankalarının sayısında önemli artış gözlenmektedir. Sektörden çıkışın kamu-oyunda yaratacağı olumsuz etki nedeniyle pek normal karşılanmamaktadır. Türk banka sistemine giriş ve çıkışın zor olması serbest piyasa koşullarını bozan önemli bir faktördür. Bu durum risk faktörüne karşı duyarlılığı azaltmakta ve haksız rekabete yol açmaktadır. Zira piyasalara giriş ve çıkış serbestisi rekabetçi piyasaların en önemli kuralıdır. Öte yandan hem bankacılık sektörüne girişin, hem de çıkışın zor olması, hem bazı banka yönetimlerinin aşırı risk almalarını, hem de mevduat sahiplerini banka ayırımı yapmadan yüksek faiz veren bankaya mevduat yatırmalarını teşvik etmektedir. Çünkü bir anlamda devlet garantisi olduğu düşünülmektedir. Oluşturulan Mevduat Sigorta Kurumu ve bu Kurumun mali açıdan zayıf bankaların bünyelerini kuvvetlendirici, bankaları rehabilitasyona tabi tutucu fonksiyonu vardır. Böylelikle mali açıdan zayıf bankaların sektörden çıkışı sistemin mali istikrarını bozmadan gerçekleştirilebilir. Ancak mevduat sigortası sisteminin riskli bankaları teşvik edici yönünün olduğunu da vurgulayalım.¹²⁶

5.1.4.Öz kaynak Sorunu

- Türk bankacılık sektörünün önemli bir sorunu öz kaynak yetersizliğidir.

¹²⁶ Parasız; a.g.e.; S.128

- Sektörün bir sorunu da gerek aktif gerekse sermaye büyüklükleri açısından küçük bankaların çoğunlukta oluşudur. Sektörde banka sayısı 1980'lere göre artmış olmakla birlikte, bazı yabancı ve milli bankalar hem toplam aktifler hem de öz sermaye büyüklüğü açısından son derece yetersiz olup, bu bankaların fon kaynağı sadece interbank ya da uluslar arası finansal piyasalardır. Bu nedenle, bu bankaların gerek iç piyasada, gerekse uluslar arası piyasalarda rekabet edilebilecek güçleri yoktur. Banka birleşmeleri yoluyla aktif ve sermaye yapılarının güçlendirilmesi bir önlem olarak düşünülebilir.

- Bankacılık sektörünün diğer bir sorunu, iştiraklere ve sabit kıymetlere yatırılan kaynakların büyüklüğüdür. İştiraklere yatırılan kaynakların bir çoğu yeterli getiriye sağlamamaktadır. Geçmişte, sermaye birikiminin yetersiz olması nedeniyle, bankalar iştirakler yoluyla sanayileşmeye önemli katkılarda bulunmuşlardır. Ancak bugün iştirakler bir çok banka için büyük bir yük teşkil etmektedir. 18.6.1999 tarih ve 4389 sayılı yasaya göre bankalar mali kurumlar dışındaki bir ortaklığa öz kaynaklarının en çok %15'i oranında iştirak edebileceği ve bu tür ortaklıkların toplam tutarı banka öz kaynaklarının %60'ı aşamayacağı belirlenmiştir.

- Özel finans kurumlarına tanınan ayrıcalıklar sektörü olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Türk mali sistemi içinde yer almakla birlikte Türk Bankacılık Sistemi dışında bulunan ve sayıları giderek artan özel finans kurumları, bankacılığa çok benzeyen işlemler yapmakta, ancak bankalara uygulanan kaynak kullanımı, karşılık ayırma, finansal hizmetler gibi kısıtlamalara aynen tabi bulunmamaktadırlar. Dolayısıyla da özel Finans Kurumları ile bankalar arasında olması gereken rekabet eşitliği bu kurumlar yararına bozulmuş durumdadır.

18.06.1999 tarihli 4389 sayılı yasaya göre ülkemizde banka kurulması için gerekli sermaye tutarı 20 trilyon lira olarak belirlenmiştir. Ayrıca Öz kaynak hesabında dikkate alınacak kaynaklar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından belirlenecektir.¹²⁷

5.1.5.Hızlı Teknolojik Gelişmelere Bağlı Sorunlar

¹²⁷ Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 5, İstanbul, Mayıs 2002, S.3

- Hızlı teknolojik gelişme ve dünya finans piyasaları ile entegrasyon sürecinde olan bankacılık sektörü gelişmiş ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılan leasing, factoring, forfaiting gibi mali hizmetler; swap, forward, future, option gibi risk yönetim ürünleri ve internet bankacılığı hizmetlerini sunma aşamasına gelmiş bulunmaktadır. Ancak, isimleri sıralanan finansal tekniklerin ve ürünlerin uygulanması ve kurumsallaşmasında bu tekniklerin uygulanması ile ilgili devlet organlarının koordineli bir şekilde çalışmaması, konuyla ilgili bir mevzuat altyapısının oluşturulmamış olması ve ekonomik istikrarsızlık nedenleriyle zorluklar ortaya çıkmaktadır.

- Gerek bireysel bankacılık alanında gerek uluslar arası bankacılık işlemlerinde kaydedilen gelişmeler, sektördeki klasik istihbarat konusuna yeni boyutlar kazandırmıştır. Sektörde etkin bir merkezi istihbarat birimi ve rating kuruluşlarının eksikliği hissedilmektedir.

- Mali sistemde özel sektör yatırımları için gerek duyulan orta-uzun vadeli ve ödeme şartları yatırımların nakit yaratma gücü ile uyumlu yatırım kredisi arzı yok denecek düzeydedir. T.C. Merkez Bankası'nın reeskont penceresi uygulamasını başlatarak orta vadeli reeskont kolaylığı sağlamayı 1989 yılı sonu itibariyle sona erdirmesine karşılık, bu ihtiyacı karşılayabilecek bir çözüm bulunamamıştır.¹²⁸

- Türkiye'de bankacılık sektöründe yayınlanan mali tabloların tam şeffaflığı henüz sağlanamamıştır. Şu anda geçerli olan sisteme göre, bağımsız dış denetim firmalarınca denetlenmiş mali tabloların yayınlanması zorunlu değildir. Özellikle bazı bankalarda yayınlanan ve dış denetim sonucu elde edilen mali tablolar arasında büyük farklılıklar olabilmektedir. Bunun nedeni bu bankalarca genel kabul görmüş muhasebe prensiplerinin uygulanmamasıdır.

- Kur riski oranının sınırlandırılması Türk bankacılık sektöründeki esnekliği ve canlılığı engellemektedir. Kur riski oranı, bankaları bilinçli olarak ya da yönetim aksaklıkları sonucu maruz kaldıkları döviz pozisyonundan korumak için saptanmıştır. Bu limit, bilanço büyüklüğü, cinsi (kamu, özel ya da yabancı) ve yönetim yeteneklerinden tamamıyla bağımsız olarak tüm bankalara aynı şekilde yüklenmiştir. Bu nedenle kur riski oranı sık sık bankaları salt limitler içinde kalmak için işlem yapmaya itmektedir.

¹²⁸ Parasız, a.g.e., S.129

İhracatçıların ve müteahhitlerin gelişmiş ülkelerdeki rakiplerinin sahip olduğu imkanlarla donanmış bir şekilde uluslar arası pazarlarda mücadele verebilmeleri için doğrudan parasal teşviklerin kaldırılmasıyla ortaya çıkan ihtiyaç üzerine kredi, garanti ve sigorta programları ile devreye giren Türk Eximbank'ın faaliyetlerini etkin bir biçimde sürdürebilmesi, her şeyden önce güçlü bir mali yapıya kavuşturulması ve istikrarlı fon kaynaklarının sağlanmasına bağlıdır. Ayrıca, Eximbank kredilerinin etkin ve yaygın bir şekilde dağıtımı için gereken özendirici önlemlerin alınması gerekmektedir.

5.1.6.Kamu Menkul Değerlerinin Konsolide Banka Bilançosundaki Payının Artması

Son yıllarda ülkemizde kamu iç borçlarının tutarının hızla artması ve kamu kağıtlarının getirisinin yüksekliği ticari bankacılık faaliyetleri yerine kamu menkul değerlerine yönelik işlem yapmaya yöneltmiştir.¹²⁹

Böylece ülkemizde ticari bankalar adeta geleneksel bankacılık faaliyetlerini aksatmaya başlamışlardır.

5.1.7.Ticari Bankaların Kaynaklarının Önemli Bir Kısımını Krediyeye Dönüştürmemesi

Bir kısmını Krediyeye Dönüştürmemesi ülkemizde ticari bankaların mevduat olarak topladıkları kaynağın hemen hemen yarısını bile krediyeye dönüştürmediği ve dönüştürdüklerini de yüksek maliyetle yaptığı gözlenmektedir.

5.1.8.Bankaların Açık Pozisyon Sorunu

Yabancı para cinsinden pasif kıymetlerle aktif kıymetler arasındaki fark bankaların genelde pozisyon durumlarını gösterir. Bu farkın pasif lehine olarak ortaya çıkması açık pozisyonu ifade etmektedir. Özellikle düşük kur, yüksek faiz uygulamalarına bağlı olarak 1994 krizinin yaşandığı dönem dışında 1990'lı yıllarda

¹²⁹ Erzan, a.g.e., S.16

bankacılık sektörü önemli kâr elde etmiştir. Yüksek faiz düşük kur nedeni ile yabancı para cinsinden kaynakların belirli bölümü TL. cinsinden kredilerde kullanılmıştır. 1993 yıl sonu rakamlarına göre yabancı para cinsinden pasiflerin %15.4'ü TL cinsinden plasmanlarda kullanılmıştır. Bu durum bağımsız kur ve para politikası uygulama olanağını iyice daraltmıştır. 1994 krizinin ufukta belirmesi üzerine özel sektör bankaları açık pozisyonlarını hızla azaltmaya yönelmişlerdir. Ancak 1994 yılında IMF' de yapılan stand-by anlaşması sonucu yabancı döviz kurlarının çapa olarak seçilmesi (açık pozisyon olgusunu yeniden gündeme getirmişti. Ancak açık pozisyon uygulaması ile ilgili olarak 1 Mart 1995'te Yabancı Para Net Genel Pozisyonu/Sermaye Standart Rasyosu ile ilgili bir tebliğle yabancı para net genel pozisyonu ile sermaye tabanı arasında bir ilişki kurularak *net açık pozisyon oranı* belirlenmiştir. Açık ve fazla pozisyon miktarları sermaye tabanının %50 ile sınırlanmıştır.

5.1.9. 3182 Sayılı Bankalar Yasasının Teşvik Edici Olması

3182 sayılı yasa ülkemizde özel sektörü teşvik aracı olarak işlev yapmıştır. Buna karşı 18.06.1999 tarihinde yasalaşarak yürürlüğe giren 4389 sayılı yasa bankaların sağlıklı olarak işlemesini ve istikrarı amaçlamaktadır.

5.1.10. 5 Nisan 1994 ve 1997-1998 Dünya Krizlerine Bağlı Sorunlar

1994 krizi özellikle döviz açısından açık pozisyonda olan bankaları olumsuz yönde etkilemiştir. Bu krizi 1997 dünya krizi sonucu krize giren Türk işletmelerinden verdikleri kredileri tahsil edemeyen bazı bankaların mali durumlarının bozulması ve Mevduat Sigorta Fonu'na devredilmeleri izlemiştir.

5.1.11. Bankacılık Sektöründe Gözetim ve Denetimin Yetersiz Olması

Türk Bankacılık Sektörünün en temel sorunlardan birisi sektörde etkin bir gözetim ve denetimin olmamasıdır. Bir bütün olarak sektörü denetleyecek ve

düzenleyecek etkin bir sistemin bulunmaması ve bankaların kendi içinde denetimin yetersiz kalması sektörde ciddi sorunlar yaratmıştır.

5.2. TÜRKİYE’ DE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ETKİN BİR İÇ DENETİM SİSTEMİNE GEÇİŞ

1980’li yıllardan itibaren serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte Türk mali sistemi yeniden yapılanma sürecine girmiş ve gerek kurumsal gerekse yasal altyapı yönünden mali piyasalarda serbestiyi öngören önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Reform sürecindeki olumlu gelişmeler bankacılık sektörünü de olumlu yönde etkilemiş, bankaların daha rekabetçi bir ortamda çalışmasına olanak sağlamıştır. Reformlar, bankacılık ürün ve hizmetlerinin çeşitlenmesine ve yenilenmesine, kurumsal altyapı gelişmelerinin hızlanmasına ve bankacılık sektörünün mali sistemdeki payının hızla artmasına yol açmıştır. Ne var ki bir yandan ekonomik yapıda devam eden mevcut sorunların mali sektör üzerinde artan baskısı diğer yandan uygulanan makroekonomik politikaların bankaların risk algılama ve yönetim yapılarını olumsuz yönde etkilemesi ve mevduat sigorta sisteminin bankacılık sektöründe yarattığı ters yönlü terfikler piyasa disiplini zayıflatmış ve banka gözetim ve denetiminde uluslararası bankacılık standartlarının etkin olarak uygulanamaması sektörde önemli yapısal sorunların birikmesine yol açmıştır.

Ancak, yıllardır ekonomide biriken sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkan 1994 ekonomik krizi ekonomiyi olduğu kadar mali yapıyı da olumsuz etkiledi. Bankacılık sektörü bu krizden en çok etkilenen sektörlerin başında geliyordu. Bu dönem bankalar için çok zor bir dönemdi. Özellikle yüksek miktarda döviz borcu bulunan bazı bankaların faaliyetleri durduruldu.¹³⁰

¹³⁰ Parasız; a.g.e., S.113

Asya krizi 1990'lı yılların sonunda patlak verdiği zaman tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye ekonomisini de derinden etkiledi. Daha bu krizin etkileri sürerken ardından Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri yaşandı. Ekonomide ardı ardına yaşanan bu olumsuzluklar nedeniyle Türkiye'de bir çok sektörde, birçok işletme zor bir duruma düştü. Bu şirketlerle birlikte, bu şirketleri finanse eden bankalar da alacaklarını tahsil edemeyince mali yapıları bozuldu. Asıl işi topladığı kaynakları satmak olan bankalar artık kaynaklarını krediye dönüştüremiyor, yani satamıyordu. Krizle birlikte düşen talep nedeniyle birçok bankacılık faaliyeti durdu. Bankaların getirisi yüksek kamu kağıtlarına yönelik faaliyetleri de sınırlanınca eskiden olduğu gibi rahat ve yüksek marjlarla kar edememeye başladılar.

Türk bankacılık sektörü uluslararası standartlardan uzak, hızlı teknolojik gelişmeleri takip edemeyen, sermaye açısından yetersiz, etkin bir denetimin bulunmadığı çok sayıda küçük bankadan oluşan bir yapı arz ediyordu. Buna ekonomi istikrarsızlık eklenince sektörün sağlıklı bir şekilde yoluna devam etmesi imkansız hale gelmektedir. Dünyada ve Türkiye'de yaşanan son gelişmelerden sonra sektör çok zor günler geçirmeye başladı. Piyasadaki bankaların birçoğu bu yeni ortama uyum sağlamakta zorlandı. Yükümlülüklerini yerine getirememeye başladılar. Bunun üzerine bu bankalar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bünyesine alındı. Bunlardan bazılarının lisansı iptal edilirken diğerlerinin bir kısmı satışa çıkarıldı. Satılamayanlar ise ya tasfiye edildi ya da birkaç banka çatısı altında birleştirilerek küçültülmeye çalışıldı. Bunun yanı sıra sektörde faaliyet gösteren kamu bankaları da bu durumdan etkilendiler. Bu bankalardan Türkiye Emlak Bankası A.Ş. tasfiye edilerek varlıklarının bir kısmı Ziraat Bankası A.Ş. ve bir kısmı da Türkiye Halk Bankası A.Ş.'ye devredildi.¹³¹

Türk Bankacılık Sektöründe yaşanan gelişmelerden sonra artık küçük bankaların ayakta kalması zorlaştı. Neredeyse banka birleşmeleri bir zorunluluk halini aldı. Bu dönemde birçok banka birleşmek zorunda kalırken bir kısmı da yabancı bankalarla ortaklıklar kurdu.

Yine bu dönemde Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu' na devredilen bankalar, kamu bankaları ve diğer özel bankalarla ilgili bir çok iddia ortaya atıldı. Verilen usulsüz krediler, geri dönmeyen krediler, görevini kötüye kullanan yöneticiler,

¹³¹ Başak Ekonomi Dergisi, Sayı 13, Ankara, Ocak-Haziran 2001, S.36

bankaları boşaltmakla suçlanan banka sahipleri, zimmetine para geçirenler v.b. Bu liste daha da uzatılabilir. Bunun yanısıra bankaların işlemlerindeki binlerce hata, alınan yanlış kararlar, verimsizlik nedeniyle boşa harcanan kaynaklar bankaları zor durumda bırakmıştır. Tüm bu yaşananlar Türkiye’de bankacılıkta etkin bir gözetim ve denetim ihtiyacını ve aynı zamanda ekonomide olduğu gibi bankacılıkta da bir yeniden yapılanmanın gerekliliğini ortaya koydu.

Türkiye’de bunlar yaşanırken; dünyada son yıllarda serbestleşme ve globalleşme eğilimlerinin artması ve uluslararası piyasalarda gelişmekte olan ülkelerin öneminin artmaya başlaması ile sermaye hareketleri önemli ölçüde etkilenmiştir. Sermaye hareketlerinin gelişmekte olan ülkelere doğru yönünü çevirmesi bir yandan mali piyasalardaki gelişimi hızlandırırken diğer yandan risklerin boyutunu ve önemini değiştirmiştir. Özellikle 1997 yılından itibaren Asya ülkeleri, Rusya ve Latin Amerika ülkelerinde yaşanan tecrübeler ile birlikte mali piyasalarda risklerin azaltılması ve kontrol edilmesi yönünde bir ihtiyaç hissedilmiştir. Mali sistemin en önemli kurumları olan bankalar üzerinde etkin gözetim ve denetimin sağlanması gereği uluslararası çalışmaları ve bu alanda uluslararası kriterler geliştirilmesini teşvik etmiştir.¹³²

Basle Bankacılık Gözetim Komitesi; Uluslararası Ödeme Bankası (BIS), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) da dahil birçok uluslararası ve/veya bölgesel düzeyde faaliyette bulunan kuruluşla birlikte çalışarak bankacılık gözetim ve denetimini etkinleştirmeye yönelik prensipler geliştirmiştir.

Türkiye ekonomisi içinde ayrı bir öneme sahip olan bankacılık sektörü hem dünyadaki gelişmelerden en çok etkilenen ve hem de mali sistem içindeki yeri itibarıyla tüm sektörlerin gelişimini ve tümüyle ekonomik yapıyı en çok etkileyen bir sektördür. Dünya ekonomisinde ve uluslararası mali piyasalardaki yeni gelişmelere paralel olarak Türkiye’de bankaların mali durumlarının güçlendirilmesi ve uluslararası normlarda denetim ve gözetim sisteminin kurulması yönünde önemli adımlar atılmasını zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye’de 2000 yılına girerken enflasyonun düşürülmesi ve ekonomik büyümeye geçilmesi yönünde bütçe disiplini ve yapısal reformlara dayalı bir ekonomik program uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda ekonomik performansı

¹³² Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 39, İstanbul, Aralık 2001, S.77-78

etkileyen kararlara ek olarak, mali sistemin güçlendirilmesini hedef alan ve bankacılık sektörünü doğrudan ilgilendiren çok önemli kararlar alınmış ve düzenlemeler yapılmıştır.

Ne var ki mevcut yapısal sorunların bankacılık sektöründe volatilitiyi artırması ve piyasa beklentilerine duyarlı hale getirmesi ile artan kırılganlık mali sistemde Kasım ve Şubat krizlerinin yaşanmasına neden olmuştur. Her iki krizden bankacılık sektörü önemli ölçüde etkilenmiş ve sistemin birikmiş mevcut sorunlarına çözüm bulunmasına yönelik olarak Bankalar Kanunu'nun yanı sıra bankacılık faaliyetlerini düzenleyen bazı düzenlemeler de yeniden şekillendirilmiştir.

2000 Yılı Enflasyonu Düşürme Programı ve sonrasında uygulanmaya başlanan ve halihazırda devam eden 2001 Yılı Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı çerçevesinde bankacılık sektörünün daha etkin ve rekabetçi bir yapıda faaliyet göstermesine olanak sağlamak üzere yapılan reformların önemli bir kısmı Bankalar Kanunu'nda ve bankacılık sektörünün yapısal sorunlarının çözümü ve yasal altyapısının uluslararası standartlara uyumunun sağlanmasına yönelik değişiklikler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. İç denetim sisteminin Türk Bankacılık Sektörüne girmesi uygulanmaya başlanan ekonomik programın ve bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasının bir parçasıdır. Konu ile ilgili yasal ve düzenleyici değişiklikler üç aşamada gerçekleştirilmiştir: Yeni Bankalar Kanunu'nun kabul edilmesi, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu'nun kurulması ve "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik" yayımlanması.

5.2.1. 4389 Sayılı Yeni Bankalar Kanunu'nda İç Denetimin Yeri ve Önemi

Bankaların mali yapılarının ve bankacılık sisteminin gözetim ve denetiminin güçlendirilmesi konusunda en radikal değişim 4389 sayılı yeni Bankalar Kanunu'dur. 2000 yılı programı öncesinde, 18 Haziran 1999'da kabul edilen Kanun 17 Aralık 1999 tarih ve 4491 sayılı Kanun ile son halini almıştır. Avrupa Birliği (AB) direktifleri ile diğer genel kabul görmüş uluslar arası uygulamalar dikkate alınarak hazırlanan yeni Kanun ile mali sistemin güven ve istikrarının sağlanması amacına yönelik olarak önemli değişiklikler arasında;

- idari ve mali açıdan tamamen bağımsız bir denetim ve gözetim otoritesi olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kurulması,
- banka denetim ve gözetim yetkilerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na devredilmesi,
- banka kuruluş aşamasında aranılan şartların ağırlaştırılması,
- bankaların uygun bir iç denetim ile risk kontrol ve yönetim sistemine sahip olmaları şartı,
- büyük kredi tanımı ve kredi limitleri,
- mali bünyesi zayıflayan bankalara ilişkin olarak alınacak tedbirlerin daha detaylı ve kapsamlı olarak düzenlenmesi,
- banka ortakları ve yöneticilerinin şahsi sorumluluklarının artırılması yer almaktadır.

Ancak, Şubat 2001'de piyasalarda yaşanan gelişmeler sonrasında yeniden Kanun değişikliği gündeme gelmiştir. Kriz sonrasında uygulanmaya başlanan yeni ekonomik programın da odak noktası haline gelen bankacılık sektörünün birikmiş yapısal sorunlarının giderilmesi yönündeki önlemler kapsamında Bankalar Kanunu'nda 12 Mayıs 2001 tarih ve 4672 sayılı Kanun ile tekrar önemli değişiklikler yapılmıştır.

4389 sayılı yeni Bankalar Kanunu ile getirilen temel yenilikler idari ve mali açıdan tamamen bağımsız bir denetim ve gözetim otoritesinin kurulması, risk izleme ve yönetim anlayışının değiştirilmesi, mali bünye sorunları olan bankaların sistematik bir risk doğurmasını engelleyerek bankacılık sektörünün etkin olarak çalışmasını sağlayacak tedbirlerin alınması ve bunun için gerekli mekanizmanın oluşturulması olarak özetlenebilir.

Kanun'da; "Bankalar işlemleri nedeniyle karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak amacıyla faaliyetlerin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, esas ve usulleri kurumca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek etkin bir iç denetim sistemi ve risk kontrol ve yönetim sistemi kurmakla yükümlüdürler."¹³³ denilerek, risk yönetimi ve iç denetim sisteminin hukuki zemini hazırlanmıştır.

3182 sayılı eski Kanun'un amacı tasarrufları korumak ve ekonomik kalkınmanın gereklerine uygun kılmak olarak açıklanmışken yeni Kanun'da amaç

133 4389 Sayılı Bankalar Kanunu, 18.06.1999, Madde. 9/4

tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak mali piyasalarda güven ve istikrarı ve ekonomik kalkınma gereklerine göre kredi sisteminin etkin çalışmasını sağlamak olarak belirtilmiştir.¹³⁴

5.2.2.Banka Gözetim ve Denetim Yapısının Değiştirilmesi

4389 sayılı Bakanlar Kanunu ile Bankacılık sektöründe gözetim ve denetim çerçevesinin uluslararası standartlara ve AB normlarına uyumu konusunda önemli adımlar atılmıştır. Banka gözetim ve denetim işlevinin siyasi müdahaleye maruz kalınmaksızın bağımsız bir kurum tarafından etkin olarak yapılması amacıyla kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Bankacılı Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) kurulmuştur. BDDK, Bankalar Kanunu ilgili mevzuatın ve Kanun'da gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle bunların uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve Kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere görevlendirilmiştir.¹³⁵ T.C. Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı ve Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun (TMSF) yetkileri BDDK'na devredilmiştir.

Kurumun yedi üyeden oluşan karar organı olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na (Kurul) düzenleyici olarak yönetmelik ve tebliğ çıkartma, Resmi Gazete'de yayımlayarak yürürlüğe koyma yetkisi verilmiştir. Kanun'da yer verilen koşullara göre belirlenen ve Bakanlar Kurulu tarafından atanan Kurul üyelerinin görev süreleri 6 yıl olarak belirlenmiştir.

Mali özerkliğe sahip olan BDDK'nun bütçesi bankaların bilanço büyüklüklerine göre sağlayacakları katkı paylarından oluşmaktadır. Bankaları denetim yetkisi, atanma usul ve esasları Kurul kararıyla belirlenecek olan Yeminli Bankalar Murakıpları Kurulu tarafından sürdürülmektedir.

Uluslar arası alanda da BDDK yabancı ülkelerin gözetim ve denetim otoriteleri ile karşılıklı bilgi paylaşımında bulunma ve işbirliği yapma yetkisine sahip kılınmıştır. Banka gözetim ve denetiminin daha etkin bir temele dayandırılması

¹³⁴ Bankacılar Dergisi, TBB Yayını, Sayı 39, İstanbul, Aralık 2001, S.76

¹³⁵ 4389 Sayılı Bankalar Kanunu, 18.06.1999, Madde. 3-1

amacıyla Aralık 1999'da kabul edilen 4491 sayılı Kanun ile Bankalar Kanunu'nda, BDDK'nun faaliyetlerinde şeffaflığının ve bağımsızlığının artırılmasını amaçlayan değişiklikler yapılmıştır. Buna göre Bakanlar Kurulu'nun Kurul üyelerinin atanması dışında BDDK'nun operasyonel faaliyetlerine ilişkin kararları üzerinde yetki sahibi olması engellenmiştir.¹³⁶

Ayrıca, Kurul üyelerinin görevlerinden ayrıldıktan itibaren 3 yıl süre ile bankacılık sektöründe üst düzey yönetici olarak çalışmalarını engelleyen madde kaldırılmıştır. Bankalar Kanunu'nda öngörülen Kurulun oluşum süresi ile göreve başlama süresi Aralık'ta yapılan Kanun değişikliğiyle sırasıyla Mart 2000 ve Ağustos 2000 tarihlerine ertelenmiştir.

5.2.3.Risk İzleme ve Yönetim Anlayışının Değişmesi

Türkiye'de 1999 yılında başlatılan mali reformlarda bağımsız banka gözetim ve denetim sisteminin oluşturulması, banka bilançolarında şeffaflığın artırılması ve bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesinin yanı sıra risk tanımı ve yönetim yapısında da uluslararası düzenlemeler dikkate alınarak düzenlemeler yapılmıştır.

Öncelikle yeni Bankalar Kanunu'nda bankalara, işlemleri nedeniyle karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak amacıyla faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu iç denetim ile risk kontrol ve yönetim sistemlerine sahip olma zorunluluğu getirilmiştir. Söz konusu sistemlere ilişkin esas ve usullerin ise BDDK tarafından yönetmelikle belirlenmesi ve sistemin 2002 yılından itibaren işlerlik kazanması öngörülmüştür. Bu kapsamda BDDK 2001 yılı Şubat ayında "*Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik*" çıkarmıştır.(EK: 8.2) Yönetmelik 08.02.2001 tarih ve 24312 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmelikte; "Bankalar, bünyelerinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte, bu Yönetmelik hükümlerine uygun iç denetim ve risk yönetim sistemlerini kurmak,

¹³⁶ Bankacılar Dergisi; Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 39, İstanbul, Aralık 2001,S.77

idame ettirmek ve geliştirmek zorundadırlar.”¹³⁷ denilerek Türk Bankacılık Sektörü’nde de bu esasların uygulanması zorunlu kılınmış ve yaptırıma bağlanmıştır.

Bu doğrultuda, Türk Bankacılık Sektörü’nde 1 Ocak 2002 tarihi itibariyle uluslararası standartlara uyumlu etkin bir iç denetim uygulamasına geçilmiştir. (EK: 8.3)’ de örnek bankamızda iç denetim uygulaması anlatılmaktadır.

¹³⁷ Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, 08.02.2001, Birinci Bölüm, Madde.3

SONUÇ

Dünyada son yıllarda serbestleşme ve globalleşme eğilimlerinin artması ve uluslararası piyasalarda gelişmekte olan ülkelerin öneminin artmaya başlaması ile sermaye hareketleri önemli ölçüde etkilenmiştir. Sermaye hareketlerinin gelişmekte olan ülkelere doğru yönünü çevirmesi bir yandan finansal piyasalardaki gelişimi hızlandırırken diğer yandan risklerin boyutunu ve önemini değiştirmiştir. Özellikle 1997 yılından itibaren Asya ülkeleri, Rusya ve Latin Amerika ülkelerinde yaşanan tecrübeler ile birlikte finansal piyasalarda risklerin azaltılması ve kontrol edilmesi yönünde bir ihtiyaç hissedilmiştir. Finansal sistemin en önemli kurumları olan bankalar üzerinde etkin gözetim ve denetimin sağlanması gereği uluslararası çalışmaları ve bu alanda uluslararası kriterler geliştirilmesini teşvik etmiştir.

Kalkınmasını tamamlamış ya da gelişmekte olan bir çok ülke gibi Türkiye'nin de benimsediği ve uygulamaya çalıştığı Batı (Anglosakson) tarzı bir bankacılık sisteminde faaliyet gösteren bir bankanın (aslında bütün kuruluşların) yaşamsal önemdeki unsurlarından birisi, belki de en önde geleni 'iç kontrol sistemi'dir. Çünkü bu sistemin istenildiği gibi, etkin ve etkili bir şekilde çalışıyor olması, o bankanın (ya da kuruluşun) sağlıklı ve güvenilir bir zemin üzerinde faaliyet gösterdiğine bir karine teşkil ederek, piyasadaki yatırımcıların ve tüm diğer aktörlerin huzur – güven duygusu - içerisinde o bankayla ilişkiye girebilmelerini temin eder.

Bankacılık sektörü, modern Türkiye tarihi boyunca yakalandığı en şiddetli fırtınadan aldığı ağır yaraları sarmaya çalışırken bir taraftan da daha sağlıklı ve güçlü bir faaliyet zemini oluşturmak için büyük bir çaba göstermektedir. Kısaca "risk yönetimi ve iç denetim sistemleri" yapılanması süreci diye adlandırılabilir olan bu dönemde, "iç kontrol" tamlaması, arkasına "sistemi" ya da "merkezi" kelimelerinden birisini almış haliyle bankalarımızın gündemini yoğun bir şekilde işgal etmeye devam etmektedir.

Türkiye ekonomisi içinde ayrı bir öneme sahip olan bankacılık sektörü hem dünyadaki gelişmelerden en çok etkilenen ve hem de mali sistem içindeki yeri itibariyle tüm sektörlerin gelişimini ve tümüyle ekonomik yapıyı en çok etkileyen bir sektördür. Dünya ekonomisinde ve uluslararası mali piyasalardaki yeni gelişmelere

paralel olarak Türkiye’de bankaların mali durumlarının güçlendirilmesi ve uluslararası normlarda denetim ve gözetim sisteminin kurulması yönünde önemli adımlar atılmasını zorunlu hale gelmiştir.

Bu tarihe kadar Türkiye’de bankacılık sektöründe, iç denetim uygulamaları her bankada bulunan teftiş sistemi ile yapılmaktaydı. Denetim işlevi, bankaların bünyesinde bulunan Teftiş Kurulu’na bağlı elemanlar tarafından yerine getirilir. Teftiş Kurulu denetlenecek şubeleri belirler ve şubelerin özelliklerine göre bir program hazırlar. Bu program dahilinde görevlendirilen elemanlar şubede teftişe başlar. Yapılacak denetimin süresi şubenin yapısı, ölçeği ve konusuna göre değişiklik gösterir.

Dönemsel olarak yapılan bu kısa denetimler; sistemlerin, usullerin, kontrollerin değerlendirilmesi ve verimliliği ile hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını saptamak için yeterli olmamaktadır. Şube denetimi, geçmiş dönem üzerinden yapıldığından, yapılan hataların ya da usulsüzlüklerin anında tespit edilmesi mümkün değildir. Tespit edilen hataların ise, üzerinden belli bir zaman geçtiğinden telafi edilmesi zor olmaktadır. Ayrıca yapılan hataların ya da hilelerin tamamının ortaya çıkarılması da sürelerin kısa olması nedeniyle mümkün olmamaktadır. Bu şekilde, sistemdeki aksaklıkların çoğu devam etmekte ve bankalar büyük zarara uğramaktadır.

Ayrıca, Türk Bankacılık Sektöründe bu güne kadar genel kabul görmüş iç denetim standartları belirlenmemiştir. Her bankanın teftiş kurulu kendi belirlediği kurallara ve esaslara göre iç denetim faaliyetini gerçekleştirmekteydi. Hatta aynı bankanın teftiş kurulu içinde görev yapan müfettişlerin kendi aralarında bile farklı iç denetim yaklaşımları, uygulamaları, sistemleri kullandıkları bir gerçektir.

Bankacılıkta gözetim ve risk yönetimi konusunda sürdürülen çalışmalar çerçevesinde Basle Bankacılık Gözetim Komitesi iç denetim sistemlerinin değerlendirilmesine ilişkin olarak bir dizi prensip oluşturmuştur. Etkin bir iç denetim sistemi, banka yönetiminin en önemli unsuru ve aynı zamanda bankacılık faaliyetlerinin tam ve güvenli olarak sürdürülmesi için gerekli bir yapıdır. Güçlü bir iç denetim sistemi bankanın amaçlarına ulaşılması, uzun dönemli kar hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve güvenilir mali ve idari raporlamanın sürdürülmesi için gereklidir. İç denetim sistemi aynı zamanda bankaların hem ilgili yasa ve

yönetmeliklere hem de kendi politika ve yöntemlerine uyumlu olarak faaliyet göstermesine ve bankanın ticari itibarını olumsuz etkileyebilecek beklenmedik risklerin en aza indirilmesine yardımcı olur. Bu dokümanda üye ülkelerdeki banka iç denetim sistemlerine ilişkin uygulamalar ve Komite'nin daha önce yaptığı çalışmalara paralel olarak iç denetime ilişkin temel prensipler tanımlanmıştır.

Uluslararası düzenleyiciler tarafından prensipleri belirlenen ve söz konusu yönetmelikle Türk Bankacılık Sektöründe uygulaması zorunlu kılınan iç denetim sistemi, bankalarda dönemsel olarak yapılan teftiş sisteminin yanı sıra, yerinde ve sürekli denetimi esas alan bir yapıdır. Getirilen yeni uygulama ile bankanın işlevsel birimlerinde iç denetim görevini yürütecek bir eleman bulundurulur. Bu elemanlar, bankanın tüm işlevlerinin güvenli bir biçimde icra edilmesini iç kontrol mekanizmaları vasıtasıyla izlemek, incelemek ve kontrol etmek amacıyla raporlamaya dayalı bilgi talebinde bulunurlar, çeşitli kontrol dokümanları ve araçları üzerinden genel veya özel gözlemlere ve izlemeye dayalı kontrol ya da inceleme yaparlar. Böylelikle, yapılacak hataların anında tespit edilmesi ve düzeltilmesi mümkün olmaktadır.

Profesyonel olarak yürütülen denetimler sonucunda tespit edilen eksikliklerin düzeltilmesi sonucunda bankalar maddi açıdan da büyük tasarruflar sağlamakta ve kazançlar elde etmektedirler. Maddi kayıpların ortaya çıkarılması ve düzeltilmesi bazen iç denetim biriminin yıllık maliyetini karşılayacak nitelikte dahi olabilmektedir.

Bununla birlikte, giderek kompleks hale gelen finansal araçlar ve finansal pazarlara bağlı olarak, banka dışından kişilerin yapmış oldukları incelemeler ile usulsüzlükleri ve hileli eylem ve işlemleri tespit etmeleri olasılığı azalmakta ve daha maliyetli hale gelmektedir. Bu nedenlerle bankalarda iç denetim birimlerinin bir diğer önemli görevi de banka bünyesinde; çalışanlar, yöneticiler ve hatta yönetim kurulu üyeleri tarafından yapılabilecek hileleri tespit etmek ve bunların meydana gelmesinin önlenmesi için tavsiyelerde bulunmaktır.

Geçmişte iç denetim yalnızca banka içerisindeki finansal usullere uygunluk denetimi iken, günümüzde finansal konularda olduğu kadar finansal olmayan konularda da verimliliğin ve etkinliğin onaylanmasını kapsamaktadır. Bu kapsamda iç denetim; Bir kuruluşun faaliyetlerine değer katmak ve bu faaliyetleri geliştirmek

üzere tasarlanmış, bağımsız ve nesnel bir sağlamlama ve danışmanlık faaliyetidir. Risk yöntemi, kontrol ve kurumsal yönetim süreçlerinin değerlendirilmesi ve etkinliğinin geliştirilmesinde sistematik ve disiplinli bir yaklaşım sunarak kuruluşun hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur. Buna göre, iç denetim giderek tüm banka faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve bankanın amaçlarına daha yeterli biçimde ulaşmasına yön verecek şekilde işlemesi gereken bir yönetim aracı haline dönüşmektedir.

Günümüzde iç denetim ve dış denetim çalışmaları arasındaki uyumun önemi giderek artmaktadır. Çok iyi işlediği bilinen bir iç kontrol sistemi ve yeterli bir iç denetim bölümü bulunan yerde bağımsız denetçi iç kontrol sistemini başlıca denetim kanıtları arasında değerlendirebilir ve mali durum ve faaliyet sonuçları üzerinde rahatlıkla görüş belirtebilir. Bu ihtimalde iç denetçi ve dış denetçi arasında pasif işbirliği olduğu söylenebilir. Ayrıca dış denetçinin desteği ile iç denetim programının planlanması ve iş bölümü yapılmasına dayalı aktif bir işbirliği de oluşabilir. Gerek iç denetim gerekse dış denetimin muhasebe kontrollerinin uygunluğunun incelenmesi ortak alanlarına girse de aralarındaki farklar benzerliklerinden daha fazladır.

Bir dış denetçinin temel sorumluluğu işletmenin mali tablolarının gerçek finansal durumunu ve işlemlerinin sonuçlarını yansıtıp yansıtmadığını, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını raporlamaktır. Oysa iç denetim elemanı bankanın tüm faaliyetlerini ve yönetimin işlemlerini gözden geçirmektedir. İç denetimin bu işlevi daha yararlı sonuçlar vermektedir. Bir çalışanın zimmetine para geçirmesi işletmeye zarar verebilecekken, işletme kaynaklarının kötü yönetimi iflasa neden olabilir.

Dış denetim yönetime sistemlerde ve kontrollerde gelişim tavsiyelerinde bulunsa da, bunlar genellikle finansal merkezli olmaktadır. Dış denetçilerin finansal olmayan işlemlere yönelik inceleme yapması, işletmenin amaçları, sistemleri ve çalışanlarını çok daha iyi tanıyan ve işletmede tüm hesap dönemi süresince kesintisiz olarak inceleme yapan bir iç denetçi kadar yararlı olmayacaktır. Ayrıca dış denetçiler mali tablolara konu olmayacak ya da büyük çaplı etkisi olmayan hile, dolandırıcılık ya da kaynakların kötü kullanımının belirlenmesi için fazla çaba harcamamaktadırlar. Varlığı fark edilen bir işlem hatası ya da uygunsuzluk bilanço büyüklükleri içerisinde

önem ifade etmezken, iç denetçi bu aykırılığı bir ahlaki eksiklik, sistem, gözetim ve politika eksikliği olarak yorumlayabilir.

İç denetim bütün dünyada farklı ortamlarda, amaç ve yapı olarak farklılık gösteren kurumlarda gerçekleştirilmektedir. Buna ek olarak kanunlar ve gelenekler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bütün bu farklılıklar iç denetimin uygulanmasını her bir ortamda değiştirebilir. Bu nedenlerle, iç denetimin standartları iç denetim departmanının, görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği ortam tarafından etkilenecektir. Bu nedenle iç denetçilerin sorumluluklarının belirlenmesinden önce standartlar içeriğindeki kavramlarla uyum sağlanması önemlidir. Uluslararası iç denetim mensupları ve yetkili iç denetçiler Uluslararası İç Denetim Standartları ile uyumlu olmak için uygun yöntemleri benimsemek durumundadırlar.

Bir bankadaki iç denetim daimi bir işlev olmalıdır. Üst yönetim görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, bankanın büyüklüğüne ve faaliyetlerin niteliğine uygun ve yeterli bir iç denetim işlevine sürekli itibar edebilmesini sağlamak için gerekli bütün tedbirleri almalıdır.

Bankanın iç denetim bölümü, denetlenen faaliyetlerden bağımsız olmalıdır. Bölüm aynı zamanda gündelik iç kontrol sürecinden de bağımsız olmalıdır. Bu, iç denetim bölümüne banka içinde uygun bir konum verilmesi ve görevlerini nesnel ve tarafsız bir biçimde yerine getirmesi anlamına gelir.

İç denetimin hedeflerini ve kapsamını, iç denetim bölümünün kuruluş içindeki yetki ve sorumluluklarını, iç denetim bölümünün başkanının hesap verme sorumluluğunu içeren bir tüzük iç denetim bölümü tarafından hazırlanarak üst yönetim tarafından onaylanmalıdır. Denetim tüzüğü, iç denetim bölümünün banka içindeki konumunu ve yetkisini garantiye alır.

İç denetim bölümü nesnel ve yansız olmalı, yani görevlerini müdahaleye uğramaksızın ve önyargısız olarak yapabilecek konumda olmalıdır. İç denetçi, çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarından uzak kalmalıdır. Dürüstlük ve yansızlığını etkileyebilecek hiçbir müdahaleye izin vermemelidir. Ayrıca denetim çalışmaları sonucunda ulaştığı görüşünü, başkalarının çıkarlarını düşünmeden raporunda açıklamalıdır.

Her iç denetçinin ve bir bütün olarak iç denetim bölümünün profesyonel yeterliği, bankanın iç denetim işlevinin uygun biçimde işleyişi açısından vazgeçilmez önem taşır. Profesyonel yeterlilik, her elemanın sistematik olarak sürekli eğitime tabi tutulması yoluyla sürdürülmelidir. Personelin rutin işler yapmasının önlenmesi için rotasyona tabi tutulması da önemlidir.

Bankanın her faaliyeti ve her birimi iç denetimin kapsamına girmelidir. Şube veya bağlı kuruluşlar ile dış kaynaklardan temin edilen faaliyetler de dahil olmak üzere bankaların hiçbir faaliyeti ve birimi iç denetim bölümünün kontrol kapsamı dışında tutulamaz. İç denetim bölümü, görevlerinin ifası ile ilgili olduğu her durumda bankanın herhangi bir faaliyetini veya birimini incelemeye ve yönetim bilgileri ile bütün danışma ve karar verme kurullarının tutanakları dahil olmak üzere bankanın bütün kayıt, dosya ve verilerini görmeye yetkili olmalıdır. Genel bir perspektiften, iç denetimin kapsamı, iç kontrolünün uygunluğunun ve verilen görevlerin yerine getirilme biçiminin incelenmesi ve değerlendirilmesini içermelidir.

Banka yönetim kurulu bankanın tüm faaliyetlerine ilişkin önemli politika ve strateji onaylanması ve periyodik olarak incelemek ; bankanın taşıdığı temel riskleri bilmek ve bu risklere ilişkin kabul edilebilir asgari ve azami sınırları belirlemek ve üst düzey denetimin söz konusu riskleri tespit etmesi, ölçmesi ve yönetmesi ve kontrol etmesi konusunda gerekli tedbirler almasını temin etmek, bankanın kurumsal yapısını onaylamak; ve üst düzey yönetimin iç denetim sisteminin işlerliğini izlemesini sağlamaktan sorumludur. Banka yönetim kurulu uygun ve etkin bir iç denetim sisteminin kurulması ve sürdürülmesinden nihai olarak sorumludur. Banka üst düzey yönetimi, yönetim kurulu tarafından onaylanan politika ve stratejilerin yürütülmesi, bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntemlerin geliştirilmesi, yetki ve sorumlulukların etkin olarak yerine getirilmesinin takip edilmesi, uygun iç denetim politikalarının oluşturulması, iç denetim sisteminin etkinliğinin ve uygunluğunun izlenmesinden sorumludur. Banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetimi, mesleki ve ahlaki yüksek standartların geliştirilmesinden ve bankada her seviyedeki personelin iç denetim önemini anlamasını sağlayacak kurum içi denetim kültürünün oluşturulmasından sorumludur. Banka bünyesindeki her çalışan iç denetim sisteminin işleyişinde kendi rolünü anlamalı ve bu işleve katılmalıdır.

Etkin bir iç denetim sistemi, banka amaçlarına ulaşılmasını engelleyebilecek maddi risklerin tespit edilmesini ve değerlendirilmesini gerektirir. Risklerin değerlendirilmesinde bankanın ve konsolide bazda banka grubunun karşı karşıya olduğu tüm riskler (kredi riski, ülke riski, transfer riski, piyasa, faiz riski, likidite riski, faaliyet riskleri, yasal risk, itibar riski vb.) dikkate alınmalıdır. İç denetimlerin, yeni ya da önceden tespit edilmemiş risklere yönlendirilmek üzere yeniden yapılandırılması gerekebilir.

Denetim faaliyetleri bankanın günlük faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Etkin iç denetim sistemi bankanın tüm seviyelerinde denetim faaliyetinin tanımlandığı uygun bir denetim yapısının kurulmasını gerektirir. Denetim faaliyetleri içinde; üst düzey incelemeler, farklı birim ve bölümlere ilişkin uygun denetim faaliyetleri, fiziki denetimler, belirlenen asgari ve azami limitlere uygunluğunun denetimi ve uygun olmayanların takibi, yetki ve onay sistemi ile doğrulama ve mutabakat sistemi yer almalıdır.

Etkin iç denetim sistemi bankanın mali yapısına ve faaliyetlerine ilişkin tam ve kapsamlı bilgiyi ve aynı zamanda banka karar alma sürecinde etkili olabilecek dış piyasadaki gelişmeler ve koşullara ilişkin bilgiyi gerektirir. Bilginin güvenilir, zamanında erişilebilir ve uygun formatta olması gerekmektedir.

Etkin iç denetim sistemi, bankanın tüm önemli faaliyetleri hakkında güvenilir bilgi sistemlerinin olmasını gerektirir. Bilginin elektronik ortamda saklanması ve kullanılmasına olanak veren bilgi sistemleri aynı zamanda güvenilir olmalı, bağımsız olarak izlenmeli ve değişen koşullara uygun düzenlemeler yapılarak desteklenmelidir.

Etkin iç denetim sistemi tüm banka personelinin kendilerine ait görev ve sorumluluklarına ilişkin kural ve prosedürlerini bilmelerini ve bunlara bağlı kalmalarını temin edecek ve bilgilerin ilgili personele ulaşmasına imkan verecek şekilde etkin iletişim kanallarının olmasını gerektirir.

Banka gözetim otoritesi, büyüklüğüne bakılmaksızın tüm bankalardan, faaliyet yapısı ve kapsamı ile bilanço ve bilanço dışı işlemlerinde taşıdıkları risklere uyumlu ve değişen koşullara cevap verebilecek nitelikte bir iç denetim sistemine sahip olmasını istemelidir. Banka gözetim otoritesi, bankanın taşıdığı riskler

açısından yeterli ve etkin bir iç denetim sisteminin bulunmadığının belirlenmesi durumunda gerekli düzenleyici tedbirleri almalıdır.

Sonuç olarak, son yapılan düzenlemeler ve alınan önlemlerle Türk Bankacılık Sistemi gerek yasal gerekse işlevsel olarak güçlü bir konuma girmiş, uluslararası standartlara bir adım daha yaklaşmıştır. Uluslararası piyasalarla Küreselleşme süreci hızlı bir şekilde devam eden ülkemiz bankacılık sisteminde, artan rekabet ve daralan kar marjları ile birlikte bankalarımızın gelir-gider kompozisyonunda, bankacılık dışındaki işlemlerden sağladığı diğer faaliyet gelirlerini arttırıcı ve faaliyet giderlerini ise azaltıcı yönde değişmesi ve dünya genelinde olduğu gibi hızlı değişen bankacılık teknikleri ve uygulamaları paralelinde iç denetim sistemleri başta olmak üzere risk yönetimi tekniklerinin ve analizinin öneminin daha da artacağı beklenmektedir.

7. YARARLANILAN KAYNAKLAR

7.1. KİTAP VE MAKALELER

- Akın, Cevdet; **Denetimin Esasları**, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 31, İstanbul, Ocak 2001
- Akar karasu, Nahit; **Halka Açık Şirketlerde İç Denetim ve Denetim Kurullarının Etkinleştirilmesi İçin Öneriler**, SPK Yeterlik Etüdü, İstanbul, 2000
- Dicle, Berk; **Modern İç Denetim Anlayışı ve İç Kontrol**, Vergi Dünyası, Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, Mart 1997, Sayı 187
- Kurban, İbrahim; **İç Denetim Fonksiyonunun Etkinliği İçin Kurum İçi Düzenlemeler**, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No:13, Mayıs 1997
- Özer Mehmet; **Özer M.,Denetim**, Ankara, Özkan Matb. 1.Baskı.1997,
- Erdoğan, Melih; **Denetim**, Eskişehir, 2001
- Erzan, Refik; **Kuşbakışı Türk Bankacılık Sektörü**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 17, Mart-Nisan 2001
- Kara, Ziya; **Banka Denetiminde Uluslararası Kriterler**, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 38, İstanbul, Haziran 2001

- Çağrı, Hasan; **İşletme Yönetimi**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Sayı 25, İstanbul, Nisan 1999
- Gürbüz, Hasan; **Muhasebe Denetimi**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1995
- Güredin, Ersin; **Denetim**, 6.Basım, Beta Basım Yayım Dağ.A.Ş., İstanbul,1994
- Parasız, İlker; **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7.Baskı, Bursa, Ocak 2000
- Kocabay, İbrahim; **İşletmelerde İç Denetim**, Vergi Dünyası Dergisi, Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, Sayı 198, Şubat 1998
- Özgen, Aysun; **Denetim ve Planlama**, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Sayı 180, Mart 2001.
- Öztürk, Durmuş-Çağlayan, Toper; **Kamu Harcamalarının Yönetim ve Denetimi**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Yayın No: 1998/800, Ankara 1998
- Peker, Alparslan; **Modern Yönetim Muhasebesi**, Genişletilmiş 3.Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1983
- Polat; Erdal; **Denetimde Beşeri Unsurun Rolü ve Önemi**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Sayı 23, Eylül 1998

- Poroy, Reha - Tekinalp, Ünal – Çamoğlu, Ersin; **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 1997 Poyraz, Sinem; **Denetim Teknikleri**, Beta Basım Yayım A.Ş., İstanbul 1993
- Sezer, Halit; **İç Denetimin Fonksiyonel Yapısı**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 16, İstanbul, 2001
- Özkan, Arif; **Muhasebe Denetimi Mesleğinde Sorumluluklar ve Meslek Ahlakı**, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 5, İstanbul, Mayıs 2000
- Tümer, Melih; **Yönetim ve Yönetici**, İstanbul, 1975
- Yüzgün, Arslan; **Genel Denetim Yaklaşımı**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Sayı 16, Ankara 1995.

7.2. DİĞER YAYINLAR

- Bankacılar Dergisi; Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 28, İstanbul, Mart 1999
- Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 30, İstanbul, Eylül 1999
- Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 31, İstanbul, Aralık 1999
- Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 32, İstanbul, Mart 2000
- Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 33, İstanbul, Haziran 2000
- Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 34, İstanbul, Eylül 2000
- Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 39, İstanbul, Aralık 2001

Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Sayı 42, İstanbul, Aralık 2002

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 5, İstanbul, Mayıs 2002

Başak Ekonomi Dergisi, Sayı 13, Ankara, Ocak-Haziran, 2001

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1988

Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetime İlişkin Temel Prensipler, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu,1997 <http://www.bis.org/publ/bcbs.htm>

Bankalarda İç Denetim Sistemleri, Basle Bankacılık Gözetim Komitesi Raporu, Eylül 1998

Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçilerle İlişkisi, Bankacılık Gözetimine İlişkin Basle Komitesi Tarafından Yayınlanan Danışma Belgesi, Temmuz 2000 ,

Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, 08.02.2001, <http://www.bddk.org.tr> .

BDDK (2002), (TASLAK) Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında

Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin 1 Sayılı Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> .

Bankalar Kanunu, 18.06.1999 tarih ve 4389 sayılı

Berdibek, Yaşar;

Dahili Kontrol Anlayışı, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Mart 1998

Çetinada, Emine; **Bankalarda Risk Yönetimi**, Eğitim ve Tanıtım Grubu
Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul,
Şubat 2002

İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, İç Denetim Enstitüsü Yayınları, No:
2, İstanbul, Mart 1998

Şenver, Bülent; **Bankalarda İç Denetim**, Eğitim ve Tanıtım Grubu
Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul,
Ekim 1998

Uluslararası İç Denetim Sempozyumu, 02.10.1995, İç Denetim Enstitüsü
Yayınları, No: 1, İstanbul, 1995

Uzay, Şaban; **İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin İncelenmesi,
Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve
Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir
Araştırma**, SPK Yayınları, No: 132, Ankara, 1999

7.3.LİNKLER

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü <http://www.bumko.gov.tr/>

Türkiye Bankalar Birliği <http://www.tbb.org.tr>

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu <http://www.bddk.org.tr>

Basell Committee <http://www.bis.org/>

The Institute Of Internal Auditors <http://www.iaa.org.uk/>

Türkiye İç Denetçiler Enstitüsü <http://www.tide.org.tr>

8.1. EK-1: İÇ DENETÇİ VE DIŞ DENETÇİNİN KARŞILAŞTIRMASI TABLOSU

NİTELİKLER	İÇ DENETÇİ	BAĞIMSIZ DENETÇİ
Görevlendirmesi	İşletme yönetimince atanır. İşletmenin çalışanıdır.	Şirketin yapmış olduğu sözleşme uyarınca görev yapar.
Amaç	İşletmenin ihtiyaçlarına hizmet eder.	Güvenilir finansal bilgiye ihtiyaç duyan 3.kişilere hizmet eder.
Görev Kapsamı	Örgütte; etkinlik, yeterlik ve ekonomiklik için her türlü faaliyet ve kontrolleri inceler.	Öncelikle bilanço ve gelir tablosu hesaplarını inceler.
Lisanslama	Lisanslama mecburi olmamakla birlikte Sertifikalı İç Denetçi (CIA) lisansı alınabilmektedir.	Lisanslama zorunludur. Sertifikalı Kamu Muhasebecisi (CPA), ülkemizde ise SMMM ya da YMMM olması gerekir.
Hataların Bulunması ve Önlenmesi	İşletmenin faaliyetleri sırasındaki her türlü hatanın bulunması ve önlenmesi ile doğrudan ilgilidir.	Hatanın mali tablolar üzerindeki etkisi önemli ölçüde ise doğrudan ilgilidir.
Sorumluluk	Yönetim Kuruluna	Kusurlu olduklarında hukuki ve cezai sorumlulukları bulunmaktadır.
Eğitim	İç Denetim Enstitüsü Sertifika Programı	Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü Sertifika Programı
Bağımsızlık Derecesi	Denetim faaliyetleri bağımsızdır. Ancak yönetimin ihtiyaç ve isteklerine uymak zorundadır.	Her açıdan yönetimden ve yönetim kurulundan bağımsız olması esastır.
Çalışma Zamanı	Denetim çalışmaları yıl boyunca devam eder.	Genellikle yılda bir defa ve dönem kapandıktan sonra denetim yapar.
Çalışmaların Ayrıntı Derecesi	İşletme faaliyetleri ile ilgili ayrıntılı çalışmalar yapar.	

İÇ KONTROL RİSK UYARI RAPORU

İnceleme Yapılan Şube

Genel Merkez No

Şube Ölçeği

.....

İnceleme Yapılan Grup

Muhasebe, Krediler, Müşteri Hizmetleri

Rapor Tarih - No

...../...../2005 -

Düzenleyen İç Kontrol Elemanı

Şubeniz nezdinde yapılmış olan kontrol amaçlı çalışmalar neticesinde tespit edilen risk doğurabilecek unsurlar aşağıda belirtilmiş olup, Risk Uyarı Raporu sayfadan oluşmaktadır. Gereğinin yapılarak sonucun .../.../2005 tarihine kadar bildirilmesi rica olunur.

MUHASEBE GRUBU

Muhasebe Bütçe ve Mali Kontrol

İç Kontrol Elemanının Tespiti:

1) (74020101)

.....
.....
.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:

2) (74020102)

.....
.....
.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:

MUHASEBE GRUBU**Muhasebe Bütçe ve Mali Kontrol****Şube Cevabı**

1)

2)

KREDİLER GRUBU**Bireysel Krediler****İç Kontrol Elemanının Tespiti:****1) (14010501)**

.....
.....
.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:**2) (14010502)**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:

KREDİLER GRUBU**Bireysel Krediler****Şube Cevabı:**

1)

2)

KREDİLER GRUBU**Kurumsal ve Ticari Krediler****İç Kontrol Elemanının Tespiti:**

1) (11260507) (11260501)

.....
.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:

KREDİLER GRUBU**Kurumsal ve Ticari Krediler****Şube Cevabı:****1)**

MÜŞTERİ HİZMETLERİ GRUBU**Mevduat ve Yatırım Ürünleri****İç Kontrol Elemanının Tespiti:****1) (31030304) (31040304)**

.....
.....
.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:

MÜŞTERİ HİZMETLERİ GRUBU

Mevduat ve Yatırım Ürünleri

Şube Cevabı

1)

MÜŞTERİ HİZMETLERİ GRUBU**Ödemeler Sistemi****İç Kontrol Elemanının Tespiti:****1) (21080301)**

.....
.....
.....

İlgili Mevzuat:

MÜŞTERİ HİZMETLERİ GRUBU**Ödemeler Sistemi****Şube Cevabı**

1)

Şube Yetkilisi**Adı Soyadı** :**Unvanı** :**Sicil** :**İmza** :**Şube Yetkilisi****Adı Soyadı** :**Unvanı** :**Sicil** :**İmza** :**İç Kontrol Elemanı****Adı Soyadı** :**Sicil No** :**İmza** :

**T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.
İÇ KONTROL DAİRE BAŞKANLIĞI**

İç Kontrol Elemanının Son Görüşü

MÜŞTERİ HİZMETLERİ GRUBU

Mevduat ve Yatırım Ürünleri

1)

.....
.....
.....
.....

8.17. EK-17: KONTROL NOKTALARI

KREDİLER

KURUMSAL VE TİCARİ KREDİLER

1101. ORTAK HÜKÜMLER

110101-İstihbarat – Mali Tahlil

11010101-Kredi talebinde bulunan firmalardan, "Mali Tahlil ve İstihbarat Raporu" Düzenlenmesi için mevzuat uyarınca alınması gereken belgelerin temin edilmesi.

11010102-"Mali Tahlil ve İstihbarat Raporu"nun mevzuata uygun olarak düzenlenmesi.

11010103-"Firma Verimlilik Tablosu"nun düzenlenmesi.

11010104-Firmanın, muhtelif bankalar ve özel finans kurumları nezdindeki limit ve risk bilgilerinin, T.C. Merkez Bankası kayıtlarından incelenmesi konusunda, firmadan Bankaya tam yetki veren "Beyanname/Taahhütname"nin alınması.

11010105-Firma hakkında bilgisayar ekranından protesto ve karşılıksız çek sorgulamasının yapılması.

11010106-Firma ortakları ve kefiller için "Gerçek Kişi İstihbarat Bülteni"nin düzenlenmesi.

11010107-İnşaat taahhüt firmalarında, Proje Statü Raporu ve Makine Parkı Listesinin alınması.

11010108-"Ara Dönem İstihbarat Formu"nun mevzuata uygun olarak düzenlenmesi ve kredi komitesinde değerlendirilmesi.

11010109-Kredi teminatı olarak alınan kambiyo senetleri hakkında gerekli istihbaratın yapılması.

11010110-Mevzuatta öngörülen kredi türleri için "Hesap Durum Belgesi" alınması.

11010111-Durumları kredi açılmasına ve kullandırılmasına uygun olmayan gerçek ve tüzel kişilere kredi kullandırılmaması.

110102-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

11010201-Mevzuatta öngörülen sürelerde kredi borçlusuna ve kefillere "Hesap Özeti" gönderilmesi, bir nüshanın dosyada saklanması.

11010202-Kredi dosyasının, kredi hakkında gerekli tüm bilgilere ulaşılmasına ve tetkike elverişli bir şekilde mevzuatta belirtilen tüm belgeleri içermesi.

110103-Kredi Onay Prosedürleri

11010301-Şube kredi komitesinin mevzuatta belirlenmiş yetkililerden oluşması.

11010302-Kredi taleplerinin yetkili komite/merci tarafından onaylanması.

11010303-Kredi komitesi kararlarının oybirliği ile alınması ve karar defterine kaydedilmesi.

110104-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11010401-Aynı risk grubuna dahil bir gerçek ya da tüzel kişiye açılan kredilerin toplamının şube kredi açma yetki limitini aşmaması.

11010402-Nakdi kredilere (TL/YP) ilişkin plasmanda aşım olmaması.

11010403-Gayrinakdi kredilere (TL/YP) ilişkin limitte aşım olmaması.

110105-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11010501-Asıl borçlu ve kefil imzalarını taşıyan, mevzuata uygun "Genel Ticari Kredi Sözleşmesi" düzenlenmesi. (Nakit, DTH, Hazine Bonusu vb. karşılığı kullandırılanlar hariç)

11010502-Asıl borçlu ve kefil imzalarını taşıyan, mevzuata uygun "Kredi Sözleşmesi" düzenlenmesi. (Nakit, DTH, Hazine Bonusu vb karşılığı kullandırılanlar)

11010503-Sözleşmede kefil olunan tutarın rakamla ve yazıyla belirlenmiş olması. Birden fazla kefil bulunması durumunda, kefalet tutarının ayrı ayrı belirtilmesi.

11010504-Teminat olarak üçüncü bir şahsa ait menkul, nakit, mevduat ve DTH rehni ile gayrimenkul ipoteği sağlanması söz konusu olduğu hallerde mevzuat esasları doğrultusunda işlem yapılması.

11010505-Teminatların mevzuatta belirtilen türlere uygun olarak alınması.

11010506-Teminatlara uygulanacak marj oranlarının mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.

- 11010507-**Şahsi kefaletin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.
- 11010508-**Taşınır rehninin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.
- 11010509-**Tütün rehninin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.
- 11010510-**Ticari İşletme rehninin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.
- 11010511-**Gayrimenkul ipoteğinin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.
- 11010512-**Ekspertiz işlemlerinin mevzuata uygun olarak yapılması ve eksperden "Ekspertiz Taahhütnamesi" alınması.
- 11010513-**Aile konutunun kredinin teminatı olması durumunda, ipotek tesisi öncesinde diğer eşin mevzuata uygun olarak yazılı muvafakatının alınması.
- 11010514-**Kredi teminatı olarak alınan kambiyo senetlerinin mevzuata uygun olması.
- 11010515-**Kredi teminatı olarak alınan kambiyo senetlerine ilişkin protesto işlemlerinin mevzuata uygun olarak yürütülmesi.
- 11010516-**Teminat açığının mevzuata uygun şekilde giderilmesi.

110106-Kredi Kullandırım Süreci

- 11010601-**Münakale (dönüşüm) işleminin mevzuata uygun olarak yapılması.
- 11010602-**Kredilerin başka bir şubeye naklinin mevzuata uygun olarak yapılması.
- 11010603-**Firma ile ilgili olumsuzluk olması durumunda "Ara Dönem İstihbarat Formu"nun krediyi onaylayan Bölge Başkanlığı/Kurumsal ve Ticari Krediler Daire Başkanlığı'na gönderilmesi.
- 11010604-**Durumlarında olumsuzluklar bulunan kredili firmalara ilişkin, krediyi onaylayan makama göre, mevzuata uygun şekilde ".....Yetkisindeki Kredilerin Yakın Takip İzleme Formu"nun düzenlenerek, kredi tahsis yetkisine göre onay makamına gönderilmesi.
- 11010605-**Kredinin teminatı olarak alınan taşınır ve taşınmaz malların mevzuata uygun şekilde sigorta ettirilmesi.
- 11010606-**Sigortadan tazminat talep edilmesini gerektirecek bir durumun oluşması halinde, mevzuata uygun hareket edilmesi.
- 11010607-**Erken ödeme işlemlerinin mevzuata uygun olarak yapılması.
- 11010608-**Kredilerin durdurulması, kapatılması işlemlerinin mevzuata uygun olarak yerine getirilmesi,

110107-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları**110108-TDHP Uygulamaları**

11010801-Sözleşmelerin mevzuata uygun şekilde muhasebeleştirilmesi.

11010802-Krediye konu teminatların mevzuata uygun şekilde muhasebeleştirilmesi.

11010803-Alacağın tahsilinin gecikmesi halinde mevzuatta belirtilen süreler içerisinde ilgili takip hesaplarına aktarılması, tahakkuk edip tahsil edilemeyen faizlerin iptal edilerek ilgili nazım hesaplarda izlenmesi.

110109-Takip Uygulamaları

11010901-Kredi lehdarının ölümü ve hacir altına alınması halinde, mevzuata uygun işlem yapılması.

11010902-Alacağın tahsilinin gecikmesi halinde borçluya zamanında ihbarname gönderilmesi.

11010903-Mevzuatta belirtilen koşulların oluşması halinde, yasal takip sürecinin başlatılması.

11010904-Borçluya ait bir kredinin donuk alacak haline gelmesi durumunda, aynı borçluya kullanılan diğer tüm kredilerinin de donuk alacak mütalaa edilip, aynı hesap grubunda izlenmesi.

11010905-Etkin bir takip süreci uygulanması ve takip sürecinin mevzuatta belirtilen esaslara göre yürütülmesi.

1102. İSKONTO VE İŞTİRA KREDİSİ**110201-İstihbarat – Mali Tahlil**

11020101-İşleme alınacak senetler hakkında gerekli istihbaratın yapılması.

110202-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni**110203-Kredi Onay Prosedürleri**

110204-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11020401-İşleme alınacak senetlerin mevzuatta öngörülen vade sınırlamalarına uygun olması.

11020402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11020403-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110205-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

110206-Kredi Kullandırım Süreci

11020601-İşleme alınacak senetlerin TTK hükümlerine ve Bankamız mevzuatına uygun olması ve gerekli unsurları taşıması.

11020602-İşleme alınacak senetlerin “Masrafsız iade”, “Protestosuz” ve “Belirli bir tarihten önce kabule arz yasağı” vb. yasakları taşımaması.

11020603-İşleme alınacak senetlerin mevzuata uygun olarak Bankamıza ciro edilmesi.

11020604-İşleme alınan senetlerin mevzuata uygun olarak saklanması.

11020605-İskonto ve iştirah senetlerinin mevzuat esaslarına göre tahsil edilmesi.

11020606-İskonto ve iştirah senetlerinin vadesinde tahsil edilememesi durumunda mevzuat esaslarına göre işlem yapılması.

11020607-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110207-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11020701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11020702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11020703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11020704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11020705-Senetlerin vadesinde tahsil edilememesi durumunda, gecikme faizi ve gecikme komisyonunun mevzuata uygun olarak tahsil edilmesi.

11020706-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110208-TDHP Uygulamaları

11020801-İskonto ve iştirak kredisine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11020802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11020803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

110209-Takip Uygulamaları

11020901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11020902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1103. ÇEK İŞTİRA KREDİSİ**110301-İstihbarat – Mali Tahlil****110302-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****110303-Kredi Onay Prosedürleri****110304-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11030401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11030402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110305-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

110306-Kredi Kullandırım Süreci

11030601-İşleme alınacak çeklerin mevzuatta belirtilen türdeki çeklerden olması ve gerekli unsurları taşıması.

11030602-Krediye konu çeklerin mevzuat esaslarına göre tahsil edilmesi.

11030603-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110307-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11030701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11030702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11030703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11030704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11030705-Çeklerin karşılıksız çıkması halinde, söz konusu firmadan anapara ve ödemenin yapıldığı tarih ile tahsil tarihi arasında geçen süre için kredi tesis tarihindeki geçerli faiz oranı üzerinden faiz tahsilatı yapılması.

11030706-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110308-TDHP Uygulamaları

11030801-Çek iştirah kredisine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11030802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11030803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

110309-Takip Uygulamaları

11030901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11030902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1104. BORÇLU CARİ HESAP KREDİSİ

110401-İstihbarat – Mali Tahlil

110402-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

110403-Kredi Onay Prosedürleri

11040301-Açık kredi şeklinde kullanılacak BCH kredileri için genel müdürlükten onay alınması.

110404-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11040401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullanılması.

11040402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullanılması.

110405-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

110406-Kredi Kullanım Süreci

11040601-BCH kredisinin yılda bir kez sıfırlanması.

11040602-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110407-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11040701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11040702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11040703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11040704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11040705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110408-TDHP Uygulamaları

11040801-BCH kredisine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11040802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11040803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

110409-Takip Uygulamaları

11040901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11040902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1105. SENET KARŞILIĞI AVANS KREDİSİ**110501-İstihbarat – Mali Tahlil****110502-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****110503-Kredi Onay Prosedürleri****110504-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11050401-Teminata alınacak senetlerin mevzuatta öngörülen vade sınırlamalarına uygun olması.

11050402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11050403-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110505-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11050501-Kullanılacak kredinin teminatı olarak, mevzuatta belirtilen marjlara uygun kambiyo senedi alınması.

110506-Kredi Kullandırım Süreci

11050601-Senet Karşılığı Avans Kredilerinin BCH şeklinde kullandırılması.

11050602-Senet Karşılığı Avans Kredisinin teminatı için alınan senetlerin, TTK hükümlerine ve Bankamız mevzuatına uygun olması ve gerekli unsurları taşıması.

11050603-İşleme alınacak senetlerin “Masrafsız iade”, “Protestosuz” ve “Belirli bir tarihten önce kabule arz yasağı” veya benzeri yasakları taşıması.

11050604-Kredi kullandıran şubemizin, kendi şubesine ait çekleri teminata almaması.

11050605-Senet Karşılığı Avans Kredisinin teminatı için alınan senetlerin, mevzuata uygun olarak rehin cirosu ile Bankamıza ciro edilmesi.

11050606-İşleme alınan senetlerin mevzuata uygun olarak saklanması.

11050607-Teminata alınan senetlerin mevzuat esaslarına göre tahsil edilmesi.

11050608-Teminata alınan senetlerin vadesinde tahsil edilememesi durumunda mevzuat esaslarına göre işlem yapılması.

11050609-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110507-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11050701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11050702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11050703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11050704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11050705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110508-TDHP Uygulamaları

11050801-Senet karşılığı avans kredisine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11050802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11050803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

110509-Takip Uygulamaları

11050901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11050902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1106. SPOT KREDİ**110601-İstihbarat – Mali Tahlil****110602-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****110603-Kredi Onay Prosedürleri****110604-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11060401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11060402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110605-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11060501-Spot kredi kullandırımında mevzuata uygun teminat alınması.

110606-Kredi Kullandırım Süreci

11060601-Spot kredilerin onaylı nakdi kredisi (BCH, SKK v.b.) bulunan gerçek ve tüzel kişilere kullandırılması.

11060602-Spot kredilere uygulanacak faiz oranları için işlem bazında ilgili Daire Başkanlığından faiz oranı alınması.

11060603-Senet Karşılığı Spot Kredi kullandırılması halinde senet bedellerinin vadesinde tahsil edilerek kredi hesabına alacak kaydedilmesi hariç, Spot Kredilere ilişkin hesaba, vade içinde ve/veya vade sonunda kısmi tahsilat yapılmaması.

11060604-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110607-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11060701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11060702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11060703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11060704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11060705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110608-TDHP Uygulamaları

11060801-Spot kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11060802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

110609-Takip Uygulamaları

11060901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11060902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1107. EMTİA-ÜRÜN VE MAL KARŞILIĞI KREDİ**110701-İstihbarat – Mali Tahlil****110702-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****110703-Kredi Onay Prosedürleri**

11070301-Emtia-ürün ve mal karşılığı borçlu cari hesap şeklinde kullanılacak krediler için genel müdürlükten onay alınması.

110704-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11070401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11070402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110705-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11070501-Ürün, emtia ve/veya emtiayı temsil eden belgelerin (varant, makbuz senedi) mevzuata uygun olarak rehnedilmesi.

11070502-Emtia-ürün ve mal karşılığı kredilerde ürün, emtia ve/veya emtiayı temsil eden belgelerin (varant, makbuz senedi) rehni ile birlikte mevzuata uygun teminat alınması.

11070503-Rehin alınan ürün ve malların ekspertiz değerleri toplamı dikkate alınarak, mevzuat esasları dahilinde marj uygulanmak suretiyle kredi kullandırılması.

110706-Kredi Kullandırım Süreci

11070601-Rehin alınacak ürün, emtia ve/veya emtiayı temsil eden belgelerin (varant, makbuz senedi) mevzuatta belirtilen özellikleri taşıması.

11070602-Rehin alınan ürün ve malların ve/veya emtiayı temsil eden belgelerin mevzuat esasları dahilinde saklanması.

11070603-Rehin alınan ürün ve malların mevzuat esasları dahilinde ekspertizinin yapılması ve eksperden "Ekspertiz Taahhütnamesi" alınması.

11070604-Rehin alınan ürün ve malların mevzuat esasları dahilinde iade edilmesi.

11070605-Rehin alınan ürün ve malların mevzuat esaslarına uygun sigorta ettirilmesi.

11070606-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110707-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11070701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11070702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11070703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11070704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11070705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110708-TDHP Uygulamaları

11070801-Emtia-ürün ve mal karşılığı kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11070802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11070803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

110709-Takip Uygulamaları

11070901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11070902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1108. MEVDUAT (TL, YP) KARŞILIĞI KREDİ

110801-İstihbarat – Mali Tahlil

110802-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

110803-Kredi Onay Prosedürleri

110804-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11080401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11080402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110805-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11080501-Mevduatın mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve hesaba bloke konulması.

11080502-Müşterek hesap karşılığı ve üçüncü şahıs mevduat rehni karşılığı kredi kullandırılması durumunda mevzuata uygun işlem yapılması.

110806-Kredi Kullandırım Süreci

11080601-Teminat alınacak mevduattan daha uzun vadeli kredi verilmesi durumunda, mevduat hesabının vade sonunda temdit edileceği hususunda müşteriden muvafakatname alınması.

11080602-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110807-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11080701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11080702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11080703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11080704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11080705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110808-TDHP Uygulamaları

11080801-Mevduat karşılığı kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11080802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11080803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

11080804-Sınırlamalara tabi olmayan kredilere yapılan tahsilat, tediye işlemleri ile tahakkuk ettirilecek faiz, komisyon, masraf ve yasal kesintilerin de nazım hesaplarda izlenmesi, asli kredi hesabı ve buna ilişkin nazım hesaplarda denklik sağlanması.

110809-Takip Uygulamaları

11080901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11080902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

11080903-Mevduat karşılığı kredi işlemine konu mevduat hesabı üzerine haciz konulması halinde, İcra İflas Kanunu ve mevzuat doğrultusunda işlem yapılması.

1109. REPO VE BANKAMIZ YATIRIM FONLARI KARŞILIĞI KREDİ

110901-İstihbarat – Mali Tahlil

110902-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

110903-Kredi Onay Prosedürleri

110904-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11090401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11090402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

110905-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11090501-Yatırım hesabında bulunan repo ve yatırım fonu tutarlarının mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve hesaba bloke konulması.

110906-Kredi Kullandırım Süreci

11090601-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

110907-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11090701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11090702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11090703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11090704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11090705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

110908-TDHP Uygulamaları

11090801-Repo ve bankamız yatırım fonu karşılığı kullanılan kredilere ilişkin muhasebe işlemlerinin TDHP'na uygun olarak yapılması.

11090802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11090803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

110909-Takip Uygulamaları

11090901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11090902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

11090903-Repo ve bankamız yatırım fonu karşılığı kullanılan kredilere konu yatırım hesabı üzerine haciz konulması halinde, İcra İflas Kanunu ve mevzuat doğrultusunda işlem yapılması.

**1110. HAZİNE BONOSU, DEVLET TAHVİLİ, HİSSE SENEDİ İLE
EUROBOND KARŞILIĞI KREDİ**

111001-İstihbarat – Mali Tahlil

111002-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

111003-Kredi Onay Prosedürleri

111004-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11100401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11100402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111005-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11100501-Rehin olarak alınan devlet tahvili, hazine bonosu, hisse senetleri ve Eurobondların mevzuatta belirtilen niteliklere haiz olması.

11100502-Hazine bonosu, devlet tahvilleri, hisse senetleri ve Eurobondların mevzuata uygun olarak rehnedilmesi, saklanması ve yatırım hesabına bloke konulması.

111006-Kredi Kullandırım Süreci

11100601-Sermaye Piyasası Kanunu'na göre ihraç edilmiş ve borsaya kote edilmiş, hisse senetleri ve tahviller karşılığında kredi kullandırılması durumunda ilgili Krediler Daire Başkanlığı'ndan talimat alınması.

11100602-Kredi hesabının kapatılması durumunda mevzuata uygun olarak tasfiye edilmesi.

11100603-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111007-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11100701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11100702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11100703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11100704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11100705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111008-TDHP Uygulamaları

11100801-Hazine bonosu, devlet tahvili, hisse senedi ile Eurobond karşılığı kullandırılan kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11100802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11100803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111009-Takip Uygulamaları

11100901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11100902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

11100903-Rehinli hazine bonosu ve devlet tahvilinin itfaya uğraması, üzerine ödeme yasağı veya haciz konulması durumunda mevzuata uygun işlem yapılması.

1111. ALTIN REHNİ KARŞILIĞI KREDİ**111101-İstihbarat – Mali Tahlil****111102-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111103-Kredi Onay Prosedürleri****111104-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11110401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11110402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111105-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11110501-Rehin olarak alınan altının mevzuatta belirtilen niteliklere haiz olması.

11110502-Krediye konu altınların mevzuata uygun olarak ekspertizinin yaptırılması ve eksperden "Altın Ekspertiz Taahhütnamesi" alınması.

11110503-Krediye konu altınların mevzuata uygun olarak rehnedilmesi.

111106-Kredi Kullandırım Süreci

11110601-Rehin alınan altınların mevzuata uygun olarak saklanması.

11110602-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111107-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11110701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11110702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11110703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11110704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11110705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111108-TDHP Uygulamaları

11110801-Altın rehni karşılığı kullanılan kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11110802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11110803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111109-Takip Uygulamaları

11110901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11110902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1112. ALACAĞIN – İSTİHKAKIN TEMLİKİ KARŞILIĞI KREDİ**111201-İstihbarat – Mali Tahlil****111202-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111203-Kredi Onay Prosedürleri**

11120301-Bölge başkanlıkları ve şube yetkisi dahilindeki kredilerde bölge başkanlıklarından, otorize kredilerde ise ilgili kredi biriminden işlem bazında yetki alınması.

111204-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11120401-Kredinin mevcut onaylı ve teminatlı nakdi kredi limitine uygun kullandırılması.

11120402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111205-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11120501-Krediye konu alacak-istihkakların mevzuatta belirtilen niteliklere haiz olması.

11120502-Alacak – istihkakların mevzuata uygun olarak Bankamıza temlik edilmesi.

111206-Kredi Kullandırım Süreci

11120601-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111207-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11120701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11120702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11120703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11120704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11120705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111208-TDHP Uygulamaları

11120801-Alacak-istihkak temliki karşılığı kullandırılan kredilere ilişkin işlemlerin

TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11120802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11120803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111209-Takip Uygulamaları

11120901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11120901-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1113. İPOTEK KARŞILIĞI KREDİ**111301-İstihbarat – Mali Tahlil****111302-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111303-Kredi Onay Prosedürleri****111304-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11130401-Kredinin mevcut onaylı kredi limitine uygun kullanılması.

11130402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullanılması.

111305-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11130501-Teminata alınacak taşınmaz malın mevzuata uygun olarak ekspertizinin yaptırılması.

11130502-Teminata alınacak taşınmaz malın ekspertiz değerinin, kredinin, en az mevzuatta belirtilen oranda fazlası tutarında olması.

11130503-Teminata alınacak taşınmaz malın mevzuata uygun olarak ipotek edilmesi.

111306-Kredi Kullanım Süreci

11130601-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111307-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11130701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11130702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11130703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11130704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11130705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111308-TDHP Uygulamaları

11130801-İpotek karşılığı kullanılan kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11130802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11130803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111309-Takip Uygulamaları

11130901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11130902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1114. TİCARİ İŞLETME REHİNİ KARŞILIĞI KREDİ

111401-İstihbarat – Mali Tahlil

111402-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

111403-Kredi Onay Prosedürleri

11140301-Şubelerimizce re'sen ticari işletme rehni karşılığı kredi kullandırılmaması.

111404-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11140401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11140402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111405-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11140501-Teminata alınacak ticari işletmenin mevzuata uygun olarak ekspertizinin yaptırılması.

11140502-Teminata alınacak ticari işletmenin ekspertiz değerinin, kredinin, en az mevzuatta belirtilen oranda fazlası tutarında olması.

11140503-Teminata alınacak ticari işletmenin mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve süresinde rehnin tescil edilmesi.

11140504-Ticari işletme rehninin işletmenin yanı sıra ticaret unvanı, makine ve teçhizat gibi unsurları da kapsamı.

111406-Kredi Kullandırım Süreci

11140601-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111407-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11140701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11140702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11140703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11140704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11140705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111408-TDHP Uygulamaları

11140801-Ticari işletme rehni karşılığı kullanılan kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11140802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11140803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111409-Takip Uygulamaları

11140901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11140902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1115. TAŞIT REHNİ KARŞILIĞI KREDİ**111501-İstihbarat – Mali Tahlil****111502-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111503-Kredi Onay Prosedürleri****111504-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11150401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11150402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111505-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11150501-Rehin olarak kabul edilecek taşıtların mevzuatta belirtilen koşullara haiz olması.

11150502-Teminat olarak alınan taşıtlara uygulanacak marj oranlarının mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.

111506-Kredi Kullandırım Süreci

11150601-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111507-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11150701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11150702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11150703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11150704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11150705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111508-TDHP Uygulamaları

11150801-Taşit rehni karşılığı kullanılan kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11150802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11150803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111509-Takip Uygulamaları

11150901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11150902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1116. BANKA KONTRGARANTİSİ KARŞILIĞI KREDİ

111601-İstihbarat – Mali Tahlil

11160101-Teminat mektubu hakkında mevzuat hükümleri çerçevesinde gerekli istihbaratın yapılması.

111602-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

111603-Kredi Onay Prosedürleri

111604-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11160401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11160402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111605-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11160501-Güvenceye alınan teminat mektubu vadesinin mevzuata uygun olması.

111606-Kredi Kullanım Süreci

11160601-Muhabir ve Yurtdışı İlişkiler Daire Başkanlığı'ndan talep edilen kredi ve kredi vadesi için kontrgarantisi alınacak bankanın, limit yeterliliği konusunda onayının alınması.

11160602-Banka kontrgarantisi karşılığı kredilerin BCH şeklinde kullandırılması.

11160603-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111607-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11160701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11160702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11160703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11160704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11160705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111608-TDHP Uygulamaları

11160801-Banka kontrgarantisi karşılığı kullandırılan kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11160802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11160803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

11160804-Sınırlamalara tabi olmayan kredilere yapılan tahsilat, tediye işlemleri ile tahakkuk ettirilecek faiz, komisyon, masraf ve yasal kesintilerin de nazım hesaplarda izlenmesi, asli kredi hesabı ve buna ilişkin nazım hesaplarda denklik sağlanması.

111609-Takip Uygulamaları

11160901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11160902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1117. DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİ (DEK)**111701-İstihbarat – Mali Tahlil****111702-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111703-Kredi Onay Prosedürleri****111704-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11170401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11170402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111705-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11170501-Mevzuat ve kredi onay koşulları doğrultusunda şahsi ve/veya maddi teminatın alınması.

111706-Kredi Kullandırım Süreci

11170601-Döviz endekli kredilerde uygulanacak faiz oranı konusunda ilgili Pazarlama biriminden işlem bazında talimat alınması.

11170602-Kredinin kullandırılmasında ve kapatılmasında DAB veya DSB düzenlenmemesi.

11170603-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111707-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11170701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11170702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11170703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11170704-Kur farklarının mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11170705-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11170706-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111708-TDHP Uygulamaları

11170801-Dövize endeksli kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11170802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11170803-Tahsis edilen kredilerin kullandırım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111709-Takip Uygulamaları

11170901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11170902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1118. SPOT DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİ**111801-İstihbarat – Mali Tahlil****111802-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111803-Kredi Onay Prosedürleri**

111804-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11180401-Kredinin mevcut onaylı kredi limitine uygun kullanılması.

11180402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullanılması.

111805-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11180501-Mevzuat ve kredi onay koşulları doğrultusunda şahsi ve/veya maddi teminatın alınması.

111806-Kredi Kullanım Süreci

11180601-Spot dövize endeksli kredilerde uygulanacak faiz oranı konusunda ilgili Pazarlama Biriminden işlem bazında talimat alınması.

11180602-Kredinin kullanılmasında ve kapatılmasında DAB veya DSB düzenlenmemesi.

11180603-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111807-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11180701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11180702-Faiz gelirleri ve kur farklarının mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11180703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11180704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11180705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111808-TDHP Uygulamaları

11180801-Spot dövize endeksli kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11180802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11180803-Tahsis edilen kredilerin kullanım aşamasına kadar nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi.

111809-Takip Uygulamaları

11180901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11180902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1119. GÜN İÇİ KREDİ**111901-İstihbarat – Mali Tahlil****111902-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni****111903-Kredi Onay Prosedürleri****111904-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11190401-Kredinin mevcut onaylı kredi limitine uygun kullandırılması.

11190402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

111905-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11190501-Kredi sözleşmesi ile kredi açılmasında öngörülen güvencelerin alınması.

111906-Kredi Kullandırım Süreci

11190601-Gün içi kredi işlemlerinde firmadan mevzuata uygun yazılı talep alınması.

11190602-Gün içi kredilere ilişkin riskin gün sonunda kapatılmaması halinde mevzuat esasları doğrultusunda işlem yapılması.

11190603-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

111907-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11190701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11190702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11190703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11190704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11190705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

111908-TDHP Uygulamaları

11190801-Gün içi kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11190802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

111909-Takip Uygulamaları

11190901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11190902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1120. KURUM TAHSİLATLARI VE TAKAS ÇEKLERİ NAKİT YÖNETİMİ KREDİSİ

112001-İstihbarat – Mali Tahlil

112002-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

112003-Kredi Onay Prosedürleri

11200301-Kredi kullandırımında ilgili Daire Başkanlığı'ndan yetki alınması.

112004-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11200401-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

11200402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullandırılması.

112005-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11200501-Kredi sözleşmesi ile kredi açılmasında öngörülen güvencelerin alınması.

112006-Kredi Kullandırım Süreci

11200601-Kurum tahsilatları ve takas çekleri nakit yönetimi kredisinin, re'sen/otorize onaylı BCH kredisi tahsis edilen müşterilere, BCH kredisinin bloke edilerek kullandırılması.

11200602-Firmadan mevzuata uygun yazılı talep alınması.

11200603-Kredilere ilişkin riskin belirlenen opsiyon vadesinde kapatılmaması halinde mevzuat esasları doğrultusunda işlem yapılması.

11200604-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

112007-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11200701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11200702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11200703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11200704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11200705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112008-TDHP Uygulamaları

11200801-Kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11200802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

112009-Takip Uygulamaları

11200901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11200902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1121. TAKSİTLİ TİCARİ KREDİ

112101-İstihbarat – Mali Tahlil

112102-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

112103-Kredi Onay Prosedürleri

11210301-Taksitli ticari kredinin, kredi tahsis yetkilerine göre ilgili organlarca onaylanması.

112104-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11210401-Kredinin mevcut onaylı kredi limitine uygun kullanılması.

11210402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullanılması.

112105-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11210501-Kredi sözleşmesi ile kredi açılmasında öngörülen güvencelerin alınması.

11210502-Genel Ticari Kredi Sözleşmesi'nde kredilerin vadeden önce kapatılabilmesine olanak tanıyan mevzuatta belirtilen ilavenin yer alması.

112106-Kredi Kullanım Süreci

11210601-Genel Ticari Kredi Sözleşmesi'ne kredilerin vadeden önce kapatılabilmesine olanak tanıyan ilave ile taksit tablosunun alonj yapılması.

11210602-Taksitli ticari kredilerin, re'sen veya otorize onaylı ticari kredi (BCH, SKA, kefalet, ipotek v.b.) tahsis edilen müşterilere kullanılması.

11210603-Taksitli ticari kredinin, bir defada kullanılması ve kullanılan kredi tamamen kapatılmadan aynı krediye tekrar borç kaydı yapılmaması.

11210604-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

112107-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11210701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11210702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11210703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11210704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11210705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112108-TDHP Uygulamaları

11210801-Kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11210802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

112109-Takip Uygulamaları

11210901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11210902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1122. İHRACAT KREDİSİ

112201-İstihbarat – Mali Tahlil

11220101-İhracat kredisi kullanılacak müşterilerin, mevzuatta belirtilen hususlarda istihbaratının yapılması.

112202-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

11220201-Kullanılan her ihracat kredisine ayrı bir referans numarası verilmesi, firma ve referans bazında dosya açılması.

11220202-İhracat sayılan satış ve teslimlerle, döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerin finansmanı amacıyla açılan kredilerde, "Belge"nin ilgiliye ait asıl nüshasına taahhüdün Türk Lirası krediyle finanse edilen tutarı, kredinin referans numarası, tutarı, krediyle ilgili istisnaların yazılması ve "Belge"nin bir örneğine kredi dosyasında yer verilmesi.

11220203-Aracı firma kanalıyla ihracat yapanlara ihracat kredisi kullanılması durumunda, aracı ihracatçı firmadan "TL İhracat/Döviz Kredisi Muvafakatnamesi / Temliknamesi" nin alınması.

112203-Kredi Onay Prosedürleri

11220301-İhracat kredisi kullandıran Şubenin ihracat kredisi kullandırım yetkisinin bulunması.

112204-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11220401-TL İhracat Kredilerinin, müşterinin onaylı nakdi kredi limitleri ve Şubelerimize sektörler bazında tahsis edilen Nakdi TL Plasmanlar dahilinde yürütülmesi.

11220402-İhracat kredisinin, sektörler bazında tahsis edilen Nakdi TL Plasmanlar dahilinde kullandırılması.

11220403-İhracat kredisinin, ihracat taahhüdünün mevzuatta belirtilen oranında olması.

11220404-İhracat kredisi vadesinin mevzuat esaslarına uygun olması.

11220405-Teşvik Mevzuatında öngörülen azami sürelerin sonuna kadar, kredi vadelerinin üçer aylık devrelerle uzatılmasına ilişkin taleplerin, mevzuata uygun olarak onaylanması.

112205-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11220501-İhracat kredilerinde, ihracat akreditiflerinin Bankamızda açılması, ihracatın Bankamız aracılığı ile gerçekleştirilmesi, gerçekleştirilecek ihracat bedellerinin Bankamıza getirilmesi hususlarının firmaya taahhüt ettirilmesi. Aksi durumda mevzuatta belirtilen oranda cezai faiz alınacağı hususunun sözleşmede belirtilmesi.

11220502-Bankamız kaynaklı TL İhracat Kredilerinde gerekli teminatların mevzuatta belirtilen oranda alınması.

112206-Kredi Kullandırım Süreci

11220601-Bankamız kaynaklı sevk öncesi ihracat kredilerinin Borçlu Cari Hesap, Senet Karşılığı Avans veya Ürün ve Mal Karşılığı Avans şeklinde kullandırılması.

11220602-Sevk Öncesi Türk Lirası İhracat kredilerinde; ihracatın süresinde yapıldığının belgelenmesi.

11220603-Sevk sonrası ihracat kredilerinin, ihracat akreditifi, ihracat vesaiki, kabul kredili poliçe veya mal karşılığı avans şeklinde kullandırılması.

11220604-Bir firmaya aynı ihracat bağlantısı için, sevk öncesi ve sevk sonrası ihracat kredisi kullandırılmaması.

11220605-İhracat vesaii karşılığı avans kredilerinde kullanılacak kredi tutarının, mevzuat düzenlemelerine uygun olması.

11220606-İhracat kredilerine esas alınacak taahhüt tutarının mevzuata uygun olması.

11220607-İhracat taahhüdü / kredi taahhüdünün gerçekleşmemesi durumunda mevzuatta yer alan yaptırımların uygulanması ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi.

11220608-Bankamıza döviz getirme taahhüdünün mevzuat esaslarına uygun olması.

11220609-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

112207-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11220701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11220702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11220703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11220704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11220705-Döviz taahhüdünün yerine getirilmemesi halinde, kredinin ilk kullanım tarihinden başlayarak kapanışına kadar olan dönem için mevzuatta belirlenen oran üzerinden faiz tahakkuk ettirilmesi.

11220706-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112208-TDHP Uygulamaları

11220801-İhracat kredilerine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11220802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

112209-Takip Uygulamaları

11220901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11220902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1123. DÖVİZ VE PREFİNANSMAN KREDİLERİ

112301-İstihbarat – Mali Tahlil

112302-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

11230201-Kullandırılan her döviz ve prefinansman kredisine ayrı bir referans numarası verilmesi ve referans bazında dosya açılması.

11230202-Taahhüt kapatmada kullanılan GB ile varsa DAB'ın ve DSB'lerin birer örneklerinin kredi dosyasında saklanması.

11230203-Prefinansman kredilerinin ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler için sağlanması halinde, bu faaliyetlerle ilgili olarak "Dahilde İşleme İzin Belgesi" veya "Vergi, Resim ve Harç İstisnası Belgesi" alınması.

11230204-İhracat konusu malın imalatçı ve ihracatçısının farklı firmalar olması halinde, kredi talebinde bulunan firma lehine, aracı ihracatçı firmadan mevzuata uygun "TL İhracat/Döviz Kredisi Muvafakatnamesi/Temliknamesi" alınması.

112303-Kredi Onay Prosedürleri

11230301-Onaylı döviz kredisi limiti bulunan ve onay koşullarında belirtilen teminatları alınmış firmalara döviz kredisi kullandırılması.

11230302-Döviz kredilerinin döviz kredisi kullandırım yetkisi verilmiş şubelerimizce açılması.

11230303-Prefinansman kredilerinde ilgili Krediler Daire Başkanlığından yetki alınmak suretiyle prefinansmana garanti verilmesi veya aracılık edilmesi.

112304-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11230401-Döviz kredisinin, taahhüt edilen FOB ihracat tutarının mevzuatta belirlenen oranı üzerinden kullandırılması.

11230402-Döviz Kredilerinin müşterinin onaylı nakdi kredi limitleri içinde ve Şubelerimize sektörler bazında tahsis edilen Nakdi YP Plasmanları dahilinde değerlendirilmesi.

112305-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11230501-İpotek/kefalet/kambiyo senetleri/banka teminat mektubu teminatına ilaveten, mevzuat esaslarına uygun munzam teminat olarak kambiyo senetlerinin alınması.

11230502-Kredinin teminatı olarak alınan kambiyo senetleri için mevzuata uygun işlem yapılması.

11230503-Banka teminat mektubunun mevzuata uygun olarak güvenceye alınması.

112306-Kredi Kullanım Süreci

11230601-Döviz kredilerinin borçlu cari hesap şeklinde açılması ve kullanılması.

11230602-Döviz kredilerinin açılmasında, kullanılmasında ve kapatılmasında uygulanacak döviz kurları hususunda Döviz ve Para Piyasaları Daire Başkanlığı'ndan talimat alınması.

11230603-Döviz kredisinin kullanımında, cari faiz oranımızdan indirim talep edilmesi halinde ilgili Pazarlama Daire Başkanlığı'ndan uygulanacak faiz oranının talep edilmesi.

11230604-Döviz kredilerinin; yurtdışına döviz transferi gerektiren işlemlerde kullanılmak üzere döviz olarak, ihracata yönelik diğer işlemlerde ise Türk Lirası olarak kullanılması.

11230605-Damga Vergisi istisnasının mevzuata esasları dahilinde firmanın bağlı olduğu vergi dairesine bildirim.

11230606-Döviz taahhütlerinin yerine getirilmemesi durumunda mevzuata esaslarına uygun işlem yapılması.

11230607-Döviz ve Türk Lirası döviz kredilerinin mevzuat esaslarına uygun şekilde kapatılması.

11230608-Gelen ihracat bedelinin krediye mahsup edilmesi aşamasında ihracat bedelinin farklı döviz cinsinden gelmesi halinde TCMB'nin çapraz kurları esas alınmak suretiyle işlem yapılması.

11230609-Döviz ve prefinansman kredilerinin anapara, faiz ve masraflarının, sağlanan başka bir döviz ve prefinansman kredisi ile mahsuben ödenmemesi.

11230610-Döviz kredilerinin mevzuatta belirtilen çeşitlere ve düzenlemelere uygun olarak kullanılması.

11230611-Prefinansman kredilerinin geri ödenmesinin/kapatılmasının mevzuata uygun şekilde yapılması.

11230612-Yurtdışından sağlanan prefinansman kredilerinin başka bir ihracatçı firmaya devredilmesi durumunda mevzuata uygun işlem yapılması.

11230613-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

112307-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11230701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11230702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11230703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11230704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11230705-Döviz kredilerinde, döviz taahhüdünün yerine getirilmemesi halinde, vade başlangıcından itibaren kapanış tarihine kadar mevzuatta belirlenen oran üzerinden faiz tahakkuk ettirilmesi.

11230706-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112308-TDHP Uygulamaları

11230801-Döviz ve prefinansman kredisine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11230802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11230803-Verilen döviz kredisinin, müşterinin krediyi kullandığı tarihte, Bankamız aktiflerine döviz olarak intikal ettirilmesi ve muhasebe kayıtlarında döviz olarak takip edilmesi.

11230804-Döviz kredilerinin sınırlamaya tabi olmayan kısmının doğru olarak tespit edilmesi, Bankamız lehindeki kur farklarının nazım hesaplarda izlenmesi.

112309-Takip Uygulamaları

11230901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11230902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1124. TEMİNAT MEKTUBU

112401-İstihbarat – Mali Tahlil

11240101-Geçici teminat mektubu verilirken müşteri hakkında gerekli istihbaratın yapılması.

11240102-Teminat mektubunun mevzuatta belirtilen hallerde verilmemesi.

112402-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

11240201-Kredi dosyasında, muhataba teminat mektubunun vadesinin uzatıldığını bildiren mektup suretinin ve uzatmaya ilişkin onay suretinin bulunması.

11240202-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamındaki işler için verilecek teminat mektuplarında Bankamızca basımı yapılan standart Geçici, Kesin ve Avans Teminat Mektubu formlarının kullanılması.

11240203-Teminat mektubu formlarının sorumluluğu esaslarına göre saklanması.

11240204-Arkası müşteri imzalı referans mektubu nüshasının kredi dosyasında saklanması.

11240205-Yabancı Banka ve benzeri kredi kurumlarının Kontrgarantilerine istinaden, Bankamıza hitaben düzenlenen teminat mektuplarının, Garantör Banka ve kredi kuruluşundan yazılı olarak teyit ettirilmesi ve imza sirküleri ile birlikte dosyasında saklanması.

112403-Kredi Onay Prosedürleri

11240301-Teminat mektubu kredisinin mevzuat hükümleri doğrultusunda yetkili organlarca onaylanması.

11240302-Kredi lehdarının talimatı ile üçüncü kişi lehine teminat mektubu düzenlenmesi durumunda kredi açma yetki limitlerine göre onay alınması.

11240303-Onaylanmış kredisini bulunan firmalar lehine düzenlenecek İyiniyet Mektuplarının mevzuat esasları doğrultusunda onaylanması.

112404-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11240401-Teminat mektubunun firmanın onaylı kredi limiti dahilinde verilmesi.

11240402-Limit içi teminat mektuplarının şube limiti dahilinde verilmesi.

112405-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11240501-Teminat mektubunun teminatını oluşturan güvencelerin mevzuatta belirtilen tür ve oranda alınması.

11240502-Teminat mektubunun teminatı olarak yatırılan nakit paraya faiz verilmemesi.

11240503-Teminat mektubunun teminatı olarak yatırılan mevduatın mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve hesaba bloke konulması.

11240504-Teminat mektubunun teminatı olarak yatırılan mevduattan daha uzun vadeli kredi verilmesi durumunda, mevduat hesabının vade sonunda temdit edileceği hususunda müşteriden muvafakatname alınması.

11240505-Teminat mektubunun teminatı olarak yatırılan müşterek hesap karşılığı ve üçüncü şahıs mevduat rehni karşılığı kredi kullandırılması durumunda mevzuata uygun işlem yapılması.

11240506-Teminat mektubunun teminatı olarak rehin alınan altının mevzuatta belirtilen niteliklere haiz olması.

11240507-Teminat mektubunun teminatı olarak alınan altınların mevzuata uygun olarak ekspertizinin yaptırılması ve eksperden "Altın Ekspertiz Taahhütnamesi" alınması.

11240508-Teminat mektubunun teminatı olarak alınan altınların mevzuata uygun olarak rehnedilmesi.

11240509-Rehin olarak alınan devlet tahvili ve hazine bonosunun mevzuata belirtilen niteliklere haiz olması.

11240510-Teminat mektubunun teminatı olarak alınan hazine bonusu ve devlet tahvillerinin mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve yatırım hesabına bloke konulması.

11240511-Alacağın-istihkakın temlik karşılığında verilecek teminat mektuplarında, kullanılacak teminat mektubu kredisi karşılığında doğmuş istihkak-alacağın temlikinin sağlanması.

11240512-Teminat mektubunun teminatı olarak alınacak taşınmaz malın mevzuata uygun olarak ekspertizinin yaptırılması.

11240513-Teminat mektubunun teminatı olarak alınacak taşınmaz malın ekspertiz değerinin, kredinin, en az mevzuatta belirtilen oranda fazlası tutarında olması.

11240514-Teminat mektubunun teminatı olarak alınacak taşınmaz malın mevzuata uygun olarak ipotek edilmesi.

11240515-Teminat olarak alınan yatırım hesabında bulunan repo ve yatırım fonu tutarlarının mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve hesaba bloke konulması.

11240516-Teminata alınacak ticari işletmenin mevzuata uygun olarak ekspertizinin yaptırılması.

11240517-Teminata alınacak ticari işletmenin ekspertiz değerinin, kredinin, en az mevzuatta belirtilen oranda fazlası tutarında olması.

11240518-Teminata alınacak ticari işletmenin mevzuata uygun olarak rehnedilmesi ve süresinde rehnin tescil edilmesi.

11240519-Ticari işletme rehninin işletmenin yanı sıra ticaret unvanı, makine ve teçhizat gibi unsurları da kapsamı.

11240520-Rehin olarak alınacak taşıtların mevzuatta belirtilen koşullara haiz olması.

112406-Kredi Kullanım Süreci

11240601-Teminat mektubu verilirken S.S.K.'nın 83.maddesinde yer alan mevzuatta belirtilen koşulların bulunması halinde S.S.K.'dan ilişiksiz belgesi bulunması.

11240602-Limit içi ve limit dışı teminat mektubunun mevzuatta belirtilen daire ve kuruluşlara düzenlenmesi.

11240603-Limit içi teminat mektubunun limit bölümünün doldurulması.

11240604-Müşteriden teminat mektubu talepten alınması.

11240605-Teminat mektubu teslim edilirken "Teminat Mektupları Makbuzu" üzerine müşterinin imzasının alınarak talepten ile birlikte saklanması.

11240606-Geçici teminat mektuplarından isteklice belirlenen oranda geçici teminatın alınması.

11240607-Süresiz olarak düzenlenen 2886 Sayılı Kanuna göre verilen geçici teminat mektuplarının mevzuatta öngörülen şekilde akıbetinin araştırılması.

11240608-Kesin teminat mektuplarından mevzuatta belirtilen oranda kesin teminatın alınması.

11240609-Avans teminat mektuplarında avansların başkalarına temlik edilmemesi ve avans teminat mektuplarına ihtiyati tedbir konulmaması.

11240610-Avans teminat mektubunun, kredi onay koşullarında, avans teminat mektubu verilebileceği belirtilen firmalara verilmesi.

- 11240611**-Serbest konulu teminat mektuplarının mevzuatta belirtilen esaslar dahilinde düzenlenmesi.
- 11240612**-Mahkeme ve icra dairelerine hitaben verilen teminat mektuplarının mevzuat hükümlerine uygun olması.
- 11240613**-Vergi dairelerine hitaben düzenlenen teminat mektuplarının mevzuat hükümlerine uygun olması.
- 11240614**-Veresiye mal alımı ve bayılık, acentelik için verilen teminat mektuplarının mevzuat hükümlerine uygun olması.
- 11240615**-Gümrüklere hitaben düzenlenen teminat mektuplarının mevzuat hükümlerine uygun olması.
- 11240616**-Çiftçiler lehine hesap vaziyeti alınmadan düzenlenebilecek teminat mektuplarının mevzuat hükümlerine uygun olarak verilmesi.
- 11240617**-Vadeli teminat mektubunun vadeden önce iadesinin mevzuat hükümlerine uygun olması.
- 11240618**-Vadeli teminat mektuplarında vade uzatımının mevzuat hükümlerine uygun olması.
- 11240619**-Teminat mektuplarının müteselsil sıra numarası taşıması.
- 11240620**-Vadeli olarak verilecek teminat mektuplarına mevzuatta yer alan ibarenin eklenmesi.
- 11240621**-Verilen teminat mektupları ile şube nezdinde bulunan boş teminat mektubu matbualarının kayıtlarla mutabık olması.
- 11240622**-Teminat mektubunun kaybedilmesi durumunda mevzuat esaslarına uyulması
- 11240623**-Lehdarın veya kefillerin ölümü, iflası veya hacir altına alınması durumunda mevzuat esaslarına uyulması.
- 11240624**-Teminat mektubu muhatabının değişmesi durumunda mevzuat esaslarına uyulması.
- 11240625**-Teminat mektubu tazmininin mevzuat esasları dahilinde yapılması.
- 11240626**-Teminat mektubunun tazmini durumunda mevzuat esaslarına göre rücu edilmesi.
- 11240627**-Teminat mektuplarının mevzuat esaslarına uygun olarak iptal edilmesi, kayıtlardan çıkarılması.

11240628-Teminat mektuplarının döviz üzerinden ve döviz karşılığı TL üzerinden düzenlenmesi durumunda mevzuat hükümlerine uyulması.

11240629-Mevzuatta yer alan standart içerikli referans mektubu dışında referans mektubu düzenlenmesi durumunda, ilgili Krediler Daire Başkanlığı'ndan görüş alınması.

11240630-Onaylanmış kredisi bulunan firmalar lehine kredi limitleri dahilinde referans mektubu düzenlenmesi.

11240631-Bankamıza hitaben düzenlenen teminat mektuplarının, bankalara tesis edilen limit dahilinde kabul edilmesi.

11240632-Kredinin bulunduğu şubemizin talimatı ile başka bir şubemizden teminat mektubu verilmesi işleminde mevzuata uygun hareket edilmesi.

11240633-Teminat mektubu akibetinin araştırılması, zamanaşımı hususlarına uyulması.

112407-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11240701-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11240702-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11240703-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112408-TDHP Uygulamaları

11240801-Teminat mektubuna ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11240802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

11240803-Referans, iyiniyet ve yurtdışı öğrenimle ilgili mektupların nazım hesaplara kaydedilmemesi, tarih sırasına göre dosyada saklanması.

112409-Takip Uygulamaları

11240901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11240902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

11240903-Teminat mektubunun güvencesini oluşturan unsurlar üzerine haciz konulması durumunda mevzuata uygun işlem yapılması.

1125. İTHALAT KREDİSİ

112501-İstihbarat – Mali Tahlil

11250101-İthalat kredisi kullanılacak müşterilerin, mevzuatta belirtilen hususlarda istihbaratının yapılması.

112502-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

11250201-Kullanılan her ithalat kredisine ayrı bir referans numarası verilmesi, firma ve referans bazında dosya açılması.

112503-Kredi Onay Prosedürleri

112504-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11250401-İthalat kredisinin, müşterinin onaylı gayrinakdi ithalat kredileri dahilinde şubelerimize sektörler bazında tahsis edilen gayrinakdi (YP) limitler dahilinde kullanılması.

11250402-İthalatçı lehine Gayrinakdi İthalat Akreditif Kredisi'nin, akreditif açılmadan önce tesis edilmesi.

112505-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11250501-İthalat kredilerinde gerekli teminatların mevzuatta belirtilen oranda alınması.

112506-Kredi Kullanım Süreci

11250601-İthalat kredisinin mevzuatta yer alan türlerde kullanılması.

11250602-Gayrinakdi İthalat Akreditif Kredisi işlemlerinde, açılan akreditifin; Akreditif Açtırma Talimat Mektubu, MTO'nun 500 sayılı broşürü ve Bankamız mevzuatına uygun olması.

11250603-Gayrinakdi İthalat Akreditif Kredisi işlemlerinde, yükleme vesaiki ile CIF,CIP'e ilişkin ithalatta sigorta poliçesinin Bankamız emrine düzenlenmesi.

11250604-İthalat akreditif kredisi işlemlerine ilişkin açılan akreditiflerde, ithalat bedelinin muhabir bankaya ödenmesinden önce Bankaya yatırılması.

11250605-Gayrinakdi İthalat Akreditif Kredisi işlemlerinde, ithalat vesaikinın akreditif tutarı tahsil edildikten sonra mevzuata uygun olarak müşteriye teslim edilmesi.

11250606-Kabul ve Aval Kredisi kullandırımında, poliçe bedellerinin TL karşılıklarının (kur farkları da dahil) muhabir bankaya ödenmesinden önce Bankaya yatırılması.

11250607-İbraz edilen vesaikin kullanılacak kredi koşullarına uygun olması.

112507-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11250701-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11250702-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11250703-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112508-TDHP Uygulamaları

11250801-İthalat kredilerine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11250802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

112509-Takip Uygulamaları

11250901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11250902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1126. KÜÇÜK İŞLETME KREDİSİ

112601-İstihbarat – Mali Tahlil

11260101-Kredi kullanılacak ve kefaleti alınacak gerçek veya tüzel kişilerin mevzuatta belirtilen özellikleri taşıması.

11260102-"KİK Başvuru Formu"nun eksiksiz ve doğru olarak tanzim edilmesi.

11260103-Asıl borçlu ve kefil hakkında sorgu yapılması ve diğer istihbarat bilgileriyle birlikte belgelenmesi.

11260104-Kredi taleplerine ilişkin değerlendirme yönteminin (Puanlama veya Analiz Yöntemi) mevzuata uygun olarak belirlenmesi.

11260105-"KİK İstihbarat Formu"nun, mevzuata uygun olarak, (Puanlama (scoring) yöntemi ile değerlendirilmesi halinde) pazarlama bölümü tarafından düzenlenmesi.

11260106-"Küçük İşletme Kredisi Puanlama (Scoring) Formu"nun mevzuata uygun olarak düzenlenmesi.

11260107-"KİK Onay ve Tebliğ Formu"nun mevzuata uygun olarak düzenlenmesi.

112602-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni

11260201-Küçük işletme kredisi talep eden firmalardan mevzuatta belirtilen belgelerin alınması, her kredi müşterisi için bir değişmez sayı verilerek dosya açılarak takip edilmesi.

112603-Kredi Onay Prosedürleri

112604-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları

11260401-Açılacak krediye ilişkin limitin mevzuat esaslarına göre tespit edilmesi.

11260402-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullanılması.

11260403-Kredinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan vadelere uygun olarak kullanılması.

112605-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11260501-Asıl borçlu ve kefil imzalarını taşıyan, mevzuata uygun "Genel Ticari Kredi Sözleşmesi" düzenlenmesi.

11260502-Küçük işletme kredisinin, açık kredi şeklinde kullanılmaması.

11260503-Şahsi kefaletin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.

11260504-Gerçek müşteri çek ve senedinin mevzuata uygun olarak teminata alınması.

11260505-Gayrimenkul ipoteğinin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.

11260506-Taşıt rehninin mevzuata uygun olarak tesis edilmesi.

11260507-Kredinin şahsi ve/veya maddi teminatlarına ek olarak; asgari kullanılacak kredi tutarı kadar, mevzuatta belirtilen ortak ya da ortakların borçlu olduğu kambiyo senetlerinin teminat olarak alınması.

112606-Kredi Kullanım Süreci

11260601-Küçük işletme kredisi kapsamındaki kredilerin mevzuatta öngörülen kredi türlerine uygun olarak kullanılması.

11260602-Hesap Durumu alınmaksızın açılacak kredilerin mevzuata uygun şekilde kullanılması.

11260603-Küçük işletme kredisi kapsamında, diğer bir banka veya finans kuruluşlarından kullanılacak nakdi kredilerin teminatına yönelik teminat mektubu verilmemesi.

11260604-Bir yıldan uzun vadeli veya süresiz teminat mektubu talepleri için ipotek temin edilmesi veya ipotek dışındaki diğer teminatlar karşılığında kredi kullanılması durumunda Bölge Başkanlıklarından yetki alınması.

11260605-Kredinin aynı ya da başka bir tür yeni kredi açılarak kapatılmaması.

112607-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

11260701-Krediye uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

11260702-Faiz gelirlerinin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11260703-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11260704-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

11260705-Takip hesabına alınan kredilere vade tarihinden tasfiye tarihine kadar mevzuata uygun faiz tahakkuk ettirilmesi.

112608-TDHP Uygulamaları

11260801-Kredilere ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11260802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

112609-Takip Uygulamaları

11260901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11260902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

1127. GAYRİNAKDI ÇEK KREDİSİ**112701-İstihbarat – Mali Tahlil**

11270101-Bankamızla kredi ilişkisi bulunan firmalar ile, nakit değerler karşılığı tesis edilen limitler ve kamu kurumları ile belediyelere tahsis edilecek limitler dışında kalan müşteriler için "Çek Müşterisi İstihbarat Formu" düzenlenmesi.

112702-Kredi Dosyası ve Belge Düzeni**112703-Kredi Onay Prosedürleri****112704-Limit – Plasman-Vade Uygulamaları**

11270401-Gayrinakdi çek kredisinin mevzuatta belirlenen ve onaylanan limitlere uygun olarak kullandırılması.

112705-Teminat – Ekspertiz Uygulamaları

11270501-"Çek Sözleşmesi"nin mevzuata uygun olarak düzenlenmesi (çek sözleşmesi düzenleninceye kadar mevcut Bankacılık Hizmet ve Cari Hesap Sözleşmesi'nin kullanılması).

112706-Kredi Kullandırım Süreci

11270601-Gayrinakdi çek kredisi limitinden münakale yapılmaması.

112707-Gelir (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları**112708-TDHP Uygulamaları**

11270801-Gayrinakdi çek kredisine ilişkin işlemlerin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

11270802-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

112709-Takip Uygulamaları

11270901-Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılan tutarlar için mevzuatta öngörülen oranlarda karşılık ayrılması.

11270902-Donuk alacaklarımızın tamamen tahsili/tasfiyesi sağlandığında söz konusu kredi için ayrılmış olan karşılık miktarının iptal edilmesi.

MEVDUAT VE YATIRIM ÜRÜNLERİ**MEVDUAT ÜRÜNLERİ****3101. VADESİZ TL MEVDUAT****310101-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları**

31010101-Banko - veznelerden tek yetkili imzası ile yapılan işlemlerde mevzuatta belirlenen limitlere uyulması.

31010102-Hesap cüzdanlarının, Ortak Sorumluluk Esasları dahilinde, gerektiği zaman ilgili personele sayı ile imza karşılığı verilmesi.

31010103-Vadesiz TL mevduat hesaplarından nakden veya hesaben yapılan ödemelerde mudinin imzasının bulunması. İşlemin mudinin iradesi veya talimatına uygun olması.

31010104-Vadesiz TL mevduat hesaplarından, vekil, veli, vasi ya da kayyuma ödemede bulunulması halinde, yetkinin belgelenmesi ve mevzuat esasları dahilinde hareket edilmesi.

310102-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

31010201-Vadesiz TL mevduat hesabı açılışında hesap ve müşteri türlerine göre mevzuatta belirtilen dokümanların alınması.

31010202-Reşit ve mümeyyiz olmayan ile kısıtlılar ve görme özürülere vadesiz TL mevduat hesabı açılışında mevzuat esaslarına uyulması.

31010203-Vadesiz TL mevduat hesabı açılışında "İmza Örneği ve Kimlik Bilgileri Kartı"nın mevzuatta belirtilen şekilde düzenlenmesi.

31010204-Müşterek vadesiz TL mevduat hesapları için "Teselsüllü Müşterek Hesap Sözleşmesi/ Teselsülsüz Müşterek Hesap Kūşat Mektubu" düzenlenmesi.

31010205-Diğer bir şubemiz nezdindeki vadesiz TL mevduat hesaplarından yapılacak ödemelerde, mevzuat esaslarına uyulması.

31010206-Vadesiz TL mevduat hesaplarına ilişkin valör değışikliklerinin mevzuata uygun olarak yapılması.

31010207-Vadesiz TL mevduat hesaplarının kapatılmasında, müşteri imzasının alınması ve hesap cūzdanının geri alınması gibi mevzuat hükümlerine uyulması.

31010208-Mudinin vefatı durumunda, varislerin gerekli belgelerle başvurması halinde bütün varislere payları oranında ödeme yapıldıktan sonra vadesiz TL mevduat hesabının kapatılması.

31010209-Bankamıza gelen haciz ihbarnameleri/haciz müzekkerelerine yasal süre içerisinde, mevzuata uygun olarak cevap verilmesi.

31010210-Vadesiz TL mevduat hesaplarına haciz gelmesi durumunda, mevzuatta belirtilen hususların yerine getirilmesi.

31010211-Düşük bakiyeli ve hareketsiz hesapların mevzuata uygun şekilde kapatılması.

31010212-Zamanaşımına uğramış vadesiz TL mevduat hesaplarında mevzuat esaslarına uyulması.

310103-Gider (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

31010301-Vadesiz TL mevduat hesaplarına yıl sonlarında ve hesabın kapatılmasında uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

31010302-Vadesiz TL mevduat hesaplarına yıl sonlarında ve hesabın kapatılmasında ödenen faizlerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tediyesi.

31010303-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuku.

310104-TDHP Uygulamaları

31010401-Vadesiz TL mevduat işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

31010402-Hesap cüzdanlarının, nazım hesaplarda cüzdan başına 1'er yeni kuruşluk iz bedelle takip edilip, kullanıldıkça muhasebe kayıtlarından ters kayıtla düşülmesi.

31010403-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

3102. VADESİZ DTH**310201-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları**

31020101-Banko - veznelerde yapılan işlemlerde çift yetkili imzasının bulunmasına ve mevzuatta belirlenen limitlere uyulması.

31020102-Hesap cüzdanlarının, birinci derecede yetkili personel tarafından, kilitli bir yerde saklanması, gerektiği zaman ilgili servis yetkililerine sayı ile imza karşılığı verilmesi.

31020103-Vadesiz DTH'lardan nakden veya hesaben yapılan ödemelerde mudinin imzasının bulunması. İşlemin mudinin iradesi veya talimatına uygun olması.

31020104-Vadesiz DTH'lardan, vekil, veli, vasi ya da kayyuma ödemede bulunulması halinde, yetkinin belgelenmesi ve mevzuat esasları dahilinde hareket edilmesi.

310202-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

31020201-Vadesiz DTH'ların açılışında hesap ve müşteri türlerine göre mevzuatta belirtilen dokümanların alınması.

31020202-Yurtdışında yerleşik tüzel kişiler ile diğer bankalar adına DTH açma konusunda gelen taleplerde Genel Müdürlükten alınacak talimata göre işlem yapılması.

31020203-Reşit ve mümeyyiz olmayanlar ile kısıtlılara ve görme özürlülere vadesiz DTH açarken mevzuat esaslarına uyulması.

31020204-Vadesiz DTH'ların açılışında "İmza Örneği ve Kimlik Bilgileri Kartı"nın mevzuatta belirtilen şekilde düzenlenmesi.

31020205-Müşterek vadesiz DTH'lar için "Teselsüllu Müşterek Hesap Sözleşmesi/ Teselsülsüz Müşterek Hesap Küşat Mektubu" düzenlenmesi.

31020206-Diğer bir şubemiz nezdindeki vadesiz DTH'lardan yapılacak ödemelerde, mevzuat esaslarına uyulması.

31020207-Vadesiz DTH'lara ilişkin valör değişikliklerinin mevzuata uygun olarak yapılması.

31020208-Vadesiz DTH'lara yılsonlarında ve hesabın kapatılmasında tahakkuk ettirilen faiz için Döviz Satım Belgesi, tahakkuk ettirilen faizlerden kesilen Gelir Vergisi ve Fon Payı kesintisi için Döviz Alım Belgesi'nin mevzuata uygun şekilde düzenlenmesi.

31020209-Vadesiz DTH'ların kapatılmasında, müşteri imzasının alınması ve hesap cüzdanının geri alınması gibi mevzuat hükümlerine uyulması.

31020210-Mudinin vefatı durumunda, varislerin gerekli belgelerle başvurması halinde, bütün varislere payları oranında ödeme yapıldıktan sonra vadesiz DTH'ların kapatılması.

31020211-Bankamıza gelen haciz ihbarnameleri/haciz müzekkerelerine yasal süre içerisinde, mevzuata uygun olarak cevap verilmesi.

31020212-Vadesiz DTH'lara haciz gelmesi durumunda, mevzuata belirtilen hususların yerine getirilmesi.

31020213-Düşük bakiyeli ve hareketsiz hesapların mevzuata uygun şekilde tek bir hesap altında toplanması.

31020214-Zamanaşımına uğramış vadesiz DTH'larda mevzuat esaslarına uyulması.

310203-Gider (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

31020301-Vadesiz DTH'na yıl sonlarında ve hesabın kapatılmasında uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

31020302-Vadesiz DTH'na yıl sonlarında ve hesabın kapatılmasında ödenen faizlerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tediyesi.

31020303-Vadesiz DTH'in yurtdışı kaynaklı döviz (havale/çek) ile açılması, DTH'a yurtdışı havalesi gelmesi veya karşılığı yurtdışı bankalardan tahsil edilen çek bedeli kaydedilmesi ve hesaptaki bu tutarlardan mevzuatta belirtilen bekleme süresinden önce efektif olarak ödeme yapılması durumunda mevzuata uygun olarak komisyon tahsil edilmesi.

31020304-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuku.

310204-TDHP Uygulamaları

31020401-Vadesiz DTH işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

31020402-Hesap cüzdanlarının, nazım hesaplarda cüzdan başına 1'er yeni kuruşluk iz bedelle takip edilip, kullanıldıkça muhasebe kayıtlarından ters kayıtlarla düşülmesi.

31020403-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

3103. VADELİ TL MEVDUAT

310301-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları

31030101-Banko - veznelere tek yetkili imzası ile yapılan işlemlerde mevzuatta belirlenen limitlere uyulması.

31030102-Vadeli TL mevduat hesaplarından nakden veya hesaba yapılan ödemelerde mudinin imzasının bulunması. İşlemin mudinin iradesi veya talimatına uygun olması.

31030103-Vadeli TL mevduat hesaplarından, vekil, veli, vasi ya da kayyuma ödemede bulunulması halinde, yetkinin belgelenmesi ve mevzuat esasları dahilinde hareket edilmesi.

310302-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

31030201-Vadeli TL mevduat hesabı açılışında hesap ve müşteri türlerine göre mevzuatta belirtilen dokümanların alınması.

31030202-Reşit ve mümeyyiz olmayan ile kısıtlılara ve görme özürlülere vadeli TL mevduat hesabı açılışında mevzuat esaslarına uyulması.

31030203-Vadeli TL mevduat hesabı açılışında "İmza Örneği ve Kimlik Bilgileri Kartı"nın mevzuatta belirtilen şekilde düzenlenmesi.

31030204-Müşterek vadeli TL mevduat hesapları için "Teselsüllü Müşterek Hesap Sözleşmesi/ Teselsülsüz Müşterek Hesap Küşat Mektubu" düzenlenmesi.

31030205-Diğer bir şubemiz nezdindeki vadeli TL mevduat hesaplarından yapılacak ödemelerde, mevzuat esaslarına uyulması.

31030206-Vadeli TL mevduat hesaplarına ilişkin valör değişikliklerinin mevzuata uygun olarak yapılması.

31030207-Vadeli TL mevduat hesaplarında temdit tarihinden önce vade değişikliği yapılmaması.

31030208-Vadeli TL mevduat hesaplarının, mudinin aksine bir talimatı olmadıkça, vade bitiminde temdit edilmesi.

31030209-Vadeli TL mevduat hesaplarının kapatılmasında, müşteri imzasının alınması ve hesap cüzdanının geri alınması gibi mevzuat hükümlerine uyulması.

31030210-Mudinin vefatı durumunda, varislerin gerekli belgelerle başvurması halinde bütün varislere payları oranında ödeme yapıldıktan sonra vadeli TL mevduat hesabının kapatılması.

31030211-Bankamıza gelen haciz ihbarnameleri/haciz müzekkerelerine yasal süre içerisinde, mevzuata uygun olarak cevap verilmesi.

31030212-Vadeli TL mevduat hesaplarına haciz gelmesi durumunda, mevzuata belirtilen hususların yerine getirilmesi.

31030213-Zamanaşımına uğramış vadeli TL mevduat hesaplarında mevzuat esaslarına uyulması.

310303-Gider (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

31030301-Vadeli TL mevduat hesaplarına uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

31030302-Vadeli TL mevduat hesaplarına mevzuata uygun ek faiz verilmesi.

31030303-Mevduatın vadeden önce çekilmesi durumunda, vadeli TL mevduat hesaplarına,yürürlükteki vadesiz mevduat faiz oranının uygulanması.

31030304-Vadeli TL mevduat hesaplarına vade sonlarında/hesabın kapatılmasında ödenen faizlerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tediyesi.

31030305-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuku.

310304-TDHP Uygulamaları

31030401-Vadeli TL mevduat işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

31030402-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

3104. VADELİ DTH

310401-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları

31040101-Banko - veznelerde yapılan işlemlerde çift yetkili imzasının bulunmasına ve mevzuatta belirlenen limitlere uyulması.

31040102-Vadeli DTH'lardan nakden veya hesaben yapılan ödemelerde mudinin imzasının bulunması. İşlemin mudinin iradesi veya talimatına uygun olması.

31040103-Vadeli DTH'lardan, vekil, veli, vasi ya da kayyuma ödemede bulunulması halinde, yetkinin belgelenmesi ve mevzuat esasları dahilinde hareket edilmesi.

310402-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

31040201-Vadeli DTH'ların açılışında hesap ve müşteri türlerine göre mevzuatta belirtilen dokümanların alınması.

31040202-Yurtdışında yerleşik tüzel kişiler ile diğer bankalar adına DTH açma konusunda gelen taleplerde Genel Müdürlükten alınacak talimata göre işlem yapılması.

31040203-Reşit ve mümeyyiz olmayan ile kısıtlılara ve görme özürlülere vadeli DTH açarken mevzuat esaslarına uyulması.

31040204-Vadeli DTH'ların açılışında "İmza Örneği ve Kimlik Bilgileri Kartı"nın mevzuatta belirtilen şekilde düzenlenmesi.

31040205-Müşterek vadeli DTH'lar için "Teselsüllu Müşterek Hesap Sözleşmesi/ Teselsülsüz Müşterek Hesap Küşat Mektubu" düzenlenmesi.

31040206-Diğer bir şubemiz nezdindeki vadeli DTH'lardan yapılacak ödemelerde, mevzuat esaslarına uyulması.

31040207-Vadeli DTH'lara ilişkin valör değişikliklerinin mevzuata uygun olarak yapılması.

31040208-Vadeli DTH'lara vade sonlarında/hesabın kapatılmasında tahakkuk ettirilen faiz için Döviz Satım Belgesi, tahakkuk ettirilen faizlerden kesilen Gelir Vergisi ve Fon Payı kesintisi için Döviz Alım Belgesi'nin mevzuata uygun şekilde düzenlenmesi.

31040209-Vadeli DTH'larda temdit tarihinden önce vade değişikliği yapılmaması.

31040210-Vadeli DTH'ların, mudinin aksine bir talimatı olmadıkça, vade bitiminde, temdit edilmesi.

31040211-Vadeli DTH'ların kapatılmasında, müşteri imzasının alınması ve hesap cüzdanının geri alınması gibi mevzuat hükümlerine uyulması.

31040212-Mudinin vefatı durumunda, varislerin gerekli belgelerle başvurması halinde bütün varislere payları oranında ödeme yapıldıktan sonra vadeli DTH'ların kapatılması.

31040213-Bankamıza gelen haciz ihbarnameleri/haciz müzekkerelerine yasal süre içerisinde, mevzuata uygun olarak cevap verilmesi.

31040214-Vadeli DTH'lara haciz gelmesi durumunda, mevzuata belirtilen hususların yerine getirilmesi.

31040215-Zamanaşımına uğramış vadeli DTH'larda mevzuat esaslarına uyulması.

310403-Gider (Faiz, komisyon, yasal kesintiler v.b.) Uygulamaları

31040301-Vadeli DTH hesaplarına uygulanan faiz oranının mevzuata uygun olması.

31040302-Vadeli DTH hesaplarına mevzuata uygun ek faiz verilmesi.

31040303-Mevduatın vadeden önce çekilmesi durumunda, vadeli DTH hesaplarına, yürürlükteki vadesiz mevduat faiz oranının uygulanması.

31040304-Vadeli DTH hesaplarına vade sonlarında/hesabın kapatılmasında ödenen faizlerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tediyesi.

31040305-Vadeli DTH'ın yurtdışı kaynaklı döviz (havale/çek) ile açılması, DTH'a yurtdışı havalesi gelmesi veya karşılığı yurtdışı bankalardan tahsil edilen çek bedeli kaydedilmesi ve hesaptaki bu tutarlardan mevzuatta belirtilen bekleme süresinden önce efektif olarak ödeme yapılması durumunda, mevzuata uygun olarak komisyon tahsil edilmesi.

31040306-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuku.

310404-TDHP Uygulamaları

31040401-Vadeli DTH işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

31040402-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

3105. TEK HAZİNE CARİ HESABI

310501-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları

31050101-Banko - veznelerden tek yetkili imzası ile yapılan işlemlerde mevzuatta belirlenen limitlere uyulması.

310502-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

31050201-Vergi daireleri ve mal müdürlüklerine ait hesaplarda kalan bakiyelerin mevzuata uygun olarak Tek Hazine Cari Hesabı'na aktarılması.

31050202-Diğer bankalar aracılığıyla ödenen kamu kurum ve kuruluşlarına ait maaşların, saymanlıklar tarafından devir talimatları gönderildiğinde ilgili Genel Müdürlük birimine devredilip, belirtilen süre içinde Tek Hazine Cari hesabından düşüşünün yapılması.

31050203-Saymanlıklardan bildirilen ödeme talimatlarının ilgili hesaplara, doğrudan ya da EFT aracılığıyla aktarılması.

31050204-Saymanlık hesaplarından, mevzuatta belirlenen limitin üzerinde yapılacak ödemelerin, ilgili saymanlıkla mutabakata varılarak yapılması.

310503-TDHP Uygulamaları

31050301-Tek Hazine Cari işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

31050302-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

ÖDEMELER SİSTEMİ

4101.EFT İŞLEMLERİ

410101-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları

41010101-Banko - veznelerden tek yetkili imzası ile yapılan işlemlerde mevzuatta belirlenen limitlere uyulması.

41010102-EFT işlemleri için tespit edilen limitlerin, personelin unvanı ve şube işlem hacmi ile uyumlu olması.

41010103-Bankamızın taraf olduğu veya aracılık ettiği işlemlerdeki işlem miktarının, Mali Suçları Araştırma Kurulu'nca belirlenen tutarın üzerinde olması durumunda, işlem yaptıracak müşterinin kimlik ve işlem bilgilerinin temin edilerek, mevzuatta belirtilen sürelerde saklanması, şüpheli işlem bildiriminin mevzuata uygun olarak süresi içinde yapılması.

410102-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

41010201-EFT aracılığıyla gelen ve geçici hesaba alınan tutarların ilgili hesaba veya ödenecek havaleler hesabına süresinde aktarılması.

41010202-İsme gelmiş EFT havaleleri için mevzuata uygun olarak, havale ihbarnamesi gönderilmesi, mevzuatta öngörülen süre içerisinde ödenmemiş olan havalelerin gönderen bankaya iade edilmesi.

41010203-Off-line konuma düşen EFT havalelerinin aynı gün, mevzuatta belirlenen tutar dikkate alınarak şifre verilmesi, ilgili birime fakslanması ve teyitlerinin gönderilmesi.

41010204-"Havale/EFT Talep Formu"nun müşteriler tarafından düzenlenmesi ve EFT işleminin müşteri talimatına uygun olarak gerçekleştirilmesi.

41010205-Görme özürülere ve imza yerine mühür kullananlara yapılacak havale ödemelerinde ilgili mevzuat hükümlerine uyulması.

41010206-EFT havalelerinin kimlik tespiti yapılarak ödenmesi.

41010207-Şartlı EFT havalelerinde şart yerine getirilmeden ödeme yapılmaması.

41010208-EFT havalesi iptal işlemlerinin mevzuata uygun olarak yapılması.

410103-Gelir (Faiz, komisyon, yasal yükümlülük v.b.) Uygulamaları

41010301-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

41010302-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

410104-TDHP Uygulamaları

41010401-EFT işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

41010402-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

4102. ÇEK İŞLEMLERİ

410201-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları

41020101-Banko - veznelerden tek yetkili imzası ile yapılan işlemlerde mevzuatta belirlenen limitlere uyulması

41020102-Bankamızın taraf olduğu veya aracılık ettiği işlemlerdeki işlem miktarının, Mali Suçları Araştırma Kurulu'nca belirlenen tutarın üzerinde olması durumunda, işlem yaptıracak müşterinin kimlik ve işlem bilgilerinin temin edilerek, mevzuatta belirtilen

sürelerde saklanması, şüpheli işlem bildiriminin mevzuata uygun olarak süresi içinde yapılması.

41020103-Takas giriş kaydı yapılan çeklerin müşterek muhafazada sorum ortaklığı esaslarına göre saklanması.

410202-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

41020201-Çek ile işleyecek hesap açılması ve çek karnesi verilmesi işlemlerinin mevzuata uygun olarak yapılması (Sorgu ekranlarından karşılıksız çek kontrolü yapılması vb.)

41020202-Çek işlemleriyle ilgili olarak TCMB na bildirilmesi gereken bilgilerin mevzuatta belirtilen süreler içinde ilgili genel müdürlük birimine iletilmesi.

41020203-Karşılıksız çek keşide eden ve düzeltme hakkını kullanmaması nedeniyle keşide yasağı kapsamında bulunan mudilere, keşide yasağı süresi içinde yeni çek karnesi verilmemesi, verilmiş olanların geri alınması.

41020204-Düzeltilme hakkını kullanmadığı halde kendisine ait bütün çek defterlerini geri vermeyen hesap sahibinin Cumhuriyet Savcılığına ihbar edilmesi.

41020205-Çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması durumunda mevzuata uygun hareket edilmesi.

41020206-Bankamız çeklerinin ödemesi yapıldıktan sonra üzerine "ödenmiştir" kaşesi basılması.

41020207-Çek hamilinin müracaatında çek unsurlarının ve imzalarının mevzuat esaslarına uygun olması, ödemelerde hamilin kimlik ve adres tespitinin yapılması.

41020208-Şubelerimizin çeki, muhatap banka olarak ödeme yükümlülüğü bulunmadığı hallerde (Çek çekilen hesap üzerinde rehin haciz veya ihtiyati tedbir bulunması, çekten cayma vb.) mevzuat hükümlerine uyulması.

41020209-İbraz süresinin bitiminden sonra tahsile gelen çeklerle ilgili mevzuata uygun işlem yapılması.

41020210-Çekin tedavüle çıkmasından sonra, keşidecinin ölümü, medeni haklarını kullanma ehliyetini kaybetmesi veya hamilin ölümü halinde çek bedelinin ödenmesi ile ilgili mevzuata göre hareket edilmesi.

41020211-Onay alınmak suretiyle yapılan ödemelerde, "Çek Ödemelerine Ait Onay Formu"nun düzenlenerek, gerekli blokaj ve mevzuat esaslarının yerine getirilmesi.

41020212-Çekle ilgili karşılıksız ödenen tutar varsa, bunun faiz vb. ile ilgisinden mevzuata uygun olarak tahsil edilmesi.

41020213-Mevzuatta öngörülen tutarın üzerindeki kurum ve kuruluşlara ait çekler için, onay verilmeden/tediye yapılmadan önce ilgili kurum veya kuruluştan teyit alınması.

41020214-Takas işlemlerinde mevzuat hükümlerine göre hareket edilmesi.

41020215-Bank für Arbeit und Wirtschaft (BAWAG) ile yapılan anlaşma gereğince gelen BAWAG çeklerine ilişkin işlemlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesi.

41020216-YP çeklere ilişkin işlemlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesi.

41020217-Zamanaşımına uğramış çeklere ilişkin olarak mevzuata uygun işlem yapılması.

410203-Gelir (Faiz, komisyon, yasal yükümlülük v.b.) Uygulamaları

41020301-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

41020302-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

410204-TDHP Uygulamaları

41020401-Çek işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

41020402-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

4105. WESTERN UNION İŞLEMLERİ

410501-Banko Vezne, Limit, İmza ve Güvenlik Uygulamaları

41050101-Western Union işlemi yapmaya yetkili personelin şifrelerinin Western Union destek masasından mevzuatta belirtilen usullere göre alınması.

410502-Genel Süreçlere ve Görev Tanımlarına Uygunluk

41050201-Western Union işlemlerinin mevzuata uygun olarak gerçekleştirilmesi.

41050202-Mevzuatta belirtilen limitin üzerindeki işlemlerde kimlik tespiti yapılması.

410503-Gelir (Faiz, komisyon, yasal yükümlülük v.b.) Uygulamaları

41050301-Komisyon ve masrafların mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

41050302-Yasal kesintilerin mevzuata uygun olarak tahakkuk ve tahsil edilmesi.

410504-TDHP Uygulamaları

41050401-Western Union işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

41050402-Esas ve yardımcı kayıtlar arasında mutabakat sağlanması.

**MUHASEBE, BÜTÇE VE MALİ KONTROL
GENEL KAYIT DÜZENİ**

7101. YASAL VE YARDIMCI DEFTERLER

71010101-Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre tutulması ve tasdik ettirilmesi zorunlu defterlere ilişkin işlemlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesi.

71010102-Kasa Defteri, BSMV Defteri, Menkuller ve Menkuller Amortisman Defteri gibi kanunen zorunlu olmayan defterlerin mevzuata uygun olarak tutulması.

71010103-Tutulması zorunlu defterlerin ve müspit evrak'ın V.U.K ve T.T.K hükümlerine uygun sürece saklanması.

7102. MUHASEBE EVRAKI

71020101-Muhasebe kaydı oluşturulan her türlü fişin altında, imza yetkisine haiz iki yetkilinin imza ve kaşesinin (banko vezne limiti kapsamında gerçekleştirilen işlemler hariç) bulunması.

71020102-Fiş kesilemez konumda olan hesaplara fiş kesilmemesi.

71020103-İlgili işlem modülünden kesilmeyip serbest fiş konumundan (adiyen) düzenlenen fişlerin yetkililer tarafından kontrol edilmesi.

71020104-Gün sonunda dökümler ile iptal ve virman fişlerinin kontrol edilmesi ve iptal fişlerine şerh düşülüp, imzalanıp, iptal ve virman fişlerinin listesinin klase edilmesi.

71020105-Kasa ve mahsup fişlerinin, fiş listesi ve şahıs ve kasa primonataları ile kontrol edilmesi.

71020106-Esas ve yardımcı kayıtların mevzuat esasları doğrultusunda alınıp, klase edilip, mutabakatlarının sağlanması.

71020107-Muhasebe evrakının mevzuata uygun olarak saklanması.

7103. ARACI-GEÇİCİ HESAPLAR

71030101-Aracı-geçici hesaplarda kayıtlı tutarların mevzuata uygun şekilde ilgili oldukları asli hesaplara devrinin sağlanması, tasfiye edilmesi gerekenlerin mutlaka tasfiye edilmesi, tasfiye edilemeyen tutarların mahiyetlerinin düzenlenen cetvellerde açık bir şekilde belirtilmesinin sağlanması.

71030102-Şartlı paraların ödenmesinde (istimlak bedelleri, istihkaka tabi ödeme v.b.) ilgili kuruluştan veya kişilerden gerekli belgelerin alınması.

71030103-Finansal kiralama işlemlerinin mevzuatta belirtilen esaslar dahilinde yapılması.

71030104--Zamanaşımına tabi tutarların mevzuata göre işleme tabi tutulması. (Şartlı işlemler hariç)

7104. MALİ TABLOLAR VE RAPORLAMA

71040101-Mizanlarda hesap karakterine aykırı olarak ters bakiye veren hesapların bulunmaması.

71040102-Şubelerde çalışmaması gereken hesaplarda bakiye olmaması.

71040103-Konkordans farkları ve sebeplerinin araştırılarak gerekli düzeltmenin yapılması.

71040104-Karşılıklı çalışan nazım hesapların bakiyelerinin birbirine eşit olması.

71040105-292 Efektif Alım Satım (TP) – 293 Efektif Vaziyeti (YP) ve 294 Döviz Alım Satım (TP) – 295 Döviz Vaziyeti (YP) hesaplarında bakiye bulunmaması.

DÖNEM SONU İŞLEMLERİ

7201. AMORTİSMAN

72010101-Amortisman tabi kıymetler için amortisman ayrılması.

72010102-Amortisman tutarlarının doğru hesaplanması, hatalı hesaplamaların mevzuata uygun olarak düzeltilmesi.

72010103-Amortisman işlemlerinin TDHP'na uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

7202. REESKONT

72020101-Mizanda reeskontu yapılması gereken kalemlerin tümünün dikkate alınması.

72020102-Reeskont tutarlarının doğru hesaplanması ve mevzuata uygun olarak muhasebeleştirilmesi.

72020103-Reeskont işlemlerine ait gelir ve gider kalemlerinde vergi ve fon kesintisi yapılmaması.

7203. EVALÜASYON

72030101-YP hesaplara ilişkin evalüasyon işlemlerinin mevzuata uygun yapılması.

72030102-Ziraat Altını evalüasyon işlemlerinin mevzuata uygun yapılması.

7204. ENVANTER İŞLEMLERİ

72040101-Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun Envanter Defteri tutulması.

72040102-Envanter listelerinin tanzimi ile ilgili esaslara uyulması.

VERGİ UYGULAMALARI**7301. TAHAKKUK - ÖDEME SÜRECİ**

73010101-Şubenin vergi sorumlusu sıfatıyla tahakkuk ettirdiği vergileri, mevzuata uygun olarak süresi içinde ilgili vergi dairesine ödemesi.

73010102-Şubenin vergi yükümlüsü sıfatıyla ödemekle yükümlü olduğu vergileri, mevzuata uygun olarak süresi içinde ilgili vergi dairesine ödemesi.

73010103-Fazla yatırılan vergilerin, vergi dairesinden, düzeltme talep edilmeksizin, yatırılacak vergiden mahsup edilmemesi.

BÜTÇE UYGULAMALARI

7401. BÜTÇE LİMİT DİSİPLİNİ

74010101-Masraflar konusunda şubeye tanınan genel ve özel yetki limitlerine uyulması.

74010102-Genel Müdürlükten yetki alınmadan kullanılmayacak hesaplardan harcama yapılmaması.

7402. PERSONELE ÖDEMELER VE HARCAMALAR

74020101-Personele yapılan maaş ödemelerinin usulüne uygun olması.

74020102-Personelden alacakların mevzuata uygun şekilde tasfiye edilmesi.

74020103-Sağlık harcamalarında, şubeye tanınan yetki limitlerine uyulması.

74020104-Personele yapılan sağlıkla ilgili ödemelerin mevzuata uygun olarak yapılması.

74020105-Şube harcamalarının usulünce belgelendirilmesi.

74020106-İş avanslarının mevzuata uygun şekilde verilmesi ve tasfiye edilmesi.

74020107-Harcıraha esas teşkil eden belgelerin usulüne uygun şekilde hazırlanması, harcırah ve giderlere ilişkin ödemelerin mevzuata uygun olması.

74020108-SSK ve Emekli Sandığı primi gibi mali yükümlülüklerle ilişkin ödemelerin mevzuata uygun olarak zamanında ve doğru olarak yapılması.

74020109-Elektrik, su, telefon, kira gibi işletme giderlerinin ve belirli zamanlarda yapılması gereken diğer ödemelerin zamanında ve doğru olarak yapılması.

75. VEZNE-SAKLAMA

7501. MÜŞTEREK MUHAFAZA

75010101-Sorum ortaklığı ile saklamaya tabi kıymetlerin mevzuat hükümlerine göre saklanması.

75010102-Şubeler arası ödeme işlemlerinde kullanılan şifreleme ile ilgili uygulama esaslarının ve eklerinin Şube Müdürü sorumluluğunda müşterek muhafazada saklanması.

75010103-Gün sonu kasa sayım mevcudu ile kayıtların mutabık olması.

7502. VEZNE

75020101-Ana vezneden para giriş çıkışlarının bir belgeye dayandırılması ve gün sonunda her bir vezne ile banko veznelerin mutabakatının sağlanması.

75020102-Kasa noksanlarının ve fazlalarının sebeplerinin araştırılıp mevzuatta belirtilen limitlere göre ilgili birimlere bildirilmesi.

75020103-Kasa noksanların mevzuata uygun olarak faizi ile birlikte ilgililerden tahsil edilmesi.

75020104-Kasa fazlalarının mevzuata uygun şekilde tasfiyesinin sağlanması.

7503. PARA GRUP HAREKETLERİ

75030101-Grup hareketleri ile ilgili sayım ve teslim tutanaklarının düzenlenmesi.

75030102-Grup nakillerinin mevzuata uygun nitelik ve sayıdaki personelle ve gerekli güvenlik tedbirleri alınarak yapılması.

7504. ATM UYGULAMALARI

75040101-ATM Komitesinin mevzuatta belirtilen sayı ve unvanda personelden oluşması.

75040102-ATM dış kapak anahtarı ve şifre numarasının farklı kişilerde bulunması.

75040103-ATM kasasının ATM komitesinde görevli personel tarafından her gün düzenli olarak tutturulması.

7503. PARA GRUP HAREKETLERİ

75030101-Grup hareketleri ile ilgili sayım ve teslim tutanaklarının düzenlenmesi.

75030102-Grup nakillerinin mevzuata uygun nitelik ve sayıdaki personelle ve gerekli güvenlik tedbirleri alınarak yapılması.

7504. ATM UYGULAMALARI

75040101-ATM Komitesinin mevzuatta belirtilen sayı ve unvanda personelden oluşması.

75040102-ATM dış kapak anahtarı ve şifre numarasının farklı kişilerde bulunması.

75040103-ATM kasasının ATM komitesinde görevli personel tarafından her gün düzenli olarak tutturulması.

HİZMETLER VE GENEL GÜVENLİK

8101. GENEL FİZİKİ GÜVENLİK

81010101-İlgili kanun ve yönetmelikler uyarınca gerekli fiziki güvenlik önlemlerinin alınması.

81010102-Güvenlik görevlilerinin asli görevi dışında çalıştırılmaması.

81010103-Temizlik şirketi elemanlarının güvenlik soruşturmalarının yaptırılması.

8102. ACİL DURUM PLANI (Alarm, Yangın Söndürme, v.b. Tedbirler)

81020101-Yangın/hırsız alarm sistemlerinin bakım işlemlerinin mevzuata uygun olarak yaptırılması.

81020102-Yangın söndürme tüplerinin bakım ve kontrollerinin düzenli olarak yaptırılması.

8103. MAL VE HİZMET ALIMLARINDA PROSEDÜRLERE UYGUNLUK

81030101-Mal ve hizmet alımı/kiralaması ve satımı işlemlerinde yetki ve limitlere uyularak mevzuat esasları doğrultusunda işlem yapılması.

81030102-Demirbaş takibinin mevzuata uygun olarak yapılması.

81030103-Her nevi demirbaş, gayrimenkul bakım onarım işlemlerinin şube yetki limitleri içerisinde mevzuata uygun olarak yaptırılması.

8104. HABERLEŞME

81040101-Gelen/giden evrak kaydının mevzuata uygun olarak yapılması ve söz konusu evrakın usulünce muhafaza edilmesi.

81040102-Arşivin fiziki olarak kullanıma uygun olması, mevzuata uygun olarak düzenlenmesi.

8105. SİGORTA

81050101-Menkul ve gayrimenkul sigorta işlemlerinin mevzuata uygun olarak yapılması ve yenilenmesi.

8.2. EK-2: BANKALARIN İÇ DENETİM VE RİSK YÖNETİMİ SİSTEMLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'ndan :

Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik

(08.02.2001 tarih ve 24312 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır)

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak ve Tanımlar

Amaç, kapsam ve hukuki dayanak

Madde 1- Bu yönetmelik, bankaların, karşılaştıkları risklerin izlenmesini ve kontrolünü sağlamak üzere kuracakları iç denetim sistemleri ile risk yönetim sistemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu yönetmelikte geçen “banka” tabiri, 4389 sayılı Bankalar Kanununda geçen ve banka adı altında Türkiye’de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubelerini ve özel finans kurumlarını kapsar.

Bu yönetmelik 4389 sayılı Bankalar Kanununun 9 uncu maddesinin 4 numaralı fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 2- Bu yönetmelikte geçen;

Kurul: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu;

Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunu;

İç kontrol işlevi: Banka faaliyetlerinin, yönetim stratejisi ve politikalarına uygun olarak düzenli, verimli ve etkin bir şekilde mevcut mevzuat ve kurallar çerçevesinde yürütülmesini, hesap ve kayıt düzeninin bütünlüğünü ve güvenilirliğini, veri

sistemindeki bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini sağlamak amacıyla, banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetimi tarafından tesis edilen yönetim tarzı ve organizasyon yapısı kapsamında yürütülen ve her seviyedeki personel tarafından uyulması ve uygulanması gereken kontrol faaliyetlerinin tümünü;

İç kontrol sistemi: Bankanın tüm faaliyetlerinin, belirlenen politika, yöntem, uygulama talimatları ve limitlere uygun olarak, yönetim kademelerince yürütülmesini sağlamak amacıyla, iç kontrol elemanları tarafından yerine getirilen, bir sistem içinde izlemeyi, bağımsız değerlendirmeyi, yönetim kademelerine eş anlı rapor etmeyi içeren finansal, operasyonel ve diğer kontrol sistemlerinin tümünü;

Teftiş sistemi: Bankanın günlük faaliyetlerinden bağımsız, yönetimin ihtiyaçları ve bankanın yapısına göre finansal faaliyet ve uygunluk denetimleri şeklinde, iç kontrol işlevi kapsamında bağımsız bir biçimde, müfettişlerce gerçekleştirilen, iç kontrol sistemi ile risk yönetim sisteminin işleyişi başta olmak üzere bankanın tüm faaliyetlerini ve birimlerini kapsayan ve bu alanlara ilişkin değerlendirme yapılmasını sağlayan, değerlendirmelerde kullanılan kanıt ve bulguların raporlama, izleme ve inceleme sonucunda elde edildiği sistematik denetim sürecini;

İç denetim sistemi: İç kontrol sistemi ile teftiş sisteminden oluşan bütünleştirilmiş süreci;

Risk yönetim sistemi: Yönetim kurulunun, bankanın gelecekteki nakit akımlarının ihtiva ettiği risk-getiri yapısını, buna bağlı olarak faaliyetlerin niteliğini ve düzeyini izlemek, kontrol altında tutmak ve gerektiğinde değiştirmek amacıyla uygulamaya koyduğu standart belirleme, bilgilendirme, standartlara uygunluğu tespit etme, karar alma ve uygulama sürecine ilişkin mekanizmaların tümünü;

Üst düzey yönetimi: Banka genel müdür ve genel müdür yardımcıları ile birinci derece imza yetkisine sahip diğer icra birimlerinin yöneticilerini;

Müfettiş: Bankalar Kanununun 9 uncu maddesinin 4 üncü fıkrası hükmüne istinaden, banka yönetim kurulundan veya yönetim kurulunun görevlendirdiği genel müdürlük makamından aldığı yetkiye dayanarak banka işlemlerinin bankacılık mevzuatı ile bankaların iç mevzuatına uygunluğunu denetleyen banka elemanı;

İç kontrol merkezi: Bankanın iç kontrol faaliyetlerini tasarlayan idare eden ve eşgüdümünü sağlayan yapılanmayı;

İç kontrol elemanı: Faaliyetlere yönelik olarak sürekli izleme, inceleme ve kontrol yapmak üzere banka yönetimi tarafından yetkilendirilmiş, müfettişler dışındaki banka personelini;

Risk yönetimi grubu: Bankanın maruz bulunduğu risklerin sistemli yönetilmesi amacıyla oluşturulan; üst düzey risk komitesini, banka risk komitesini ve merkezi veya merkezi olmayan yapıdaki münferit faaliyet birimlerine ilişkin risk yönetimi komitelerini ihtiva eden teşkilatın tümünü;

Aktif/pasif yönetimi komitesi: Yönetim kurulu tarafından, banka varlık ve yükümlülüklerinin yönetimi ile bu kapsamda fon hareketlerine ilişkin politikaları belirlemek, banka bilançosunun yönetilmesi için ilgili birimlerce icra edilecek kararları almak ve uygulamaları izlemekle görevlendirilen komiteyi;

Risk yönetimi elemanları: Risk yönetimi komitelerinde bankanın maruz kaldığı risklerin belirli ölçüler, sayısal ve analitik teknikler kullanmak suretiyle tanımlanması, tespit edilmesi, değerlendirilmesi gibi hususlarda görev alan; yönetim kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre iç kontrol elemanları ile eşgüdüm içinde çalışan, risk yönetimi bilgi ve deneyimine sahip personeli;

Risk: Bir işleme ilişkin bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın vuku bulması nedeniyle ekonomik faydanın azalması ihtimalini;

Kontrol edilebilir riskler : Risk azaltıcı tekniklerin kullanılması veya riski doğuracak işlemlere ilişkin limitler uygulanması suretiyle bankanın zarara uğrama ihtimalinin azaltılmasının mümkün olduğu riskleri;

Kontrol edilemeyen riskler : Kontrol edilebilir risklerin, zaman içinde değişebilirliğine bağlı olarak, herhangi bir risk ölçme ve azaltma tekniği kullanmak veya limit uygulamak suretiyle gerçekleşme olasılığı önceden tahmin edilemeyen ve ortaya çıktığı anda gerçekleşen zarar riskini;

Bankanın kontrol ettiği iştirakler: Bir bankanın, bankacılık mevzuatına göre yürürlükte bulunan konsolide mali tablolarla ilgili düzenlemelerde yer alan, üzerlerinde kontrol etme gücüne sahip olduğu kuruluşları; ifade eder.

Sistem Kurma Zorunluluğu

Madde 3- Bankalar, bünyelerinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte, bu Yönetmelik

hükümlerine uygun iç denetim ve risk yönetim sistemlerini kurmak, idame ettirmek ve geliştirmek zorundadırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

İç Kontrol İşlevi

İç kontrol işlevinin etkinliğini belirleyen unsurlar

Madde 4- Bankalar iç kontrol işlevini etkin bir şekilde yerine getirmek amacıyla, asgari olarak,

- a) Karar alma sürecine ilişkin usul ve esasları,
- b) Risk yönetimi kapsam ve uygulaması,
- c) Risklerle ilgili limit ve standartları belirleme ve uygulama süreçleri,
- d) Bilgi işlem altyapısı üzerinde oluşturulacak kontroller,
- e) Finansal ve yönetsel raporlama,
- f) Personel politikası,
- g) Sorumlulukların belirlenmesi,
- h) Denetim ve kurallara riayet,
- i) Usulsüz işlemlerin önlenmesi hususlarında yazılı iç kuralları bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tesis etmek ve uygulamak zorundadırlar.

Bankalar, bünyelerinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte, bu Yönetmelik hükümlerine uygun iç denetim ve risk yönetim sistemi kurmak, idame ettirmek ve geliştirmek zorundadırlar.

İç kontrol işlevini yürütecek temel birimler

Madde 5- İç kontrol işlevi kapsamındaki faaliyetler, yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve bankanın her seviyedeki personeli ile teftiş kurulu, iç kontrol merkezi ve risk yönetimi grubu tarafından yürütülür. Yönetim kurulu, bu birimlerin, görevlerini bankanın temel faaliyetlerinden bağımsız olarak ve objektif bir şekilde yerine getirmeleri için gerekli tüm tedbirleri almakla veya alınmasını sağlamakla yükümlüdür.

İç denetim ve risk yönetimi düzenlemeleri, bu birimlerin idari bakımdan birbirlerinden bağımsız, iç kontrol işlevi kapsamında banka yönetim kuruluna ve üst düzey yönetimine karşı ayrı ayrı sorumlu olmalarını sağlayacak şekilde yapılır.

Teftiş kurulu, iç kontrol merkezi ve risk yönetim grubunun yetki ve sorumluluk alanları, eleman sayısı ve bunların aralarındaki işbirliği, yönetim kurulunca belirlenir.

Bu yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla her banka, kendi faaliyetlerinin kapsamını ve yapısal özelliklerini de dikkate alarak iç denetim sistemi ile risk kontrol ve yönetim sisteminin teşkilat yapısını ve işbirliği usullerini geliştirir.

Yönetim kurulunun iç kontrol işlevinin gerçekleştirilmesindeki görev ve sorumluluğu

Madde 6- Yönetim kurulu, bankanın kontrol faaliyetlerine ilişkin önemli strateji ve politikaları oluşturarak, onaylar, uygulanmasını dönemsel olarak inceler ve bankanın bünyesinde kurumsal yapıya uygun ve etkin bir iç denetim sistemi ile risk yönetim sisteminin kurulması ve sürdürülmesi hususunda gerekli tedbirleri alır.

Yönetim kurulu, yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak bankanın genel yönetim yapısında iç denetim ve risk yönetim sistemlerine açıkça yer verir; bu sistemlerin idari yapısına, personelin teminine, kalitenin sağlanmasına ilişkin esas ve usulleri belirler.

Yönetim kurulu, banka üst düzey yönetiminin, teftiş kurulu, iç kontrol merkezi ve risk yönetimi grubu yetkililerinin ve bankanın bağımsız dış denetimini yapan kuruluşun bankanın iç denetim sistemine ya da iç kontrol sürecine ilişkin değerlendirmelerini düzenli olarak incelemek, bankanın bağımsız denetim kuruluşunun iç denetimin güçlendirilmesine yönelik önerilerinin dikkate alınıp alınmadığını ve taleplerine uyulup uyulmadığını kontrol etmek, banka stratejileri ve politikaları ile mevcut risk sınırlarının uygunluğunu periyodik olarak değerlendirmek zorundadır.

Üst düzey yönetimin sorumluluğu

Madde 7- Üst düzey yönetimi, banka içi bir düzenleme ile bu yönetmelikte belirtilen iç kontrol işlevini ifa edecek organlarla eşgüdümlü olarak;

a) Yönetim kurulunca onaylanan iç kontrol stratejileri, politikaları ve sürecinin belirlenmesi, yürütülmesi, sürekli olarak gözden geçirilmesi ve gerektiğinde yeni riskleri de içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve etkinliğinin kontrolünden;

b) Bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntem, araçlar ve uygulama usullerinin geliştirilmesinden;

c) Yetki ve sorumlulukların açıkça düzenlenmesi ile görev ve sorumlulukların etkin olarak yerine getirilmesinin izlenmesinden, yönetim kuruluna karşı sorumlu tutulur.

Üst düzey yönetimde görev alanlar, üst düzey risk komitesi hariç, risk yönetimi grubuna dahil komitelerde, denetim komitesinde ve iç kontrol merkezinde görev alamazlar.

Üst düzey risk komitesinin teşkili ve sorumlulukları

Madde 8- Üst düzey risk komitesi, bankanın konsolide ve konsolide olmayan bazda izleyeceği risk yönetimi stratejilerinin, politikalarının hazırlanmasından, yönetim kurulunun onayına sunulmasından ve uygulamaların izlenmesinden sorumlu tutulur.

Üst düzey risk komitesi, yönetim kurulunun iç denetim sisteminin idame ettirilmesi ile görevli üyesinin başkanlığında yönetmeliğin 33'üncü maddesine göre teşkil olunan banka risk komitesinin başkanından, aktif/pasif yönetimi komitesi başkanından, varsa kredi komitesi başkanından ve konsolidasyon kapsamındaki kuruluşların üst düzey risk komitelerinin ya da benzeri organlarının başkanlarından oluşur.

Bankada “aktif/pasif yönetimi komitesi” bulunmaması ve aynı görevi üstlenen bir başka birimin mevcut olması halinde, sözkonusu birimden sorumlu kişi, üst düzey risk komitesinde yer alır.

Diğer personelin sorumlulukları

Madde 9- Etkin bir iç kontrolün sağlanmasında, tüm personelin kendi sorumluluklarını yerine getirmeleri, meslek ilkeleriyle bağdaşmayan uygulamalar ile görevleri dolayısıyla karşılaştıkları banka politikalarına aykırı veya yasal olmayan faaliyetler gibi hususları üst düzey yönetime aktarmaları için görev ve yetkiler, yazılı olarak tanımlanır ve ilgili personele bildirilir.

Banka için benimsenen meslek ilkelerine aykırı olan faaliyetleri ve basiretten uzak işlemleri teşvik edebilecek; özellikle kısa vadeli performans ve operasyonel sonuçların ön plana çıkarılarak uzun dönemde etkili olabilecek risklerin göz ardı edilmesi, görev ve yetkilerin etkin olmayan şekilde dağılımı sonucu banka kaynaklarının verimsiz kullanılması, kısa dönemli hedeflere yönelik teşvik programı uygulanması ya da hatalı davranışlar için uygun bir yaptırım mekanizmasının işletilmeyişi şeklindeki politika ve uygulamalardan kesinlikle kaçınılacaktır.

İç kontrol sürecinin temel unsurları

Madde 10- İç kontrol, yönetim kurulunun, üst düzey yönetimin ve diğer banka personelinin içinde yer aldığı, her düzeyde süreklilik göstermesi zorunlu bir faaliyet olarak yürütülür.

İç kontrol sürecinin etkin bir şekilde tesisi ve iç denetim amaçlarına ulaşılabilmesi için,

a)Yönetim kurulu ve üst düzey yönetimin, iç kontrol sürecindeki görev ve sorumlulukları ve banka bünyesinde oluşturulacak iç kontrol ortamının unsurları,

b)İç kontrol faaliyetleri ile banka bünyesindeki işlevsel görev ve sorumlulukların paylaşımı,

c)Bilgi erişim sistemi ve banka içi iletişim yapısı,

d)İç kontrol sürecinin izlenmesine dönük faaliyetleri ile hataların düzeltilmesi hususundaki uygulama usulleri,

e)İç kontrol sürecinde risklerin saptanması ve değerlendirilmesi faaliyetleri, bu yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak tanımlanır, kayıtlarda açıkça gösterilir ve tüm işlevsel faaliyetler tanımlanan sözkonusu unsurlara uygun olarak gerçekleştirilir.

Banka bünyesinde iç kontrol ortamının tesisi

Madde 11- Yönetim kurulu, mesleki ve ahlaki standartların geliştirilmesini ve her seviyedeki personelin iç kontrolün önemini ve üzerine düşen yükümlülüğü özümsemesini sağlayacak kurum içi kontrol kültürünün oluşturulmasını sağlar.

İç kontrollerle ilgili detaylı uygulama usullerinin oluşturulması konusunda banka bünyesinde özel birimler görevlendirebilir.

İç kontrol ortamında, raporlamaya ilişkin yetki ve sorumlulukların dağılımını açıkça gösteren etkin iletişim kanallarına ve bilgi donanımına sahip bir organizasyon yapısı belirlenir; yetki ve sorumlulukların dağılımının raporlamada aksamaya yol açmaması ve tüm birimlerin ve faaliyetlerin yönetimin kontrolünde olması sağlanır.

İç kontrol sürecine ilişkin faaliyetlerin yeterli teknik özelliklere sahip personel tarafından yürütülmesi hususunda gerekli tedbirler alınır, tüm personelin çalışmalarından dolayı tabi olacağı teşvik kriterleri belirlenir.

İç kontrol faaliyetleri

Madde 12- İç kontrol faaliyetleri, risk değerlendirme işlevi çerçevesinde tespit edilen risklerin de izlenmesine olanak verecek şekilde günlük faaliyetlerin ayrılmaz bir parçası olarak düzenlenir ve sürdürülür.

İç kontrol süreci ve faaliyetlerinde aşağıdaki unsurlara yer verilir:

a) Yönetim kurulu ile banka üst düzey yönetiminin gözetim ve incelemeleri: Banka yönetim kurulu, bankanın amaç ve hedefleri doğrultusunda gelişmeleri, bütçe ve performans hedeflerine uygunluğunu gözler ve ortaya çıkan aksaklıklar için uyarı yapmak suretiyle iç kontrol sürecine işlerlik kazandırır.

b) Faaliyet kontrolleri: Bu kontroller, birim veya servis yöneticilerinin olağanüstü durumlar hakkında günlük, haftalık ve aylık raporlar ile genel performans raporlarını incelemelerini ve değerlendirmelerini kapsar.

c) Maddi unsurlara ilişkin kontroller: Genellikle bankaya ait nakit para, menkul kıymetler gibi finansal varlıklar da dahil olmak üzere maddi varlıklara erişilebilmesine, bunların kullanımına ve saklanmasına yönelik kurallara ve sınırlamalara uyumun incelenmesini, tüm maddi varlıkların periyodik envanterinin çıkarılmasını ve değerlendirilmesini içerir.

d) Limitlere uygunluk incelemeleri, aşım ve aykırılıkların takibi: Genel ve özel risk sınırlarına uyulup uyulmadığı incelenir ve limit aşımaları yakından izlenir.

e) Onay ve yetki sistemi: Organizasyon yapısı içinde işlevsel görev ayrımları yapılır, çift taraflı ve çapraz kontrol ve imza usulleri tesis edilir, yetki ve sorumluluklar açıkça tanımlanır, belirli limitlerin üzerindeki işlemler için onay ya da yetki alınması yükümlülüğü konulur.

f) Sorgulama ve mutabakat sistemi: İşlem detaylarının ve kullanılan risk yönetim modellerine ait çıktıların tutarlılığının araştırılması, hesapların karşılaştırılması, kontrol listelerinin hazırlanması ve periyodik mutabakatların gerçekleştirilmesi suretiyle iç kontrol sistemi etkin bir biçimde işletilir. Bu incelemeler sonucunda saptanan mevcut veya potansiyel sorunlar yetkili üst düzey yöneticilere rapor edilir.

İşlevsel görev ayrımı ve sorumlulukların tesisi

Madde 13- İç kontrol mekanizmalarını sağlıklı ve etkin biçimde kurmak ve çalıştırabilmek için banka faaliyetlerine ilişkin işlevsel ayrımlar tesis edilir. Bu kapsamda;

a) Bankanın temel faaliyet alanlarına ilişkin olarak; menkul kıymet ve türev ürün alım-satım faaliyetleri ile kredi açma ve diğer bankacılık işlemlerinin gerçekleştirilmesi;

b) Kredilendirme sürecinde; kredi dokümantasyonunun yeterliliğinin tespiti ile kredinin onaylanmasından sonra müşterinin takibi; talep sahibinin kredi değerliliğinin incelenmesi ile kredinin pazarlanmasına yönelik faaliyetler;

c) Ödemelere ilişkin işlemlerde; ödemenin onaylanması ile fiili olarak gerçekleştirilmesi;

d) Menkul kıymet alım-satım işlemlerinde; işlemin fiilen gerçekleştirilmesi ile kaydedilmesi, gibi değişik işlevler için tanınan yetkiler ve sorumluluklar birbirinden ayrılır ve çakışmaması sağlanır.

Banka için risk yaratabilecek işlevler tespit edilerek mümkün olduğunca diğer işlevlerden ayrılır ve farklı yetkililerin sorumluluğuna verilir. İcrai yetkileri olan personelin sorumlulukları ve yetkileri dönemsel olarak incelenerek, bunların banka için potansiyel risk oluşturmaması hususunda gerekli tedbirler alınır.

Bankalarda güvenilir bilgi erişim sistemlerinin tesisi

Madde 14- İç kontrol işlevinin iyi çalışmasının ve gerekli bilgi ihtiyacının karşılanmasının sağlanması bakımından verilerin ve diğer bilgilerin elektronik ortamda saklanılmasına ve kullanılmasına olanak veren, güvenilir etkin yönetim bilgi sistemlerinin tesis edilmesi zorunludur.

Banka bünyesinde elde edilen bilginin güvenilir, zamanında erişilebilir ve uygun biçim ve nitelikte olması sağlanır.

Bilgilerin sadece yetkililerce ulaşılabilir olması, bu hususta mevzuattaki meslek sırrı ile ilgili düzenlemelere riayet için her türlü tedbir alınır.

Bilgi sistemlerinin ve bilgi işlem teknolojisinin kontrolü

Madde 15- Bilgi sistemlerinin ve bilgi işlem teknolojisinin içerdiği risklerin, bankaların faaliyetlerinin kesintisiz yürütülmesi ve muhtemel zararların önlenmesi amacıyla, etkin olarak kontrolü şarttır.

Genel kontrol ve incelemeler, veri yedekleme ve ilgili diğer işlemleri, kullanılan temel yazılımlardaki ve diğer yazılımlardaki gelişmeleri, bilgi erişim politikalarını ve bilgi erişimine ilişkin fiziki ve mantıksal güvenlik kontrollerini kapsar.

Uygulamaya yönelik kontrol ve incelemeler, işlemlerin kaydının kontrolünü sağlayan ve yazılım uygulamalarının ve diğer el kitabı uygulama usullerinin içinde tanımlanan elektronik ortamda kontrol safhalarından oluşur. Uygulamaya yönelik kontrol ve incelemeler, mantıksal erişimler ile yazılımların özel kontrollerini ve benzeri diğer özel kontrol ve incelemeleri içerir.

Bankalar, başlıca finansal hizmetleri sunma yeteneğinin olumsuz yönde etkilenmemesi amacıyla, bilgi sistemleri başta olmak üzere önemli sistemlerinin bir tehlikeye maruz kalmadan kurtarılması ve benzeri konularda alternatif dış hizmet temini imkanlarını da dikkate almak suretiyle, faaliyetleri yeniden başlatma ve devamlılık sağlama planları oluşturmak ve bunları dönemsel olarak test etmek zorundadırlar.

Etkin iletişim yapısı ve iletişim kanallarının tesisi

Madde 16- İç denetim sisteminin etkin bir şekilde çalışmasının sağlanması bakımından, bankalarda yeterli ve etkin bir iletişim sistemi tesis edilir.

Bankanın organizasyon yapısı içinde bilginin yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya ve yatay olmak üzere bankanın tüm yönetim kademeleri ile personeline ulaşacak biçimde akışı ve bankanın amaçları, politikaları, uygulama usulleri ve beklentileri hakkında alt birim yöneticilerinin ve operasyonda görevli personelin tam anlamıyla bilgi sahibi olması sağlanır. Personele yönlendirilecek bilgilerin içeriğinde banka faaliyetlerine ilişkin politikalara, bunların uygulama usullerine ve bankanın faaliyet performansına ilişkin verilere yer verilir. Banka personelinin görev ve

sorumluluklarına ilişkin kuralları bilmeleri ve gerekli bilgilerin ilgili personele hızlı bir biçimde ulaşması sağlanır.

Yönetim kurulu, bankanın karşı karşıya olduğu riskleri ve faaliyet performansını değerlendirir. Banka personelinin karşılaştığı problemleri, mutad uygulamalara göre şüpheli gördükleri hususları ve davranışları ilgili yönetim kademelerine ve denetim birimlerine raporlaması için üst düzey yönetim tarafından banka bünyesinde uygun iletişim kanallarının tesisi ve idamesi gereklidir.

Yatay bilgi akışının sağlanması suretiyle banka içindeki veya bankanın kontrolü altındaki kuruluşlara ait bir birimin sahip olduğu bilginin, o bilgiye gereksinim duyan diğer birimlerle paylaşılması temin edilir.

İç kontrol sürecinin izlenmesi faaliyetleri ve hataların düzeltilmesi

Madde 17- İç kontrol sürecinin izlenmesinden sorumlu personel, iç kontrol merkezi ve risk yönetimi grubunun görüşleri ve üst düzey yönetimin önerisi üzerine yönetim kurulunca görevlendirilir.

Bankanın farklı faaliyetlerinin izlenmesinin sıklığı, bankanın taşıdığı mevcut riskler ile banka içi ve dışındaki diğer gelişmelere göre belirlenir.

İç kontrol sisteminde ortaya çıkan zayıflıkların giderilmesi, hata ve eksikliklerin en kısa sürede düzeltilmesi için kesintisiz izleme faaliyetleri aracılığıyla iç kontrol süreci ve muhtelif işlemler üzerindeki kontrol mekanizmalarının etkinliği gözden geçirilir.

İç kontrol sürecinin etkinliği dönemsel olarak değerlendirilir. Bu değerlendirme yetkili personelin kendi sorumluluk alanıyla ilgili olarak, uygulanan kontrol mekanizmalarının etkinliği hususunda kişisel değerlendirmelerini yapması şeklinde gerçekleştirilir. Söz konusu değerlendirmelerin üst düzey yönetim, iç kontrol merkezi ve teftiş kurulu tarafından incelenmesi sağlanır. Değişik düzeylerde yapılan değerlendirmelerin bir raporla bu konuda sorumlu yöneticilere ve yetkililere zamanında ulaştırılması öngörülür.

İç kontrol sürecinin etkinliğinin ve bu sürece ilişkin politikalara ve uygulama usullerine uyulup uyulmadığının izlenmesi görevi, nihai olarak teftiş kurulu tarafından yerine getirilir.

Risk tanıma ve değerlendirme süreci

Madde 18- Risk yönetimi sistemi, idari bakımdan bağımsız bir şekilde örgütlenir. Risk tanıma ve değerlendirme işlevi ağırlıklı olarak risk yönetimi sistemi kapsamında faaliyette bulunan risk yönetimi grubu tarafından icra edilir. Risklerin bankadaki iş akışı içinde etkin bir biçimde tanımlanması, tespit edilmesi ve değerlendirilmesi sürecinde iç kontrol ve risk yönetimi grubu elemanlarının yönetim kurulunca belirlenecek esas ve usullere göre işbirliği içinde hareket etmesi sağlanır. Gerek duyulması halinde, müfettişler başta yasal ve operasyonel riskler olmak üzere, özellikli alanlardaki riskleri de değerlendirirler.

Risklerin tanınmasında ve değerlendirilmesinde, bankanın ve kontrol ettiği iştiraklerin oluşturduğu grubun karşı karşıya olduğu tüm riskler konsolide bazda dikkate alınır. İç kontrol süreci, bankanın kontrol ettiği konsolidasyon kapsamındaki tüm kuruluşları ve bunların karşılaştıkları riskleri kapsar.

Yönetim kurulu, bankanın taşıdığı temel riskleri gözönünde bulundurarak bu risklere ilişkin limitleri belirler ve risk yönetimi grubu ile banka üst düzey yönetiminin, bankanın maruz kaldığı çeşitli risklerin tespit etmesi, ölçmesi, kontrol etmesi ve yönetmesi hususlarında gerekli tedbirleri almalarını sağlar.

İç kontrol süreci, yeni ya da daha önceden karşılaşılmamış veya tanımlanmamış riskleri de kapsamına almak üzere gözden geçirilir ve gerektiğinde sözkonusu riskleri etkin bir şekilde algılamak üzere yeniden yapılandırılır.

Risk değerlendirme işlevi, bankanın karşı karşıya kaldığı tüm riskleri kapsar. Bu işlevin etkin bir şekilde yerine getirilmesi, banka faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebilecek kurumsal yapının karmaşıklığı, banka faaliyetlerinin içeriği, personelin niteliği ve sürekliliği, kurumsal değişiklikler gibi banka içi ekonomik etkenler ile sektördeki değişimler ve teknolojik gelişmeler gibi banka dışı tüm faktörlerin tespit edilmesini gerektirir.

Risklerin tanınması ve değerlendirilmesi işlevinin eksiksiz bir şekilde yerine getirilebilmesi için bankada, faaliyet ortamının değişmesi, yeni personel istihdamı, bilgi sistemlerinin yenilenmesi, hızlı büyümeye yönelik faaliyetler, yeni teknoloji kullanımı, yeni ürün ve hizmetlerin sunulması, birleşme ve devralmalar, ekonomik yapıdaki ve yasal düzenlemelerdeki değişikliklerin etkisi de dikkate alınarak uluslararası faaliyetlerin genişletilmesi hususları gözden geçirilerek gerekli tedbirler alınır.

İKİNCİ KISIM

İç Denetim Sistemi

BİRİNCİ BÖLÜM

İç Denetim Sisteminin Amacı, Unsurları ve Yapısı

İç denetim sisteminin amacı ve temel unsurları

Madde 19- İç denetim sistemi faaliyetlerin verimliliğinin ve etkinliğinin sağlanmasını,

finansal ve idari konulara ait bilginin güvenirliliğinin, bütünlüğünün ve zamanında elde edilebilirliğinin, banka faaliyetlerinin yürürlükteki yasalara ve düzenlemelere tam anlamıyla uygunluğunun sağlanmasını amaçlar.

Bu amaçlara ulaşabilmek için iç denetim sistemi;

a) Banka faaliyetlerinin yasal düzenlemelere, yönetim kurulunca tesis edilmiş strateji ve politikalara uygun olarak; basiretli, düzgün ve maliyet boyutu dikkate alınarak etkin bir şekilde planlanmasının ve yürütülmesinin kontrolünü;

b) İşlemlerin ve yükümlülüklerin ifasının, genel veya özel yetkilere dayalı olarak gerçekleştirmesini;

c) Faaliyetlere ilişkin olarak, yönetim kurulunun bankanın varlıklarını güvence altına alabilmesini ve yükümlülükleri kontrol edebilmesini;

d) Usulsüzlüklerden ve hatalardan kaynaklanan risklerin asgariye indirilmesi için risklerin tanımlanabilmesini ve gerekli önlemlerin alınmasını;

e) Kayıtların tam, doğru ve zamanında bilgi sağlamasını;

f) Yönetim kurulunun, bankanın sermaye yeterliliğini, likiditesini, aktiflerinin kalitesini, bütçesine uygun kârlılık performansını ve bankacılıkla ilgili mevzuat hükümlerine tam anlamıyla uygunluğunu düzenli ve zamanında izlemeye muktedir olmasını;

g) Yönetim kuruluna, zarara uğrama riskini tanımlama, düzenli olarak gözden geçirme ve mümkün ise sayısallaştırma imkanı vermesi bakımından risk yönetim sisteminin etkin bir biçimde çalışmasını;

h) Banka bünyesindeki kontrol mekanizmalarının etkinliğinin değerlendirilmesini; temin edecek şekilde oluşturulur.

Temel kontrol alanları

Madde 20- Temel kontrol alanları düzenli aralıklarla yapılan sıradan kontrol ve incelemelerin odaklandığı faaliyet alanları ile talebe göre yapılacak özel incelemelerin ya da süreye bağlı olmadan yapılan acil ve hızlı incelemelerin odaklandığı faaliyet alanlarını kapsar. Başlıca temel kontrol alanları şunlardır:

- a) Gözetim amacıyla Kurum tarafından talep edilen raporlamaların ve diğer bilgilerin hazırlanması,
- b) İlgili mevzuata uygunluğun sağlanması,
- c) Yeterli düzeyde karşılık ayrılmasının sağlanması,
- d) Faaliyetlerin basiretli biçimde planlanması ve yürütülmesinin temini,
- e) Finansal muhasebe ve yönetim bilgi sistemleri,
- f) Temel faaliyet alanlarının özel kontrolü,
- g) Otomasyon/bilgi-işlem ortamı,
- h) Acil ve beklenmedik durum planlaması,
- ı) Kara paranın aklanmasının önlenmesi.

İç denetim işlevinin sürdürülmesinde görevli yönetim kurulu üyesi

Madde 21- Yönetim kurulu, banka ile konsolidasyon kapsamındaki kuruluşlarda kendisine bağlı operasyonel ya da icracı birimler bulunmayan bir üyesini, iç denetim işlevinin sürdürülmesi için görevlendirir.

Bu üye, yönetim kurulu adına, kendisine sunulan risk değerlendirmelerini, denetim planlarını, denetim programlarını, raporlarını ve belgelerini kontrol eder ve bunlarla ilgili işlemlerde, teftiş kurulunun, iç kontrol merkezinin ve risk yönetimi grubunun ilişkilerinin eşgüdümünü gözetir, yönetim kuruluna bu hususlarda bilgi akışını temin eder, oluşturulacak politikaları, usul ve esaslar hazırlar ve yönetim kurulunun onayına sunar.

İç denetim standartları

Madde 22- Bankalar iç denetim faaliyetlerini, iç denetime ilişkin yürürlükteki mevzuatta yer alan iç denetim standartlarına göre yürütürler. Bu standartların mevzuatta belirlenmemiş veya bu Yönetmeliğin uygulanması bakımından yeterince açık olmadığı hallerde uluslararası düzeyde kabul gören “İç Denetçiler Enstitüsünün (IIA) İç Denetime İlişkin Profesyonel Uygulama Standartları” (The Institute of Internal Auditors’ Standards for the Professional Practice of Internal Auditing) dikkate alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

İç Kontrol Sistemi

İç kontrol sistemi

Madde 23- İç kontrol sistemi, banka bünyesinde tesis edilen finansal, operasyonel ve diğer kontrol sistemlerinin tümünü kapsar ve istenilmeyen olayları önleyici kontrol faaliyetlerini, istenilmemekle beraber meydana gelmiş olaylarda kanıtlayıcı ve düzeltici niteliğe sahip araştırmacı kontrol faaliyetlerini ve beklenen bir faaliyetin oluşmasını teşvik edici niteliğe sahip yönlendirici kontrol faaliyetlerini düzenler. Söz konusu kontroller, idari kontroller ile yönetim, finans ve muhasebe kontrollerini, operasyonel kontrolleri, finansal ürün ve hizmetlere ilişkin kalite kontrollerini ve diğer kontrolleri içerir.

İç kontrol merkezi

Madde 24- Bankalar iç kontrol faaliyetlerinin tasarımı, idaresi ve eşgüdümü amacıyla doğrudan yönetim kuruluna bağlı bir iç kontrol merkezi tesis ederler. İç kontrol merkezinde bir başkan ile yeteri kadar iç kontrol elemanı görev yapar. İç kontrol merkezinin çalışma esas ve usulleri, yönetim kurulu tarafından, teftiş kurulu ile üst düzey risk komitesinin görüşü alınarak saptanır. İç kontrol merkezi fiziken banka genel müdürlüğünde yer alır. Türkiye’de şube açarak faaliyet gösteren yabancı bankalarda iç kontrol merkezi, merkez şubede tesis edilir.

İç kontrol süreci ile iç kontrol faaliyetleri, bankanın gerçekleştirdiği operasyonların nitelikleri dikkate alınarak, iç kontrol merkezi, teftiş kurulu, banka risk

komitesi ve üst düzey yönetimi ile beraberce tasarlanır, planlanır ve eşgüdümleştirilir. İç kontrol faaliyetlerinden bazılarının teftiş kurulunca gerçekleştirilmesinin kararlaştırılması halinde, diğer kontrol faaliyetlerinin nasıl ifa edileceği iç kontrol merkezi tarafından saptanır. Bankada standartların yerine getirilip getirilmediği, kurallara ve sınırlamalara uyulup uyulmadığı, hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı hususları, belirlenen değişik yönetim kademelerinde ve ilgili kontrol basamak ve noktalarında kontrol edilerek tespitlerin niteliği de dikkate alınmak suretiyle normal veya acil bir şekilde iç kontrol elemanlarınca ilgili yönetim kademesine ve iç kontrol merkezine aynı zamanda bildirilmesi temin edilir. İç kontrol elemanlarının görev yaptığı mahaldeki bankanın faaliyetlerini yürüten diğer personelle olan kontrol ilişkisinin iç kontrol merkezi tarafından eşgüdümü sağlanır.

Her faaliyet türü için tahsis edilecek iç kontrol elemanı sayısı ve hangi türde kontrol faaliyetlerinde bulunulacağı iç kontrol merkezi ve üst düzey yönetimi tarafından beraberce saptanır. İç kontrol merkezi, kontrol sonuçlarını, raporlanmasını takiben bünyesinde muhafaza eder; genel ve dönemsel olarak değerlendirmek suretiyle çeşitli kontrol sistemlerinin geliştirilmesini planlar; kontrol işlemlerinin aksamadan yürütülmesi için gerekli ayarlamaları yapar ve tedbirleri alır. İç kontrol merkezi, kontrol faaliyetlerinin yürütülmesinde gerekli donanımın temininden ve idame ettirilmesinden de üst kademelere karşı sorumlu tutulur.

İç kontrol sürecinin etkinliği iç kontrol merkezi tarafından izlenerek değerlendirilir ve gerektiğinde bu süreçte yeni ya da daha önceden karşılaşılmamış veya tanımlanmamış riskleri de kapsamına almak üzere kontrol etkinliğini koruyacak değişiklikler hızla gerçekleştirilir.

İç kontrol elemanlarının görev ve yetkileri

Madde 25- İç kontrol merkezine bağlı iç kontrol elemanları, görevlerini fiziken bankaların işlevsel birimleri bünyesinde gerçekleştirirler. Bu elemanlar, bankacılık ve diğer finansal hizmetlerin verilmesinde çalıştırılmazlar.

İç kontrol elemanları, bankanın tüm işlevlerinin güvenli bir biçimde icra edilmesini iç kontrol mekanizmaları vasıtasıyla izlemek, incelemek ve kontrol etmek amacıyla raporlamaya dayalı bilgi talebinde bulunurlar, çeşitli kontrol dökümanları ve araçları üzerinden genel veya özel gözlemlere ve izlemeye dayalı kontrol ya da

inceleme yaparlar, tespitlerini raporlara bağlarlar veya uyarı mesajları hazırlayarak ilgili birimlere tebliğ ederler. İç kontrol elemanlarına, izledikleri, inceledikleri ve kontrol ettikleri hususlara ilişkin olarak banka personelinden ilave açıklama isteme, bunların fikirlerine başvurma, gerekli gördüklerinde teftiş kurulunu, risk yönetimi grubunu ve bankanın yönetim kademelerinin tümünü uyarma yetkileri verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Teftiş Sistemi

Teftiş sistemi

Madde 26- Teftiş, bankanın tüm faaliyetlerini ve birimlerini kapsar. İç kontrol sisteminin işleyişi, banka müfettişleri tarafından incelenir. Tespitleri ve inceleme ya da teftiş sonuçlarını ihtiva eden raporlar, önemine ve öncelik sırasına göre, doğrudan banka yönetim kuruluna ya da üst düzey yönetime intikal ettirilir.

Teftiş kurulu başkanlığının, müfettişlerin ve müfettiş yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile buna bağlı faaliyetleri, teftiş işlevinin hedefleri ve kapsamı, teftiş kurulunun banka içindeki konumu, yönetim kurulunca yürürlüğe konulan teftiş kurulu yönetmeliğinde düzenlenir.

Teftişle ilgili diğer hususlar

Madde 27- Teftiş, banka içinde tüm maddi hususların, hesap ve kayıtların, belgelerin, personelin ve banka güvenliğini etkileyebilecek diğer tüm unsurların yerinde incelenmesinin yanısıra, banka bünyesinin ve faaliyetlerin özelliğine göre merkezden de inceleme ve denetleme faaliyetlerinde bulunulmasını, gerektiğinde soruşturma yapılmasını, ifade alınmasını, savunma istenilmesini, belge ve bilgilere el konulmasını, gerekli görülmesi halinde sorumlu personelin inceleme sonuçlandırılıncaya kadar işten uzaklaştırılması gibi eylemleri de kapsar.

Müfettişlerin maaş ve ödenekleri yönetim kurulu tarafından belirlenir.

Teftiş yönetmeliğinde, müfettişlerin görevleri arasında şunlara da yer verilir:

a) Bankanın risk yönetim sisteminin yeterliliğinin ve etkinliğinin bir bütün olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi, risk değerlendirme metodolojilerinin

uygulanmasının ve etkinliğinin incelenmesi, risk tahmini ile bağlantılı olarak banka özkaynağının değerlendirilmesi sisteminin incelenmesi;

b) Banka içindeki görev dağılımı dahil olmak üzere, iç kontrol sisteminin yeterliliğinin ve etkinliğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi çerçevesinde bankadaki çeşitli operasyonel kontrollerin, elektronik bankacılık hizmetleri dahil olmak üzere yönetim ve finansal bilgi sistemlerinin yeterliliğinin gözden geçirilmesi ve bu kontroller ile işlemlerin ve yönetim ve finansal bilgi sistemlerinin etkinliğinin ve işleyiş usullerinin test edilmesi, personelin tesis edilmiş politikalara ve uygulama usullerine uyum durumunun incelenmesi;

c) Limit ihlalleri, yetki alınmadan alım-satım yapılan işlemleri ve üzerinde mutabık kalınmayan değerlendirme işlemleri veya muhasebeleştirme farklılıkları gibi hususların araştırılması;

d) Hesap ve kayıt düzeni ile mali tabloların ve gözetim raporlamalarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin incelenmesi;

e) İşlemlerin bankacılık mevzuatına uygunluğunun incelenmesi.

Müfettişlerin sorun ve aksaklıkları uygun yönetim kademesine derhal bildirmeleri zorunlu tutulur.

Yönetim kurulu, banka içi iletişim mekanizmalarını teftiş kurulu ile müfettişlerinin talep ve önerilerini dikkate alacak ve ilgili yöneticilerin çözüme yönelik uygulamalarından haberdar olacak şekilde tesis eder.

Müfettişler tarafından tespit edilen iç kontrole ilişkin hata ve eksiklikler ile etkin bir şekilde kontrol edilmeyen tüm riskler, iç kontrol merkezi, üst düzey risk komitesi ve uygun yönetim birimlerine zamanında rapor edilir ve bu birimlerce ivedilikle ele alınması sağlanır. Söz konusu tespitlerden ilgili banka personeli de haberdar edilir.

Yapılması gerekli düzeltmelerin iç kontrol merkezi, üst düzey risk komitesi ve üst düzey yönetim tarafından, sözü geçen denetim elemanları ile mutabakata varılarak önceden tespit edilmiş makul bir zaman sürecinde gerçekleştirilmesi zorunludur.

Sorumlu birimin, teftiş kurulunun talep ve önerilerini tespit edilen bir sürede uygulamaması ya da yerine getirmemesi durumunda, bu aksaklığın, alınması gereken ilave tedbirler ile beraber yönetim kuruluna ve varsa yönetim kurulunca oluşturulan denetim komitesine ivedilikle bildirilmesi sağlanır.

İştiraklerin denetimi

Madde 28 - Banka, kendi teftiş kurulunun, kontrol gücünü elinde bulundurduğu konsolidasyon kapsamındaki iştiraklerinin bütün faaliyetlerini ve birimlerini sınırlama olmaksızın inceleyebilmesini sağlamak için gerekli bütün tedbirleri alır.

Denetim ilkeleri, gerek konsolidasyon kapsamındaki iştirakler gerekse yurtdışı şubeler için kontrolü elinde bulunduran banka tarafından merkezden tesis edilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Risk Yönetim Sistemi

Risk yönetimi süreci

Madde 29- Risk yönetimi süreci, banka üst düzey yönetimi ile risk yönetimi grubunun beraberce belirlediği ve yönetim kurulunun onayladığı esaslar çerçevesinde, risklerin tanımlanması, ölçülmesi, risk politikaları ve uygulama usullerinin oluşturulması ve uygulanması, risklerin analizi ve izlenmesi, raporlanması, araştırılması, teyidi ve denetimi safhalarından meydana gelir.

Risklerin tanımlanması

Madde 30- Risklerin tanımlanması safhasında, bir bankanın maruz kaldığı risklerin özellikleri tarif edilir ve tüm birimlerce bu hususlarda bilgi sahibi olunması sağlanır.

Bu yönetmelik hükümleri kapsamında değerlendirilecek risklere ilişkin açıklamalar, sadece bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıda belirtilmiştir:

Kredi riski: Banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı bankanın karşılaştığı durumu;

İşlemin sonuçlandırılmaması riski: Bankanın karşı taraftan, umulan sürede işleme konu finansal aracı ya da fonu (nakdi) teslim alamaması, elde edememesi durumunu;

İşlemin sonuçlandırılma öncesi oluşan risk: İşlemi yapan taraflardan birinin, işlemin süresi içinde, sözleşmedeki yükümlülüğünü yerine getiremeyeceğinin anlaşıldığı durumu;

Ülke riski: Uluslararası kredi işlemlerinde, krediyi alan kişi ya da kuruluşun faaliyette bulunduğu ülkenin ekonomik, sosyal ve politik yapısı nedeniyle yükümlülüğün kısmen veya tamamen zamanında yerine getirilememesi ihtimalini;

Transfer riski: Krediyi alan kişi ya da kuruluşun bulunduğu ülkenin ekonomik durumu ve mevzuatı nedeniyle döviz borcunun aynı türde veya konvertibl diğer bir döviz ile geri ödenememe ihtimalini;

Likidite riski: Bankanın nakit akışındaki dengesizlik sonucunda nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayacak düzeyde ve nitelikte nakit mevcuduna veya nakit girişine sahip bulunmaması;

Piyasaya ilişkin likidite riski: Bankanın piyasaya gerektiği gibi girememesi, bazı ürünlerdeki sıkı piyasa yapısı ve piyasalarda oluşan engeller ve bölünmeler nedeniyle pozisyonlarını uygun bir fiyatta, yeterli tutarlarda ve hızlı olarak kapatamaması veya pozisyonlardan çıkamaması durumunda ortaya çıkan zarar ihtimalini;

Fonlamaya ilişkin likidite riski: Nakit giriş ve çıkışlarındaki düzensizlikler ve vadeye bağlı nakit akımı uyumsuzlukları nedeniyle fonlama yükümlülüğünü makul bir maliyet ile potansiyel olarak yerine getiremememe ihtimalini;

Piyasa riski: Bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda bankalarca tutulan pozisyonlarda finansal piyasadaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski gibi riskler nedeniyle zarar etme ihtimalini;

Faiz oranı riski: Faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar ihtimalini;

Operasyonel risk: Banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilememesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıpları ya da zarara uğrama ihtimalini;

Mevzuata ilişkin yetersiz bilgi riski: Banka tarafından yetersiz ya da yanlış yasal bilgi ve belgeye dayanarak yapılabilecek işlemler neticesinde hakların beklenenden düşük, yükümlülüklerin ise beklenenin üzerinde gerçekleşme ihtimalini;

İtibar riski: Faaliyetlerindeki başarısızlıklar ya da mevcut yasal düzenlemelere uygun davranılmaması neticesinde bankaya duyulan güvenin azalması veya itibarının zedelenmesi ile ortaya çıkabilecek kaybı;

Düzenlemelere uyulmama riski: Mevzuat hükümlerine ve yasal yükümlülüklere uyulmaması sonucu ortaya çıkabilecek kaybı, ifade eder.

Risklerin ölçülmesi

Madde 31- Risklerin ölçülmesi safhasında, bankanın maruz kaldığı risklerin belirli ölçüler veya kriterler kullanılarak sayısal ya da analitik bir şekilde ifade edilmesi sağlanır.

Maruz kalınan risklerin tutarlı bir şekilde değerlendirilmesi ve yönetilme imkanına sahip olunması için riskin değişik boyutları arasında bir kıyas imkanı yaratacak ve risk kavramını performans ölçümü ve özkaynak temin kararlarında bir unsur haline getirecek bir risk ölçüm metodolojisi geliştirilir.

Bir bankanın maruz kalabileceği riskin üç ayrı ölçüm kategorisi çerçevesindeki boyutları aşağıda belirtilmiştir.

- a) Birinci ölçüm kategorisi: tahmin edilen kayıp veya zarar
- b) İkinci ölçüm kategorisi: tahmin edilemeyen kayıp veya zarar
- c) Üçüncü ölçüm kategorisi: oluşturulan senaryo çerçevesinde stres altında tahmin edilen kayıp veya zarar.

Bu yönetmelik bakımından tahmin edilen kayıp veya zarar, riskin önceden saptanabilir maliyetini, tahmin edilemeyen kayıp veya zarar, tahmin edilebilir riske ilişkin maliyetin zaman içinde potansiyel olarak değişebilirliğini, stres altında tahmin edilen kayıp veya zarar ise bankanın en kötü durum senaryosu çerçevesinde tanımlanan ve sayısal hale getirilen riskinin ortaya çıkaracağı nihai maliyeti ifade eder.

Stres testleri neticesinde tahmin edilen kayıp veya zararın her risk faktörü için sayısal hale getirilmesi hususunda geçmiş deneyimlerin dikkate alınması suretiyle bir ölçüm yapılması durumunda, kullanılan varsayımlar ve diğer faktörler bakımından sözkonusu ölçümün tutarlılığı ve izlenen yöntem, yönetim kurulunca onaylanır.

Tahmin edilemeyen kayıp veya zararlar en kötü durum senaryosu çerçevesinde tanımlanan ve sayısal hale getirilen riskin ortaya çıkarabileceği kayıplar için bunları karşılayabilecek tutarda özkaynak ayrılır.

Risk politikaları

Madde 32- a) Risk politikaları ve bunlara ilişkin uygulama usulleri, risk yönetimi grubunun önerilerinin de dikkate alınması suretiyle yönetim kurulu tarafından oluşturularak yürürlüğe konulan ve üst düzey yönetim tarafından uygulanan yazılı standartları ihtiva eder. Banka personeli risk politikaları ve bunlara ilişkin uygulama usullerinden haberdar edilir.

Risk politikalarını ihtiva eden belgelerin tümü bir arada ilgilenenlerin yararlanması için hazır bulundurulur.

b) Yönetim kurulu, risk politikalarını üst düzey risk komitesinin görüşünü alarak oluşturur. Risk kontrolü, üst düzey risk komitesi ile muhtelif risk yönetimi komitelerinin başında bulunan risk başkanlarının oluşturduğu banka risk komitesi tarafından kontrol düzeyleri dikkate alınmak suretiyle yetki devri esasına uygun bir biçimde icra edilir.

Risk yönetimi, banka bünyesindeki menkul kıymet alım-satım, kurumsal finansman, fon yönetimi ve bireysel müşteri işlemleri birimleri gibi faaliyet birimlerinin risk yönetimi komiteleri tarafından icra edilir.

Risk politikaları ve buna ilişkin uygulama esasları bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, asgari olarak aşağıda belirtilen hususları kapsar:

- 1) Risk yönetimi işlevinin organizasyonu ve kapsamı,
- 2) Risklerin ölçülme usulleri,
- 3) Risk yönetimi grubunun görev ve sorumluluklarının kapsamı,
- 4) Değişik kademelerdeki risk komitelerinin yapıları ve toplanma sıklıkları,
- 5) Risk limitlerinin saptanma usulleri, limit ihlallerinin oluşmasında izlenecek yollar,
- 6) Oluşturulacak bildirim ve ihbar usulleri ve işleyiş şekilleri,

7) Çeşitli olay ve durumlarda verilmesi zorunlu onay ve teyidler.

Yönetim kurulu, mevcut ve gelecekteki yönetim ortamını ve şartlarını dikkate alarak banka için kısa ve uzun vadeli risk yönetimi stratejileri ile bunlara ilişkin risk politikalarını belirleyerek, bir iş planı oluşturur. Risk politikaları bankadaki her birim için belirli kriterleri gösteren, anlaşılır ve uygulanabilir bir yapıda tespit edilir.

c) Risk politikalarının banka bünyesine gerektiği gibi nüfuz edebilmesi için;

- 1) Konsolide ve konsolide olmayan bazda risk yönetiminin banka yönetimi ve personeli tarafından tüm boyutlarıyla anlaşılması sağlanır,
- 2) Risk kontrol mekanizması her yönüyle teşvik edilir,
- 3) Risk yönetimi stratejilerinin çeşitli riskler ve bankanın özkaynakları arasındaki denge dikkate alınarak belirlenir,
- 4) Temel faaliyet alanlarındaki riskler dağıtılır,
- 5) Finansal sistemdeki kuruluşlardan kaynaklanabilecek ödeme sistemlerine ilişkin sistemik risklerin, finansal sistemin istikrarı üzerindeki etkileri konusunda gerekli önlemler alınır.

Risk yönetiminin organizasyonu

Madde 33- Risk yönetiminin organizasyonel yapısının oluşturulması çerçevesinde yönetim kuruluna doğrudan bağlı, bağımsız çalışan üst düzey risk komitesi; bu komiteye bağlı banka risk komitesi ve buna bağlı olarak, bankanın faaliyetlerinin yapısına uygun sayıda ve özellikle münferit risk yönetimi komiteleri tesis edilir.

Yabancı banka şubelerinde üst düzey risk komitesinin işlevleri de banka risk komitesi tarafından ifa edilebilir.

Risk yönetimi grubu, organizasyon ve görev yapısı bakımından merkezi veya merkezi olmayan bir yapıda tesis edilebilir.

Risk yönetim grubunun temel görevleri ve sorumlulukları

Madde 34- Risk yönetimi grubuna aşağıdaki

a) Risklerin izlenmesi ve analizi kapsamında; pozisyonlara ve fiyatlara ilişkin verilerin izlenmesi, risk tutarlarının izlenmesi, limit ihlallerinin tanımlanması ve izlenmesi,

muhtemel senaryoların analizi, risk tutarlarının özetlenmesi ve raporlanması, diğer birim ve iş alanları ile uyumu ve geriye dönük test (backtesting) uygulanması,

b) Sayısal ya da analitik analizler kapsamında; yeni finansal ürünler için modellemenin saptanması, yeni sayısal veya analitik modellerin tasarlanması ve oluşturulan yeni modellerin denenmesi,

c) Fiyat araştırmaları kapsamında; karmaşık türev ürünlerin fiyatlarının araştırılması, fiyatlama modellerindeki faktörlerin değişiminin kaydedilmesi ve belgelenmesi,

d) Model geliştirme kapsamında; sistem için yeni modellerin risk analiz araçlarının ve tekniklerinin geliştirilmesi, geri bildirim konusu yapılmış tarihi veya geçmiş verinin idame ettirilmesi,

e) Sistem geliştirme ve bütünleştirme kapsamında; işlem yapmayı desteklemek için alt yapının geliştirilmesi, diğer sistemlerden girdilerin kabul edilmesi, verilerin silinmesinin, temizlenmesinin ve dönüşümünün otomatik hale getirilmesi, risklere ilişkin verilerin ve bilgilerin kullanımını destekleyecek veri tabanlarının geliştirilmesi temel görev ve sorumlulukları verilir

Her bankanın faaliyetlerinin tipine, hacmine ve yapısına uygun olarak, farklı özelliklere sahip risklerin izlenmesi ve kontrolü için daha alt kademelerde birden çok risk izleme ve kontrol birimi tesis edilir veya istisnai durumlarda Kurumdan önceden izin alınarak mevcut işlevsel birimler bu işle görevlendirilebilir. Bu birimler de risk yönetimi grubuna bağlı olarak çalışır. Bu kapsamda, her ayrı faaliyetin içerdiği değişik riskler arasındaki bağlar ve ilişki dikkate alınır.

Üst düzey risk komitesinin görev ve sorumlulukları

Madde 35- Üst düzey risk komitesi, bankanın izleyeceği risk yönetim stratejilerinin, politikalarının hazırlanmasından, yönetim kurulunun onayına sunulmasından ve uygulamaların izlenmesinden sorumlu tutulur ve risk yönetim grubunu, banka yönetim kuruluna karşı temsil eder. Bu yönetmeliğin 43'üncü maddesi gereğince hazırlanacak bankanın risklilik düzeyinin değerlendirildiği belge ile bu yönetmeliğin 42'inci maddesi gereğince hazırlanacak acil ve beklenmedik durum planı üst düzey risk komitesi tarafından değerlendirilerek yönetim kurulunun onayına sunulur.

Risk yönetim sisteminin temel unsurları

Madde 36- Banka bünyesinde, etkin, bağımsız ve güçlü bir risk yönetimi işlevinin tüm personelin katılımı ile oluşmuş bir kurumsal risk kültürü içinde tam anlamıyla icra edilebilmesi ve sürdürülebilmesi için;

- a) Risk yönetimi sürecinin ve buna ilişkin yapılması gereken faaliyetlerin yönetim kurulunca oluşturulması ve aktif olarak gözetim altında tutulması,
- b) Yeterli, tutarlı ve dikkatlice tasarlanmış, stratejiler, politikalar, uygulama usulleri ve risk limitleri tesisi,
- c) Uygun personel istihdam edilerek, yeterli ve tutarlı risk ölçümü, analizi ve izleme işlevlerinin gerçekleştirilmesi,
- d) Güvenilir teknolojiye erişim imkanının ve yönetim bilgi sisteminin bulunması,
- e) Doğru ve bütünleşik verilerin olması,
- f) Onaylanmış ve kullanılan risk modellerinin varlığı,
- g) Kapsamlı bir iç denetim uygulamasının bulunması zorunludur.

Bankanın belirlediği yönetim politikalarının güçlü, saydam, rasyonel bütünlüğe sahip olması ve banka bünyesine nüfuz edebilme kabiliyetinin bulunması gereklidir.

Risk yönetimi konusunda banka bünyesinde saptanan problemlerin tekrar ortaya çıkmaması için faaliyetlerin iyileştirilmesi hususunda ve özellikle iç kuralların gözden geçirilmesinde denetim sonuçları etkin olarak kullanılır. Yönetim iyileştirme tedbirlerinin ilgili birimlerce uygulanıp uygulanmadığı yönetim kurulunca düzenli olarak gözlemlenir.

Risklerin analizi, izlenmesi, raporlanması ile araştırılması, teyidi ve denetimi

Madde 37- Risk yönetimi grubu, çeşitli riskleri günlük olarak izler ve analiz eder.

Risk analizi, tüm riskleri ve bu risklerin yönetilebilmesine ilişkin kâr ve maliyet hesaplamalarını kapsar. Risk değerlendirmesi risklerin kontrol edilebilirlik derecesinin belirlenmesini de içerir. Kontrol edilebilir risklerin ne ölçüde azaltılabileceği hususu banka tarafından değerlendirilir. Kontrol edilemeyen risk yaratma ihtimali olan işlemler

yapan bankalar, bunun hacmini özkaynaklarının gücünü dikkate alarak belirler ya da bu risklerin etkilediği banka faaliyetlerini azaltır ya da sona erdirir.

Risk bilgilerinin doğru zamanda, doğru kişiye rapor edilmesi temin edilir. Risk bütünleştirme işleminde bilgi kaybının asgariye indirilmesi hususunda gerekli tedbirler alınır.

Risklerin araştırılması, teyidi ve denetimi faaliyetleri iç kontrol ve dış denetim işlevleri kapsamında gerçekleştirilir. İç denetim risk yönetim sürecinin bütünlüğünün, doğruluğunun ve tutarlılığının incelenmesi üzerinde yoğunlaştırılır.

Risk verilerinin tutarlılığının ve güvenilirliğinin incelenmesi ile oluşturulacak kurallar dahilinde, risk yönetimi sürecinde temel bir araç olan risk modellerinin ekonomik, istatistiksel ve diğer yönlerden tutarlılıklarının teyidi ve “geriye dönük test” işlemleri gerçekleştirir.

Risklerin ölçülmesi, izlenilmesi ve yönetimi

Madde 38- a) Bankalar, taşıdıkları tüm riskleri tespit edecek, ölçecek, kontrol edecek, yönetecek ve bu riskler için yeterli sermayeyi bulunduracak şekilde yönetim kurulunun ve üst düzey yönetimin izleme işlevini de içeren geniş kapsamlı bir risk yönetimi sistemi tesis ve idame ettirirler.

Bankaların, cari olarak taşıdıkları riskler ile ileride maruz kalabilecekleri riskler için yeterli ve düzenli risk ölçüm, kontrol ve yönetim tekniklerine sahip olmaları zorunludur. Bankalar üstlendikleri riskler hakkında en doğru ve sürekli bilgiye sahip olmak için portföylerini günlük olarak izlerler.

b) Bankaların temel risklerini oluşturan;

1) Kredi riski, banka bünyesinde belirlenen kredi limitlerinin düzenli bir şekilde yeniden gözden geçirilmesi ve yeni limitler tesis edilmesi, senaryo analizleri ve saptanmış bulunan kredi limitleri dikkate alınarak, maruz kalınan kredi risk tutarlarının gözlemlenmesi faaliyetleri gerçekleştirilerek,

2) Piyasa riski, faizlerin/fiyatların dalgalanma düzeyi ve “riske maruz değer-VaR” hesaplamaları gibi, kendi içinde tutarlı risk ölçü ve kriterleri kullanılarak, kontrolün ifasına ilişkin uygun usuller tesis edilerek ve saptanmış bulunan risk limitlerine olan uyum gözlemlenerek, banka organizasyon yapısı içinde riskin

kaynaklarının araştırılması ve öğrenilmesi ve tüm organizasyon kademelerinde piyasa riskine ilişkin tutarlı bilginin sağlanması yoluyla,

3) İşlemin sonuçlandırılmaması riski, karşı tarafın faaliyetlerini ve ödeme kabiliyeti limitlerini gözlemleyerek ve karşı taraf riskini ödeme öncesi süreçte yönlendirerek,

4) Likidite riski, borçların fonlanabilme imkanının, pozisyonların likiditeleri ile uyumlulaştırılması, değişik aktif grupları ve finansal enstrümanlara ilişkin risklerin sınırlanması işlemleri çerçevesinde banka bünyesinde likidite bulundurma prensiplerinin geliştirilmesi ve bunlara uyumun kontrolü suretiyle,

5) Operasyonel risk, uygun bir iç denetim sisteminin ve bunun gerektirdiği yetkilerin banka içinde dağıtım mekanizmasının tesisi, bankanın tüm faaliyet sistemlerinin detaylı bir şekilde test ve kontrol edilmesi, iç ve dış sistemler arasında tam bir uyumun tesisi, tamamen bağımsız bir yedekleme imkanının tesisi suretiyle,

6) Mevzuata ilişkin yetersiz bilgi riski, banka içindeki ve dışındaki, banka ile ilişkili tüm kişi ve kuruluşlarla ilişkilerde, yapılacak sözleşmelerde mevzuatın tam olarak dikkate alınması, gerekli dokümantasyonla desteklenmesi suretiyle yürütülmesi, düzenlemelere uyulmama riski ise faaliyetlerin mevzuata uygunluğunun kontrolüne ilişkin mekanizmanın yeterli bir şekilde tesisi ve uygulanması suretiyle yönetilir.

Bankalar, en uç noktalarda yer alabilecek unsurların ve bunların sonucunda ortaya çıkabilecek bir yükümlülük veya zararın, portföyleri ve risk yapıları üzerindeki olası etkilerini inceleyebilmek amacıyla, düzenli ve ayrıntılı olarak, stres testi ve senaryo analizi programları uygularlar. Söz konusu programların sonuçları mümkün olduğu ölçüde risk sınırlarının veya limitlerinin tespitinde bir yönetim aracı olarak kullanılır.

Belirlenen portföy stratejileri, yapılması planlanan işlemlerin etkin bir şekilde yürütülmesi ve bir kriz durumunda pozisyonların en iyi şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla açıkca ve sık aralıklarla operasyonel birim yöneticilerine bildirilir.

Karlılığın yönetilmesi

Madde 39- Üst düzey yönetim ile risk yönetimi grubu, banka bünyesindeki temel operasyonel birimlerin kâr ve zarar durumlarını, risk-getiri dengesini dikkate alarak değerlendirir. Operasyonel birimlerde direkt ve endirekt maliyet unsurları dikkate

alınır. Kârlılık ve maliyet ilişkisi bankadaki özel bir birimde müşteri ve şube bazında ve konsolide bazda izlenir. Bankada kârlılık ve maliyet yönetimini destekleyen bir analiz sistemi ile bilgi-işlem sistemi oluşturulur.

Kaynaklar her birime dağıtılırken sözkonusu risk-getiri dengesi ile risk-özkaynak ilişkisi de dikkate alınır. Kredilendirme ve mevduat kabulü işlemlerinde fiyatlama yapılırken operasyon ve kâr planlaması, piyasa koşulları ve risk faktörleri rasyonel olarak değerlendirilir.

Üst düzey yönetiminin kaynakları birimler arasındaki dağıtımını normal kar ve zarar yönetimi raporlamasına dayandırılır. Yeni faaliyet alanlarına girerken “risk - tahsis edilecek özkaynak” dengesinin gözönüne alınması ve her operasyon birimi için risk sınırlarını, tahsis edilen özkaynağa göre saptanması esastır.

Risk yönetiminde görev ayrımı

Madde 40- Risk kontrolü, banka hiyerarşik kademelerinde yukarıdan aşağıya doğru gerçekleştirilir. Kontrol hedefleri, düzgün bir iletişim alt yapısının kullanılması şartıyla, risk limit ihlallerini ve diğer bilgileri tutarlı ve etkin olarak bildirecek şekilde, alt kademelerde belirlenir.

Alım-satım işlemlerinin icra edilmesinden sorumlu birimler ile sonuçlanan alım-satımların kaydedilmesinden ve değerlemesinden sorumlu birimler işlevsel ve fiziki olarak belirgin bir ayrıma tabi tutulur. Kayıt ve değerlendirme yapan birim elemanlarının, alım-satımı gerçekleştiren elemanlara bağlı olmasından ya da bunların astı olmasından kesinlikle kaçınılır.

Alım-satım faaliyetlerine ilişkin olarak:

- a) Fiyatlama sürecinin alım-satım işlemlerinin kaydedilmesinden ve değerlemesinden sorumlu birim veya ayrı bir risk kontrol birimi yerine alım-satım işlemlerinin icra edilmesinden sorumlu birim tarafından yerine getirilmesinden;
- b) Piyasa fiyatlamasında kullanılan verilerin alım-satım işlemlerinin icra edilmesinden sorumlu birimden bağımsız olan kaynaklardan temin edilmemesi veya bağımsız olarak araştırılmamasından;
- c) Alım-satım işlemlerinin kaydedilmesinden ve değerlemesinden sorumlu biriminin pozisyon raporlarının alım-satım işlemlerinin icra edilmesinden

sorumlu birim kayıtlarıyla mutabakatının aynı personel tarafından gözden geçirilmesinden;

- d) Gelen alım-satım teyitlerinin öncelikle alım-satım işlemlerinin kaydedilmesinden ve değerlemesinden sorumlu birim yerine, alım-satımı icra eden elemanlar tarafından alınmasından;
- e) Alım-satım ve kâr ve zarar raporlarının alım-satımı icra eden elemanlar tarafından hazırlanmasından ve üst düzey yönetime bunlar tarafından intikal ettirilmesinden;
- f) Limitlerin izlenmesinin alım-satım birimine bağlı personel ile yürütülmesinden; kaçınılması sağlanır.

Banka iştiraklerinin risk yönetiminde dikkate alınması

Madde 41- Banka ile bankanın üzerinde kontrol gücüne sahip bulunduğu doğrudan ve dolaylı iştiraklerinin konsolide bazda finansal performansları, kâr ve zarar durumu izlenir; risk yönetimi konsolide bazda tesis edilir ve uygulanır. Risk yapısı ve finansal performans, konsolidasyon muhasebesi uygulamalarına dahil edilmemiş bulunan iştiraklerin durumlarının da dikkate alınmasıyla değerlendirilir.

Bankanın tüm iştiraklerinin faaliyetlerinin izlenmesinden sorumlu ayrı bir birim tesis edilir. Ana ortaklık durumundaki banka, iştirakleri arasında gerçekleşen büyük hacimli işlemleri ve fon transferlerini izlemek ve kontrolü altında bulundurduğu yurt dışındaki bankaların risk profilini tanımlamak ve bilmek zorundadır.

Ana ortak durumundaki banka, yurtiçi ve yurtdışı iştiraklerinin maruz kaldıkları riskleri düzenli olarak izlemek, sermaye tabanı, özkaynaklar gibi mali güce ilişkin kriterlere göre bu risklerin belirlenen sınırlar dahilinde bulunup bulunmadığını tespit etmek zorundadır.

Acil ve beklenmedik durum planı uygulaması

Madde 42- Üst düzey yönetim, beklenmeyen riskli olaylara karşılık oluşabilecek riskleri ve sorunları mümkün olduğunca yönetebilmek için üst düzey risk komitesinin de değerlendirdiği, yönetim kurulunca onaylanan bir acil ve beklenmedik durum planı hazırlar. Bu plan; bir rehber kitapçık haline getirilerek tüm banka

personeline dağıtılır ve personelin plan ve üstlenmiş olduğu sorumluluk hakkında bilgi sahibi olması sağlanır. Planda belirtilen hususların eşgüdümü için yetkili bir birim tesis edilir.

Plan, acil durum halinde müşterilerin ve personelin güvenliğine azami önem verir; ortaya çıkan sorun ya da kriz ile başa çıkmak için acil durum merkezi tesis edilir. Plan, banka operasyonları üzerinde muhtemel bir acil ve beklenmedik durumun etki derecesini değerlendirir; her banka operasyonu için bir öncelik sırasını, yetkinin devrini, acil ve beklenmedik bir durumda gerekli personel teminine ilişkin düzenlemeleri, acil ve beklenmedik durumlarda yönetim ile personelin temasının düzenini, sırasını ve yöntemini açık olarak belirler. Ödeme sistemlerine ilişkin acil ve beklenmedik bir durumda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası yetkilileri, bankalararası ödeme ve takas sistemleri sorumluları ve Kurum ile muhtemel haberleşme düzenini belirler; halkla ve müşterilerle ilişkileri sağlamak için kamuya açık bir haberleşme kanalı ya da ağı tesis edilmesini temin eder.

Acil ve beklenmedik durum planı, elektrik, yakıt, su ve gıda kaynaklarını dikkate alır, varlıkların korunmasına yönelik tedbirleri ve hasar gören varlıkların değerlendirilmesine yönelik usulleri de içerir.

Bankalar bir veri yedekleme merkezi kurmak veya diğer bankalarla ya da kuruluşlarla veri yedekleme işlemlerinin gerçekleştirilmesi hususunda güvence sağlayan anlaşmalar yapmakla yükümlüdürler. Güvence altına alınan veri yedekleri bir kasada veya uzak bir merkezde saklanır. Genel müdürlük ve şubeler arasında, buna ilaveten bilgi işlem merkezi ile şubeler arasında özel hatlar kullanarak çoklu haberleşme metodlarının kullanımı güvence altına alınır.

Uygun sürelerde acil ve beklenmedik durum planlarını gözden geçirecek bir sistem oluşturulur ve bu planla ilgili olarak otomasyon ve diğer sistemlerde olası aksaklık ya da çöküş dikkate alınarak genel müdürlük ve şubelerde düzenli olarak tatbikat yapılır. Yerinde tatbikatın sonuçları uygun bir değerlendirmeyi müteakip üst düzey yönetime raporlanır ve planın yeniden gözden geçirilmesinde kullanılır.

Faaliyetlerin risklilik düzeyinin değerlendirilmesi

Madde 43- Bankaların, oluşturdukları risk yönetim sistemlerinin değerlendirilmesi, konsolidasyona dahil her kuruluşu da kapsayacak şekilde ekteki (EK-1) matris yardımıyla yapılır. Bankalar, taşıdıkları risk kompozisyonlarını asgari olarak anılan matrisde belirtilen alanlar itibariyle izlemek ve değerlendirmek zorundadır.

Asgari yıl sonlarında veya Kurumun belirlediği dönemler itibariyle bankalarca yazılı bir risk değerlendirmesi yapılır. Bu değerlendirmede;

- a) Banka teşkilatının konsolide ve konsolide olmayan bazda risk değerlendirmesi;
- b) Risklerin türleri ile münferit risklerin gelişim düzeyi ve yönü;
- c) Risklerin kaynaklandığı tüm belirgin işlevler, faaliyet alanları, ürünler ve tüzel kişiler ve risk profilini etkileyebilecek tüm önemli hususlar;
- d) Bir olumsuz hadisenin ortaya çıkma ihtimali ile bunun bankanın üzerindeki potansiyel etkisi arasındaki ilişki;
- e) Bankanın risk yönetim sisteminin tarifi, bankanın risk alması ve yönetmesine ilişkin iç ve dış denetçiler tarafından gerçekleştirilen risk değerlendirmeleri incelenir ve değerlendirilir.

Risk değerlendirmede ortaya çıkan sorunlar yanında banka için tatmin edici olmayan gelişmelerin sebepleri irdelenir, tanımlanması yoluyla problemlerin anlaşılması sağlanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Diğer Hükümler

İç denetim ile risk yönetim sistemlerinin Kurum tarafından değerlendirilmesi

Madde 44- Kurum, ilgili bankalar nezdinde yerinde denetim tekniklerini de uygulamak suretiyle iç denetim sistemleri ile risk yönetim sistemlerini inceler ve değerlendirir. Yerinde denetim incelemeleriyle banka faaliyetlerini test ederek

bankanın sözkonusu sistemlerine ilişkin kontroller ile iç denetimin ve risk yönetiminin bütünü hakkında bilgi verebilen özel kontrollerin güvenilirliği araştırılır.

Kurum, bankaların taşıdığı riskler açısından bu yönetmelikte yer alan usul ve esaslara göre yeterli ve etkin iç denetim ve risk yönetim sistemlerinin bulunmadığını belirlerse Bankalar Kanununun 14 üncü maddesi hükümlerine istinaden bankanın faaliyetlerinin kısıtlanması da dahil, gerekli tedbirleri alır.

Bildirim yükümlülüğü

Madde 45- a) Bankalar, iç denetim işlevinin idame ettirilmesiyle yetkili kılınan yönetim kurulu üyesinin ve risk yönetimi grubu içinde yer alan komitelerin üyelerinin görevlendirilmelerini ve görevden ayrılmalarını, bu konudaki kararların alınmasını izleyen 10 gün içinde Kuruma yazılı olarak bildirmek zorundadır.

b) Bankalar 1.7.2001 tarihinden başlamak ve konsolide bazda olmak üzere, iç denetim ve risk yönetimi teşkilatlarının durumunu ve sözkonusu teşkilattaki organizasyon değişikliklerini üçer aylık dönem sonlarında Kuruma bildirirler.

c) Bankalar, yönetmeliğin 43`üncü maddesine göre yapacakları yazılı risk değerlendirmesini, değerlendirmenin yapıldığı tarihi izleyen 2 ay içinde bir rapor halinde Kuruma gönderirler.

Yetki devri

Madde 46- Banka yönetim kurulu, bu Yönetmelikle ilgili esasların uygulanmasında üst düzey yönetime yetki devredebilir. Ancak, bu devir, yönetim kurulunun risk yönetimini izlemesini ve yönlendirmesini hiçbir şekilde olumsuz etkileyemez.

Geçici Madde 1- Bankalar, iç denetim ve risk yönetim sistemlerini 1 Ocak 2002 tarihine kadar bu yönetmelik hükümlerine uygun hale getirmek zorundadırlar.

Kurum bu tarihe kadar iç denetim ve risk yönetim sistemlerini yönetmelik hükümlerine uygun hale getiremeyen bankalara, mazeretlerini geçerli görürse, altı ayı

geçmemek üzere yönetmeliğin Kurumca tespit edilen hükümleri ile sınırlı olmak üzere bir kez istisna tanıyabilir.

Yürürlük

Madde 47- Bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 48- Bu yönetmelik hükümlerini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı yürütür.

8.3. EK-3: T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.'NDE İÇ DENETİM UYGULAMASI

8.3.1. İç Kontrol Daire Başkanlığı'nın Kurulması :

Uluslararası mali piyasalarda yaşanan hızlı gelişmeler ve Türk Bankacılık Sektörünün içine girdiği yeniden yapılanma bankacılık alanında, özellikle de bankaların etkin gözetim ve denetimi konusunda ciddi düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kıldı. Bu itibarla ilk olarak Haziran 1999'da 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 9/4. Maddesinde; "Bankalar işlemleri nedeniyle karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak amacıyla faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, esas ve usulleri kurumca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek etkin bir iç denetim sistemi ve risk kontrol ve yönetim sistemi kurmakla yükümlüdürler" denilerek, risk yönetimi ve iç denetim sisteminin hukuki zemini hazırlanmıştır.

Söz konusu kanun maddesi ve bankacılık sistemine yönelik olarak ortaya konulan yeni anlayış çerçevesinde gerekli düzenlemeler yapılmaya başlanmış ve BDDK tarafından hazırlanan "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri hakkında Yönetmelik" 08.02.2001 tarih ve 24312 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye'de bu konuda ciddi anlamda ilk çalışmaları yapan, iç denetim sistemini söz konusu yönetmeliğe uygun hale getiren bankaların başında Ziraat Bankası gelmektedir. Bankanın yeniden yapılanma sürecinde uygulamaya konulan organizasyon yapısında; Pazarlama, Şube Dışı Kar Merkezleri, Destek Hizmetleri, Mali Kontrol Planlama ve Krediler ile Risk Yönetimi ve İç denetim fonksiyonları birbirinden ayrılarak, "İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemi"nin mantığına uygun ve organizasyon yapısından kaynaklanan oto kontrol sisteminin uygulandığı bir yapı oluşturulmuş ve ilgili 4389 sayılı Bankalar kanunu ve BDDK' nın Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında çıkarılan yönetmelikle getirilen yükümlülüklerle ilişkin çalışmalara başlanmıştır.

Bu kapsamda ve Bankanın organizasyon yapısına uygun olarak "Risk Yönetimi ve İç Denetim" grubu içinde; iç kontrol faaliyetlerinin tasarımı, idaresi ve eşgüdümü amacıyla İç Kontrol Daire Başkanlığı oluşturulmuş ve görev yönetmeliği Yönetim

Kurulu'nun 17.07.2001 tarihli onayıyla yürürlüğe girmiştir. İç denetim banka organizasyon şemasında görüldüğü gibi doğrudan yönetim kuruluna bağlıdır. (EK: 4)

8.3.2. İç Kontrol Daire Başkanlığı' nın Görevleri :

İç Kontrol Daire Başkanlığı, bir başkan, yeterli sayıda yönetmen, yönetmen yardımcısı, uzman, uzman yardımcısı ve büro personelinden oluşur. Bankanın birim ve şubelerinde iç kontrol görevini yürüten elemanlar da başkanlığını bağlı olarak görev yaparlar.

İç Kontrol Daire Başkanlığı bankanın organizasyon şemasında belirtilen yapı içerisinde "risk yönetimi ve iç denetim" grubundan sorumlu yönetim kurulu üyesine bağlıdır.

Başkanlığın görevleri şunlardır:

- Bankada etkin bir iç denetim sistemi kurmak ve işletmek, oluşturulan sistemin yeterlilik ve etkinliğini sürekli şekilde gözden geçirmek değerlendirmek ve bankada yürütülen iç kontrol faaliyetlerinde bütünlüğü sağlamak,
- Banka işlem ve faaliyetlerinin mevzuata, BDDK'ca belirlenen standartlara ve bankanın kendi politika ve yöntemlerine, etik kurullara uygunluğunu denetlemek,
- Denetleme faaliyetleri ile ilgili olarak, BDDK tarafından istenen raporlama ve diğer bilgileri ilgili kuruma intikal ettirmek,
- Denetimin etkinliği arttırmak üzere, bütün banka işlemlerinin belirli kurallara bağlanmasını ve standardize edilmesini sağlamak,
- Bankanın bilişim sistemleri ve elektronik bankacılık hizmetleri de dahil olmak üzere, yönetim ve mali bilgi sistemlerinin gözden geçirmek, genel ve uygulamaya yönelik denetimlerini yapmak suretiyle sistemin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlamak,
- Bankanın muhasebe kayıtları ile mali tablolarının doğruluğunu incelemek ve güvenilirliğini denetlemek,
- Bankaya ait para ve menkul kıymetler gibi finansal varlıklar da dahil olmak üzere, maddi varlıklara erişilebilmesine, bunların kullanımına ve saklanmasına yönelik kurallara ve sınırlamalara uygunluğu denetlemek,

- İşlem ve faaliyetlere Genel Müdürlükçe belirlenen genel yada özel risk sınırlarını uyulup uyulmadığını incelemek ve limit aşımalarını izlemek,
- Denetim faaliyetleri ile ilgili denetim planları ve raporları hazırlamak , denetim sonuçlarını değerlendirmek, bu sonuç ve değerlendirmeleri gerektiğinde üst yönetime , denetim komitesine yönetim kuruluna intikal ettirmek,
- Bankanın her düzeyinde iç kontrol kültürünün oluşması için gerekli önlemleri almak ve uygulamak,
- Bankada iç kontrol ile ilgili mevzuatı oluşturmak, iç denetim faaliyetleri ile ilgili esas ve ilkeleri belirlemek,
- Birimin çalışma konularında eğitim ihtiyacının tespiti, eğitim programlarının hazırlanması ve eğitimin verilmesinde, eğitim birimine destek vermek,

8.3.3. İç Kontrol Daire Başkanı İle Yönetmenlerin Görev ve Yetkileri

Başkan, Yönetim Kurulu kararıyla atanır ve iç denetim elemanı sıfatı ve yetkilerini de taşır. Başkanın başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- Birimi yönetmek, iç kontrol görevini yürüten elemanların çalışmalarını düzenlemek ve denetlemek,
- İç kontrol faaliyetinin yürütülmesi sürecinde, iç kontrol elemanları ile Banka personeli arasında eşgüdümü sağlamak,
- Banka Risk Yönetim Komitesi ve diğer komiteler ile kurullarda Başkanlığı temsil etmek,
- İç kontrol elemanlarının mesleki ve bilimsel çalışmalarını teşvik etmek ve düzenlemek, gerekirse başarılı inceleme sonuçlarının yayınlamasını sağlamak,
- İç kontrol elemanlarınca suç unsuru ve banka zararı olması nedeniyle acil kaydıyla bildirilen hususları Teftiş Kurulu Başkanlığı'na intikal ettirmek,
- İç kontrol elemanlarından gelen raporları değerlendirmek,
- Raporlar üzerine şubeler ve Genel müdürlük birimlerince alınan önlemleri ve yapılan işlemleri takip etmek.
- İç kontrol sistemine ilişkin olarak, müfettişler tarafından tespit edilen hususları değerlendirmek ve gerekli tedbirleri almak,

- Bankadaki iç kontrol sisteminin, Bankanın hedef ve politikalarının yanı sıra, yasal düzenlemeler ve uluslararası normlara uygun biçimde tesis edilmesini sağlamak.
- Yönetmenler, başkanlığın görevlerinin yerine getirilmesinde, yapacağı düzenleme ve vereceği talimat doğrultusunda başkana yardımcı olmakla yükümlüdürler.
- Yönetmenler, görevleri bakımından Başkana karşı sorumludurlar.

8.3.4. İç kontrol Elemanlarının Görev ve Yetkileri

- İç kontrol elemanı, Banka faaliyetlerine yönelik olarak sürekli izleme, inceleme ve kontrol yapan, Yönetim Kurulu tarafından yetkilendirilmiş müfettişler dışındaki Banka personelidir.
- Bu elemanlar, denetledikleri birim veya şubeden bağımsız ve doğrudan iç kontrol merkezine bağlı olarak çalışırlar, şube veya birimde herhangi bir servis veya yöneticiye bağlı çalışmaları söz konusu değildir.
- İç kontrol elemanlarının soruşturma yapma yetkileri yoktur. Denetimleri sırasında ortaya çıkan soruşturma konusunu derhal İç kontrol Daire Başkanlığı'na intikal ettirirler.
- İç kontrol elemanları, görevlendirildiği birimde her türlü bilgi ve belgeyi izleme, inceleme, araştırma yapma ve gerektiğinde görev konusu ile ilgili olarak banka personelinden ilave açıklama isteme, fikirlerine başvurma yetkisine haizdir.
- İç kontrol elemanları denetledikleri birim veya şubenin, görev alanına giren konulardaki işlemlerinin, başta yasal düzenlemeler olmak üzere, Banka mevzuatına, Bankanın yararlarına ve Banka yönetiminin hedef ve politikalarına uygun olup olmadığını kontrol eder ve izler.
- İç kontrol elemanları, görevleriyle ilgili olarak tespit edilen hususları, bağlı bulunulan grup başkanı ve son olarak Başkanlığa rapor etmekle yükümlüdür.
- İç kontrol elemanları, Bankada standartların yerine getirilip getirilmediğini, kurallara ve sınırlamalara uyulup uyulmadığını belirlenen noktalarda kontrol ederek, tespitlerini İç Kontrol Merkezine bildirmekle yükümlüdürler.
- İç kontrol elemanları, Bankanın tüm işlevlerinin güvenli bir biçimde icra edilmesini iç kontrol mekanizmaları vasıtasıyla izlemek, incelemek ve kontrol etmek amacıyla ilgili birimlerden raporlamaya dayalı bilgi talebinde bulunurlar.

- İç kontrol elemanları mevzuatın uygulanmasından doğan sonuçlar üzerinde inceleme yapmak, görülecek yanlışlık veya eksikliklerin giderilmesi ve düzeltilmesi yollarını araştırmakla yükümlüdür.

8.3.5. Bankada İç Kontrol Uygulaması

Başkanlığın kurulması ile birlikte, ilk planda Başkanlığın bünyesinde görev yapacak ve yapılanmaya katılacak kişilerin ataması yapılmıştır. Merkezde oluşturulan bu ekip, konu ile ilgili uluslararası yayınlar, raporlar ve prensipler üzerinde detaylı çalışmalar yapmışlardır. Sonucunda uluslararası standartlar ve BDDK' nın yönetmeliği ile uyumlu bir iç kontrol yönetmeliği çıkarılmıştır.

Bankanın işlevsel bölümleriyle ortak çalışılarak temel kontrol alanları belirlenmiştir. Temel kontrol alanları ile ilgili günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve yıllık periyotlarla kontrolü yapılacak kontrol noktaları tespit edilmiştir.(EK: 5)

İç kontrol elemanları, denetimlerini bu noktalar üzerinden gerçekleştirirler. Yaptıkları kontroller sonunda düzenli olarak iç kontrol noktaları formlarını doldurup, bunları uygun bir şekilde dosyalarlar.

İç denetim görevinin gerektirdiği niteliklere sahip iç kontrol elemanları seçimi yapılarak konu ile ilgili eğitime başlanmıştır.

Eğitim müteakip iç kontrol elemanları şube ve birimlerde göreve başlamışlardır. Bankanın şube örgütlenmesi; kurumsal şube, merkez şube ve merkez şubelere bağlı büyük, orta ve küçük ölçekli şubeler şeklindedir. Kurumsal ve büyük ölçekli bağlı şubelerin denetimi, bu şubelerde bulunan sabit iç kontrol elemanları tarafından yapılırken, merkez şubelerde bulunan iç kontrol elemanları hem merkez şubenin hem de bünyesinde iç kontrol elemanı bulunmayan orta ve küçük ölçekli şubelerin denetimi ile sorumludurlar.

İç kontrol elemanları şube ve birimlerde bağımsız bir birim olarak çalışırlar. (EK: 6-7-8-9) deki organizasyon şemalarında çeşitli büyüklükte şubelerdeki iç kontrol bölümünün yeri gösterilmektedir.

İç kontrol elemanları, her türlü görev ve emirlerini Başkanlıktan alırlar. Göreve ait çalışmalarının sonucunu Başkanlığa veya Başkanlıkça belirlenecek esaslar doğrultusunda, grup başkanına bildirirler.

Merkez şubelerde grup başkanı olarak görevlendirilen iç kontrol elemanı, merkezdeki ve bağlı şubelerdeki iç kontrol elemanlarının koordinasyonu ve yönetiminden sorumludur.

Merkez şubelerdeki iç kontrol elemanları doğrudan İç Kontrol Daire Başkanlığına bağlı olarak çalışırlar.(EK: 10) İzin, sicil ve performans değerlendirmeleri yönünden Başkanlığa bağlıdırlar. Hazırladıkları raporlar gereği yapılmak üzere şubenin kontrol bölüm müdürü veya kontrol yönetmenine verilir. Sonuçları ise İç kontrol merkezine gönderilir.

Bağlı şubelerdeki iç kontrol elemanları ise Merkez şube iç kontrol merkezine bağlı olarak çalışırlar. (EK: 11)

İç kontrol elemanları, düzenledikleri raporları, merkez şubelerde ilgili bölüm müdürüne, bağlı şubelerde ise ilgili yönetmene imza karşılığı verirler.

8.3.6. Raporlama

İç kontrol elemanları, çeşitli kontrol dökümanları ve araçları üzerinden genel veya özel gözlemlere veya izlemeye dayalı kontrol ya da incelemeleri sonucunda tespitlerini raporlara bağlarlar.

İç kontrol elemanları, çalışmalarının sonuçlarını işin niteliğine göre;

- Risk Uyarı Raporu ile tespit ederler.

Raporlar, denetlenen birim veya şubenin Kontrol Bölüm Müdürü veya ilgili yönetmene gereği yapılmak üzere verilir, sonuçları Başkanlıkça belirlenen prosedürlere uygun olarak, bağlı bulunulan grup başkanı veya İç Kontrol Merkezine gönderilir. (EK: 12-13)

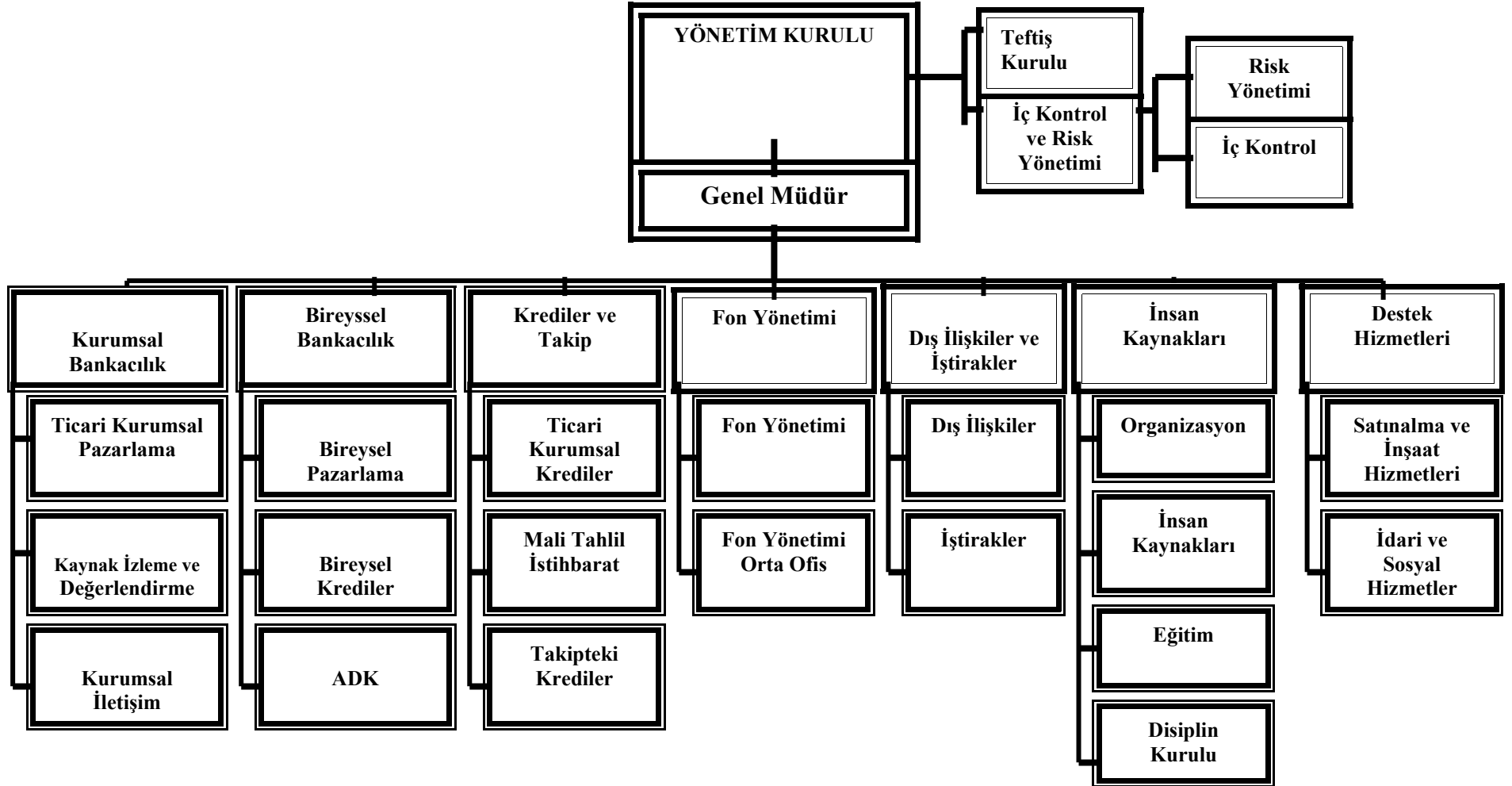
Risk Uyarı Raporu: Şube veya birimin, yasal düzenlemelere veya banka mevzuatına aykırı olup, zarar doğuran veya zarar riski yaratan eksik veya hatalı işlemlerin belirtildiği formdur.(EK: 14)

Bu raporda, eksik ve hatalı işlem hiçbir tereddüde meydan vermeyecek şekilde bütün ayrıntılarıyla belirtilir ve işlemin niteliğine göre, bir hafta içinde düzeltilerek sonucun bildirilmesi istenir.

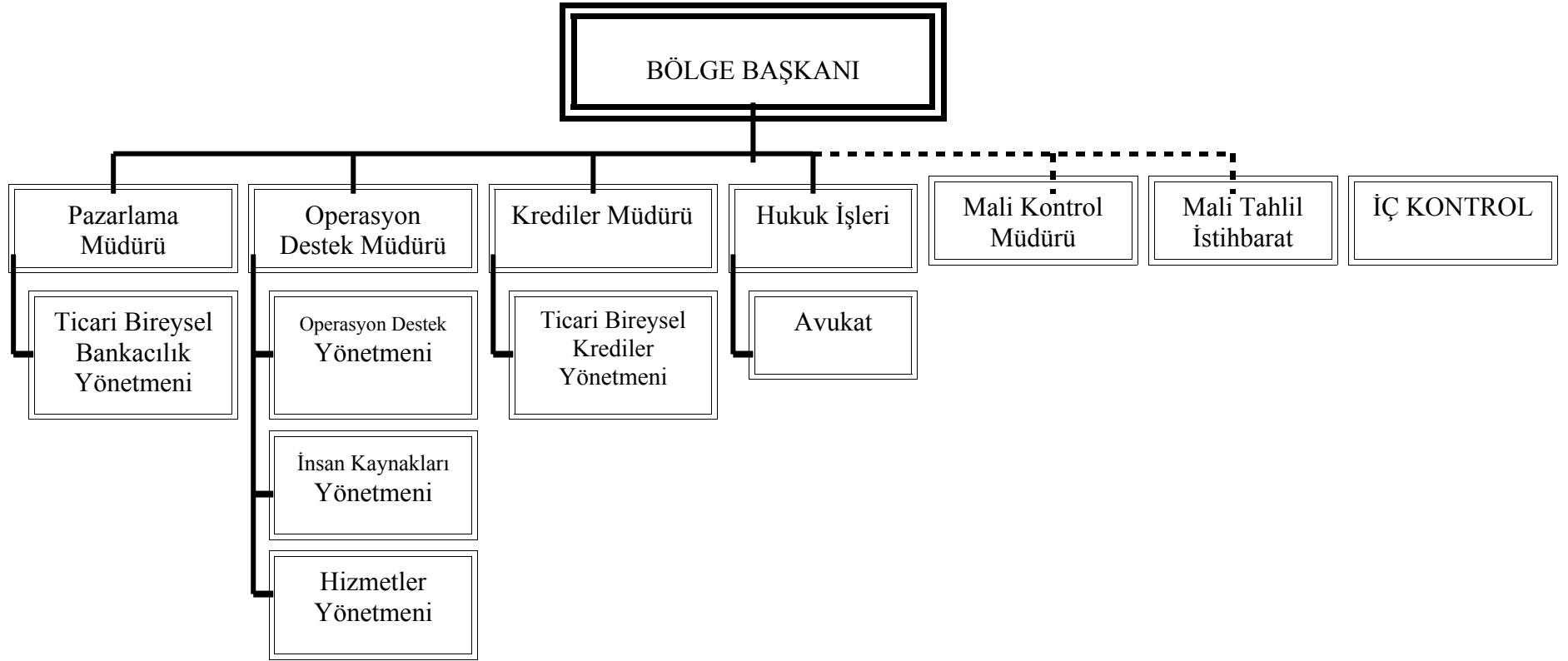
Bu raporlar üç nüsha düzenlenir. Bir nüshası birim ve şube yetkililerince imzalanır ve iç kontrol elemanına iade edilir. İç kontrol elemanı bu nüshayı takip amacıyla dosyasında saklar. Diğer iki nüsha ise şubece alınıp, her ikisine de şube cevabı veya düzeltmeye ilişkin açıklama yazıldıktan sonra , iç kontrol elemanının imzası alınarak bir nüsha şube dosyasına takılır, ikinci nüsha ise cevap niteliğinde olmak üzere iç kontrol elemanına verilir. Denetlenen birim veya şubeler, tespit edilen hatalı işlemi süresi içerisinde düzeltip düzeltmediklerini raporun ilgili bölümüne kaydederler. Hatalı işlem düzeltilmemiş ise, bunun nedenleri de bu bölümde belirtilir. Bu raporda düzeltilmesi istenilen hatalı işlem düzeltilmemiş ise, bir yazı ekinde bir örneği bağlı bulunulan grup başkanına gönderilir, grup başkanı merkez şube yetkililerine bağlı şubedeki bu hatayı yine aynı usulle raporlar ve sonucun kendisine bildirilmesini ister, hatalı işlem düzeltilmemiş ise Başkanlığa rapor eder.

Başkanlığa gönderilen iç kontrol raporları, Genel Müdürlüğün ilgili birimlerine verilir. Genel Müdürlük birimi, raporlar üzerine şubelere gerekli talimatı verir. Birim, bu talimatın iki nüshasını bir yazı ekinde Başkanlığa göndermek suretiyle bilgi verir. Bunların bir nüshası, Başkanlıkça iç kontrol elemanına gönderilir.

8.4. EK – 4 : BANKA ORGANİZASYON ŞEMASI

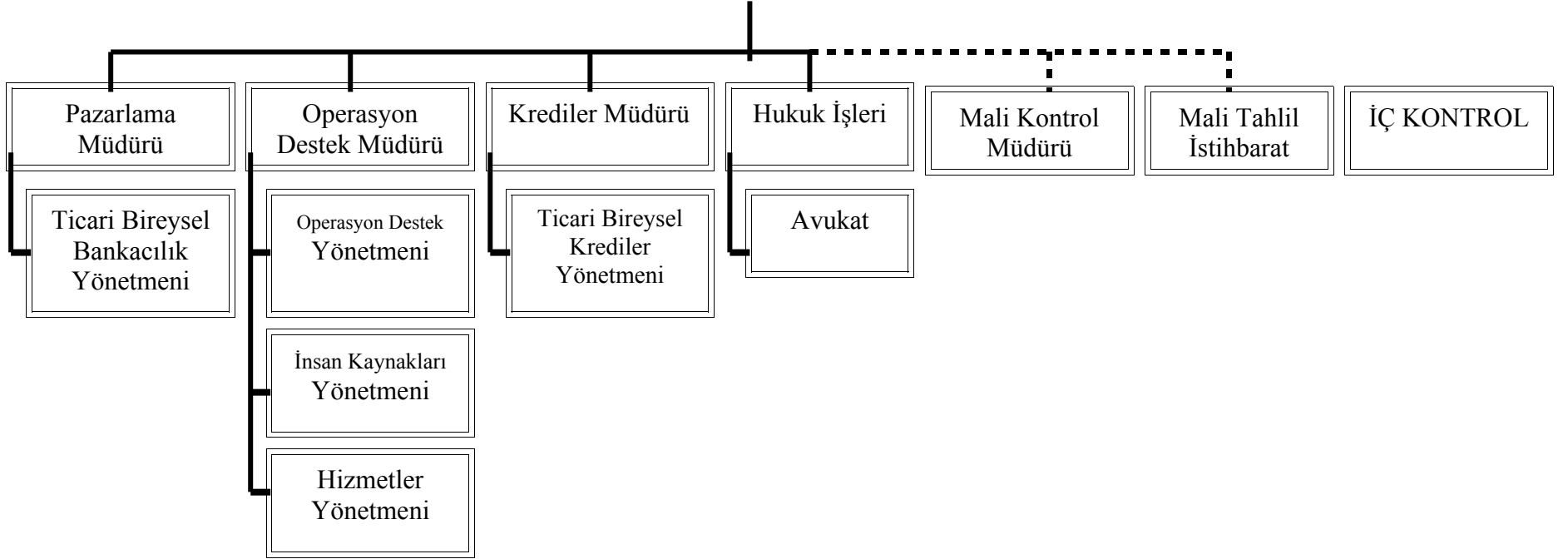

8.5. EK-5: BÖLGE BAŞKANLIKLARI I. GRUP

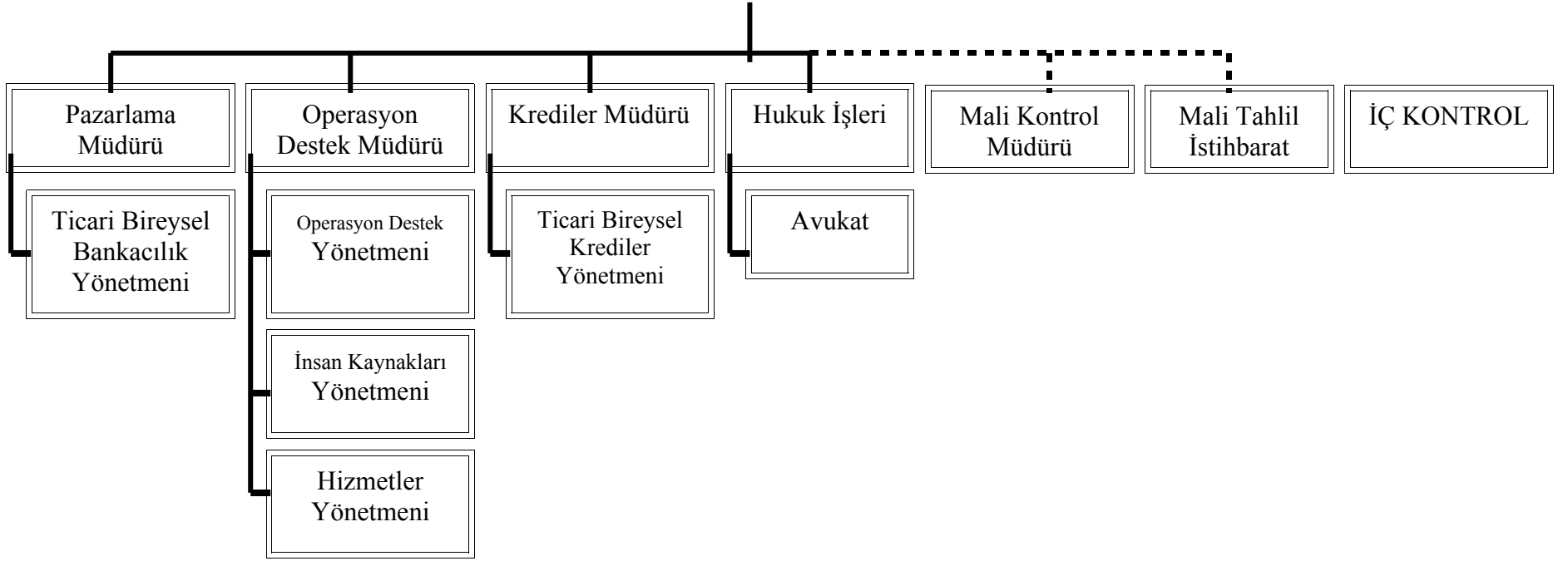
8.6. EK-6: BÖLGE BAŞKANLIKLARI II. GRUP

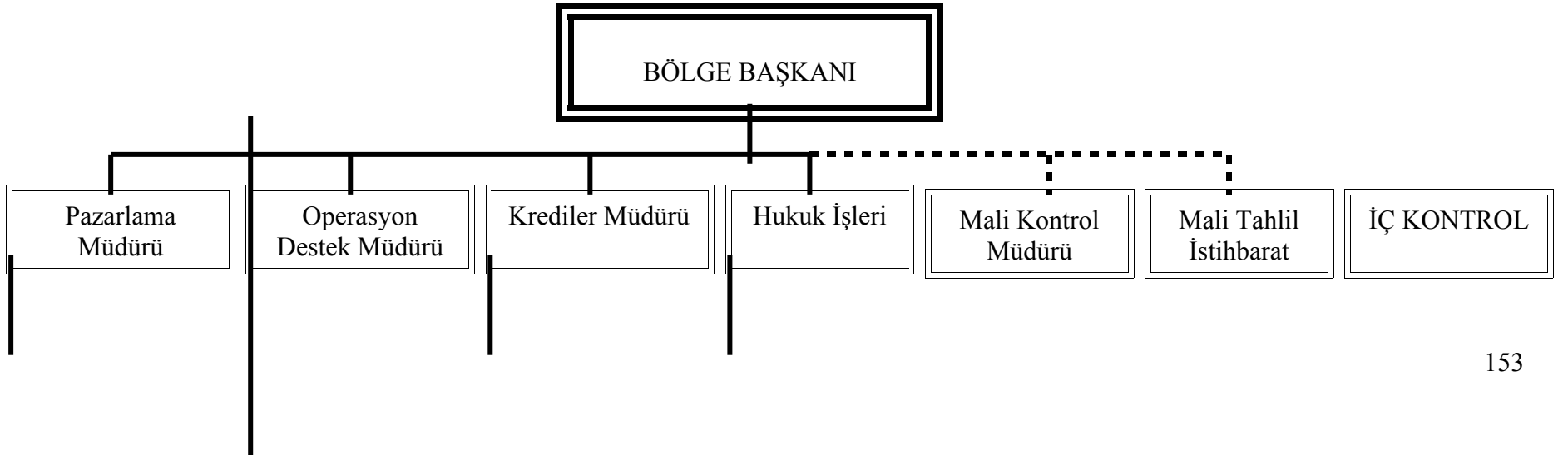

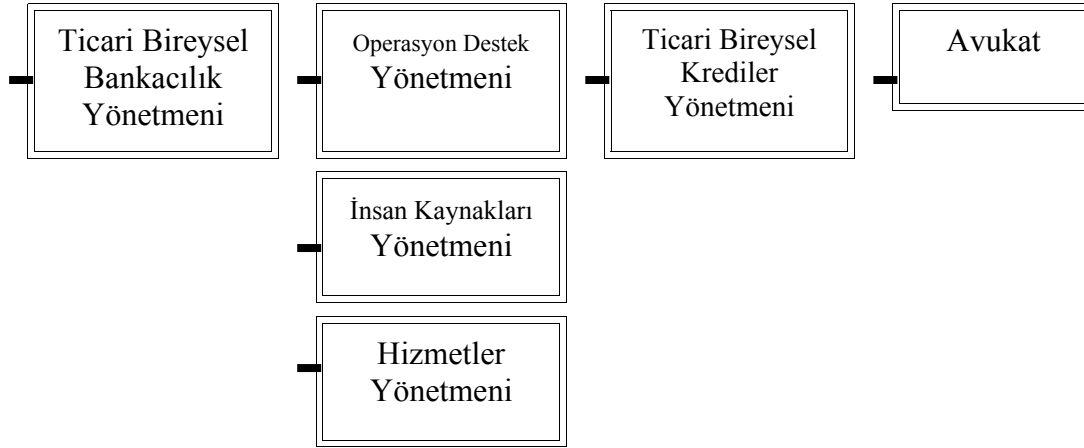
8.7. EK-7: BÖLGE BAŞKANLIKLARI III. GRUP

BÖLGE BAŞKANI

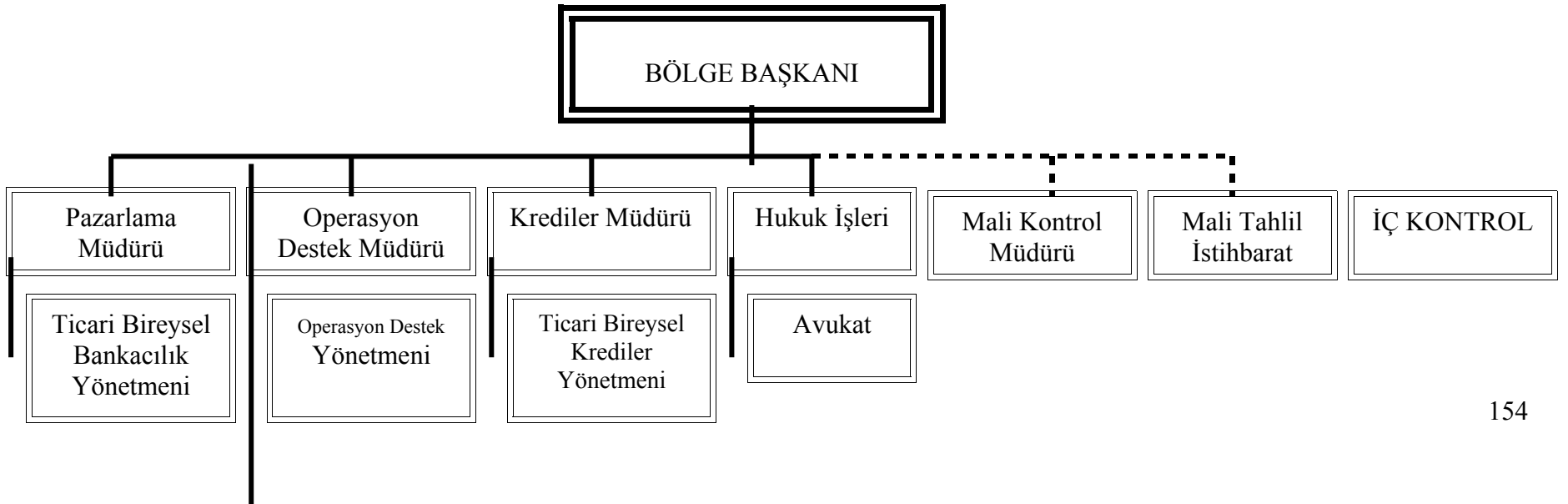

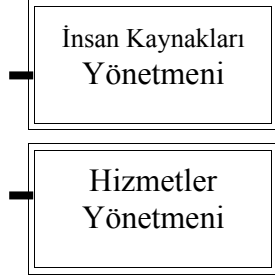
8.8. EK-8: BÖLGE BAŞKANLIKLARI IV. GRUP

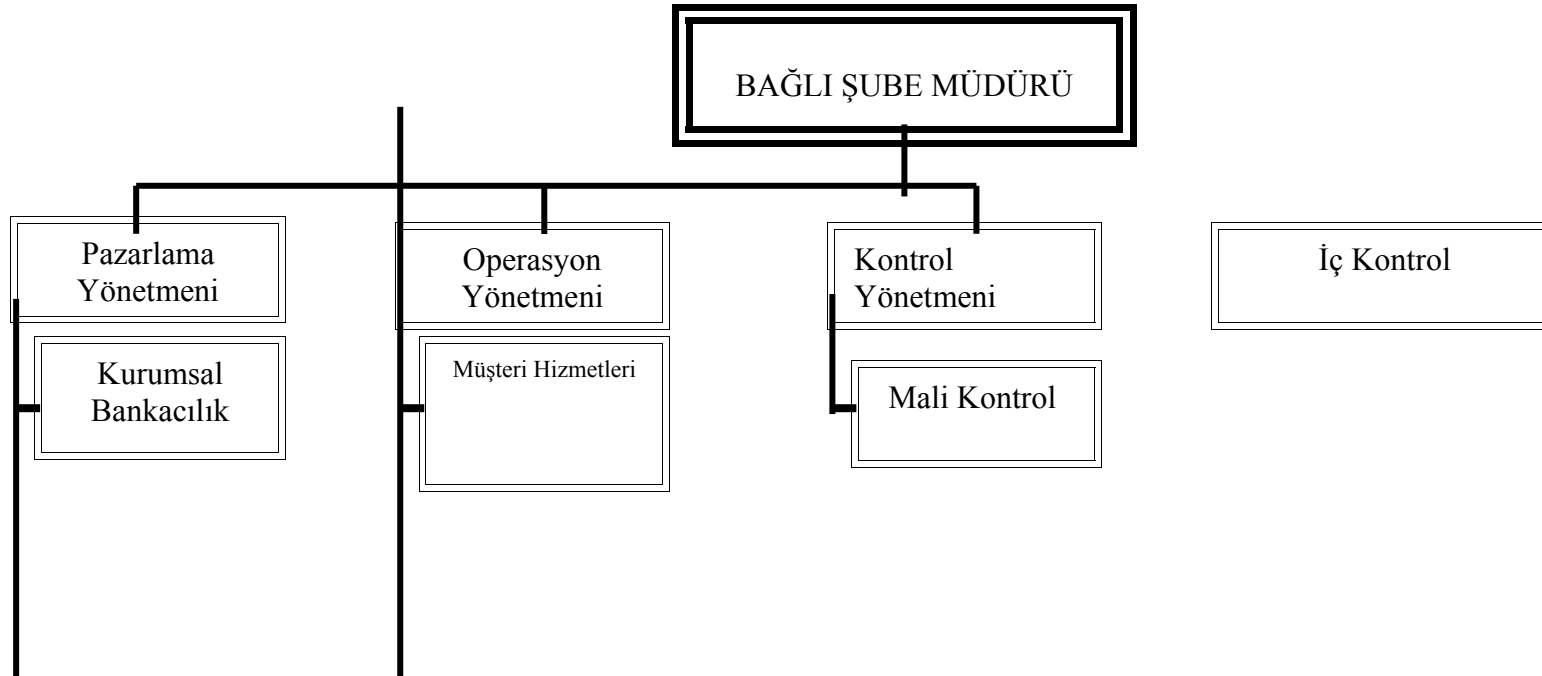

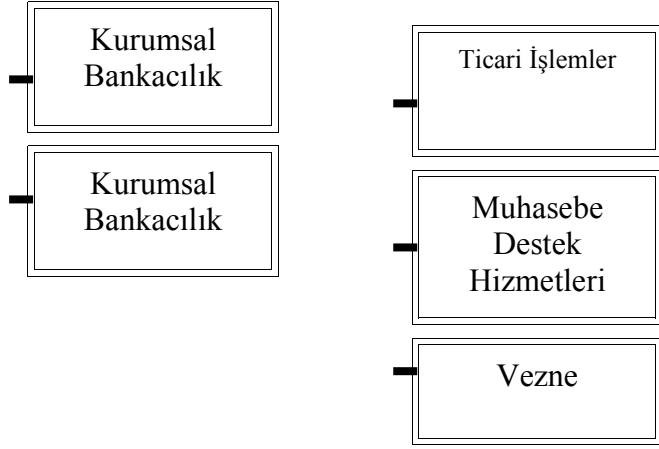
8.9. EK-9: BÖLGE BAŞKANLIKLARI V. GRUP

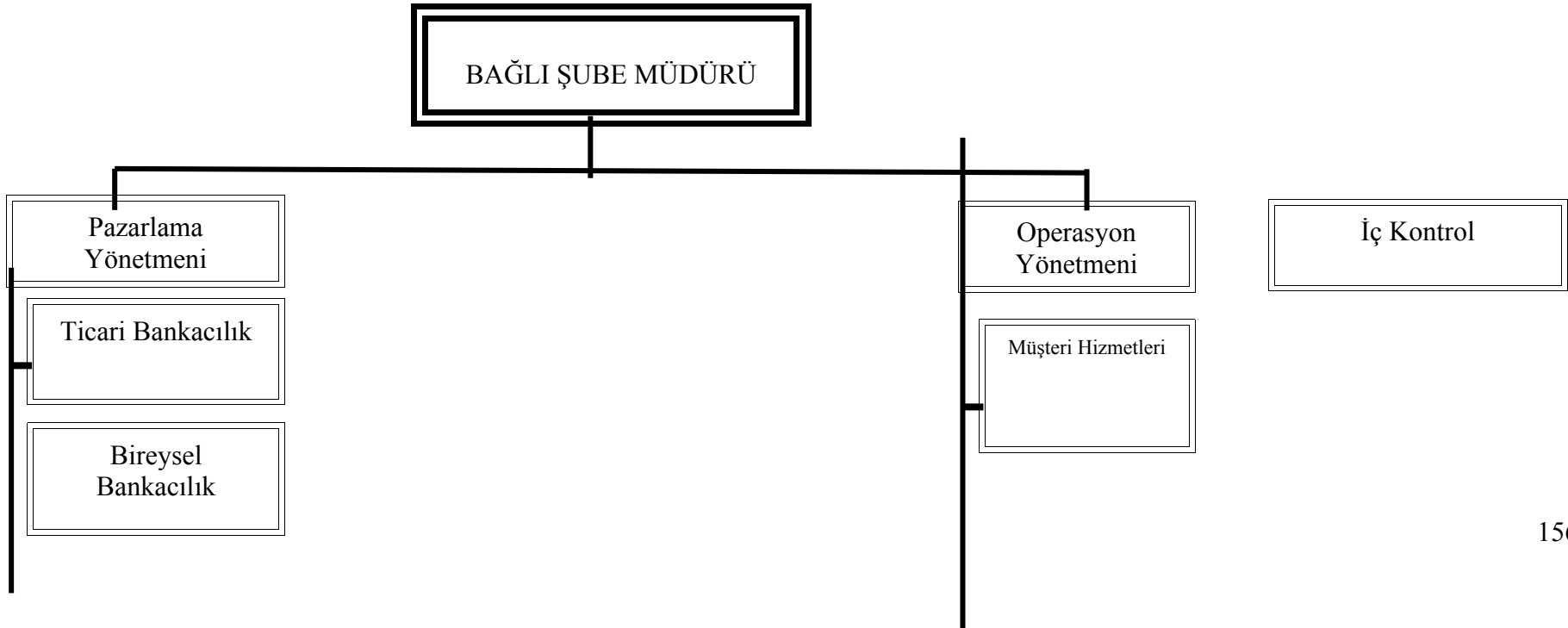

8.10. EK-10: BÜYÜK ÖLÇEKLİ BAĞLI ŞUBE

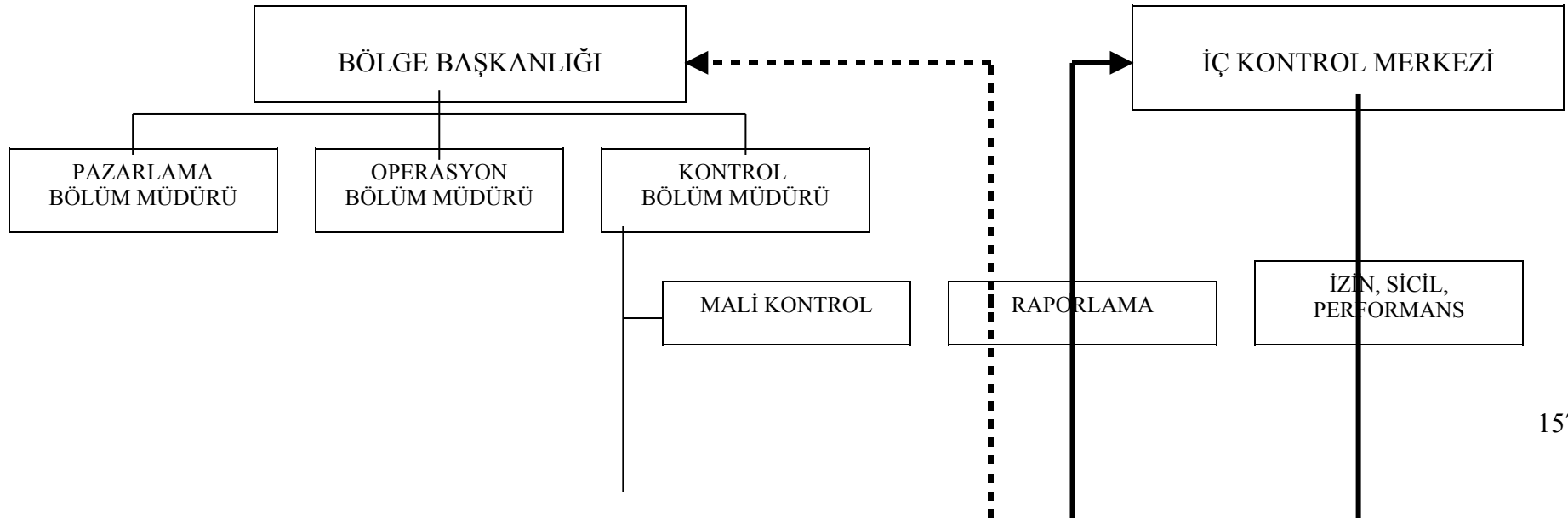

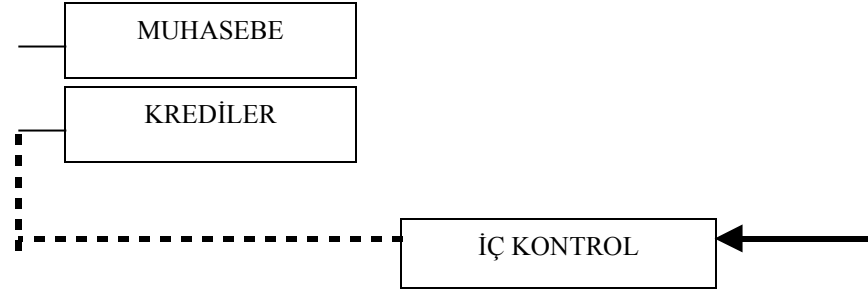
8.11. EK-11: ORTA ÖLÇEKLİ BAĞLI ŞUBE

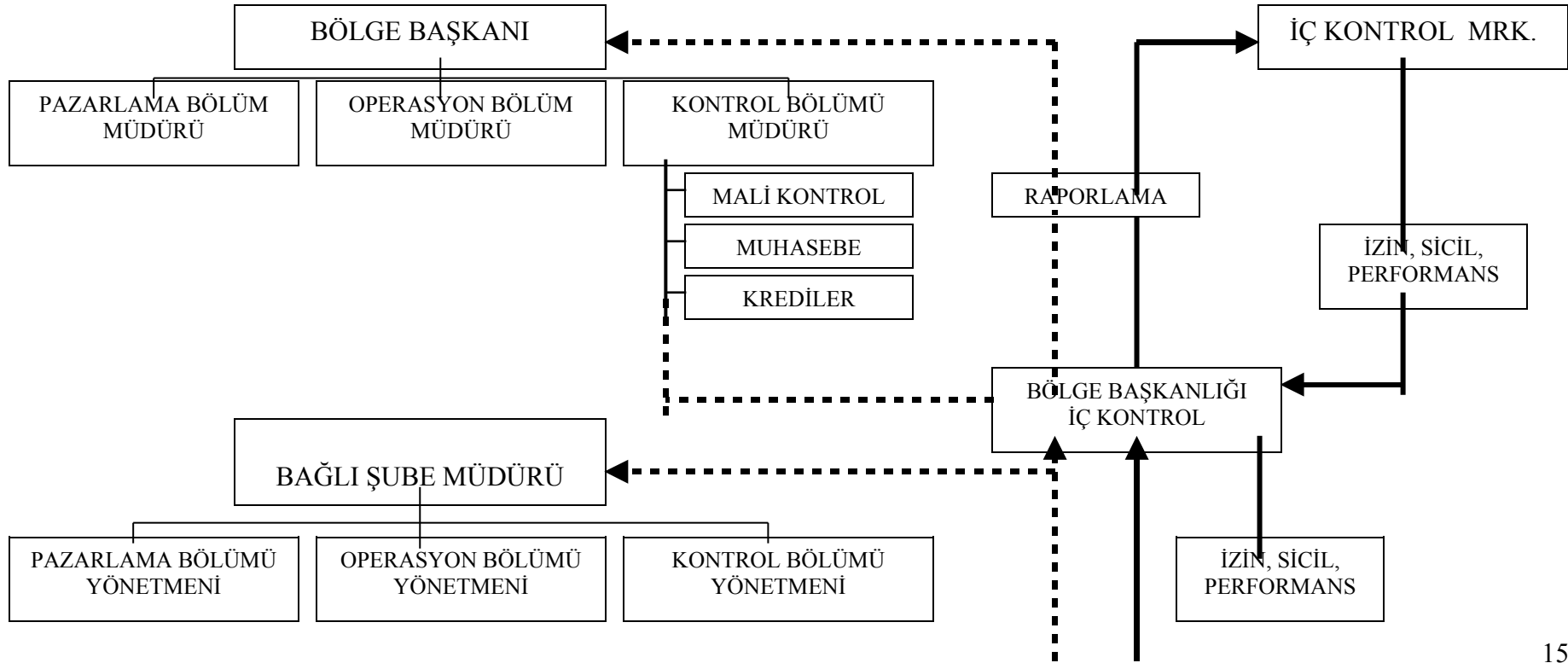

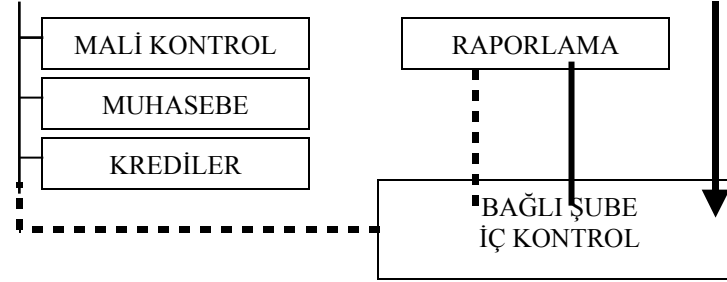
8.12. EK-12: BÖLGE BAŞKANLIKLARINDA İÇ KONTROLÜN FONKSİYONEL VE İDARİ İLİŞKİSİ

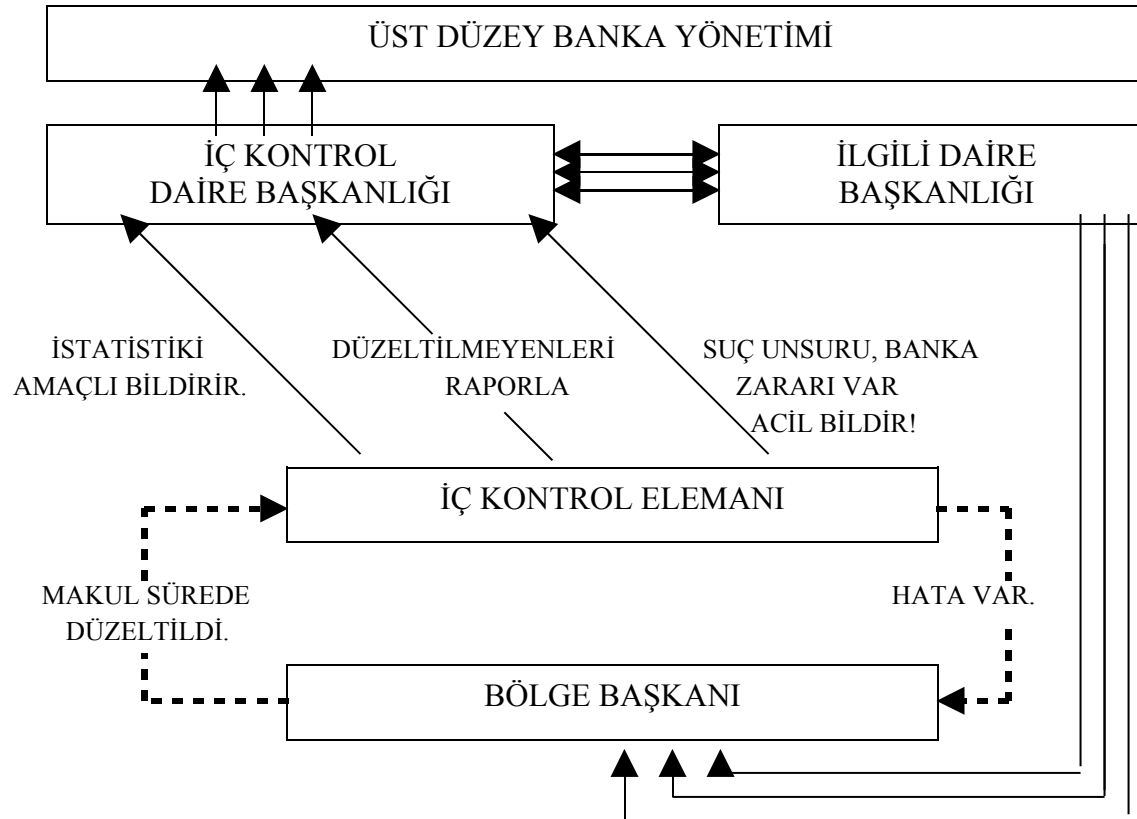

8.13. EK-13: BAĞLI ŞUBELERDE İÇ KONTROLÜN FONKSİYONEL VE İDARİ İLİŞKİSİ

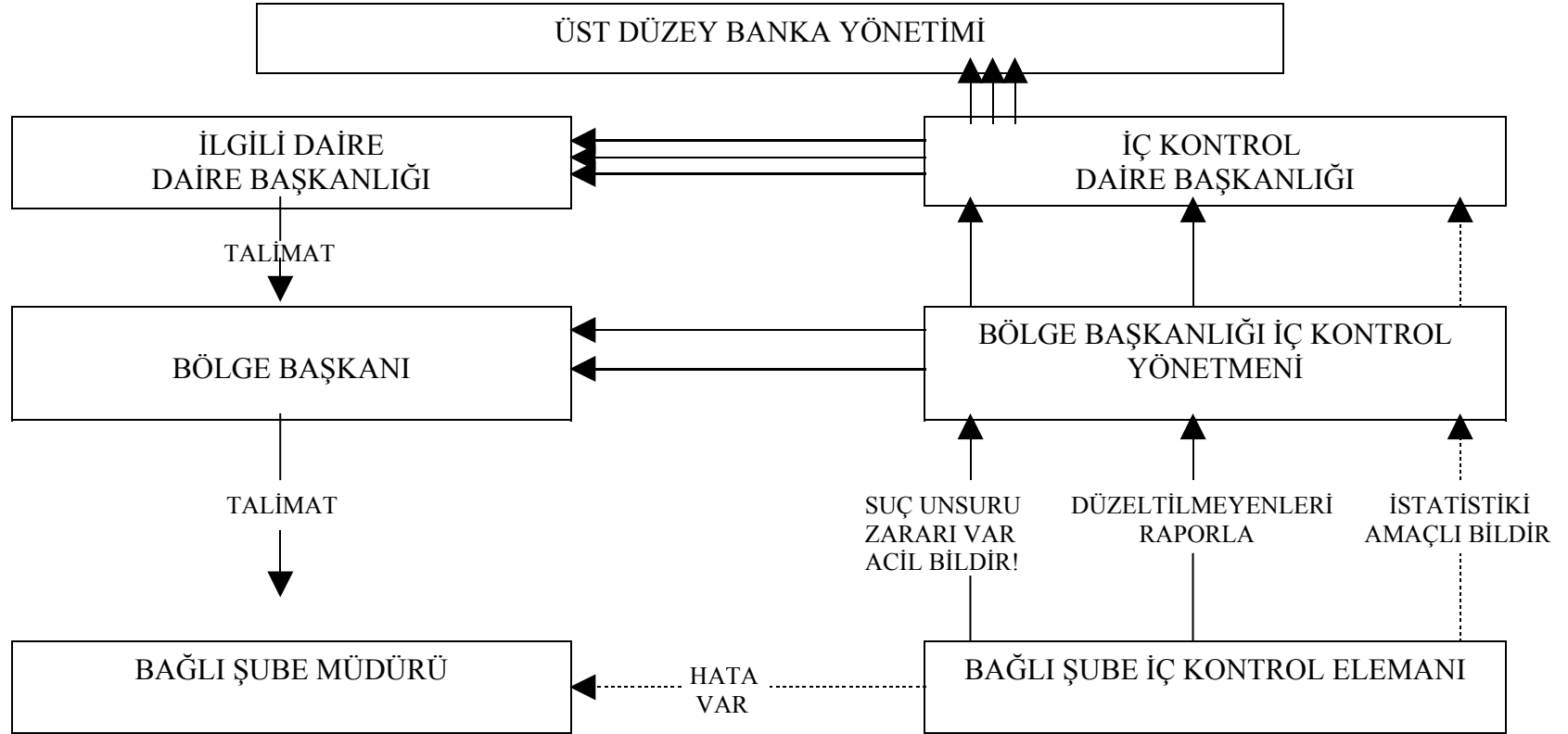

8.14. EK-14: BÖLGE BAŞKANLIKLARINDA İÇ KONTROL RAPORLAMA PROSEDÜRÜ

8.15. EK-15: BAĞLI ŞUBELERDE İÇ KONTROL RAPORLAMA PROSEDÜRÜ

MAKUL SÜREDE
DÜZELTİLDİ

